

ଆଣশିଥା

ପ୍ରାଣଶିଖା

ତୀଲିମା ପତ୍ର

“୧୦୦ ଜ୍ଞାନି ପ୍ରକଳ୍ପ ହେଲା”

ପ୍ରାଣଶିଖା ପ୍ରାଣଶିଖା ବିଭାଗ

প্রকাশক

শ্রীঅধিকাপান চৌধুরী
বালী প্রকাশ
গাঁথনালা ১৮১৩২৫

শাখা
পানবজ্রাৰ
গুৱাহাটী ৭৮১০০১

১০ কৈলাস বোস ষ্ট্রিট
কলিকতা ৭০০০০

বেঁপাত
চূগেজ নাৰায়ণ ডট্টার্চাৰ্য
গুৱাহাটী-৭৮১০০৯

প্রথম প্রকাশ
১ আহাৰ
১৯০৯ অক্টোবৰ
১৯৮৭ তাৰিখ

বেচ : হৃদি টকা মাধোন

ইলাম :

দ. র. দি. কা.
ঠি-ও উব্রোয়া পান
বা. দু. গী. বৈ. দা. ব.
গুৱাহাটী-৭৮১০২১

PRANSHIKA a social novel written by Nilam Bhattacharjee and published by A. P. Choudhury for Eknal Prakash, Panbari, Gauhati-781001
Price: Rupees Twenty only

ଅସମ ଭାଇଜା,
୧ କୁଳଦାନନ୍ଦବ ପ୍ଲଟିତ ।

ଶୌଲିଯା ନାନ୍ଦ
୧୨/୩/୮୭

ଆଗକଥା

ଆଶିଷିଧା'ର ଅଟେନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦର୍ଶକର ପେରିବ ଫାଳେ କିନ୍ତୁ ଅସମର
ବା ମାବଲୀତ ମୋର ଆଶିଷିଧା ବା ପାତ୍ରଲିପି ଉବି ଫୁରିଛିଲ
ଅସମରପରା । କଲିକତାଲୈ କଲିକତାରପରା । ଅମ୍ବଲ
ଗୁରାହାଟାରପରା ନଜବାବୀଲୈ ନଜବାବୀରପରା ଗୁରାହାଟାଲୈ ।
ଆଶିଷିଧା' ନୂମାଞ୍ଚ ନୂମାଞ୍ଚ ହେଛିଲୁଗ ଶେଷତ କତିଜା ଜ ବା
ୱ କୁଳଦାମନ୍ଦିନୀ ନଜବାବୀର ଏଟା ହପାଶାଲାରପରା ଆଶିଷିଧା'ର
ପାତ୍ରଲିପି ଉକାବ କବି ମୋର ହାତକ ଦିଲେହି ।

ଏତିର ଶ୍ରୀଶୁଭ ଅର୍ଥିକାପଦ ଚୌଧୁରୀରେ ଆଶିଷିଧା
ପ୍ରକାଶ କରିବାଲେ ଡାବ ଲୋରୋଡ ଡେରେତର ପ୍ରତି ମୋର
ଆନ୍ଦରିକ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରିଛେ । ।

ନିର୍ମଳମୁଖ ୬୩

୧୨/୧/୮୬

ଅକଣେ ପୁରୀପଦ୍ମ ଉପରଲୈକେ ଏକଟା କଥାକେ ବାବେ ବାବେ
ତାବିଛ—ହାବନ ଶଟକୀୟାଟ ବୁଝ ବସନ୍ତ କିମ୍ ନିଜହାତେ ଗାନ୍ଧି
ଜୀଯେକକ ହତ୍ଯା କବିବ ଲଗା ହ'ଲ । ତାବି ତାବି ମେହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତବ
କୋନା ବକମେଟେ ଉଲିଆବ ମୋରାବିଲେ ଅକଳ ନିଜବ ଓପରତେକ
ବିଷକ୍ତ ହେଉଛି । ତାବ ବିବଜ୍ଞବ କାବ୍ୟ ହ'ଲ—ମୁଖର ପୁରାଟୋ
କିମ୍ ସି ଏନନ୍ଦ ବ ନଷ୍ଟ କବିଲେ । ଅଚିନ୍ତାକି ଏଙ୍ଗନ ହତ୍ୟାକାରୀର
ଆତିଥି ବୋପାରା ଘଟନାଟା ଭଗାତିର୍କ ସି ନିଜବ ନତୁନ ଉପନ୍ୟାସ-
ଧରନ କେଇଥିଲାମାନ ପାତ ଲିଖିବ ପାରିଲାହେ ତେବେ । ଅକଣେ ମାହିତ୍ୟକ
ହିଚାପ ସ୍ଵିକୃତି ପାଇଛି ଆଗତେ କେଇଥିନମାନ ଉପନ୍ୟାସ ଲିଖି ।
ସି ଆଜକୀ ଏଥନ ଉପନ୍ୟାସ ଲିଖି ଉଲିଆବଲୈ ଅକଣେ ମରଲେ ମୃତ୍ୟୁର
ଆନିହେ । ସି ସମୟ ନଷ୍ଟ ନକବି ମନପ୍ରାଣ ଦି ଲିଖି ଯାବ । କିନ୍ତୁ
ଏହି ଉଂସାହୀ ମାନୁହଟୋ ଆଜି ଆଜକୀ ନିବାଶ ହେଉ ଉଠିଲ । ସି
ବୁଝିଲେ—ଭବାମତେ ମାନୁହର କାମବାବ ହେ ରହିଲ । ଅକଣେ ସଂକଳନ
କବିତିଲ—ପ୍ରତି ପୁରାତେ ସି ନିରାକିତତାରେ ଲିଖି ଅନ୍ତର୍ଭାବର
ତିତ୍ତବତ ଉପନ୍ୟାସଧରନ ଶେଷ କବିବ । କିନ୍ତୁ କ'ତା ? ତିନିମାହେ ସି
ବିଶେଷ ଆଗରାଚିବ ପରା ନାହିଁ । ଆଜି ଏଟା ପାତକେ ଲିଖିବ ମୋରା-
ବିଲେ । ଅକଳ ଆଜିଯାଇଲେ ନହିଁ କତଦିନ ଅକଣେ ଏବେବେ ସମୟ ନଷ୍ଟ
କବିହେ । ଲିଖିବଲୈ ଲୈ କତଦିନ ଅଳାପତ୍ତିଯାଳ କଥା ତାବି ତାବି
ବହି ଆହେ । ଆଜିର ଏହି ଚାକଳ୍ୟକର ହତ୍ୟାକାନ୍ତବ କଥାଟୋ ନହିଁ,
ଏକୋଦିନ କତ ନିଜାତ ହୁଅ କଥାଇ ତାବ ହୃଦୀ-ସମ୍ମତ ତାତି ମିଜେହି ।
ଲିଖିବଲୈ ବହି ଯାନ୍ତୀ ହୁବାବ କଥା ତାବି ଧକାବ ଏତିକା ଅକଳ
ଦୂଷ ହେ ଗୈଛେ । ଯାନ୍ତୀର ପ୍ରତି ମେ ଏତିକା ଅହେଲିକ କାଳ ।
ଅକଣେ ଯାନ୍ତୀ ତାବ ବୀରନ୍ତ ଏଦିନ ଶଜ୍ଜ ଆହିଲ, ଅର୍ଥବେଳା ଆହିଲ
ଶାଶ୍ଵତିବା—୩

আক সেই অমূল্যের স্মৃতির লিখ। উপস্থাস হখন সার্ধক স্থটু
হিচাপে সাহিত্য ভগতত সীকৃত হৈছে। কিন্তু আজি অকণে গভীৰ
ভাবৰ অকল উপলক্ষ্যেই কৰা নাই, বিশ্লেষণ কৰি বুজিব পাৰিবে—
মানব জীৱনত প্ৰেমৰ বাহিৰেও আৰু বহুতো মহৎ প্ৰবৃত্তি আছে
আক সেইবাৰৰ আলমতো জীৱন সার্ধক হৈ উঠিব পাৰে। অকণে
এই উপলক্ষ্য আৰু বিশ্লেষণকে কপ দিব তাৰ নতুন উপস্থাসত।
অসমীয়া বেছিভাগ উপস্থাসৰ বহুলাখ জুবি থকা প্ৰমৰ বৰ্ণনা
বাদ দি অকণ এখন নতুন উপস্থাস লিখি উপস্থাস আৰু তাৰ বাৰৰ
শ্ৰথমতেই প্ৰয়াকন হৰ তাৰ মানসিক প্ৰস্তুতি। এনদেৰ প্ৰস্তুত
হৰ'ল গৈ অকণ বহুদিন ধৰকি ৰ'ব লগাও হৈছে। আজিও তাৰ
অন্টো হৰ্বল হৈ উঠিল। গা ধোৱাৰ সময় কেতিয়াৰাই পাৰ হৈ
গ'ল। মেজৰপৰা উঠি ওচৰৰ বিছনাখনত অকণে যেতিয়া বাগ'ৰ
দিলী—হঠাৎ তাৰ মনত পৰিল স্বাহা পৰীক্ষা কাৰাৰাৰ কথা।
আজি হৃদয়মানৰপথা তাৰ ইটা সি টা অস্ত্ৰ হৈ থাকে। দেখাত
তাৰ অৱাঞ্চ বেমাৰী যেন নালাগ। সবল স্থাম মাঝহজনৰ
মুখমঙ্গলত ঘোৱনৰ শ্ৰী উন্নাসিত। অথচ, হঠাৎ এ কাদিন তাৰ
কোনো কাম'ক ভাল নহগা হয়, খাৰৰ মন নোয়াৱা হয় এক
নিন্দুৰ, লিঙঢাব মাজত নিঙ'ক এবি দি ভাল'পাৱা হয়। এই
আজি নিষ্পত্তিৰ ফসত তাৰ সিখা কাম'ক ইবাদিনলৈ বজ থাকে।
নতুন উপন্যাসখন শেষ কৰাৰ কথা ভাৰিলহি প্ৰায়ে সি উৎকঠিত হৈ
উঠ। অপাৰগতাৰ ভাৰ এটাই তাৰ হৰ্বল কৰি সুলিব খোজে।
আজিও তোনধৰণ জীৱনৰ অসাৰ্ধকতাত শংকিত হৈ, অকণ
বিছনাপৰা এক জাপ উঠি লৰালৰিকৈ গাটা তিয়াই ভাত
খাৰ'ল বহিলত বাজনি ল বা মিনাৰাখ ক'লে—আজি মাছ পুঁঠী
একা নাই।

—হৰ দে। তোৰ হাতচ পইচ পাতি আছ'গ বে ?

—থাকোতে পাচ টকা আছে। আজিৰ বজাৰ খৰচ হৰ।
মিঠাতলো আবিৰ লাগিব। শাৰ পাতসি কাম'বে আছে। বজ-

ବୋବ ସିହେ ଦାମ ଚ'ବି ଗୈ ଆଛେ, ସଜାରତ ଲୋକାମର ମରକେ ନାହାଯ ।
ହେ ବୁଲି ଅକଣ ବକରାଇ ମୁଖ ଧୂଲେ ଉଠିଲ ।

ଏଇସୋପା ଦ୍ୱାରା ଭାତ କ ତ ଖାବ ପାବେ ବୁଲି ମିନାବାମେ ଟୋଳଥିବା
ଭାତଧିନି ଡାଇଲର ବାଟିଟୋତ ଢାଲି ଦିଲେ । ଭାତର ଓପରତ ସଯଙ୍ଗରେ
ଭେଣ୍ଡ ଭାତି ଖିନିଓ ଖ'ଲେ ।

ମାନୁଷର ଆଗତ କ'ବଲେ ଅକଣ ବକରାବ ଯିଦିବେ ବଶ ପରିଯାଳର
ଇତିହାସ ନାହିଁ, ମିନାବାମରେ ନାହିଁ । ଅକଣ ବକରାବ ଦରେଇ ମିନାବାମରେ
ମରତେଇ ମାକ ଦ୍ଵାରା ତୁକାଟିଛିଲ ବୁଲି ସି ଗୌରବ ମାନୁଷର ମୁଖର
ଶୁଣିଛିଲ । ଏଇ ମିଳକଣ୍ଠେ ମିନାବାମ ଅକଳ ଝିଲ୍ଲର ଓଚବତେ ନହୟ,
ଅକଣ ବକରାବ ଓଚବତୋ ଚିବକୃତଙ୍କ । ଅଧ୍ୟାପନା କବି ଅକଣ ବକରାଇ
ମାହିକଣ ଯିଦିନି ପଇଚା ଆର୍ଜେ ତାବେ ପ୍ରାୟ ଆଧାରିନି ମିନାବାମକ
ଦିଯେ ସଜାର ଧର୍ଚ କରିବଲେ । ଆଜି ପ୍ରାୟ ଦହ ବହି ହେବେ—ଅକଣ
ବକରା ଇତିହାସର ଅଧ୍ୟାପକ ହିଚାପେ କାମତ ଲୋମୋରା ଆକ
ତୋତ୍ୟାବପରାଇ ମିନାବାମେଓ ବାଜନି ଲବା ହିଚାପେ ଅକଣ ବକରାବ
କାମ ଚଲାଇ ଆହିଛେ । ଏଇ ଦହ ବହି ମିନାବାମେ ଅକଣ ବକରାବ
ପରା ଦସମହା ହିଚାପେ ପଇଚା ପାତି ଲୋରା ନାହିଁ । ଅକଣ ବକରାଇଓ
ମିନାବାମରପରା ସଜାର ଧର୍ଚର ହିଚାପ-ପତ୍ର ଲ'ବ ଲଗା ହୋଇବା ନାହିଁ ।
ବ'ହାଗର ବିହିତ ଆକ ଦୂରୀ ପୂଜାତ ଅକଣ ବକରାଇ ମିନାବାମର
ଏମାରକେ ନତୁନ କାପୋବ ଦିଯେ ମିନାବାମ ତା'ରେଇ ସଞ୍ଚିତ । ମିନାବାମେ
ଅକଣକ କକାଇଦେଉ ବୁଲି ମାତେ । ଅକଣ ବକରାବ ଧର୍ଚଟୋତ ମିନାବାମର
ଏକାଧିପତ୍ୟ । ଅକଣ କଲେଜଲେ ଓଜାଇ ଗ'ଲେ ମିନାବାମେ ନିଯମିତ-
ଭାବେ ଅସମୀୟା ବାତରି କାଗଜରେ ପଢ଼େ । ଲଗତେ କୋଠାଲି ହଟାବ
ସାଜ ସରଜାମରବେ ସତରାଟି ଥିଲ । ଏକାହିନ ସନ୍ତାହଟେର ସଜାର
ଧର୍ଚର ହିଚାପତ ଥିଲ । ତିଚାବ କର୍ବୋତେ ମୁବେ କପାଲେ ହାତ ଦି
ମିନାବାମେ ଦେଶଥିବା କଥାଓ ଭାବିବ ଥୋଲେ । କି ହେବେ ଦେଶଥିବା ?
ସଜା ନୋହୋଇ ଦେଶର ନିଟିବା ହ'ଲ । ବାବେ ବି ମନ ଦାର ଭାକେ କବେ ।
ହ'ଲ ବୁଲିନୋ ସମ୍ଭବୋବ ଇମାନ ଦାମ ବାଚିବ ଲାଗେ ବେ ?

ଅକଣ ସାହିତ୍ୟକ ଶାରୁହ । କାମ-ସରତ ମିନାବାମର ଆନ୍ତରିକତା

লোকি তার অংশটোও একো সিন শুধুমাত্র উঠে, তাবে—এই মিনাৰামটো নোহোৱা তলে কিমান যে অশুব্দিধা হ'লহৈতেন। নিজেটো বিয়া-কাঙ নকৰালে, কিঞ্চ মিনাৰামৰ তিহাব বয়স পালেছি। পোৰ্কৰ বছৰ বয়সত মিনাৰাম তাৰ বাক্সনি হৰলৈ আহিছিল। চাঁওতে চাঁওতে দহবছৰ পাৰ হ'ল। গাঁৱৰ ল'বাই চকিষ্ণ, পঁচিষ্ণ বছৰ বয়সত বিয়া কৰায়, নকৰালেও ইথৰে সিংখে হোৱালী যাচে। ল'বাব ম ক-গণেকে কথাটো চিন্তা কৰিবলগীয়া হয়। কিঞ্চ মিনাৰামৰ ক্ষেত্ৰত সেইটো হোৱা নাই। হ'ব চোৱাবেও। মিনাৰাম গাঁৱৰপৰা বছ দূৰত। চহৰত সি বাক্সনি কাম কৰে। গাঁও এখনত চহৰৰ বাক্সনি ল বা এটাৰ কি মূল্য আছে? চহৰতা তাক কোনেও তোনকৈ চিনি নাপায় হোৱালী যাচিবলৈ। বাহিৰ বুলিবল্যে তাৰ মেই বজাৰখন অৰ পাণৰ দোকানখন। তাকোৱ বজাৰ আৰু দোকানৰ পৰা সি তুবন্তে আহিব নগা হয়। এজন লগৰীয়াৰ লগতো তাৰ মন খুলি কথা কৰৰ সময় নাই। আজিও ২৪তৰ দাম বাটি যোৱাৰ কথা মিনাৰামৰ মুখত শুনি অৱগ বকৰাট তাৰিছিল—সি সদায় এনেদৰেই থাকিব নে?

প্ৰেট এখনত আগবঢ়াই দিয়া তামোলখন মুখত গুজি অৱগ বকৰাই জোতাৰ কিটা বাক্সিব খুজিলত মিনাৰামে স্থাপিলে—আজি কলেজ বছ নহয় জানো ককাইদেউ?

—হয়। অৱগ বকৰাই অলপকৈ হাহি এটা মাৰি কলে।

—এবা ভাৰোতে মই ঠিকেই তাৰিছো।

—মিনাৰাম এটা কথা অ’?

—কি কথা ককাইদেউ?

আমাৰ কলেজৰ সোণামাম চকিদাবক আজি মই মতা বুলি কবিচোন। অতিৱা বাব নালাগে আৰেলিব কালে মাতিৰি। মই তাক্ষণ্যৰ তালৈ বাঁও, তাত অলপ দেবি হৰ পাৰে। আহোতে বছৰ তাতো কেৱলাৰ পাটৰী।

—ভাস্তির বাক। কিন্তু ভাস্তব ওচৰলৈ ধাৰলৈ শুলৈ বে
কিবা অনুধ হৈছে নেকি?

—ভেলৈকে একো অনুধ নাই। ভাস্তবে 'মাহে মাহে বাহা
পৰীকা কৰাই থাকিবলৈ কৈছিল কিন্তু দুয়াহ ই'লহি ভাস্তবৰ
ওচৰলৈ ধাৰকে পৰা নাই। ধাৰ্তোন আজি। গাঠো বৰ ভাল
লগা নাই দেখোন।

—এবা মই কাহীত ভাত বোঝা দেখি এবাৰ ভাবিছিলো।
ককাইদেউৰ কিবা অনুধ বিচুধ কৰিবে নেকি? অৱশ্যে অনুধ
হোৱা হলে ঘোক ক'লেহেঁতেন। সেয়ে ভাবিলো—মাহ পুঁঠী
নেহোৱাত শুকান ভেঙি ভাজি সোপাৰে ভাত ধাৰ নোৱাবিলৈ।
বক্ষাবত মূস কবি ওলাইছে, কিন্তু ভুই ভাই দাম, তুৰবি নোৱাৰি।
ঘবাটোৰ লগাত মাটি এড়ো থকা হলে ময়ে শাক পাচলি অলপ
লগালোহৈতেন। মাটি কিনি বিজাকৈ ঘৰ এটা বক্ষালই হয়
দেখোন। ভাড়া ঘৰত থাকি টকা পানীত পেলোৱা হৈছে।
ছটা খোটালি বাকনি ঘৰৰ অৱস্থা সেয়া। দিব লাগে লগদ হৃশ
টকা। ভাতে ঘৰৰ মালিকৰ ধিহে অতপালি।

—হব দে কাহানিবাকৈ ঘোৰ ঘৰ। তই শাক-পাচলি লগাৰ
প বিবি। মুঠতে, তই আজি সোণাবামক মাডিবলৈ মাপাহবিবি।
কৰি, বিশ্ব কথা আকে।

—মাটিবাবী কিনাৰ কথা সঁচাকৈয়ে ভাবিবে নেকি ককাইদেউ?
সোণাবাম দমায়ে বহুত মাঝুহক মাটিবাবী কিনাত সহায় কৰা
বুলি মই জানো।

—মাঝুহক মাটিবাবী কিমোত্তেই সোণাবামে সহায় কৰে নে?
কিয় তোকো জানো সোণাবামে ঘোৰ ওচৰলৈ লৈ অহা নাহিল?

—মাহিল ককাইদেউ।

—তত্তে? কই অমৰ আগতে ঘোৰ ঘোৱা-যোৱা একো
ঢীকেই নাহিল।

—কিনক ককাইদেউ, একঠামান হলেও মাটি এতোখৰ কিনক। এনেকৈ আৰু ভাড়াধৰত ধাকিব নোৱাৰি।

—মাটি আৰু ক'ত কিনিম? সোণাৰামৰ আগত তোৰ বিয়াখন পত্তাৰ বথা উলিয়াও বুলি ভাৰিছো।

—ইস বাম, ককাইদেউৰ বিয়া নোহোৱাকৈ মোৰ বিয়া হ'ব পাৰে নে?

—মোৰ বিয়া? ইছৱালি দে। তই হৰলা মোৰ বিয়া হ'ব বুলি ভাৰি আছ? বিয়া কৰোৱা হলে মই তোৰ বয়সতে বিয়া কৰালোঁ-হেঁতেন। এই চলিছ বছৰ বয়সলৈ বাট ন'চাঁও। বিয়াৰ এটা বয়স আছে অ' মিনাৰাম। তোৰ বিয়াৰ বয়স হৈছেহি। সেয়েহে কথাটো ভাৰিছো। গোটেই জীৱনটো তই মোৰ ভাত বাকি যাই কটাবি নে?

—আপুনি আৰু সেই ল'বামখাক পঢ়ায়েই কটাৰ নে?

—মোৰ আৰু বছতো কাম আছ। মই কিতাপ পত্ৰ লিখো নহয়?

—লিখা পঢ়া কৰিলে মাঝহে বিয়া নকৰাই বুলি ক তো শুনা নাই। তাতে আপোনাৰ বয়সনো কি হৈছে? কাগজত পঢ়িছো আন দেশত চলিছ-পঞ্চাচ বছৰ বয়সতো মাঝহে বিয়া কৰায়।

—বাদ দে আন দেশৰ কথা বুলি অৰূপ বকৰা ঘপ ঘপকৈ শোভাই গল।

আগকালৰ দুৱাৰখন জপাই ধৰলৈ গৈ বছপৰলৈ মিনাৰাম দুৱাৰত ধৰি অৰূপ বকৰা গৈ ধকা চাই ধাকিল। সি ভাৰিলে—মাঝহে মাক-বাপেক নাথাকিলে সকলো মিছ। মাক-দেউতাক ধকা হ'লে ককাইদেউৰ ইয়ান দিনে বিয়া নোহোৱাকৈ ধাকে নে? যিজন ভাঙ্গবে ককাইদেউক পঢাইছিল, তেৱেঁ কাহনিবাই চুকাল। আপোন বুলিলৈ ককাইদেউৰ এতিয়া তেনেকৈ কোনো নাই।

মিনাৰামবো বৈপ্রতিক সম্পত্তি বুলিলৈ গৌৱত মাটি একঠামানহে আছে। তাতে কৰ এটা বাকি সি পোহপাল বাব পাবিব।

आवि माटित खेति वाति कविओ सि चलि थाब पाबिब, किंतु
अकण वक्राक अकले चहबत एवि घोराब कथा सि भाबिबाक
नोराबे। सेयेसोगाबामे केतियाबा ताब-आगत वियाब कथा
उच्चियालाओ सि जाप मारि उठ्ठे। यिनाबामे सोगाबामक कय—
ककाइदेउब यिहे श्वभार, मइ नडले ककाइदेउब विलै हव;
ककाइदेउरेतो कव नोराबे यिजब केइटा गेजि आहे, केइटा
चाट आहे। सेइबोब छिचाब वाधिब लागे मइ। माहेकड
मिमथ डेल कि क'त लागिब, सेइबोबरेतो चिञ्चा नाहि। आलही
आहिलेण कोनजनक तामोल दिब लागिब कोनजनक चाह-जलपान
दिव लागिब तातो अहिहे चकु वाधिब लागे। मइ गुचि याब
लागिले ककाइदेउ विपाङ्गत नपरिब ने?

—सेइ बुलि तोबो एटा कथा आहे, सेइटाओ भाबिब
लागिब।

उत्तरत सोगाबामे कय-भाबिब लालिब, किंतु भाब।
केनेकै? ककाइदेउक एवि केनेकै आको गाऱ्यालै यांत?

—तই भाबि चा। गाऱ्यत खेतियकब यिटो सम्मान आहे,
चहबत वाजनि ल'बा छिचापे, तই सेइटो इयात गापार। मइ कहू
थलो। आमिओ भागाब चक्रत परिहे चहबत चकिदाब हवलै
आहिलो। मोब लगबे ताबिणी सेटो मूबब घाम माटित
पेलाई खेति वाति कविहे यदिओ सि सूखी। काबो उचबत भाज
सातब वाबणे मूब दोराब नालागे। गाऱ्यब पठाशालित
ल बा-होरालीकेइटाइ पाचि वृत्ति पाहिजे। सि सूखी वृत्तिज।
चहबत चकिदाबी कविही। माहेकब म्हरे म्हरे दबमधाब कपकेइटका
पाहे आही, किंतु आमाब अरुहाब कथा कि क'म। ल'बा-
होराली हालब माळूल छमाह तिनिमाहलै पवि थाके। सिहित
वृजन हैते, सिहिते दृष्ट वटब कथा वृजि गोरा हल। अनव
दृष्ट केतियाबा सिहिते चतुपानी पेलोरा देविले मोब वेळा
लागेअ। अकोदिन चाकविबाकवि एवि विहिते-विपांते गुचि

বাবুরে অন থার। কষ্ট হওকেইচোম, কষ্ট কিমা মূল্য থাকিলে, কিন্তু চহৰত মাহুহ হিচাপেনো কিটো সন্দান পাঞ্জ, কচোৰ। তেকা প্ৰফেচাৰ কেটজনৰ আকৌ কথাৰ মূলজাৰি। কিন্তু কাৰৰ বেদিকা সেই। বৃঢ়া ছুই এজন প্ৰফেচাৰে যেনিবা আঞ্চাক গণ্যই কৰে।

—ককাইদেউ কিন্তু সেইলেৰীয়া প্ৰফেচাৰ নহয়।

—তেঙ্গ নহয়, কিন্তু সেইটো কথা গাঁৱৰ মাহুহে কেনেকৈ বুজিব। অমূকৰ বাঙ্কনি ল'বা বুলিলে গাঁৱৰ মাহুহ তোলৈ হোৱালী যাচিৰলৈ আগ নাবাটে।

নাবাটে, নাবাটক। বিয়াকে নকৰাঞ্জ বুলি মিনাৰামে কথা বল্ব কৰে যদিও সি দোমোজাত পৰে। গাঁঁশৈল একাদিন ঘৰি যোৱাৰ কথা ভাবিলে অৱগ বকৰাৰ কাৰণ তাৰ মনটো কুমলি উঠে।

আজিৱ মিনাৰাম একেটো কথাকে ভাবিলে। অৱগ বকৰাৰ অকলে এৰি সি কেনেকৈ গুচি যাব ? দৰমহা দিল বাঙ্কনি ল'বা পোৱা যাব, কিন্তু তাৰ লগত অৱগ বকৰাৰ সম্পর্কটো অকল বাঙ্কনি ল বাবে নহয়।

ହୀ

ମୌଳୀ ଆକ ହାଲସୀରୀ ବଞ୍ଚି ଟଳ ମିଳାଇ ବନ୍ଦନାଇ ଅଞ୍ଜଳିଲେ
ଚୁରୋବ ଏଟା ଖୁଣ୍ଡିଛିଲ । ଅଞ୍ଜଳାର ହାତସୀଯଳ ଚୁରେଟୀର କେଇବାଟୀଓ ଆଜେ,
କିନ୍ତୁ ତ ବ କମିଲେ ସକ ଚୁରେଟୀର ଏଟାବ ପ୍ରଯୋଜନ ହେ । ବହଦିନବପବା
ବନ୍ଦନାର ହୃଟା ବଞ୍ଚି ଟଳ ମିଳାଇ ନହୁନ ଡିଜାଇନେବେ ଚୁରେଟୀର ଏଟା
ଗୋଠାବ ଚିଛାଓ ଆଛିଲ ।

ବାହିବର ବାବାଗୋତ ଚଞ୍ଜନାଇ ଉପଲିଛେ । ଖେଳାବ ଲଗେ ଲଗେ
ନିଜର ଅପୈଣତ ଭାବନାର ଲଗତେ ତାଇ ଶୁଣ ଥିଲାଇ ବଧା ପାଇଛେ ।
ଅଞ୍ଜଳାର ଥିଲା ଶୁଣନି ଶୁଣି ବନ୍ଦନା ଏବାର ଧରମକି ବଞ୍ଚିତେ ହାତର ଶା-
ଭାବ ବପବା ଡିଟାମାନ ଦିବ ଏଲାଇ ପବିଲ । ପରିଯୋଗୀ ଘରକେଇଟା
କଲ ଡାଳତ ଶୁମୂରାବଲେ ଚେଷ୍ଟା କବି ଅନ୍ୟମନକ୍ଷତାରେ ବନ୍ଦନାଇ ମାତିଲେ—
ତଙ୍ଗୁ ?

— ଏହି ଖେଳି ଆହୀନହୁଁ ? ବିବନ୍ଦିବ ଶୁଭତ ଅଞ୍ଜଳାଇ ଉତ୍ତବ ଦିଲେ ।

— ଏହିବ ନାଲାଗେ ?

— କିମା—ବାବ ତୋମ କ ବବ ଲାଗେ ଏହିରା ପଢିବ ନାଲାଗେ ବୁଲି ?

— ତହିତର କୁଳତ ପଢା ଆବଶ୍ଯକ କେତିରା ହେ ?

— ମିହେ କୈହେ ଦେଖୋନ କିଳାପ କିନାବ ପିଛତ ବୁଲି ।

ଅଞ୍ଜଳାର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ । ଶାମୀର ମୃଦ୍ୟର ପିଛତ ଅଞ୍ଜଳାର
ଭବସାତ ବନ୍ଦନାଇ ଜୀବରଟା ଚାଲାଇ ଯାବ ଲଗା ହେବେ । ଅଞ୍ଜଳାର ଜୟବ
ଆଗତେ ତ ଇବ ମେଟାକବ ଚୁକାଇଛେ । ଅନାଇ ମେଟାକବ ଦେଖା ନାହିଁ ।
ବିଶ ମାକବ ମୁଖତ ମେଟାକବ ବହତୋ କଥା ଶୁଣିଛ । ମେଟାକବ
ହବି ମନତ ଆକିବ ପରାକୈ ଆଠ ବହବିରୀ ଅଞ୍ଜଳାର ଅବାକୁର ବ ଲାନା
କ୍ରମୀୟ ପୂର୍ବ ହେବଲେ ବାଧା ବିବିହେ । ତାଇ କରାନ୍ତାଟୀର ଝାହ ଖିଲୁ
ଏହିଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଜନ ପାଇଲେ । ଜାହାଜାବୀ ମାହବ ଶେବତହେ କୁଳାଲେ ବିଜାପ-
ଶପରାବୋର ଆହିବ । ତେହିରାଲେକେ ବନ୍ଦେଷ୍ଟେ । ଜାହାଜିମବଳର ତରଫରେ ।

ছুটাৰ দিনকেইটাক অঞ্জুৰে ইমলি-জামলি ফুৰিলে বস্তনাই ঘৰণা
কামবনত ব্যস্ত হৈ থাকিব পাৰে । নহলে স্মৰিধা পালেই অকণমানি
অঞ্জুৰ দেউতাকৰ বিষয়ে একাটা অসূত প্ৰশ্ন কৰি বলমাক ব্যতি-
ব্যস্ত কৰি তোলে । সেইবোৰ প্ৰশ্নৰ হাত সাৰিবলৈ বস্তনাই উপায়
বিচাৰি ফুৰে । কেতিয়াৰা বাতি আকাশৰ তৰা কেতিয়াৰা মেৰ
পুৱা ফুলনিৰ সূৰ্য পথিস। হৃপৰীয়া চোতালৰ দ্রুবিত পৰি থকা
ফৰি, আকো কেতিয়াৰ। সকিয়া দৃঢ়লৈ উৰি যোৱা চৰাইলৈ আঙ কিয়াট
অঞ্জনাৰ অকণমান মনটা মাক বহুদূৰলৈ লৈ যাব খোজে ।

আজি কিষ্ট অঞ্জনাই অফল অকলে উমলি ফুৰ্বাত বাৰাতাৰ
খুটাটোকে সাম্ভাধন কৰি আপানমনে কল—“দেউতা, তুমি মাৰ
লগত ফুৰিবলৈ যোৱা মই ঘৰত অকাল থাকিব পাৰিমদেষ্ট ।”

শ্লিষ্টহীন সন্তানৰ কথাত বস্তনা সঁচকিত হৈ উঠিল আৰু
ভাবিল—এই কালানিক পিতৃ মুভিয়ে অকণমানি অঞ্জনীক প্ৰকৃততে
আনন্দ দিব পাৰিছে কানো? গভীৰ এক অভাৱাৰাধত অঞ্জুৰ
দিনে দিনে কিঙানিবা বিচিৰ কলনাৰ জাল তৰিছে । অঞ্জুৰ হয়তা
এনেকৈয়ে কোনোৱা দিনা উদ্ঘাটন কৰিব তাইব দেউতাকে যে
আস্থাহত্যা কৰিছিল । নতুন এক বিভীষিকাৰ ভাবে বস্তনাক আকো
এৰাৰ বিহুল কৰি তুলিলৈ । কীৰনৰ সমুখা সমুখি হৰলৈ যাওঁত
বহু আঘাত বহুধাৰ এ নদৰে বস্তনাক থকা সৰকা কৰিছে । কিষ্ট
কোনো দিনেই কৰ্তব্যাবোধে বস্তনাক আজিৰ দৰে কাঠাৰ কৰিবপৰা
নাহিল । মনাবল অটুট বাখিবলৈ চেষ্টা কৰি বস্তনাই হযোখন
হাতবে শুষ্টিমাৰি সন্দয়ৰ আৰেগ কৰ্ক কৰিবলৈ যাওঁতে এটা অস্পষ্ট
শব্দ মুখেদি শোলাই আহিল ।

—কি হল মা? খেলাৰপৰা মন সামৰি অকণমানি অঞ্জুমণিয়ে
কৌতুহলৰ ভাবত মাকৰ কালে চাই স্মৰিলৈ ।

—পচালৈ যা। অঞ্জুক অব্যমনক কৰিবৰ চেষ্টা কৰি বস্তনাই
কলে ।

—ওঠোঁ, নগচোঁ। কেজিরাও নপচোঁ। ঝিঙ্গিঁ মই খেলিমহে।
—খেল তেনে।

অঙ্গুর বাহির বাবাঙ্গাত এবি বন্দনা ভিঁৰ সোম'ল, শোঁৱনি
কোঠাত পাৰি থোৱা হেলনীৱা চকীখনত বহি পৰিল ভাগৰ লগা
মাঞ্ছৰ দৰে। বহি বহি অডনিনে বন্ধ কৰি থোৱা প্ৰথমটোৰ আঁত
বিচাৰি বন্দনাইআকৈভাবিবলৈ ধৰিলৈ—কিয়? কিয় অৱপ কাকতিয়ে
অঙ্গুৰ জন্মৰ আগে আগে আঞ্ছহত্যা কৰিলৈ? কি কাৰণাত্তই বা
অৱপৰ এনেসবে বিকৃতি ঘটিল?

অৱপ কাকতিয়ে আঞ্ছহত্যাত বন্দনাৰ যে তিলমানো দোষ
নাছিল, সেই কথা বহুতে জানে তথাপি সমাজৰ দহজনে বুজিও
মুবৰ্জাৰ ভাও জুৰি বন্দনাৰ চৰিত্ৰ উপৰত বহি অপবাদ জাপি
দিল। এই অপবাদনা বন্দনাই সহজে মূৰগাতি ল'লেইতেন। কিন্তু
ই যে ভীৰণ অতিকৰ, ই অঙ্গুৰ জীৱানা দৰ্শন কৰিবলৈ ওলাইছে।
অঙ্গুৰ স্তৱিযাতৰ কথা ষেতিয়া বন্দনাই ভাবে, তেতিয়া তাইৰ এই
ঠাই, এই সমাজ এবি কোনোৰা অন্য সমাজলৈ গুচি যাবলৈ মন
যায়। অৱপ কাকতিয়ে দৰে তাইতো আঞ্ছহত্যা কৰিব নোৱাৰে।
অঙ্গুৰ তাই ডাঙৰ কৰিব জাপিব। অকল ডাঙৰ কৰাই নহয়,
মানৱ পিণ্ডৰ সকলো অধিকাৰ দিত তাইৰ দেহ মনৰ বিকাশ সাধন
কৰিব লাগিব। গুৱাহাটীত ধাকি অঙ্গুৰ গচি তোলা সহজ নহ'ব
যে—এই কথাটোৱে আজি কিছুদিনবপৰা বন্দনাৰ মন তোলপাৰ
কৰি আছে। কিন্তু তাই যাব ক'লৈ? কোনোৰা দূৰ ঠাইত মনৰ
জোখাই ঢাকবি এটা পোৱা সহজ নহয়। নলুন ঠাই এখনত আৰ
বা কত আহকাল ওলায়। বন্দনাই আজি কেইদিনমানবপৰ। মানসীৰ
চিঠিৰন্ব কথা কেইবাবাবো ভাৰি চাইছে। ডিগৰৈৰ ছোৱালী
কুলত কাম কৰিলৈ দৰমহাও ইয়াব কুলৰ দৰমহাতকৈ বেহি পাৰ।
আজীৱ বজনবপৰা মূল হৰ। কিন্তু ঠাইখন সম্পূৰ্ণ অচিমাকি।
অৱশ্যে মানসী তাইৰ অক্ষয়ে বন্ধ। মানসীৰ উদ্বাবতাৰ উপৰত
বন্দনাৰ দিখাল আছে। মানসী বন্দনাক হেৱালী কলবে বন্ধ।

পাপবজ্ঞাব হোরালী ক্ষমত আৰু কটন কলেজৰ ছাত্ৰী হৈ থাকোতে তেঙ্গুলাক ছয়াৰো আছিল এক মন, এক প্ৰাণ। বিশ্বিল্যালৱত সোমায়ে অৱশ্যে তেঙ্গুলাকৰ এৰাএৰি হ'ল। পচাস ভাল আছিল যদিও মাক-দেউভাকৰ অবাধ্য হোৱাৰ কথা তাই ভাবিব নোৱাৰিলে। সেইখন বিৱাৰ কাৰণে মানসীৰ মাৰসিক প্ৰস্তুতি হৰলৈ নাপালেই। তথাপি মাক-দেউভাকৰ অবাধ্য হোৱাৰ কথা তাই ভাবিব নোৱাৰিলে। অনৰ গুপ্ত কথাটো কাৰোবাৰ হতুৱাই কোৱাম বুলি থাকোতেই মানসীৰ অনৰ আশা চুৰমাৰ হৈ গ'ল।

বিয়াৰ পিছত মানসীৰপৰা বলনাই এখন চিঠি পাইছিল এই বুলি—“শামীক স্মৃথী কৰিবৰ কাৰণেই মই তোৰ অকণদাক পাহৰি যাৰ লাগিব। মোৰ বিগাত শামীৰভা একা দোষ নাই। এজন ভাল দৰা চাই একমাত্ৰ জীয়েকক বিয়া দিয়াটো আমাৰ সমাজত পিতৃ মাতৃসৎসনে কৰ্তব্য বুলি ভাবে। তোম্বু দোষ কাৰ? দোষ মোৰই জান বহু এই সমাজত তিল-ভিলকৈ মৰি মৰি মই জী উঠিম বছুনকৈ, অস্তত এজন ভাল মানুহক স্মৃথী কৰিবলৈ নহুন কপত মিচ দৰবা হৈ। ডা দৰবা বৰ ভাল মানুহ। মোঁ শামী বুলি কোৱা নাহ। অগাধ সম্পত্তিৰ গৰাকী হৈও ধনৰ ক্ষেত্ৰ তেঙ্গু অলাপা নাই। তেঙ্গুক ইয়াৰ সহলে মানুহে বৰ ভাল পায়। বোগীৰোৰে যে তেঙ্গুক দেৱতা দেখা দি দেখে। মোৰ অতীতৰ কাহিনী শুনাই সত্যৰ খাতি হতো এজন সৎ লোকক অস্মৃথী কৰাৰ মোৰ কোনো অধিক্ষেত্ৰ নাই বুলি ভাবিছো।”

মানসীৰ এই চিঠিখনৰ কথাবোৰ মনত পৰিল। এইখন চিঠিৰ পিছত মানসীয়ে বছদিন বলনালৈ চিঠি লিখা নাছিল। বলনাইও মানসীলৈ চিঠি লিখাৰ প্ৰয়োজন বোধ কৰা আছিল। ভয়ো কৰিছিল মানসীলৈ লিখিবলৈ। মানসীৰ ভিত্তিৰ কালাটোৰ লগত বলনাৰ অকৃত পৰিচয় আছ। বলনাই ভাবিছিজ—মানসীয়ে কঠোৰ হৰলৈ চোঁ কৰিবে। ইত্যে তাই কঠোৰেই হওক। কঠোৰ হোৱাৰ

वाहिवेतो मानसीव अडिया उपाय नाहि । चिठ्ठीप्रति निश्चिध मानसीक
हिंव कबाटोहे ताईव अकृत बळवन वर्जवा हव । मानसीमुळे
वल्लनाव विघाव निअग्रथ पाहि वळूले एका लिखा माहिल । विघाव
दिना अद्वाष्ट वल्लनाहि आशा कविहिल—मानसीव चिठ्ठि एखन अनुष्ट
पाव वूलि । किंतु चिठ्ठि नापाहि वल्लना आठविड नह'ल । सेइदिवा
माथें वल्लनाहि ताविहिल—अडियातो मानसी ताईव नवमव माळू
है थका नाहि । माळू अडिया डिगवै चहरत—यिहेत त्तरवा ।

विघाव पिछत वल्लनाव जीवनत वहत धूम्हाहि ग'ल—सेइवोव
कथा मानसीरे नाजाने । विस्त व्यामीव आज्ञाहत्याव पिछत
वल्लनाहि मानसीव चिठ्ठि पाहि उक्तकाहि काढिहिल घंटिओ जीवनव
समृद्धि समृद्धि इवलै वाक्तव्यीव चिठ्ठिपवा मनववाळा पाहिल यधेष्ट ।
मानसीव सेइधन चिठ्ठिरो वल्लनाहि उत्तर दिव नोवाविले । किंतु
आजि विहुदिंव आगात वल्लनाहि अज्ञाक माळूह वाव नमस्यातो
ज्ञनाहि मानसीले लिखिल । चिठ्ठिधनत जीवनव आन त्तर्थकृष्ण
कथा नाहिल । तात आहिल अकल अज्ञावहि क॑ । त्तरु डाऊव
है आहिहेत, ताईव प्रश्नव वपु सलनि है आहिहेत । त्तरु एखवोव
वेन क्रमां जटिल है उठिहेआक सेइवोव प्रश्नव संतीक उत्तर
दिव नोवाविव वल्लन जीवन संग्रावत त्तर्ल है पविहेत । मानसीरे
अलप कवातेहे वल्ल व सकलो विहळता वूळि पाले, आक डिगवैव
होवाली त्तुलत ये एटा काम बाली आहे—लिखि पठाले ।

वल्लनाहि आजि दैके ताविले—डिगवैव होवाली त्तुल'ल
दर्थात्तद्वन दिग्गाहि त्ताल हव । दर्थात्त दिलेहे कामटो हैव वाव वूलि
मानसीरे लिखिहेत । मानसीव कथा त्तुल हव नोवावेव । डिगवैलै गले
अझनाक डाऊव कवात वल्लनाव हऱतो स्विधा ह'व—मानसीव नाहिय
तात आन माळूहे अवप कावत्तिव आज्ञाहत्याव कथा नाजाने ।
कोनोवाहि जानिलेव अनुष्ट त्तेंलोके अज्ञाव कृति कविवैले
आप न वाचिव । किंतु धूम्हाहाटित अज्ञाक लै वे वल्लनाव कियाव
अनुभिधा । ओच-त्तुवीरा, आवीर-सज्जन सकलोवैहे घटावाटो जानित

তেঁলোকৰ কলমাৰ অস্ত নাই। তেঁলোকে কত মিছা সাধুকথাৰ
সৃষ্টি কৰিলে এই কেইবছৰে। অৱশ্যে আজি কিছুদিন ধৰি কথাৰাৰ
তল পৰিছে। কিন্তু এতিয়াও বল্মীৰ চলাক্ষিবাট তেঁলোকে চোকা
দৃষ্টি বাখে। বল্মীই নিজৰ কাৰণে সেইবোৰ কথা লৈ ভয় কৰা
নাছিল। ভয় কৰা নাছিল কাৰণেই মাজ সময়ে বল্মী নিস্কোচে
অৰূপ বকৰাৰ ঘৰলৈ অহা-যোৱা কৰিব পাৰিছিল আৰু একোদিন
অঞ্চুক আবলি ফুৰিবলৈ লৈ গৈ আলিৰ কাৰণ পাৰ্কখনত সোমাই
পৰিছিল, অঞ্চুক পাৰ্কত খেলিবলৈ এবি দি লগৰ শিক্ষয়ীগৰাকীয়ে
কৰা আওপকীয়া মস্তনাটোৰ বিষয়ে ভাবিব লগা হৈছিল—
কি অনুভূত এটি ভথাকধিত শিক্ষিত মাঝুহৰোৰ। এনেকৈ ভাবিব
পাৰিল বাক অঙ্গু তাইৰ অবৈধ সন্তুন বুলি। তাই নিজ ক
নিজে প্ৰত্যয় দিবলৈ চেষ্টা কৰে—এইবুলি ভাৰি—পাৰে, পাৰে,
মাঝুহে পাৰে। কত মিছা কথা সঁচা কৰে আৰু সঁচা কথাৰোৰ
মিছা কৰি দিব পাৰে চক্ৰাস্তকাৰী মাঝুহে। এৰা বহুতে বহুতে বিষয়ে
বহু ধৰণে ভাৰিব পাৰে, কিন্তু সেইবোৰ কথা জানো সত্য ? বিশ
প্ৰবাহৰ সকলো মিয়মক অগ্ৰাহ কৰি ধন্তেকীয়া জীৱনত সুখ ভোগ
কৰিবলৈ মাঝুহে বহাতা নকৰিবলগীয়া কাম কৰিব পাৰে।
এনেকৈ ভাৰি থাকাতেই তাই একোদিন দৃৰ্বল অঞ্চনাই জি পিয়াই
ইাহি উমলি ফুৰা দেখি তথধো মানে—জীয়াই থাকি জীৱন সাৰ্থক
কৰাৰ এটা মাধ্যম আছে বুলি ভাৰি তাইৰ প্ৰাণটো জ্বৰ পৰি যাব।

তিমি

বহু বছৰৰ আগৰ কথা—যিদিনা ডা. লিখন বকৰাই অৰ্ধাৎ
বল্দনাৰ মেউভারক মাউৰা অৱশ্যক ঘৰ'ল লৈ আহ তেজিয়া তাৰ
বয়স মাত্ৰ সাত বছৰমানহৈ। ব'নপানীৰ পিছত হাঁৰা মহামাৰীত
পৌড়িও শোকসফল কুঞ্জনা কৰিবলৈ গৈ ডা. লিখন বকৰাই গ'বৰ-
পৰা অকণক বুটলি আনিছিল নিজৰ ঘৰলৈ। অভাৱ আৰু অনা-
চ বৰ মাজুত যদিও এই সকল লৰাটিৰ শাৰীৰিক স্থানা ভাঙি পৰিছিল,
তথ পি সেইদিনা ডা. বকৰাই দেখা পাইছিল অৱশ্য চকু হটাত
এক বিবাট সন্তাননা।

লিখন বকৰাৰ হটা যজা ল'ব—অমল অক বিমল। এই
উৎপত্তীয়া ল'বা হটা বছৰিনি শান্ত হৈ পৰিছিল—সমৰয়নীয়া। অৱশ্য
যেতিয়া সিঁহ'ভৰ মাজলৈ আহি পৰিল। অমল বিমলৰ লগত অক গণ
পচাশনা আৰম্ভ কৰিল কুলৈন যোৱা হল। লিখন বকৰাৰ
লগত আবেলি কেতিয়াৰা তিনিও নদীৰ পাৰত কুৰিবলৈ ওলাই যায়।
নিজৰ হট পৃষ্ঠকৰ লগত অকলৈও একেধৰণৰ পেট-চোল',
জোতি-মোজি কিনি অনা হল। লিখন বকৰাৰ পৰিয়াৰ বামীৰ
উদাৰ স্বতাৱত একা সময়ত বিবৃত হৈ উঠিছিল যদিও অৱশ্য
প্রতি তেওঁ দেখা দেখিক কো'নো বিৰূপ ভাগ নেমেধূৰাৰলৈকে
হয় কৰিছিল।

অৱশ্য অহাৰ এবছৰমানৰ তিতবতে বল্দনাৰ জন্ম হ'ল। মাকে
কোলাত বল্দনাক লৈ ধাকিল অমলইতৰ লগত অৱশ্যে কেতিয়াৰা
বল্দনাৰ আলঙ্কুৰী হাত'ট। চুই অহামান কৰিষ্টো লিবিকি-বিদ্যাৰি
অবৰ কৰিব খোজে। বল্দনাৰ মাকে অৱশ্য সেই শিত-সূলত
ব্যৱহাৰত অৰ্থতি বাধকৰা হ'ল। একোদিন তেওঁ অৱশ্যক তেলা
মাবি আৰু কৰি দিয়া দেখা পাই তাৰ লিখন বকৰাই অনোৰট

পাইছিল। এদিন তেওঁ হঠাতে পরিবারক কৈ পেলালে—“তুমি
অক্ষণক কিয় তেনে কৰ ? শিশুর গ্রাণত কষ দিব নাপার বে তুমি
আক হৈও বুজি নোপোৱা নে ?”

—আ’পানাৰো বাক কথা। ক তনো তাক কষ দি লী ? মোক
বিশুব পেটৰ পোৱালিৰ দৰে তাক খাৰলৈ ববলৈ দিষ্ট, পচাশুণাৰ
সুবিধা কৰি দি ছী। মই যহু নোপোৱা হ’লে ঘোৰ ল বা ছুটাত্ত’ক
অকণ পৰীক্ষাত ভাল কৰিব পা’ব নে ?

লিখন বকুলাই ঘূৰাই একা রক ল বদিও মন ত পৰিবাৰৎ
কথা দকৈ ভাবিল। শ্ৰী। বাৰহাৰৎ নাৰী চিত্ৰ দৰ্ব মতা ধৰা পেণ্টি
তেওঁৰ মন মে মকি গ লও মেইদিন। তেওঁ সম্পূৰ্ণ নিবাশ নহ’ল।
এখন সক স মাৰব মাজত এটি আদৰ্শ প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ আগা ৫০৪
মন বপৰ। সহজ মাৰ নগল। ড লিখন বকুলৰ বিশ্বাস হ ল ক্ষেত্ৰ
তেওঁ পাৰি উঠিঃ—মানবতাৰ বাধাৰ উপসংক্ৰিত পৰিবাৰৰ অস্তিৎ
এদিন পৰিবৰ্তন কৰিব পাবিব। তেওঁ বা’ব বাৰে প্ৰশ্ন্য যাবলৈ
চেষ্টা কৰিলে—তঙ্গ লাক এটি পিতৃ মাতৃহীন শিশুৰ জীৱন বাংসুয়্য
প্ৰেমৰে সাৰ্থক কৰি তুলিব। অৱশ্য ডা বকুলাই অকণৰ অভিযোগ
পৰিপূৰণ কৰিবলৈ গৈ বাৰে বামৰ উজুড়ি খাৰলৈ ধৰিলে, কিন্তু তেওঁৰ
ধৈৰ্যচূড়ি হ ল নঘটিল।

আয় তিনি বহুমানৰ পিছৰ কথা। এদিন সন্ধিয়া ডা লিখন
বকুলা দৰত সোমাইছেহি। পৰিবাৰে তোৰত্তাৰাই উঠিল,—কৰাচিন
হেলৰ ইমান দাম বাঢ়িছ, ইকালে পাৰলৈও নাই। এই ল’বা
কেইটাই দিনৰ ভাগ ত পটি শুনি ধৰ পায় কিন্তু সিইতে দিনটো
খেন্দ-ধেৰালি’ত সৰু কঢ়ায়। বাতিলে পঢ়িবলৈ বহে। সিইতৰ
এইবোৰ কথা চাঁড়া চিতোতা আনো কোনোৰা আজে ?

কথাধিনি এক উশাহে কৈ তেওঁ অকণৰ সমুখত জলি ধকা
লেশ্পটোৰ কিটাঙ্গাল কষাই দিলত দি অলগ বিৰক্তিয সুবত কৰলৈ
ধৰিলে—হই এতিয়া ইমান কম পোহৰত কেলেকৈ রেপখন আকে।
হাবে আকে কৈহে কালিলে রেপখন হেঁজুৰাই লাগিব।

অকণৰ কথাত লিখন বকলাৰ অস্তৰ অলি উঠিল। পৰিবাৰৰ পাছে
পাছে গৈ আনটো কোঠালিত গাঁজি উঠিল—লেংপৰ পোহৰ কমালে
কি ষ'ব ? অকণে তাৰ নিজৰ চকুৰ পোহৰা তই অকণকাৰ বাটতো
আগুৱাই যাৰ পাৰিব বুলি মোৰ বিশাস হৈছে।

—এ বপৰা জাতিকুল অজনা লৰা এটা বুটলি আনিছে
নিজহাতে নাৰৰ সেঙেমু মচি গাৰ এপাঞ্জিমান মলি শুভাই
বুৰাই ডাঙৰ দীঘল কৰিলৈ এত্যা আপুনি অকণক হি সা কৰাৰ
কথাই ক'ল পাৰাতো লৰা-ছোৱালী নাওতাৰা নহয়। ওখাপ
এটা ধৃষ্ট চ উৰা ল'বাটাৰ কাৰণে মট দিলৈ কথা শুনিব লাগ।

পৰিবাৰৰ কথাত ডা লিখন বকলা সেইদিনা মৰ্মাহত হল।
কেও দকৈ ভাবিলৈ ধৰিমল—+ ব্যাত যেন মেওৰ অকণমান কৃটি
হ'চ আৰ ট হ' ধ্য ত শুকৰৰ বৰপ ধৰিব পাৰে। তেওঁ অকণৰ
কাৰণ ত বণি এটা উপায় চিন্তিবলৈ ধৰিলৈ।

কে দৰমানৰ পিছত ডা বকলাই অকণক কলেজিয়েট স্কুলৰ
হোষ্টেল হ' থে আহিল্লাই। অকণক ডা বকলাই বুভাই দিলে যে
সি এক্ষিয় ডাঙৰ হৈছে তাতে সি পচাশনাৰ লগে লগে আৰ
বহুতো লাগভিয়াল কথা শিকিব পাৰিব। অকণৰ অভিভাৰক হৈ
ডা বকল যেত্তিয়া নিকে থাকিব, তাৰ চিন্তা কৰিবলৈয়া একো
নাট। অৱশ্যে দুদিনমানৰ ভিতৰাত অকণ বহুত কথাট ভাবিব
লগা হল লগৰীয়াৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ হিচাপে তাৰ আচল ঘৰ ক'ত ?
মেদক্ষাকৰ নাম বি ? এনেধৰণৰ প্ৰশ্ন'ৰ লগে লগে সি উত্তৰ বিচাৰি
বিমাবত পাৰিল যাদও হোষ্টেলীয়া জৌৱনটো তাৰ বেয়া মালাগিল।
মনৰ জোখাট আশা পূৰাট সি পাঠিব পৰা হ'ল। কিন্তু স্কুলৰ পচাট
জানো এজন কিশোৰৰ সকালা অভাৱ পূৰ্বাৰ পাৰে ? ভৱিষ্যাতৰ
আশাই জানো সকাল।

অকণ হোষ্টেলৈ গল দিও স্কুল বৰু থাকিলে আৰ প্ৰতি
দেশৰাবে আহি অমলাহীতৰ লগতে থাকেছি। সিহৰৰ লগত আগৰ
সবেত খেলাধূলা কৰে। পাহফালৰ পুখুৰীটোৱ সাজোৰ শিকে,

বৰশী বাই মাছ ধৰে। দেওবাৰে হৃপুৰীয়া অমল বিমলৰ লগাত
খ্যবলে বহি শুভতীয়া কথা উলিয়াই হাঁহে।

সময়পালে কেতিয়াৰা বক্ষৰ দিনত অকণহঠৰ লগতে ভাত
খাবলে বহি লিখন বক্রাই মন কৰিছে—পৰিবাৰে আজ্ঞাখনৰ বেছি
খিনি অকণকে দিয়ে। ভাল মাছ এডোখৰ বাছি বাছি অকণলৈ
বুলি আগবঢালে সি চিঞ্চিৰি উঠে—হৰ হব মোক আৰু কিমান মাছ
দিয়া, সিঙ্গতকো দিয়ক বুলি অকণে অমল বিমলৰ পাতলৈ দেখুৰায়।
মাছডোখৰ অকণৰ বাটিটোক দৈ অমলৰ মাকে কয়—খাচোন তই।
সিঙ্গত সদায় থায়। তত ক্ষীণাইছও। পটাঙ্গনা বৰা লৰাই ভালকৈ
খৰাৰা বোৱা কৰিব লাগে তেহে গাঁটো ভাল্লে থাকে।

এন কথা শুনি শ্রিৰঞ্জন বক্রাই পৰিবাৰৰ ফাল চাট দোখ—
চকু হটাত যেন তেওৰ মাতৃত্ব জেউতি উজলিছ। মুঞ্চমনৰে
ডা বক্রাই কিবা এটা ক'ব খোজে। কিন্তু তেওৰ খোকোজা
লাগি ভাৰ হয়—মৰমৰ প্ৰদৰ্শনত নাৰী চিন্তৰ স্বৰূপ ধৰা টান
মোয তেঙ্গ একো নকৈ হাত মুখ ধূবলে উঠি যায়। এনেদৰেই
বিছুদিন পাৰহৈ যোৱাৰ পিছত এদিন হঠাতে দেওবাৰে অকণ দহমান
বজালৈকে অছা নাই। সেইকাৰণে অমল-বিমলে অসম্ভাৰ কৰি
থকা দেৰি মাকে ক জে—জানা তইতৰ কি হৈছে? দেউভাৰৰ দৰেই
তইতেও অকণক তেইদিনমান নেদেৰিলে ধাকিবকে নোৱৰা হব।
সি যারাটো দেওবাৰে আহি গৈছে নহয়? অকণ পটাত ভাল
ল'বা—পঢ়িছে ছাগে। তহতৰ নিচিনা নে সি গছে পাত বগাট
হুৰা?

—সি নো ইমান কি পঢ়িছে? ব'ল অমল আমিয়েই তাক
মাতি আলোগৈ।

এনদৰে বিমলে অমলক কোৱাৰ লগে লগে হৃয়ো যাবলৈ
সাজু হ'ল। তিক্ততাত অমলৰ মাকে পুত্ৰকহতলৈ ঘোপাকৈ চালে।

—সোনকালে আহিবিইত বুলি মাক বাঙ্কনি ঘৰত সোমাল।

—মোক ভাত দিয়াহে। বোগী কেইটামান চাখলৈ পলাশ
বাবীলৈ যাব লাগে।

—বৰ ভাত হোৱাই নাই নহয় দেওবাৰে দিমটোতো আপোনাৰ
তৰণি নাই।

ডাক্তাৰ মাছুহৰ কি দেওবাৰ, সোমবাৰ আছে বুলি ডা বকৰাই
ভৰিৰ নথত মিঠাতেল ঘ হিবলৈ ধৰিলে। তেল ঘহা শ্ৰে কৰি
চোতালৰ একাষে থকা দমকলটোৰপৰা পানী মাৰি গাটো ধূলে।
শাৰপিছত লৰালৰিকে ভাত খাই নিজৰ কামত ওলাই গ'ল, কিন্তু
পতুলি মুখৰপৰা ডা বকৰা আকো ঘূৰি আহিল।

—বি তল ঘূৰি আহিল দেখোন ?

পুৰণা ঔষধৰ বেগচাৰপৰা ডা বকৰাই কেইটামান ঔষধ
উলিয়াট জেপত স্মৃতাট কাল—ঔষধ কেইটামান লবলৈ পাহিৰিছো।
ৰোগীজন বৰ গৰীৰ ঔষধ কিনাৰ শক্তি নাই বুজিছা ?

—জানো ?

ডা বকৰাৰ বেগাই চলি যোৱা চাইকেলখন চাই চাই পৰিবাৰে
গোবি ল—চাইকল চলাই পলাশবাৰী পাবগৈ। বিনা পইচাৰে
ৰোগীক চাৰ ঘৰবপৰা নি ঔষধা দিব। মাছুহজনৰ এই অভাৱৰ
কাৰণেট ঘৰখনত নানা অঞ্চলতে দেখা দিছে। বজাৰত বস্তুবোৰৰ
দাম দিমকদিনে বাঢ়িছে কিন্তু দামৰ জোখাই আৰ্জন তেনকৈ
নহয়। তাত অৰণকো হোষ্টেলৰ খৰচ বহুধিনি দিব লাগে। ভিতৰলৈ
শাহি পাছফালৰ বাৰাণ্ডাত থকা মুঢাটাত বহি তেঙ্গ ভিজা চুলি
কোছা মেলি দিলে। এ মদৰে ভবা কথাৰোৰকে ভাৰি ভাৰি বহি
থাকাতে দুপৰ হ লাহি। চোকা ব মত বাৰীৰ চুকৰ কঠালজোপাত
কাউৰীজাক কা-কা কৰিছে। নভুনকৈ অহা কাম কৰা ল'বা নবেনে
চাউল এমুঠি আনি চোতালত ভিলি ভাগকৈ লিলেহি। চাউল দিয়াৰ
লগে লগে কাউৰী একনীয়ে চাউল একাগত শুটিয়ালেহি।

—এহ আইদড় বেয়া ভাগতাহ কাউৰীয়ে মুখ দিল।

—তই কি কৰিছ এইবোৰ ? মোৰ মূৰটো খালি আক। কিনা
চাউল, মুঠিয়ে মুঠিয়ে কাউৰীক দিছ দেখোন।

—কাউৰীক দিয়া নাই নহয় আইদেউ, খাবলৈ দিয়া নাই।

অখনিবেপৰা মৰতীজনীয়ে কা-কা কবি আছে, এই ঠিকমা চাইছো !
বেয়া ভাগভুহে মুখ দিলে আইদেউ !

- যাহ এইটা ঘৰখনলৈ আপন চোচোৰাটিছ কিয ? কাম
নাপালি আৰু কৰিবলৈ। চোশলখন ঘাঁহে বনে চাৰ নোৱাৰা
হৈছে। যাচোন, কোৰখন লৈ কাৰে বাবে টাঁচি দে, যা।

এইবুলি কৈ অমলইতৰ মাক চোশলৰ মাজ্জত থিয হ'লাহি।
নিজৰ ছাটো চুটি হোৱা দেখি ভাবিলে—এই স্বৰ তুপৰলৈক
অমল বিমলৰ দেখাদেখি নাই। অকণৰ লগতে খেজাত ব্যস্ত হৈ
ছাইগ সিংহাত ঘৰলৈ আহিৰলৈ পাহৰিছে। চোকা ৰ'দে গাঢ়া
পুৰিবলৈ ধৰাত তেওঁ ভিতৰ সোমাটি বিচারখনত বাগৰ দিলে।
কিন্তু মনৰ চটক্টনিত তেওঁ স্থিৰৰ পাৰি ধাকিব নোৱাৰিলৰ
এনেদৰেই আৰেলি হ'লত তেওঁ এবাৰ উলায এবাৰ সোমায।
ডা বৰকৰা ওলাই গৈছে ঘৰলৈ ঘূৰিব সক্ষিয়াহ। ঘৰত
কামকৰা ল'বাটোও হ'ল একবাৰ নতুন। গুৱাহাটীৰ আলি-
পঞ্চলি সি চিনিকে নাপায। কলেজিয়েট স্কুলৰ হোষ্টেল সি
উলিয়াবণ্ণে নোৱাৰে।

সক্ষ্যাপত্ৰ ডা বৰকৰা ঘৰলৈ ঘূৰি আহি অমল-বিমল তেওঁয়া
লৈকে নাই অহা বুলি শুনি আচৰিত হ'ল। খন্তেকো নবৈ তেওঁ
হোষ্টেল পালেগৈ। কিন্তু গৈ দেখে—অমল বিমল তাত নাই আৰু
অকণে অৰত ধামি জামি চটক্টাই আছে। চৰ্কিদাৰজনে বিস্ত
ক'লে—দিনৰ এঘাৰমান বজাত অমল বিমল হোষ্টেলৰপৰা ওলাই
গৈছে বুলি।

ডা বৰকৰাটি ততালিকে অকণৰ কাৰণে ঔৰধ ফলমূল
আৰু বিকুট আনিবলৈ চকীদাৰাটাৰ হাততে টকা দহটা দি
তুবাস্ত আহি দেখে অমল-বিমল তেওঁয়াও ঘৰ পোৱাহি
নাই।

অলপ বিমোৰত পৰি ডা বৰকৰাই ভাবিলে—ইইত
হোষ্টেলৰপৰা গ'ল ক'লে ? গুৱাহাটীত সোপাধৰা ওলাইছে বুলি

কান্দজেপাত্র প্রকাশ পাইছে যে সেই কথাটো তেওঁর পরিবাবেও জান।

দেউতাকৰ লগত অমল বিমলক নেহেনি মাক অধৈর্য হ'লেও, ডা বকুবাই কলে—সিইত আছে ক'বাত। অমল বিমলক অন্তুত সোপাধবাট নিব নোবাৰে বুলি মই ভাঙকৈ জানো। মোৰ ল'বা ছুটা সিইতৰ বয়সৰ আন ল'বা-হোৱালীতকৈ অলপ বেলেগ। স্বামীৰ কথাত নির্ভৰ নকৰি অমলৰ মাক আলিবাট পালেগৈ।

ডা বকুবাই বাতিটো চাৰিওকালে বিচাৰ ল'লে আৰু পুলিচাকা খবৰ দিলৈ। ওবে বাতি মাকে কান্দি-কাটি জাগি থাকিল। একোবাৰ তেওঁ পাছফালৰ পুখুৰী পাৰতো ধিয় হৈছিলগৈ। কিন্তু ঘিটমিটীৱা একাবত তেওঁৰ মনত স্পষ্ট হৈ উঠিছিল যে অমল বিমলক সোপাধবাইছে ধৰি নিহে। ইয়াৰ অনাধা হ'ব চোৱাৰে। আজি কিছুদিনৰ আগতে বমণী উকীলৰ ল'বাটোৰ সোপাধবাৰ হাতত কি দৰ্শনা হৈছিল—সেই কথাটো সবজ্ঞার জান। তোমধৰণৰ দৰ্শনাৰ কথা কলমা কৰি কৰি আশ কাত অমল বিমলৰ মাক জৰুৰিত হৈ পৰিল বদিৰ ভাগাক ধিয়াটি তেওঁ সন্তুনৰ আপক্ষাত বাহিৰৰ বাবাশুত বহি থাকিল। একোবাৰ তেওঁ ভাৰিলে—তেওঁৰ স্বামী দয়ালু আৰু পৰোপকাৰী। স্বামীৰ পুণাৰ কলাত তেওঁ ল'বা ছুটা স্বৰাই পাৰ। সেই আধাসত তেওঁ একোবাৰ ভিন্বলৈ গৈ বিছনাত বাগৰি পৰে আৰু চিল মিলকৈ তেওঁৰ চোপনি আহ। কিন্তু খন্তেক পিছতে চু শোহাৰি দেখে ঘৰখনত অকণমানি বহুজনী শুই আছে। লিখন বকুবা তেওঁয়াও দ্বৰি অহা নাই এক বিভীষিকাৰ ভাৰত তেওঁৰ গা-মন কঁপি উঠে।

চলপুৰাতে কামকৰা ল'বাটোৱে হাতৈ-বিৱৈকৈ খবৰ দিলোহি—পুখুৰীত ছুটা যতদেহ ওপতি আছে বুলি। বাটলী হৈ মাক পুখুৰীপাৰলৈ যাবলৈ ওলাঙ্গতে চোতালতে হামধূৰি থাই বাগৰি

পরিল। নবেনব গচ্ছপাত সরোরা চিঞ্জিত বন্দেকতে লিখন
বক্রাব চোতালত ওচৰ-চুবুৰীয়া মাঝুহ ভৱি পরিল। লিখন
বক্রাও কোগাই-জোপাই আহি কোনোৰকমে চোতাল পোৱাত
মাঝুহে হয়ো সামী শ্রীক আশুবি ধৰিলে।

অমল বিমলৰ যৃত দেহ চোতাললৈ লৈ অহা হ'ল।
সিঁহতৰ কাৰতে মাক উছাউল হৈ বাগবি পৰিল। ডা বক্রাট
চুৰু পানী টুকি টুকি সন্তানৰ যৃত দেহ হটা পৰীক্ষা কৰিবলৈ
ধৰিলে। বন্দনাক কোনোৰা এজনে কোলাত তুলি আগফাললৈ
লৈ গ'ল।

সিঁহতে হোষ্টেলৰপৰা আহি পোনে পোনে যে গা ধূবলৈ
গৈছিল—কোনেও নেদেখিলেন? ডা বক্রাক অকণমান সান্তুনা
দিবলৈও সকলোৰ মুখত মাত হবিল।

মাজে মাজে মাত্ৰ শুনা গৈছিল বন্দনাৰ মাকে একাৰাৰ
চিঞ্জিৰি উঠা—অৰূপ অৰূপ তট কত আছ নাহ কিয়? তট
মোৰ অমল বিমলক লৈ আহগে।

অমল বিমলৰ যৃত্যুৰ থবৰ তেতিয়াও হোষ্টেল পোৱাগৈ
নাছিল। পোৱা হ'লেও অৰূপৰ কিবা কাৰ্যবলৈ সাধা নাছিল।
অথব শমকত অৰূপে তেতিয়া সপোন দেৰিছিল। সপোনত
নিজকে বিচাৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল সি যেন উপত্তি গৈছে—মৰানদীৰ
মৌতত। ফেনে ফোটোকাৰে কল কলকৈ বাটি আঢ়িছে এখন
নদী, নদীৰ পানীত জিলিকি উঠিছে এখন ভঙা চিঙ। মুখ।
মুখখন জোৰা দিবলৈ চেষ্টা কৰি সি কাৰোবাৰ যেন বিহাৰ
আচলখন টানিছে। বিহাৰন মুখৰপৰা আজুবি আনোতে সি
দেখিছে হটা মৰম উৰুলা চুৰুৱে তালৈ ব লাগি চাই হাঁই।
হাঁই কৰিছে—কাৰ মুখ বাক? সি তবধ হৈ মাডিছে—আই।

সপোন যেন আৰু শেৰ হ'ব মোখোজে। যিমানেই অথ বাটিছে
সিমামে অৰূপ আনন্দ বিভোৰ হৈ ঘৰ বাজাত ভ্ৰমি মুৰিছে।

চাৰি

অম্বল-বিমলৰ ঘৃতৰ কেইমাত্মাৰ পিছত বল্মীৱ মাকে
অকণক হোটেলৰ পৰলৈ অহাৰ প্ৰস্তাৱ এটা দিছিল
—দুঃখ লিখন একবাই মন মনে ভাবিছিল—নাই, নাই সেইকথা
ন ব নোৱাৰে। এৰাৰ সাপে খাল কেছুলৈকো তথ আৰু ভূল
বাৰৰ হোৱাৰি

তুজন সম্ভানে একলগে হেকৰাই বল্মীৱ মাকে যন্মাগ্ৰস্থ
অৱস্থাত অম্বলৰ অভাৱ পূৰ্বাবলৈ একাদিন যেতিয়া অকণক
সামুটি মৰিছিল অকণ কাৰ্ত্তৰভাৱে মাতিছিল—মা ? লাগ
ল গ অকণ মাকৰ চকুৰপানী মাচ দিয়া অকণমানি বল্মীৱ
থৰ হৈ চাটছিল।

অকণন সম্পৰ্ণ কৈ পাল পৰিবাৰৰ অন্তৰ দুখ কিছু পাওলিব
বুলি জানি— লিখন একবাই অকণক আৰু ঘৰলৈ আনিবলৈ
সাহস বৰবিলৈ। অৱশ্য ভবিষ্যাতৰ কাৰণে তেওঁৰ অন্তৰত
এট গাপন আশাই লাহে লাহে গজালি মেলিল।

বছৰ বাগৰি গল বল্মীৱ ডাঙৰ হৈ আহিল। একমাত্ৰ
কন্যা সম্ভানটিৰ পৰিপূৰ্ণ বিকাশৰ বাবে লিখন বকৰাৰ যন্মৰ
অষ্ট নাই। প্ৰতাক শিশুৰ ক্ষেত্ৰ ও অন্তৰিহিত প্ৰযুক্তিৰ বাপ
আমুয্যায়ী শিক্ষাৰ বাবস্থা কৰাৰ পক্ষপান্তিৰ কৰি আহিছে লিখন
বকৰাট। সেয়ে পঢ়াশুনাৰ লগে লাগ বল্মীৱক নাচগান শিকাইৰ
বাবস্থাও কৰি দিছিল। বল্মীৱ অকণ অস্প কেঁচা আহিল
কাৰণে লিখন বকৰাই অকণক এদিন নিৰ্দেশ দিলৈ বল্মীৱক অ ক
কৰাৰ নিম্নমাৰ্ব শিকাই দিবলৈ।

কলেজত পঢ়াকালত অকণ দেখনিয়াৰ হৈ আহিল। অকণৰ

বিমন্ত্র স্বত্ত্বার তাৰ কথাৰতৰাত্ প্ৰকাশ পাইছিল, আৰু তাৰ বিমুক্ত
নয়নত ভাহি উঠিছিল অস্তৰৰ এক প্ৰশাস্তিৰ ভাৰ। পঢ়াৰ টেবুলত
অৱগণে যে বজ্জনাক অৰু কৰাৰ কৌশলবোৰহে শিকালে এনে
নহয়, গণিতৰ সংখ্যা, বেখা আৰু চিনবোৰৰ মাজত নিহিত হৈ
থকা আনন্দৰ সংজ্ঞানা দিবলৈ বিচাৰিলে। বন্দনা একাদিন
অৰাক হৈ পাৰে ভাৰ অৱগণ কোনকৈ বাক অ কৰ মাজত
বিভোৰ হৈ সকলো কথা পাহৰি যায়। কিন্তু বন্দনাটি এদিন
ইঠাতে মন কৰিলে—অৱগণ অৰু এৰি সমৃথৰ বিৰিকীধৰনদি
উদাস দৃষ্টিৰ আকাশলৈ চাঁট আছ।

—কি ভাবিছী অৱগণ! আহেকৈ বজ্জনাটি সুধিল।

—একো ভবা নাই। অ' আভি মাঝু নাহিল দেশোন।

—অৱগণ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ এৰি বজ্জনাই কিবা এটা নতুন
কথা উপলক্ষি কৰিবলৈ বিচাৰিলে গোপন কথা এটা বুজা যেন
তাটিৰ ভাৰ তল। বন্দনাটি নিজৰ আবিষ্কাৰত প্ৰত্যয় ঘাৰলৈ
চেষ্টা কৰিলে। তাটি ভাবিলে—অৱগণ আৰু মনসীৰ মাজত
এটা নতুন সমৃজ্জ গঢ়ি উঠিছে। সেয়ে হ্যতো সিদিনা মানসীয়ে
আগচোকালৰ জোনাবত বহি কৈছিল—জ্ঞান, বহু আজি লিলি
মোৰ তমান যে ভাল লাগ সৌ বীলা আকাশ। আৰু এটি
সেউজীয়া চিহ্নি বনাবাৰ। আবাশ আৰু পূৰ্বিবৰীৰ ব'বাৰত কি
যে যাচ্ছুকৰী মায়া আছ' কৰ নোৱাৰী। মু।

মানসী উজনিৰ ৮াহমালিকৰ অভয় চলিহাৰ একমাত্ ছোৱালী।
চাহ বাগচাত ভাল স্থুল নাহিল কাৰণে মানসীয়ে সক্ৰিপৰা
গুৱাহাটীৰ ছোৱালী হোটেলত ধাকিয়েহ পতঙ্গনা কৰিছে। সকলো
খাপৰ ছোৱালীৰ লগত মিলিজুল ধাকিবলগা হোৱাত মানসীৰ
মনত ধনৰ অহংকাৰ বা অভিজ্ঞাত্যৰ ভেম হৰলৈ নাশলে। বন্দনা
আৰু মানসী একজ্ঞেণ্ট পাঠছিল আৰু কিশোৰী অৱস্থাত হৃয়া
নলেগলে কগা বছু হৈ পৰিল। মানসীয়ে হোটেল চুপাৰৰ অস্মতি

ଲେ ମାତ୍ର ସମୟେ ବନ୍ଦନାଇଟର ସବଳେ ଅହାଁଯାଇବା କବା ହୀଲ ବନ୍ଦନାର ମେଡ଼ିଆକେ ମାନ୍ସୀକ ନିଷିଦ୍ଧ ଭୀ ସବର ଦରେଇ ମରମ ଚେନେହ କରିବଲେ ଥବିଲେ । ଶେଷତ ଅଭ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରାଇ ଜୀଯେକର କଥାମତେ ଡା ଲିଖନ ସକଳାକେ ମାନ୍ସୀର ହାନୀୟ ଅଭିଭାବକ ପାତି ଦିଲେ । ତେଣୁଯାବପରା ପ୍ରାୟେ ଶନିଯାବେ ମାନ୍ସୀ ହୋଇଛେ ସପରା ତୋଟି ବନ୍ଦନାଇଟର ସବତ ଥାକେ ଆକ ସୋମରାବେହେ କୁଞ୍ଚର ସମୟତ ବନ୍ଦନାର ଲଗତ ହୋଇଲେଇ ଉଭ୍ୟ ଯାଏ । କାଳଙ୍କତ ପଢାକାଳତ ଅକ୍ଷାଗ ଦିନଟୋତ ଏବାବ ହୋଇଲେବପରା ବନ୍ଦନାଇଟର ସବଲେ ପାକ ମାରିଛିଲ ଆକ ମେଇ କାଳାହାରାବ ଭିତରତେ ବନ୍ଦନାର ବକ୍ଷୁ ମାନ୍ସୀର ଲଗତ ଅକୁଣ ପରିଚୟ ଦ୍ଵାରା । ବନ୍ଦନାର ଦରେ ଅକୁଣ ମାନ୍ସୀର ମାଝୁ ବୁଲ ମାତିବଲେ ଲ'ଲେ । ବନ୍ଦନାର ଲଗତେ ମାନ୍ସୀକେ ଅକୁଣ ନାନା ନ୍ତଥା ଶିକାବଲେ ଥବିଲେ । ସମୟର ଲଗେ ଲଗେ ଅକୁଣ ଅକୁଣ ମାନ୍ସୀର ପରିଚୟ କ୍ରୂମ ଗଣ୍ଠିର ହେ ଆହିଲ । ପରିଚୟ କପାଳର ହୀଲ ଅନ୍ତରର ଅପକପ ଶୌମର୍ଯ୍ୟଲେ । ଗ୍ରାବଧରଣେ ଏକେ ସମୟତେ ଅକୁଣ ଆକ ମାନ୍ସୀଯ ଭାଲ ପୋରା ହୀଲ ମୁକ୍ତ ଆକାଶ ଶ୍ରିଙ୍କ ଭୋନାକ, ମେଡିଜ୍ ବନ୍ଦ ନିବିଟ ଶାନ୍ତି । ଅନ୍ତରତ ଦୁହୋରାର ବହ ଅବୃକ କଥାଟ ପ୍ରକାଶ ବିଚାବିଲେ । କେତ୍ତିଯାବା ମେଟେବୋର ପ୍ରକାଶ ପାଯ ଗୁଣ ଗୁଣ ଅସ୍ତର ବହ । ଖୋରା ହୟ ବହକେ ବାବୀ ଧାକି ଯାଏ । ଦିନଟୋର ସକ ସକ ଏଥାବ ଶୃଦ୍ଧିତ ହୁ ଯା ବିଭୋବ ହୋରା ହଲ । ମନ୍ଦ ହବଲୈ ଧରିଲେ ହୁ ଯା ଟେଲାସ ଆବ ଶଲେ ଚାଟ ।

ବନ୍ଦନାର ମାତ୍ର ମାନ୍ସୀର ଟେଚ କରିଛିଲ ଯନ୍ତ୍ର ଟା-ସୀର ଭାବ ଭଗୀର ପ୍ରତି ଚୋକୀ ଦାଟି ବ୍ୟାକିଳ୍ମ ତଥାଗ ଗଛ ସମୟ ମାନ୍ସୀର ଲଗତ ନ୍ତଥା ପାତିଲେ ବନ୍ଦ ବ ମାକେ ଏକୋଦିନ ଅସ୍ତିତ୍ବ ଅନୁଭବ ହେବା ହଲ । ବନ୍ଦ ଲିଖନ ସକଳାଇ ଏଦିନ ତେଣୁବ ଗୋପନ୍ୟ ଜ୍ଞାନଟା ପରିବାବକ ଜନାଇଛିଲ । ପ୍ରଥମତେ ବନ୍ଦନାର ମାତ୍ର ଶାମୀର ପ୍ରକାଶର ଆପଣି କୁଲିଛିଲ । ବନ୍ଦନା ତେଣୁବ ଏମାତା ହୋଇଲୀ, ମରମତ ଡାଙ୍କର ଦୌରଳ ହୈଛା । ଏଟୀ କରକ ପର ପରିଯାଳର ଏକନ ଅନ୍ତପାତ୍ର ଚାହି ବନ୍ଦନ କ ଥିଏ ଦିବ ପାରିଲେ ଜୀବନକର ଭର୍ତ୍ତରେ କୁଞ୍ଚର ହବ ବୁଲି ତେଣୁ ଭାବିଛିଲ ।

পিছলৈ বন্দনাৰ মাক নিজৰ মত সম্পূৰ্ণ সসনি কৰি পেশালে
আৰু বন্দনাৰ ভৱিষ্যৎ স্থামীৰ বাৰণ অকণক উপযুক্ত পাত্ৰ বুগিয়েই
ভাবিবলৈ ধৰিল ।

বন্দনাটি বি এছ চি পাছ কৰাৰ পি ত হঠাতে এদিন জন্মযন্ত্ৰ
বন্ধ হৈ ডা শিখন বকৰাৰ মৃত্যু ঘটা অকণ বকৰাৰ বন্দন ইতৰ
প্ৰায় অভিভাৱকৰ দাৰ হৈ পৰিল । ঘৰৰ ডাঙৰ ল বাৰ দাৰে কৰণ
বন্দনাৰ মাক সদালী দিহাপণামৰ্শ দিয় লগা হৈচিল । অকণ
বকৰাৰ উপদেশমতেই বন্দনাৰ এব এক চি পঢ়া সন্তুষ্ট হৈ উঠিল ।
দেউতাৰ মৃত্যুৰ আবাক পন্দনাৰ কোমল অন্তৰ থকাসৰমাৰ কৰিল
মানাবল হেকবাটি দিনত দিন বন্দনাটি পঢ়াশুনাৰ প্ৰতি অমনায়াগী
হ বলৈ ধৰিল । ইফাল শিখন বকৰাৰ সা সম্পত্তিৰ কাৰণ
আচৰ্যষ্টজনসংস্কৰণ নানা চক্ৰান্ত কৰাত বন্দনাৰ মাকেৰ ভাঙ্গ পাৰিল
স্বামীবিন তেওৰ অস্তিত্ব লাপ পাবলৈ ধৰিল । বৈগাহিক জীবনৰ
ভালপোৰা জেদ অভিমান হঠাতে মোহোৱা হৈ ঘোৱাট ৫০ গ্ৰ
তৰ্বল হৈ পৰিল আৰু তাকৈকেও বিহুৰ হল অমল বিমলৰ
সূত্তিত । আজি টেটো কালিলৈ সি টা— তওৰ অমুখ হোৱা হল ।

মাকৰ কাতৰ মুখলৈ চাত বন্দনাটি পঢ়া আৰম্ভ কৰিলে তা
বিস্তু শিক্ষাৰ অমুৰাগৰপণৰ বন্দণা কৰাম বিৰু হৈয়া পৰিল
অনল মেটেটোৰ নহয়—বিবা এক বিবৃক্তি বন্দনা অস্তিৰ হে
উঠিল । পিতৃৰ মৃত্যুত বন্দনাটি আবাত পাইছিল বিস্তু তাৰ তোকণ
বেছি মৰ্মাহত হৈছিল বন্দনা মানসাৰ বিয়াধনৰ । এক অপৰিচিত
ব্যক্তিৰ লগত বিবাহ বন্দনাৰ বাক গাবলৈ দিয়া মানসীৰ অনিছু কৰ
সম্মতিৰ বন্দনা আহত হৈছিল বৰ দুখৰ বন্দনাটি ভাবিবলৈ
হৈছিল স্বাধীনতাহীন এই উচ্চ শিক্ষাৰ কি অৰ্থ থা কৰ পাৰ
অকণেই বা কোনকৈ সহা কৰিব এই বন্দনা ? এইবোৰ কথাকে
ভাৰি ভাৰি বন্দনাই ঘটাৰ পিছত ঘট কঢ়াই দিছিল । পঢ়াৰ
টেবুলত কিজিয়ে মেশা কিতাপ মেলাই এৰি বন্দনাই চাই পঠাই

ছিল আকাশৰ বুকুৰ এচপৰা কলীয়া ডাৰুবলৈ । এটা প্ৰশ্নই যেন তাইৰ দেহ-মন গ্ৰাস কৰিবলৈ ওলাইছে—মাৰসীৰ দৰে তায়ো যদি বাছিত ভৱনপৰা বক্ষিত হয় ? তাই ততিয়া কি কৰিব ? অকপ কাকতিৰ বিধি যে তাইৰ জীবানই বৃথা হৈ যাব সেইকথা মাকে বৃত্তি নাপাব কিয় ? অকপক ভ্যাগ কৰিব লগা হ লে তাই এই পৃথিবীত বাছি থকা সন্তুৰ নহয় । মৃতুাকষ বা তেতিয়া তাই কেনেকৈ আকোৱালি লব ? আআহত্যা ? তাইৰ কাৰণে যে গই স্মৰণৰ পৃথিবীত আআহত্যা এক ভয়াবহ বিভীষিকা !

গধুৰ অন্তৰ বোজা কঢ়িয়াটি বন্দনাই শেষত এম এছ চি পৰীক্ষা দিল্ল যেন স্বৰ্গগত পিতৃক শাৰ্ণু দিবলৈকে । বন্দনাই পাঞ্চ কৰিল্ল কিন্তু অকণ আৰু মাকৰ আশামুকুপ ফল বন্দনাটি দেখুৱাৰ নোৱাৰিল । বন্দনাৰ অৱসাদ দিনকদিনে বাঢ়ি যাবলৈ খৰাল কাৰণ বন্দনাটি বুজি পাইছিল অকপৰ প্ৰতি মাকৰ বিতৃঝা । যুৱক যুৱতীৰ প্ৰেম সম্বন্ধ মাকৰ এলাঙ্কুকলীয়া ধাৰণাটি বন্দনাক আহুৰ কৰি তুলিছিল । ইফালে প্ৰেমহীন বিবাহত ছোৱালীয়ে জীৱন যৌবন বিনা দ্বিধাটি সমপৰ্ণ কৰিল্লেষ্টি ভালছোৱালী মামাটোৰ অধিকাৰী হ ব পাবৰ যে সেইকথা ভাবি ভাবি বন্দনা বিকুল্ক হৈ পৰিছিল দিন দিন ।

অকণ বকুলা^১ বন্দনাৰ মাকৰ এই বুলি বুজাটিছিল—চাওন মা সবাল্পা অদৃষ্টৰ কথা বন্দনাৰ যাদ শান্ত ভাল হয় অকপৰ আৰু কেতিয়াও মানসিক বিকৃতি হ ব নোৱাৰ । এজন ভাল লৰা চাই আপুনি বন্দনাক বিধা দিল্ল যেনিৰা সেইজন ল'বাৰ যে মূৰৰ বিকাৰ নহ ব সেইকথা আপুনি কোনকৈ ডাঠি ক ব ? কালজৰ ছাতজীৱন আৰস্ত হোৱাৰ লাগ লাগ অকপৰ মূৰৰ দোষ যে এবাৰ হৈছিল—সেইটো মই ভালকৈ জানো । ছমাহমান কাল সি ৰাটীৰ মানসিক চিকিৎসালয়ত চিকিৎসাধীন হৈও আছিল । তাৰপিছত সি সম্পূৰ্ণ কাভাৰিক হৈ গ'ল । মউতো তাৰ নলেগাল লগা বকু

অক্ষপুর ইমান ব্রিলিয়েন্ট কেবিয়াৰ। গতি প্রথৰ বৃদ্ধিৰ হৈও তাৰ
অলপেৰ চ'হ তাৰ নাই। ইমান অমায়িক, ইমান ভদ্ৰ স্বভাৱৰ ল'বা
ক'মই দেখা যায় ম।

আশ কাত জজ বিত হৈ বন্দনাৰ মাকে অক্ষণৰ চকুলৈ চালে,
অলপপুৰ থৰ লাগি কঙ নকঙকৈ কলে— অক্ষণ এটা কথা তই
নাজান। দেউতাৰে কিঞ্চ অন্ত এটা কথাহে ভাবিছিল। বন্ধুৰ উপযুক্ত
স্বামী ত'বৰ যোগ্যতা তোৰহে আহে বুলি মোক কৈ গৈছিল।

লাজুত বঙাচিড়া পৰি অক্ষণে ক'ল—সেইকথা কেতিয়াও হ ব
নোৱাৰে মা। এদিন মোৰ পিতৃ-মাতৃৰ দায়িত্ব আপোনালোকে গ্ৰহণ
কৰিছিল। সেই অধিবাৰতে অওদিন মই বন্ধুক নিজৰ ভনী বুলিয়েই
ভাৰি আহিহৈ। বন্ধুযোতা এদিন নাজানিছিলেই—মই যে তাইৰ
আপোন দাদা নহয়। তাতে অক্ষপ আৰু বন্দনাৰ যেতিয়া মন
মিলিছে আপুনি আৰু হকাবাধা নকৰিব মা।

অৱাশ্যকত একমাত্ৰ সন্তান বন্ধুৰ অক্ষপুৰ লগতে বিধা পতাত
সম্ভতি দিব লগা হল মাকে। তাৰপিছত ঘটনাচক্ৰৰ কি বিচিৰতা
বিষাব এনছৰ নৌ হওাতই মাকৰ মৃত্যুত বন্দনা পিতৃ মাতৃৰ অভাৱক
অস্থিৰ হৈ উঠিল কাৰণ মাৰৰ মৃত্যুৰ আগে আগে বন্দনাই বুকি
পাইছিল যে অৰূপ কাকতিৰ অলপ অলপকৈ মানসিক বিকৃতি
ঘটিছে। কগীয়া মাকে হয়ে। একমাত্ৰ সন্তান বন্দনাৰ এই অনুষ্ঠ
সহ্য কৰিব নোৱাৰিলে। অঞ্চল ভন্দুৰ পিছত অক্ষণ বৰুৱাটি বন্দনাক
কৈ ছিল—মাহুহৰ ভাগা মাহুহে নিষে গচে বুলি এতিযাহে বুজিলৈ
বন্ধু। তোৰতো একা অপৰাধ নাই বুলি জানো। তথাপি তই
কানিশুনিৎ যেতিয়া আগবাটিছিলি আজি আৰু হৃথ কৰি লাভ
কি। এতিয়া তোৰ সন্তানৰ কথা ভাৰ। তোৰ হৃথৰ জমুনিয়াহেৰ
অঞ্চল জীৱনটো বিষাক্ত নকৰিবি।

অক্ষণ বৰুৱাৰ এই উপদেশত অক্ষণে বিজ্ঞপ নাহিল। চকুত
মাত্ৰ দোঁটাপাল চকুপালী উজলি উঠিলি। অক্ষণৰ সংহত চকুলা

দেখ বল্দনাটি উচুপি উচুপি কৈছিল—প্রেম যে কি ভয়ানক অকণদা।
প্রেম ইমান স্মৃতির অথচ ই এনেবৈ মাঝুতৰ সর্বনাশ কৰে।

উন্নবক অকণ নোবা কথা বল্দনাৰ আজিও মনত পাৰ—
প্ৰেম চিৰমুন বন্ধু বিচ্ছদ আৰু মৃহায়ে প্ৰেমক নিষ্ঠে বিৰ
ৱাবাৰ। প্ৰেমক কঠাৰ বল্লে কপাস্তৰ কৰ।

আ জৎ বল্দনাটি ভাবিল—অকণদাই টি কট কেছিল—এ এক
কঠাৰ ব্ৰতীয় কপাস্তৰ নৰিব লাগিব। এই ব্ৰত পালন কৰিবলৈকে
বল্দনা বড়া ঠাঠলৈ যাব। বিস্তু ডিগৰৈত নিজৰ ব্ৰত পালন
কৰিবলৈ ঘাওঁক মানসীৰ একো সং কৰা নহয়তো। মাঝুৰ
“চ তুৰৰা”ৰ কপাটো হঠাতে স্থুলবি নপাৰতো।

বিয়াৰ পিছত অকণ কাকতি য বল্দনাক কৈছিল—বন্ধু তুমি
অৱাৰ আগ— মানসীৰ কথা মুলিয়াৰা দেই। বাছিবে কঠাৰ
যাদিও অকণৰ অভ্যৰ্থন বৰ কোমল অল্পাতে লি আঘাত পায।

অকণ কাকতিৰ আঘাতাব পিছত লিখা মানসীৰ চিঠিখন
বল্দনাৰ শসাবধনতা বৰ্ণতা অকণ বকৰাৰ হাতত পৰিচিলনৈ।
শাক বিহুৰ অবস্থাত মানসীৰ চিঠিখন বল্দনাটি অকণক পঢ়িবলৈ
দিচিল। চিঠিখন পঢ়ি পঢ়ি তকণ গন্তীৰ হৈ গৈছিল সুখৰ বৰণ
সঙ্গনি হৈছিল ভাৰপিছত ঘপহকৈ উঠি তেওঁৰ সৰু ভাড়াৰৰাটালৈ
গুটি গৈছিল। বল্দনাটি মন কৰিছ—সেউদিনৰপৰা যেন অকণ
বকৰাৰ কু ম এজন নতুন মাঝুহলৈ কপাস্তৰ হৈচে। এষজন নতুন
অকণৰ থবৰ পালন মিচচ তুৰৰাৰ আৰু অতীতৰ স্মৃতিগ্য আহঙ্ক
অকাৰাত।

পাঞ্চ

—বন্ধু, তট ঠিকেই কৈছিলি, আমি থকা এই অঞ্জলটোর
মানুহবিলাক সিমান ঠিক নহয়। অন্য ঠাইত সুবিধামতে চাকৰি
এটা পার যদি বেয়া নহয়। তট তাতে অকলে থাক কেতিয়াবা
অসুবিধা পাবি। মায়া দুমাহমানৰ ভিতৰতে গৌরলৈ যাম। এইবাৰ
বন্ধুত মিনাৰামইতৰ গৌৱত থাবিমগৈ বুলি ভাবিছো। এনদৰে
কথাট কথাট সিদিনা অকলে বন্ধনাক ক'লে।

—হঠাতে গৌৱলৈ যাবলৈ শোলা যে ? বন্ধনাই সুধিলৈ।

—গৌৱত অলপ কাম আছে।

—কি কাম অৱশ্য দা ?

—আছে, ব। উপন্যাসত গৌৱৰ মানুহৰ কথা লিখিলৈই হ'ল
নে ? গৌৱত থাকি গৌৱনৌয়া মানুহৰ স্বৰ্ণ দুখ নিজে উপজকি কৰিব
নোৱাৰিলে সাহিত্যত গৌৱৰ ছবি কুটাই তুলিব নোৱাৰি অ।

—ভূমি তেন্তে তোমাৰ নভুন উপন্যাসত এইবাৰ আমাক
আৰু ঠাহ নিদিয়া নহয় ? হাহি হাহি বন্ধনাই সুধিলৈ।

—কিয় নিদিম ? দিম। কিন্তু মানসীৰ প্ৰতি মোৰ প্ৰেমৰ
কথা বৰ্ণোৱাতকৈ মোৰ প্ৰতি মিনাৰামৰ স্নেহৰ কথা লিখা দৰকাৰ।
অৱপৰ প্ৰাত তোৰ প্ৰেমৰ কথা লিখাতকৈ অঙ্গৰ কাৰণে যে তহ
প্ৰাণপন যুজিছ আৰু যুজি যুজি এইখন সমাজত যে হাইবাণ
হৈ গৈছ—সেই কথাটোও সমল হোৱা উচিত। প্ৰেমেই সকলো
কথা নহয় বুজিছ বন্ধু। প্ৰেমৰ বাহিৰেও মানুহৰ জীৱনত আৰু
বহু সম্পদ আছে নহলেতো তই অৱপৰ আজহত্যাত পাগলী
হৈ গলিহৈতেন আৰু মই মানুৰ কাৰণ—

—অৱশ্য দা ? বন্ধনাৰ কাৰুত্বিত অৱশ্য বৈ গ'ল। তাৰপিছত

লাহ লাহে আকো অকণে কলে—নিজে অস্ত আনো বমু,
আমি যে জীরনৰ সমৃদ্ধীন হব পাৰিছো। তইতো অঞ্জুৰ
কাৰণ অকপক পাহৰি ধাৰ্কিৰ পাৰিছ। মানুহৰ অপবাদ হাহিমুখে
বৰণ কৰি মাতৃহৰ দায়িত পালন কৰিছ।

—গোৱাচান অকণ দা তোমাৰ সেই বৰীজ্জল সঁগীতচো।
ঘোৰ বিপদমায় কোন জননীৰ মুখৰে ইাসি দেখিয়া ইাস।”

বন্দনাই আন্তৰিকভাৱে অকণক অমূৰাধ কৰিছিল। গান
শোবাৰ নলনি অকণ বন্দনাক সান্ত্বনা দিয়াৰ ভাবৰে কলে—কি
ব'ৰনি? সন্ধিলাৰ জীৱন একে নহয অ বমু কিছুমানৰ সুখট
শৰ্শাষ্ট বিছুমান বা দুখৰ গীতাত সু'বে সু'বে শান্তি বিচাৰি
ল'ব লগা হয়।

সেইদিনা এ নদৰে কীৰনৰ কথাৰাৰ ওলট পালটকৈ ভাবি
ভাৰি বন্দনাটি ডিগৈৰৰ কুললৈ দৰ্ধাস্তখন চিৰিখলৈ মনটো বাঙ্কি
পেলাউছিল। অকণাৰা সম্ভতি আছ যোতয়া ভাট গুৱাহাটী
এৰ পাৰিব। দেউতাকৰ ঘৰাটা তাহ ভাড়া দিব। ভাড়াৰ
চৰখিনি তাই অঞ্জু উচ্চশিক্ষাৰ কাৰণ জমাৰ। ঘৰভাড়া
ভাদি কথাৰাৰ অকণ যে সকলো ঠিক কৰি দিব—সেই কথাটোত
তাইৰ বিশ্বাস আছে। এমকৈক ভাবি বন্দনাটি ডিগৈৰলৈ যাবলৈ
ইচ্ছ প্ৰকাশ কৰি মানসীল চিঠি লিখিবলৈ সাজু হ'ল।

ছস

কেন্দুকণা ছেনত নামি সোঁবাম আৰু মিনাৰামৰ লগত
পুঁষ্টিমাৰী গীৱৈশৈল চাট অৰু । চাটাৰঙ মাৰি যাবলৈ
ধৰিলৈ । ওখাৰা চোখাৰা বাট এ মাজ পথাৰৰ বাটক
অৰুণ খোজৰ্বাটিব গা ইল । এমধৰণ গাঁৰৰ বাটক চলাফিশ
কৰাত অভ্যন্ত নাছিল যদিও কৰণ শৰূপা অসুবিধা নাপাল ।
এক অব্যৰ্থ শক্তিযাহ যেন অৰুণৰ চাৰকপৰ্বন আচন্নাক
বাটটাৰেদি ঢান নিছিল ।

সৌণাবাম আৰু মিনাৰাম টালিয়াপোল্ল টৈন অৰুণ বৰুৱাৰ
লগে লগহ কথবতো পাতি গৈ আছ । অৰুণ বৰুৱা চাৰকপৰ্বন
অস্প আগবাটিলট মিনাৰাম পাতফালৰ মৰা চিঞ্চি ধৰ ।
—ব ব ককাটাদউ বেগাটি নচোৰ । গাঁৰত আহি বাট হেকবালে
মহাপয়মালখন লাগিব ।

অৰুণে ইাতি ইাহি চাইকেলৰপৰাটি ক'ল—বাট হেকবাই
তাল লাগে অ',—আপুনি জানো কেতিয়াৰা বাট হেকবাই পাইছে ?
অৰুণক মিনাৰাম ঘূৰাই সুধাল ।

—পাটছো দেখিতো কৈৰছি । নহ'ল তোক আৰু মিছা
কথা কমনে ?

—আপুনি বেঁয়াৰা বাট হেকবাব কথা কোৱা মনত ন? বে
দেখো ?

—সেইবিলাক পুৰণি কথা তোক বলোৱাই বা কত ?
সকতে হাবিত উমলি কুৰোৱাত বাট হেকবালে মনত বৰ ব
লাগিছিল বুঝিছ মিনাৰাম । আনন্দৰ আবগত অৰুণ কৈ গল ।

—হাবিত ?

—আতো !

—ক'ব হাবিত ককাইদেউ ? আচবিত হৈ মিনাৰামে সুধিলে ।

—কিৱ গাঁৱৰ হাবিত ? সকাত ময়ো তোৰ মৰে গাঁৱত
মাছিলো জামো ?

—অ সককালৰ কখ। কৈছ ককাইদেউ ?

মিনাৰামৰ লগত কথাপাড়ি যাঁওতে অকণৰ চাইকেল
আগৰাটি গ'ল আৰু মিনাৰামৰ প্ৰশ্ন কৃষে অস্পষ্ট হৈ আছিল।
মেই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ এবি অকণে মাজু ঢাবিলৈ—জীৱন
অবণ্যৰ দীৰ্ঘল বাট সলনি হৈছে। কাহানিও বাট ইবাইভা
বোৱা নাই। আজিব নভূন বাটত অলপ কষ্ট হব পাৰে কিষ্ট
এই বাটত এক গুৰুতীৰ শাস্তিও আছ দুৰ্বলতা নাই অশাস্তিও
নাই। এনেদৰে ভাৰি গৈ ধাৰ্কাতে অলপ অনামনক হোৱাত
পথাৰ পলকুৱা বোকাত এইবাৰ অকণৰ চাইকেলখন বহু তললৈ
সোমাই গ'ল। বোঃবপৰা উলিয়াৰলৈ চেষ্টা কৰি চাইকেলখন
টুৱা আজোৱা কৰোত কৰোতে অকণ বকলাৰ ভাগৰ জাগিল।
কপালৰ ধাম গালেদি বাগৰি আছিল। অকণ জেপবপৰা কমালখন
উলিয়াটি ঝুখখন চ'চি ইচি পাছলৈ ঘূৰি চাই দেৰিলৈ—মিনাৰামইয়
দূৰত। অকণে মন কৰিলৈ—লগে লগে আহিছে ঘদিও মিনাৰাম
মোগাণামৰ স্বাভাৱিক খোজৰ লগত যেন তাল মিলাব পৰা নাই
অকণৰ মনত পৰিল—মিনাৰাম এই দহ বছৰে এৰাবো গাঁৱলৈ এই
নাই। গাঁৱলীয়া জীৱনৰ বহু অভ্যাস সি পাছৰি আহিছে, মৰীয়া
জীৱনৰ বিলম্বো সি আয়ৰ কৰিবলৈ স্মৃত্যোগ পোৱা নাই যে কথাটো
হকৈ ভাবিলত অকণৰ অনত মোনী ভাৰ এটা হঠাতে রঞ্জৰ মোৰৰা
বিবাদৰ ক্ষমিক্ষাৰ এটাৰ ধাজেলি ওলাই গ'ল। অকণ থমকি
ব'ল। চাইকেলখনত ধৰি বোকাতে ধিৱ হৈ অকণে চাবিওকালে
চালে। একালে পথাৰ সেউজীয়া বং আকাশৰ মীল। বঙৰ
লগত ঝিলি গৈছে, আৰু সেই ঝিলনবেৰোৱ কিছু উপকৰণে
জাহিজৰলৈ ধৰি বেলিয়ে হেঙ্গুলীয়া বোলকোৰ চৌদিশে জড়িয়াই

দিছে বৎ কপৰ যেন অপূর্ব সমাবেশ। সন্দৰ্ভত এজান্স বগলী
উৰি গৈছে—কো'নাৰা অচিৰ দেশলৈ। আৱকাশ বিনিকি
বিনিকি গাঁৱৰ ছবি দেখি অকণে ভাবিল, সেয়াই হয়তো
সোণাবাৰৰ পৃষ্ঠিমাৰী গাঁও। ওধ ওধ তামোল গহণাৰে আকাশ
চুইছৈগে। আকাশ আৰু পথাৰ গাঁও আৰু সেই শাৰী শাৰী
ঘৰৱোৰত জিলিবি উঠিল এখন অটীতৰ ছবি। হঠাতে অকণে
দেখিল—তাৰ ভৰি হৃষি বোঁত লুভৰি পুভৰি হৈছে।
চাইকেচ উঠাৰ আগত্তেই অকণে ভৰিব চেণ্ডেলৰোৰ খুলি
কাগজৰে মেবিয়াগ নেগত ভৰাই ধৈচিল। কোমল বোকাৰ
পৰশত অকণৰ বোধ হ'ল যেন কিয়া এক অপূর্ব পৰিভৃতি
তাৰ সৰ্বশৰীৰলৈ বাগবি গৈছে আৰু চিৰ জনমৰ মাটিৱে বুকুৰ
মশতাৰে তাক যেন আৰেৱালি স্ব থুঙ্গাই। হৃষি মৰমী
হাতে অকণৰ কপালৰ ঘাৰৰ টোপালণোৰ মচি দিছ। বিব
বিব বতাহজাঙ্কত কাৰোবাৰ কোমল আঙুলিৰ পৰশ অনুভব
হ'ল।

কল্পয হৈ অকণে বিছুপৰ ভাবিলে ভাৰপিছত এটি অনুষ্ট
বৰক মাজিল—আই।

সন্দৰ্ভ যেন কো'নাৰাই ধাঙ্গাই—ধন মোৰ।

তৰণৰ বাবে সেয়া কাৰোবাৰ চিবপৰিচিত মৰমৰ হাত মহি
বজ্জ্বাত প্ৰতিষ্ঠনি হ'ল। ক'হ লাঢ়ে অটীতৰ মৰানদীৰ স্তুতিৰোৰ
অকণৰ মনত উজলি উঠিল। হয় হয় এনেকুৱা এখন গাঁজতে
মৰানদীৰ গাচনী পানীত তাৰ মাক পিতাক উঠি গৈছিল— শোৰ্পছত
মাথে। মনত পাৰে—অমল, বিমল, বল্লমা, কলেজিয়েট স্কুলৰ
হোষ্টেলটো। তাৰ পিথুন বকৰাৰ পত্ৰ স্কুলত সহৰ কথা।
হোষ্টেলত ধাকোাত সাৰান্তে কেতিয়াৰা চকামকাকৈ মাঝক দেখিলে
পুৱা সাৰ পাই মনত পাৰ—মাকৰ হৃষিৰ কাতৰ হাত আৰু একোৰ
সজল চৰু। বাকীবোৰ কথা সাময়িকলি হৈ যাই? আজি যেন

সেই অস্পষ্ট ছবিয়ে এক প্রসারিত কপ ধাৰণ কৰি অকণক সারাটি
লব খুজিছে। এটি শিশুৰ মূৰে অকণ বুকুড় মূৰ হৈতে জিৰাৰলৈ
বিচাৰিছে।

—কি কৰিছ ককাইদেউ ? বোকাত ধীয় হৈ কি ভাবিছে
নো ? চাইকেলখন বোকাত সোমাল নেকি ?

—সোমালতা সোমালই। বৰ তলৈ দাব গৈছে অ !
মিনাবামৰ উত্তৰ দি অকণ সজ্জাগ হ'ল !

—ওপুনি তেমনি নোৱাৰিব। মষ্ট উলিযাঁত বৰ বুলি সোগাবামে
নিষ্ঠ হাতৰ টালি টোপালাৰোৰ মিনাবামৰ হাত দিলে।
অকণক বোধবৎবা উঠি আহিবলৈ কৈ সোগাবাম চুবিযাখন
কোছাউ ল'লে। হায়াহাতেবে চাইকেলখন মাঙি অলপ শুন
ঠাইবলৈ লৈ আহিল। ফটা কাগজ এখন উলিযাই বোকাবোৰ শুচালৈলৈ
ধৰিল আৰু ভোবভোৰাই মূখ্য তিক্তবাত ক'ল—গাৱৰ বাঁচ যেনে
আছিল তোনই থাকিল ভোট লবলৈ আহিলে তেঙ্গেকিৰ
মুখ্যত কথাৰ কত ফুলজাৰি ! তোমালোকৰ গাৱত ইটো নৰি
দিয়, সিটা কৰি দিয় আলিহে বক্সা, পুখুৰীহে খক্সা। হে
গোসাই আৰু কওনো কি কৰিব। নময়ৰ মুখকত দেখিবা সকলে
কথাত পিণ্ঠি দিলে। গাৱৰ দুখ ইগাঁতৰ কথা ভাবে ক'ত চহৰত
নিম্বো মেল মিটিং পাতি ভোজ ভাত ঝাওতেই তেঙ্গেলোকৰ সময়
যাবু।

অকণে ভাৰিসে—সোগাবামৰ চাইকেলখন লেতেৰা হোৱাত
সি মনে মনে হয়তো বেজোৰ পাইছে। এদিন সোগাবামে মিনাবামক
কৈ থাকিলে শুনিছিল যে বৰ কষ্টৰ ওপৰতহে সি চাইকেলখন
কিন্দলৈ সমৰ্থ হৈছিল।

—ককাইদেউ ? ‘মিনাবামে অকণৰ চাৰিওকালে এপাক শুণ
মাত দিলে।

—কি হ'ল ? অকণে স্মৃতিলৈ।

—আপোনাৰ কাপোৰয়োৰ তেনেই গুচিল নহয় ?

—একা নহয়, একো নহয় ! আমাৰ গাঁৱৰ কথাহে। তাতে
বৰ পাওতে একাৰ হৰ। সৌৱা বেলি দুব গলেই

চাইকেলখনৰ বোঁগাবোৰ গুচাই গুচাই সোণাবামে কলে
—দদাই তই হ'লে ভোৰ নিজৰ চাইকেলখনৰ বোকা গুচাই। কিন্তু
ককাইদেৱে মাটিয় বালিয়ে গাঁও গুজাৰগৈ নে ? চাঁ এইখন
লওক ককাইদেও, সেই পানীডোঁত তিয়াই লৈ ভৰি কেইটা
মচি পেলাওক ।

মিনাৰামে ফটা কানি এডোখৰ বেগৰপৰা উলিয়াই অৰূপ
বকৱাৰ হাতত দিলে ।

ত—এহ, তই বুজা নাই ব চাইকেলখন হ'ল জীৱ নথকা বস্তু ।
আমি চাঁকা লকবিলে মিহিতে নিজে চাঁকা হৰ নোৱাৰিব। কিন্তু
প্ৰকঢ়াৰ বোপাই ঘৰপাই হাত-ভৰি নিজে ধূব পাৰিব। ঘৰকাৰ
হ'লে গাটোও তিয়াৰ পাৰিব। গাৱৰ আ'ল পছলিব কথা, গাত
মাটি পানী ললগাকৈ ঝুবিব পাৰিবি তানো ?

—ককায়ে ঠিকেই কৈছে গাঁও ঝুবিবলৈ গুলাইছো, পথাৰৰ
মাটিয়েই যদি গাত নালাগিল তেন্তে গাঁও ঝুবাৰ অৰ্থ কি ?

—এস, ককাইদেৱে যে কথাবোৰ কয় আৰু ? শললৈ চাই
মিনাৰামে ইাহিয়াৰি ক'লে ।

—মই ঠিকেই কৈছো, এতিয়া যাওঁ ব'ল। অৰূপ বকৱাই
শিনাৰামক বিৰ্দেশ দিলে ।

—এবা, যাৰ লাগিব, গাঁৱৰ কথা। বাতি বেছি হৰ লাগিলে
মঙ্গিল হৰ। কিন্তু চাইকেলত উঠিলে আপুনি এতিয়া অসুবিধাহে
পাৰ। আমি তিনিও খোজকে লঙ্ঘ। সোণাবামে ক'লে ।

—বৰ ভাল কথা। ময়ো সেইটোকে বিচাৰিছো। বতাহ
বলিতে, খোজ কাঢ়ি যাৰলৈ ভাল লাগিব

—লাহে লাহে কথা-বতৰা পাতি গৈ থাকিলে, এষটাপৰ

खाल्कडे याव बुलि कै चाइकेलर्न टानि टानि सोगाराम आग-
बाचिल ।

—बलक तेने ककाइदेउ, आगवाचक । मिनारामे क'ले ।

— टोपोला एटा मोको दे । अकण वकराई पाहलै थुंडे
चाइ क'ले ।

—नालागे आपुनि आगवाचकचोन । टोपोला केउटा वर
गधूव नहय । घटे अकले पारिम ।

पथारबफाले आङ्गुलियाटे आङ्गुलियाटे मिनारामे इदवा,
सिनवा माटिब परिचय दिले सिहि व गाँवब अहाजनब मइमत्तासिव
कथा अकणक बुळावलै गै ले—केमेकै सोगारामब वज्रकड
योरा माटि अहाजनब निजब हात करि ल'ले । माटि मोकालावलै
गै सोगारामे कोनकै छाविल अर्धव अभासत । प्रथमकाले
अकण मानायाग व मिनारामब कपा शुनि गैहिल यदिओ पिछलै
अमायनक्ष है पविल । तूर्ब पथार आक आकाशत निमग्न है
येन सि उपलक्षि करिबलै बिचारिले—प्रकृतिब बूळत बिबाजि
थका अवाविल शास्ति गधुलिब अलाई अहा एक्कावत बक्काहजाकब
शीतलता अकणे अमृतर बविले ।

‘गाँवब ल वा गाँवर गाँवर बस्ति अलाई याम आमि

एले क्लौया ल वाब केइजनमाने चिगाबेट हपि हलि
आक केइजनमाने रुप/कोरवब गानटो गाइ गैहिल । एकावत
चिगाबेटब धोरा मनिब नोराबि किञ्च असा चिगाबेटब पोहब
लोनाकी रुकडाब दाब जलि उठि अकणब ढृष्टिए एकोटा येन बस्तिब
रुप धवि उठिहिल ।

— एই दगाराज ल'वाजाक डोनहै झिल । कलेज नौ-
पाञ्चांतटि फिडि हपिलै । सोगाराम आको डोबतोवाल ।

—महाट खूबीहात वोधकर्वै चाकि-वास्ति अलाई आमालै बै
आहे । यिनवामे क'ले ।

—ধাকিব পায়। মই ঘৰৰ এটা দিছিলে ।—প্রফেচাৰ বোপা আহিব বুলি। কিন্তু যিহ আবী মানুহ। কি-বা বুজিছে কি বা কৰি ধৈছে ঘৰবাৰী। অৱশ্যে জেউভিয়ে এতিয়া কামৰূপত মাকক সচায় কৰিব পৰা হৈছে।

অকণ মিনাৰামৰ কথাত বৰ যোৰ পোৱা নাছিল গান গাই গাই ল'বা কেহজন পাৰ হৈ গলত অকণও গুণগুণাট গাৰলৈ ধৰিলে—“গাঁৱৰ ল বা গাঁৱে গাঁৱে বস্তি ভলাই যাম আমি

—প্রফেচাৰ বোপাট বৰ ধূনীয়াকৈ গীত গাৰ পাৰে দেখে।।

—ককাইদেউৰ গান শুনা নাটি নহয় দদাট তই ; বেডিঅত অহা গৃনতকৈ ককাইদেৱে বৰ্তত ভালকৈ গাৰ পাৰে। মই এৰাৰ কৈছিল। ককাইদেউক বেডিঅত গান গোৱাৰ কথা। মিনাৰামে গহীন সুখত ক'লে

গানৰ গুণগুণনি বক কৰি অকণ হাহিবলৈ ধৰিচ। অকণৰ প্রাণৰোমা হাহিত যোগ দি সোণাৰামেও ডাঙৰকৈ হাহিবলৈ ধৰিল। লগকে মিনাৰামেও হাহিল। তিনিওৰে হাতিৰ শব্দ আলিৰ কাষৰ ঘৰৰোৰৰ জিতবচ'বা সোমালগৈ। সেই হাতিত স্তৰ হৈ কানা ঘৰৰ কৌয়াৰী কোনো ঘৰৰ বা নতুন বোৱাৰী চুচুক-চামাককৈ হংবৰমুখত ধিয় হ'লহি আকো কোনো ঘৰৰ সক সক লবা ছোৱালীয়ে আগচোতাললৈ ওলাই আহি জুমি জুমি বাটলৈ চালে কিন্তু অকণে চমিক চামাক পোহৰত কাৰো মুখ মৰিব মোৱাবিলে।

—কোন অ, সেই কেইটা ? কিছৰ বগৰ লাগিছে অ', কোনোৰা এজনৰ মাত শুনা গ'ল !

—বলোকাটি নেকি ? সোণাৰাম সুধিলে ।

—অ' সোণাৰাম ? আহিলি ? লগৰ ছুজন সেৱা কে'ননো ?

—ভানিবি পিছে পাৰে। সময় গাল পাক এটা মাৰিবিচোৱ আমাৰকালে। সোণাৰামে ক'লে ।

—সকলাক অলপ আপডাল করি যাব বা। তট আইছ
বেঙ্গিয়া ভালেই হৈছে। এই কেইদিন কোৰ কথাকে ভাৰি
আছিলো। বাক যা তই। মই গোহালিত সোমাও।

ভাতৰ মাৰৰ চৰিয়াটো লৈ কাহ এটা মাৰি বলোকাই
গোহালিত সোমাল। বলোকাইৰ কাহত হঠাতে সচেন হৈ
অকণে সোণাৰামৰ কথালৈ মন দিল। সোণাৰাম ক'ল—মেঝ়া
চা মিনাৰাম সেয়াহ গৌৱলৈ আহিবলৈ মন নায়ায় বুলি কও।
বলোৰায় মই অহাৰ কথা ভাৰি আছ অৰ্থাৎ আছ পালেট
কপ হৃষ্টকা বা কিনটকা খুজিব। কাক দিয়ান দি তৰিবি—এইখন
ভিকহু গীৱত? চৰুক চাকৰিয়া, কৰি ছা কাৰণ সঞ্জেত মাৰ
বহুত ধন দে ন হেছে বুলি ভাৰ অ মাৰ অঞ্চলৰ ধা
মহাহ জান।

— তনেহলৈ মাডিলি কিয় ? মিনাৰামে মাত লগালে।

—গৌৱৰ মামুহৰ নামাৎ প বনে ? হৰ্ষীয়া ঢাল কি হব ?
সি মোৰ সাহাদৰৰ দাৰে। বিপজ্জন গুৰুপৰাট সহায় পাঞ্চ আকো।
সি নৃশ্ম মোৰ নৰল নষ্টয় ? লৰা ছাৱালী কেহচা অবাল ধৈ
চৰুক চাকৰি কৰিবৈ।

—তোমু ? মিনাৰামে ঘৰাই সুধালে।

—সই বুলি মই অহাৰ প্ৰতি তাক দিবলৈ মোৰ নোজোৰ
গে।

— হথাতো মিনাৰামে আকো সহ ভাৰ শলাগাল।

—আক কিান্দুৰ আছ ক ? ?

অকণৰ প্ৰশ্ন সোণা তমে বটিৰ হুয়া তাৰৰ ঘবৰ পনুজিবাৰ
চাই লৈ ক'ল—বেছি দূৰ নাট। মেইটো নামছৰ নামছৰৰ
ওচৰতে ঘূৰ টলৈ অঞ্চল দূৰ গলেই আমাৰ পেঁকু পামগৈ।
প্ৰফেচাৰ বে প বৰোকচাৰ পতাস নাট। ভাগৰ ল গি'ক ছাগে।

—নাট নাট ঘোৰ অস পা ভাগৰ কপা নাট। অকণ
বকলাক অলপ অপস্থিত হৈ বাল।

এনেতে নামধৰত জ্বা কাহৰ শব্দ শুনি তিনিও নীৰে খোজ
পেলাবলৈ ধৰিলৈ । বাটৰ কাৰৰ কচুনীভৰাত উঁ সুৰা জোনাকী
পকৰা কেইটাই গৌৱৰ একাবক যেন আৰু প্ৰকট কৰি ভুলিলৈ ।
অৱশেষে আজি নড়নকৈ একাবৰ বুকৃত বিৰাজি থকা পাঞ্চীৰ্থৰ
পৰিপূৰ্ণতা উপলক্ষি কৰিবলৈ বিচাৰিল । ঘোৰ একাবৰপথা
উৎসাৰিত হৈ আহিছে যেন প্ৰাণশিখা । এনেতে অৱশেষে দেখিলৈ
নঙ্গামুখত দহ বাৰ বহুবীয়া ল'বা এটাই উদ গাৰ হাতত চাকি
এটা লৈ ধিয় হৈ আছে । চাকিৰ পোহৰত তাৰ চকু হৃষ্টা উজলি
উঠিছিল ।

—সোণকণ অ’ ? সোণাৰামৰ মাতত ল’বাটোৱে চিঙ্গি উঠিল—
অ’ আই, পিতাইত আহিছে ।

—পিতা আহিলি ?

বেগাবেগিৱৈকি কিশোৰী ছোৱালী এজনী ওল-ই আহি সোণকণৰ
বাহত ধিয় হলহি ।

—সোণকণ, জেউতি ? মাৰক কৈগে যা— আমাৰ অফেচাৰ
বোপা আহিছে বুলি ।

সোণাৰামৰ নিৰ্দিষ্ট জেউতি লৰালৰিকৈ ভিতৰ সামাই
গ’ল আৰু সোণকণে চাকিৰ্টা লৈ ধিয় হৈয়ে ধাৰিল । সোণাৰামই
আগবঢ়াতহ সি হাতৰ চাকিটোৱে পোহৰ দেখুন্নাই পাছে পাছে
চ’বা ঘৰৰ ভিতৰলৈ সোমাল ।

সাত

তিগৰ্বৈ ছোরালী স্কুলত কাম কবি বন্দনাৰ কেয়া লগা নাই
এটা বিশেষ কাৰণত যে অঞ্জুকো। সেইখন স্কুলতে নাম সমাই
দিব পাৰিছে। অঞ্জু মাকৰ লগতে স্কুললৈ অহা ধোৱা কৰাত
বন্দনাৰ গুৱাহাটীভৈক ইয়াত বহুবিধি অস্মৰিধা কমি গ'ল। নিজে
পঢ়াবলৈ নাপায যদিও হই এগৰাকী শিক্ষয়ত্বীয় অঞ্জুৰ দ্বাৰা
বন্দনাক কমনকমতে দি ধাক—অঞ্জু যে বৰ মৰম লগা, তাই
যে বৰ আৰ্ট তাই কেনেকৈ হৰি আকে কেনেকৈ গান পায়,
খেলে সেই সংলোভোৰ খবৰ বন্দনাটি পাই ধাকে। বন্দনাটি
এটা কথা মন কৰিছে—ইয়াৰ শিক্ষয়ত্বীসঁজৰ মাঝত কমনকমত
পৰচৰ্চ নচলে। আজবিপৰত তঙ্গলাকৰ কেহগৰাকীমানে চিলাটি
কবি বা উল ৬টি কথাপাণত। সেইবিলাক সমাজৰ বাজহৰা
কথা দেশৰ বাজনীতিৰ কথা আৰু কতিয়াৰা হাত্ৰাত্ৰীৰ শিক্ষা
বাৰহাৰপাতি আৰু খেলাধূলাৰ শুপৰত মন্ত্ৰা প্ৰকাশ কিন্তু
ডিগৈ। চহৰৰ গোনোৰা বাস্তিব বাস্তিগত কাহিনী লৈ তেওঁলোক
বাস্ত নহয়। তেওঁলাকৰ কথা বজ্জৰাত বোগ দিবলৈ পাই বন্দনাৰ
মনটো ভাল লাগ গল।

স্কুল চৌহদৰ ভিতৰতে ঘৰাটোও বন্দনাটি স্মৃতিধাৰাত পাইছে।
আকাশবাকীৰ বাবে এক নমুনাৰ তিমিটাকৈ কোঠালীৰে ছঁটা
পাটৰ ছুগৰাকী শিক্ষয়ত্বী ধাৰ্কৰ পৰাকৈ একোটা ঘৰ। ছুগ-
বাকীৰ বাবে গ। ধোৱা বাজনিষ্ব আদি বেলেগ বেলেগকৈ ধকাত
হয়োগবাকীৰ হিবে শুকীয়া বাৰছাও নিজৰ নিজৰ বাধীনতো
ধাকে, সেইদৰে বাতি বিয়লি অস্মুখে বিস্মুখে মাত কথ। দি ইগৰাকী
সিগৰাকীৰ সহায়ো হব পাৰে। ঘৰবিলাকত নহৰ দিয়া আহে।
বন্দনাৰ ঘৰটোৰ নথৰ 5 B। সুষ্ঠতে চৌহদত ৬ টা ঘৰ। অৱশ্যে
১৪ পৰাকী শিক্ষয়ত্বী চৌহদত নথকাত একোটা ক্লেট উৎ হৈও
আচে।

বন্দনাৰ সগত ধকা শিক্ষয়ত্বীগৰাকী লীলাৱতী সাৰ গপানী অৱিবাহিতা মাজাৰী মহিলা। বন্দনাৰ মাঝুহগৰাকী বন্দনাৰ মাতৃ তুল্যা সেয়ে বন্দনা ডেঙ্গ মাহীদেউ' বুলি মা তৰলৈ লৈছে। একদিন ডিগ'বত আছে কাৰণ লীলাৱতীয়ে অসমীয়া মাতৃকথা ভালৈকে কৰ পৰা হ'ল। লগত ডেঙ্গৰ ঘৰৰপৰা লে অহা মাঝুহ এজনী মাতৃ—নাম ডাইৰ সীতা।

বন্দনাটি আপাতত কোনো কাম বৰা মাঝুহ বখা নাট। ঘৰৰা কামবোৰ নিজেটি কৰি পেলায় মাহেকৰ চাউল দাইল স্কুলৰ চকীগৰটোৰ হত্ৰাই অনাত লৈছে। স্কুলত কোন আছে— দৰকাৰ হলে বন্দনাই মানসীলৈ ফোন কৰাৰ সুবিধা আছে। অৱশ্যে ফোন কৰি, যোৱা মাহোৰ ভিতৰত বন্দনাহ এদিনহে মানসীক 'লগ পাইছ' সেইদিনাও মানসা এৰ ব্যস্ত—কোনোৰা এখন মিটিঙলৈ যাবলৈ ওপাইছিল বন্দনাই ফোন কৰিলৈ, মানসীৰ চাপ্রাচীটোৱ কয়— মেম চাহেৰ ঘৰত নাই গাড়ী লৈ ওলাই গৈছে। অৱশ্যে পুৱাবেলা বা সক্ষিয়াৰ পিছত মানসী বিশ্চৰ ঘৰত থাকে। কিন্তু দহৰজাৰ আগতে বা চাৰিবজাৰ পিছত স্কুল অফিচটো বৰ্জ থাকে কাৰণো বন্দনাহ মানসীলৈ ফোন কৰিব মোৱাৰে খোগাৰ লগে লগে অফিচটোৰ ভিতৰলৈ নানা তৰহৰ মাঝুহৰ সমাগম হয়। মানসীলৈ বন্দনাই ফোন কৰিছে—কোনোৰা দিনা 'লেজাৰ পিবিয়ডত' আৰু কোনোৰা দিনা আবেলি তিনি বজাৰ পিছত। তিনি বজ ত বন্দনাৰ ক্লাইছোৰ শেষ হয়গে আৰু ক্লাই শেষ হ'লহে বন্দনাই মানসীলৈ ফোন কৰে।

মানসীক ফোনত নাপালে বন্দনাৰ বেয়া নালাগ। বন্দনাহ ভাৰে—মাঝুয়ে অকলে অকলে বৰত কি কাৰিব ? তা দুবৰা দিনৰ দহ বজাৰপৰা সক্ষিয়ালৈকে ক্লিনিকতে থাকে বুলি প্ৰথম দিনা দেখা হওত মানসীয়ে কৈছিল। অৱশ্যে ঘৰে দুবৰা কলটো সলান নম্বৰাকৈয়ে মানসী এদিন বকুৰ ঘৰৰ কলৈ আহিব পাৰ্ছ লে হৈমন্তন। ঘৰতে গাঢ়ীখন থাকিট যেতিয়া যহা যোৱা কৰাৰ

অস্মুবিধি একো নাই। মানসীক লগ পাবলৈ বৰকৈকে হেপাহ
এটা হোৱালহে বজ্জনাই সহান কোন কৰি আছে থবৰ এটা
আগতৌয়াকৈকে দি বল ই নিজই মানসীৰ ঘৰলৈ যাৰ বুলি
ভাৰিছিল। ডিগৈব আছি পোৰাৰ দিনাটি বজ্জনাই মানসীক লগ
পাইছিল। শৰপিংচ আৰু মানসীৰ লগত বজ্জনাৰ দেখাৰেখি
হোৱা নাই। অদৃশ্য সেই প্ৰথম দিনী মানসীয় ৰ'জেটি গাড়ীৰে
বজ্জনাক বেল টেছেনৰপৰা নিবলৈ আহিছিল। প্ৰায় আবেলি হোৱাত
বজ্জনী মাত্ৰ এষটামান মানসীৰ তাত আছিল হাতমুৰু খুট চাহ-
জল ান খোৰাৰ পি ৷ ম নসীয়ে আৰুকী গাড়ী ব বজ্জনাক কুলত
ঠিক কৰি খোৱা ঘৰটাত দৈ গৈছিল। মানসী তাত বেছিপৰ
থা ১৩ নোৱাবিল কা ৩ গাড়ীধাৰ। এ শাককী ডা হৱৰাৰ ক্লিনিক-
পৰা শানিবৰ্গৈ সাগিৰ। মানসী সেখনিনা লৰালৰিকৈ হৃচি গ'ল
যদিও বজ্জনাৰ এন্দৰ অস্মুবিধি নহ'ল। বজ্জনা অশাৰ লগে লাঙা
চকীদাৰাচাৰ লীৰা। সাৰ গপানীৰ মিহামতে বজ্জনাৰ থকামেলা, খোৱা
খোৰাৰ সহালা যোগাৰ কৰি দিবে প্ৰথম বাতি লীৰ। সাৰ গপানীয়ে
বজ্জনাক বাক্সিবলৈ নিৰ্দিলে তেওৰ তা' খাৰলৈ মাতি ব'লে,
—তুমি আজি গোৱ তাতে থাৰা। মাঝাজী বক্ষাবচা তুমি জানো
গোৱ পোৱা ?

— ভাল পাই সকাত দেউভাৰ লগত কুৰোতে মাঝাজী
মাঝুহৰ ঘৰত খোৱাৰ ইত্যাস হেৰ আছে। —বজ্জনাট লাহেকৈ
ইাহি উক্তব দিছিল। প্ৰথম দেখাৰ জ্বল কথা বতৰাৰ পিছলে
লীৰ। সাৰ গপানী আৰু বজ্জনাৰ মাজত শাপান আপোন কোৰ
এটা গাচ উঠিছিল। লীলাৰঙীৰ মাতৃস্থন কথাত আৰু
ব্যৱহাৰত বজ্জনা মৃত হৈছিল। আজিও শীলাজীৰ উপায়ে
হ'ল বজ্জনা অমুক ডা হৱৰাৰ ক্লিনিকে নিবলৈ ওসাইছে।
কিন্তু ক্লিনিকলৈ যাবলৈ ওলাট চৰে আৰু স'কাচত বজ্জনাৰ মন
বিছল হৈ পৰিল। বজ্জনাই ভাবিলে—আছু ম'চাপৈৱে অকৃত

ধরণে সলনি হৈ গ'ল। তাইব সাজপাৰ, চাল চলন, কথা বতৰা
সলনি হওক, কিন্তু মাঝুৰ মনটো এনেধৰণে সলনি হল কেনেকৈ ?
সেই প্ৰথম দিনা গাড়ীত অঞ্জলি চাট এবাৰ মাৰ্ত্ত ইছাৰ বাহিৰে
মাঝুৰে ভাটৰ প্ৰতি বিশেষ মনোযোগ নেন্দেখুৱালে। নিম্নলোক
হলেও তিবোতা মাঝুহ ইম'ন নিৰ্বিকাৰ হৰ নোৱাৰে। অবিৰাহিতা
লীলাৱতীয়ে কেনেকৈ শিশুৰ দৰে অঞ্জুৰ লগত খেলে, হাঁহে
কথা কয় ? মাঝুৰ হৈছে কি ? তাইক দেখো কড়তাই প্ৰাস কৰিবলৈ
ওলাইছ।

মানসীৰ ব্যৱহাৰত বন্দনাই জীৱনত প্ৰথমবাৰৰ বাবে আঘাত
পালে। কাৰণ অঞ্জুৰ আৰি এসপুাহ ধৰি অচূৰ্থ। তাইব পেছাগ'ল
হালধীয়া হৈছে, অলপ অলপ জৰ উঠে। বমি ক'ৰে। ওচৰবে
ডাক্তন্ত' এজনক দেখুৱাই ছল যদিও অঞ্জুৰ অচূৰ্থ ভাল হওক চাৰি
অলপ অলপকৈ বেছি হৈ 'গছে। অঞ্জুৰ জৰ নেৰাই হ'ল দিনক
দিনে শীগাই গৈছে।

গুৱাহাটীত এনে অৱস্থা হ'লে অকণে যে বন্দনাক মান
সাহস দিছিল। অঞ্জুৰ অবণমান অচূৰ্থ হ'লেই অকণে কৈছিল—
বহু, তই চিন্তা নকৰিবি ল'বা কোৱালীৰ অচূৰ্থ বিশুৰ্থ হয়ে ? মই
এতিয়াই ডাক্তন্ত' মাতি আনো ব। চাৰি এদিনত ভাল হৈ যাব।

অকণৰ কথাত বন্দনাৰ মাতৃ মনৰ আশ কা বহুৰ্বিনি দূৰ হৈ
যায়। মানসীয়েও অকণৰ দাৰেই সাহস দিব পাৰিব বুলি ডিগবৈলৈ
অহাৰ আগতে বন্দনা মিচিষ্ট হৈ আছিল। তাতে কুণা হৃষ্ণবা
এজন ভাল চিকিৎসক বুলি মাঝুৰে লিখিছিল। লীলা সাৰ গপনীয়েও
কালি সক্ষিয়া তাকেই ক'লে। লীলাৱতীয়ে টোপনিত লালকাল
হৈ থকা অঞ্জুৰ মূৰত হাত দৈখ বন্দনাৰ চিষ্টিত মুখলৈ চাট 'কহিল—
কুমি দেবি নকৰিবা বন্দনা এই ডাক্তন্তকলে কি ঔষধ দিয় কোনে
জানে ? কুমি অলপ কষ্ট কৰি হ'লও অঞ্জুৰণিক কালিলৈ পুৱাত
হৃষ্ণবা ক্লিনিকলৈ লৈ যোৱা। ইয়াৰ বেছিভাগ মাঝুহৰে ভাৰ হৃষ্ণবাই
হ'ল ভদৰ। কিন্তু তেওঁ বেছি বন্দন, মাঝুহা ভাল। ঘৰে

अबे गैग बोगीक चावलै डेंड्र अरश्ये असुविधा हय . बोगीबे भवा क्लिनिकटो एवि डेंड्र लवचवके कविव नोंदावे . मेशखन्द नो कि हैचे, वेशावेइ वेशाव . थोरा वस्त्रबोव डेजाल ह'ल . शास्त्रव वेशाव नहै कि हव ? क्लिनिकटो अरश्या आवाव उश्वावपवा सूत्र आय डिमिआउल मानेट हव .

—वाहत वाव लागिव नहय माहीदेउ ? वल्नाहि लीलार्तीक सूधिले ।

—अंता क्लिनिकव ओचवते वाह वय . ए का असुविधा नहय . तूमि कालिले छुटी लोरा . लवा-छोरालीव एइवोव असुखत प्रथमवपवा सारधान हव लागे . जनदिच ह'ल येन लानिहे . किंतु भयव एका कावण नाट . डा० फऱवाहि चालेहि ताल है वाव .

लीला सावंगपानीव उपमेशत वल्नाहि कालि सर्जिया साहस पाइचिल हय किंतु उ१कठित है उठिचिल असुव शे तापवा मूर्ख खनिलै चाहे . मेघ आजि पुरात सोनकाल उठि यावतीय कामवन शेष कवि वल्ना यावलै ओलाल द्वरवा क्लिनिकलै . प्रभाती सुव कुण्ठुणाहि शास्त्रचित्र कामत विमश्या ह वैसे चेहे कविओ ताहि एकोवाव अस्त्रिव है उठिचिल . पुरव आकालै चाहे देखिले— प्रभाकव येन आराज हैचे डारवर आवत . ताहि विजके निजे सूधिल—डिगवैलै आहि ताहि तूल कविले नेकि वाक ! इरात इमान विसहाय हव बुलि जना ह'ले ताहि नहाकैव पाविले- हेतेन . किंतु ऊराहाटात थकाटा ये असप्तर है उठिचिल ताहि कावणे ।

डिगवैलै अहाव पिहत द्व एवि वल्ना केळियाओ वाहिवैले वोरा नाहि . लीलार्तीक सूलत छुटीव दर्धातरन दिवलै असुवोध कलाहि वल्नाहि द्वत तला आविले . निजव द्वरावमूर्खत द्विव है लीलार्तीरे क'ले—एको तल वाहे आवाव एहे खुत . तूमि वोरा, आवि द्ववावी ताम . द्ववृण आहे वर्दि कापोव-कानिवोव

আমাৰ সীভায়ে উঠই থব পাৰিব। তুমি মাত্ৰ অঞ্চল বাহত
সাৱধানে নিঃ হৰ্ষণ হৈ আহ ঠাণা লাগিব চাৰা।

—কথা ছুটন নহয় মাহীদেউ, চুৱটাৰটা পিঙ্কি লনলৈ
কৈছাঁ। নিপিঙ্কি গেংগ যাবলৈ ওলাট অ প বৈ বল্দনাট
ক'লে।

—এতিয়া নাসাগ চুৱটাৰ পিঙ্কিব। বৰষুণ আহিলে কিঞ্চিৎ
পিঙ্কাট দিব। অঞ্চুমণি চুৱটাৰ পিঙ্কিবাদেট। মাক দিগদাৰ
তিব নাপায় নহয়?

—মাট ঘোৰ কিথ দিগদাৰ দিয়ে? মুখখন ওল্দালাট অঞ্চুমণি
আগবাটি গল।

—কি বুক দেহি এইবাৰ শিক্ষাৰ? লৌলাৰ লীৰ অৰমসনা
কথা আকুল মুখত প্রাপ ভৰ। ইাহি দথি বল্দনাৰ অশান্ত মনটা
অকণমান ঝুৰ পৰি গল।

—আঠা মাহীদেউ। বল্দনাই লীশ। মাৰ গপানীক মাত
লগাল। তাৰপিছত অঞ্চল ছল—মাহীদেউক মাত দিয়া অঞ্চু।

অঞ্চুৰে ঘূৰি চাটি এগ আৰু লাহেক কলে—মাহীদেউ
যাওঁদেই।

অঞ্চুৰেও লৌলাৰভীক মাহীদেউ বুলয়েই মাতে। তাইব
যুক্তি হ'ল—বল্দনাই যিহেতু লৌলাৰভীক মাহীদেউ বোলে তায়ো
মাকবদাৰে লৌলাৰভীক মাহীদেউ বুলি মতাত একো তুঙ্গ হৃ
লোৱাৰে অঞ্চনাট এনদৰে বহু কথাতে মাকৰ লগত জেদ ধৰে।
বল্দনাট অঞ্চুৰ সকলে জেদ সহা কৰি যায় কেতিয়াৰা ভাৰে—
অঞ্চুৰ জেদ ধৰিবলৈ অৰখনততা আৰু কোনো নাই। সময়ত
সকলো ঠিক হৈ যাৰ বুলি লৌলাৰভীয়েও বল্দনাক প্রায়ে বুজনি
দিবে।

বল্দনাট আগবাটি গৈ অঞ্চুৰ হাতখনত ধৰি বাটলৈ ওলাই
গল। লৌলাৰভীয়েও কুৰু দেখ পোষালৈক হুৱাৰহুণ্ড বৈ

নন্দনাইত যোঁ। চাই থাকিলেই নন্দনাৰ গধুৰ দায়িত্ব কথা
ভাবি লীলাৱতীয়ে এবাৰ মূৰলৈ চাই দেখিল—হিগস্তুত মিছি
যোৱা এসানি পৰ্বত। লীলাৱতীৰ চকামকা শৃঙ্খল উজ্জ্বল
উটিল পূৰ্বদ্বাত পৰ্বতৰ ওপৰেদি উৰি যোৱা নৰ্ধাৰ পূৰ্ব হৈছ।
হৃগালেদি বৈ যোৱা হৃধাৰি চকুলা মচি লীলাৱতীয়ে পাহে
লাহ ভিতৰ সোমাটি সীতাক ভাস্ব ধৰৰ ল'জাহি।

ভাতৰ পাতত আভি লীলাৱতীৰ মৌনতা মন কৰি সীশাই
নিষ্ককে নিষ্ক বুকি দিয়ল—অনুষ্ঠৰ কি পৰিহাস। লীলাৱতীৰ
এদিন মাছিল বি এগৰাকী শু গৃহিণী আৰু শু-মাছ হোৱাৰ
সকালা কণ্ঠ লীলাৱতীৰ আছিল। অখচ ভীষমৰ সমান
ভুল বজ সম্পদৰপৰ শীলাৱতীক বিকাললৈ বঞ্চিত কৰি শ

কলেজলৈ গৈ অফিচটোত সোমায়ে লীলারতীয়ে অন
কবিলে—মহাব্যস্ততাৰ মাজত প্ৰধান শিক্ষয়ত্বী বহি আছে।
একাৰাৰ কলি, বেলটো চিপিছ। এবাৰ ইজন এৰাৰ সিকন
কেৰাণী আছিছে। হুৱাৰ মূখত ছাত্ৰিসকলৰ জুম। সিইতৰ
কথাৰ উণ্ণণনি তনি লীলারতীয়ে ভাবিলে—আজি হমইয়া
পৰীক্ষাৰ বিজান্ট দিয়াৰ কথা আছিল। তেও লাহেকে চকী
এখন টানি বহাৰ আগতে বন্দনাৰ দৰ্থাঞ্জন প্ৰধান শিক্ষয়ত্বীৰ
কালে আগবঢ়াই দিলে। প্ৰধান শিক্ষয়ত্বীয়ে বন্দনাৰ দৰ্থাঞ্জন পঢ়ি
চৌ দি আকো এজন কৰাণীক লগ পাৰলৈ কলি, বেলটো চিপিলে।
বন্দনাৰ দৰ্থাঞ্জন লৈ কেৰাণীজন গুচি যারাৰ পিছত প্ৰধান
শিক্ষয়ত্বীয়ে লীলারতীৰ কালে চাই ভোৰভোৰাই ক'লে বন্ধৰ হ'গাত
পৰীক্ষা হ'ল সুল খোলাও প্ৰায় ডেৰমাত হ'লছি। শিক্ষা বিভাগত
কামকৰা মানুহৰ অলপ দায়িত্বৰোধ থাকিব লাগে শিক্ষয়ত্বী
সকলৰ বাবে পৰীক্ষাৰ বহু চোৱাত—এনে অন্ধেলো শোভনীয় নহয়।
অভিভাৱকসকলে পৰীক্ষাৰ খবৰ লৈ এই কইদিন মোক তিতা কৈহা
লগাইছে।

এনেকৈ তেও কৈ ধাকোত্ত কোনটো বাজি উঠিল
কোনটো ধৰাৰ আগতে হেডমিট্রিচে ক'লে—সেয়া দেখিছে ?
বাজিলৈক !

তেও কোনটো তুলি হাতত ল'লে।

—হে'লা, ডিগৈবে গালচ সুল।

—মিচেচ ছুবৰা নেকি ? ভাল আপোনাৰ ? কাক লাগে
বুলিছে ? অ' বন্দনা কাবতি ? তেও আজি সুললৈ অহা নাই !
কুটী লৈছে। হয় হয়, অলপ ধৰি থাঁকচোন।

কোনটো হাতত লৈ প্ৰধান শিক্ষয়ত্বীয়ে লীলারতীৰ কালে
চাই ক'লে—বন্দনাক তেও বাকৰী মিচেচ ছুবৰাই বিচাৰিছে,

আপুনি কথা হঙ্কাচান। ফোরটো প্রধান শিক্ষিতীয় সীলারতীর ফাল আগবঢ়াই দিল।

—হেলো য। এট সীলারতী সাব গপানী। হয তয। মট থকা বৰাটোচ বজ্জন বংশতি থাক। মোৰ দৰৰ নহৰ 5A আৰু তেওৰ 5B। তয় আমি এখন স্কুলতে কাম কৰোঁ। তঙ আঁড়ি স্কুললৈ অহ নাই। তেওঁৰ ছারালীটিৰ কেউদিনমানৰ পৰ অসুখ বালি মায কলৈ।—ছোৱালীটিক তুৰৰা ক্লিনিকলৈ লৈ যাবলৈ।

শুণ বেি নহয থোপি মাকে বৰ ভয খাটাচ। ভয খোবাটা অৱশ্য পাই বৰ। বন্দশবীয়া মানুহজনী ঠারখৰ আভা আমাৰ টাইবিনিচ চাল ডাঙুৰা নাই।

টি নাই একা বয়া—পাঞ্চ। হঙ্কাচান কি কল লাগিব।

— হয মেলি, ক্লিনিকপৰা আভি পাইল মট বিশয় বজ্জন কামচিক বম আপানাৰ অমু বাধৰ কথা কিন্ত, তেওঁ আপানাৰ ভাত ভৰ খাবলৈ যাব পাইল নে নোৱাৰে বা? কালিলৈ অৱশ্যে দেশোৰ থাপিণ অসুখীয়া হোৱালীটিক লৈ যোৱা অসুবিধ হব নে? ৷

— ৷ হয মেলি, পাইল পঠা ল হযাতা যাবলৈ অসুবিধা নপাবলৈ পা ব। এই ছারালীটিক বাবিল নাৰিজাহাইকেন কিন্ত একক এৰি আস্তাৱা থাকিব মো খাঙ্গ। তথাপি আপানাৰ বন্ধুক মট বম বাক। হয তয় ভাল।

সীলারতীয় ফোরচা বে কাল—মিচ তুৰৰা বজ্জন কাকচিৰ বন্ধুৱষ যদি হয়, ছোৱালীতীৰ অসুখ অথচ দৰৰ এট দিয়া নাই। এই কেউদিন মানুহজনী উমান হায়বাপ হৈছে।

—বজ্জনাট ধামত সোমায় মিচ তুৰৰালৈ কেউবাজিমো কোন কৰিছ নে মট জাগা কিন্ত এদিমো বজ্জনাট মিচ তুৰৰাক পোৱা নাই। মিচ তুৰৰা মনুহগৰাকী বৰ ব্যক্ত

বৃক্ষিছ ? প্রধান শিক্ষয়নীয় সীমাবন্ধীর ফালে চাটি কাল

—আপুনি চিনি পায় নেকি ? সীমাবন্ধীয় দ্বারাখন হাত
মেজের পেষত ভৱ দি প্রধান শিক্ষয়নীক মুখিলে।

—কিয় নাপাম ? কে ঝঁরটাতে আমাৰ ডিগৰৰ শিক্ষকাবৰ
চেক্র টৰী। শিক্ষকাবৰ শাৰণ তঙ্গ দহাহজাৰ টকাও দান
কৰিছ। ক্লাবৰ ল'বা চোৱলীৰ শগ তা কে ইমান লাগি থাকিব
পার মাজুহগৰাকী য। আমি ধাক যদিও কিমানখিলি নোৱাৰিব।
আমাৰ কুলৰ কামাটা খালী হওাত তঙ্গৰট মোক বলমা
কাকতিৰ কথা এম্বে, কেৰে অনুৰূপ আৰু পেলাৰ নোৱাৰিব।

—হয় নেকি, মট স'ন্মাবাৰ ধৰৰ মাজামা দেউ। বাক
ক্লাবাটা ভালকৈ চলিছ নে

—চলিছ নৰ ভাল চলিছ। বজ্র ল'বা ছোৱালী হ'ল
এতিয়া। মিচচ দুৱা ছফ্ফেটৰী তৈ ক্লাবাটাৰ বপ সলনি কৰি
পেশালে মাজুহগৰাকী সচাকৰ্য বৰ শুণী

—তঙ্গৰ ল'বা-ছোৱালী নাট নেকি ?

এটাকা !

—সোয়াত ল'বা ছোৱালীয় বাক ক্লাবাটাও কি জিব ?

—গান নাচ কৰি অকা, পুতলা সজা। অৱাঞ্চ এতিয়া
বাদায়ন শিকারৰ বারছাও লোৱা তৈছ। কিন্তু ল'বা ছোৱালী
খেলাধূলাতহে বাস্ত বোঁছি !

—হয় স্বয়।

—ক্লাবৰ বছে বকীয়া অধিবশন হব। সেই অধিবশনত
ল'বা ছোৱালীয় নাটক বৃত্তা নাটিকা আদি কৰিব। মানসী দুৱাহী
ল'বা ছোৱালীক বৰ মূল্যকৈকে সেহবোৰ শিকাৰ পাৰিবে। ইফালে
ডাক্তন দুৱাহীত বোলে ঘিচেচ দুৱাহীক সকিয়াত আছে—ক্লাবটোৰ
কগত এটা 'শিশুনির্দেশনা' নিদান খুলিবলৈ।

ডা দুৱা মানে ?

—ডা কুণ্ঠা দুৱা। ডিগৰৈৰ বিখ্যাত ডাক্তনজন যে। নাম

ଶୁଣା ନାହିଁ କେବେତ୍ର ?

—କିମ୍ ଖୁଣିମି ? ତୋରେତ୍ର ମୁଚ୍ଚିକଙ୍ଗାର କଥା ମାତ୍ର ସଜ୍ଜାକ
କେ ହ ଥାକୁ ଏହି ନାଜାନା ନହ୍ୟ—ମିଳ୍ଟ ହରବା ଯେ ତୋରେ ଏ
ପା ବାବ ! ତାନା ହାଲ—

—ଏହି ଏହି ଆମ୍ବା ଆପୁନି ଜୀବନ ବୁଲି ଭାବି ଆଛା ।

—ଏହୁ ବନ୍ଦନାକ ଅମୁଖୀୟ ଚାରାଳୀଜନୀକ ହରବା କ୍ଲିନିକଲୈ
ଲୈ ଯାବଲୈ ବାଲୀ ବିଷ୍ଟ ବନ୍ଦନାଟ ତେଣୁର ବନ୍ଦୁର କ୍ଲିନିକଟୋର ବଧା
ନାଜାନ ନେବା ? ଇଶାନଦିନାମ ଚାରାଳୀଜନୀନ କେବେତ୍ର ହତୁରାଟ
ପରୌକ୍ଷା କଥାର ପାବି ଲାହୋଡ଼ନ ।

—ନୁହ ଆହିଛ ‘ଡଗଟୈଲ୍ ଶାତ ଘାତ ଚିନି ନାପାଯ ହାଗେ ।
ଅର ଶ୍ରୀ ମେ ଥା ଯ ଫୋନ କରିଛ ମାତ୍ର ହରବାଲୈ ବାକ ମେହିଗାର
ଉଣ୍ଠିଲାଗର ବ୍ୟାକୁଗଣ କଥା କିଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦିଶନା ନିର୍ଦ୍ଦିଶନଟୋ ଖୁଲ୍ଲିଲ
ଆପାନାକ ଏଟା ଶାମର ଭାବ ଦିବ ଲାଗିବ ।

—କିନ୍ତର ଭାବ ବୁଲିଛ ?

—କାଲୀ ଦେଖୋ—‘ଶଶ ନିର୍ଦ୍ଦିଶନା ନିର୍ଦ୍ଦାନ ବ କଥା ।

—ମେହିବିଲାକ ଏହି ବଜି ଖୁଦଜେ ।

—କିମ୍ ଖୁଦିବ ? ବୁଝିବିଲୋମ୍ ବିଶେଷ ଏକୋ ନାହିଁ । ଆକ
ବୃକ୍ଷିନ ଲଗା ଥିଲି ଶାମର ଭାବ ପରିବାହ ବୁଝିବ । ଝାବାଟାଶ୍ରୋବ ଆପୁନ
ବାଜ ସମ ଯ ଆହିବାଚାନ ଆପୋନାର ଭାଲ ଲାଗିବ ।

—ଯାବ ଚାଗିବ କେବିଯାବା ଏହି ଆକୁ ସକ ଲବା-ଚାରାଳୀର
ମଗ ବବ ଭାଲ ପାଓ ।

—ନାବୀ ଚାତିଚାରହ ହଲ—ମାତ୍ର ଜାରି । ଆପାନାର ଅନ୍ତରାଙ୍ଗୀ
ମାତ୍ରର ଆଛ ଆପୁନି ଲବା ଚାରାଳୀର ମଗ ଭାଲ ନାପାବ କିମ୍ ?

—ଜାନା ? ଲୌଲାରଟୀଯ ଏଟା ଦୌଷଳୀଯା ହୁମିନ୍ଦାଟ ପେଲାଟ
ଖିଲ୍ଲ ହଲ ।

—ଯାଯ ନେକି ?

—ମାତ୍ରିଗେ । ଗାଟୋ ଅ ଜି କେଇଦିନମାନବପରା ମର୍ଜାମର୍ଜାଟ
ଆଛେ ।

—কি হৈছে ?

—ভেনেকৈ একা নাই। ভবি দুখনৰ বিষ। চায়েটিকা
হ'ল নেকি ? পিঠিখনো পুরাবপৰা বিষাই আছে। আজি বিজ্ঞান্ট
লোৱ যেতিয়া ক্লাচতা নহ মষ ! ঘৰলৈক যাও বুলি ভাবিছো
আপুনি অমূল্যতি দিয়ে যাবি।

—আজিয়ে দোখা আপুনি ক্লাবলৈ যাব পাৰে। এতিয়া
গৈ অলপ জিবা ওনগৈ। আবেলিৰ কালে পাক এটা মাৰিৰ ক্লাবৰ
ফাল। মোৰ এটা ভাৰ পৰিয় সোয়াহ কৈছিলোঁ।

—নি ভাৰনো ? লীলাৱতীয়ে বিষ হৈ থাবিয়েই সুধিলো।

—আমাৰ ক্লুবপৰাৎ দহবছৰৰ লৰ ছোৱালীবিলাকক ক্লাবত
ভৰ্তি কৰোৱাৰ কথা উঠিছে—অৱশ্যে যিবিলাকে যাবলৈ ইচ্ছা
ক'ব। ক্লুব নামত পঠালে ছোৱালীবিলাকৰ অভিভাৱকত আমিয়েই
কৰিব লাগিব। ক্লুব ভিড়বতাৰ ভাৰ আ ছট। বাহিৰতো আকো
সক সক ০ বা-ছোৱালীৰ ভাৰ লোৱা বৰ সহজ নহয় তাতে কিছুমান
অভিভাৱক তিলটোকে তালটো কৰে নহয়।

—এখা। লীলাৱতীয়ে অলপ চিন্তিভাৱে শলাগলে।

—তা'কহ ভাৰিছো। অৱশ্যে আপুনি ছোৱালীইতৰ লগত
গ'ল মষ ধেনিবা নিশ্চিন্ত।

—কিন্ত আজি ?

—আজি আপুনি নোৱাৰিলে নালাগ। প্রাতাক শনিবাৰে
আৰু দেওবাৰ আমি ২ জনীমান ছোৱালী পঠাম প্ৰথমত।
আজি অৱশ্য গুনায়েও পঠাব নোৱাৰিম। দেধি ছই ক্লুবত
কিমান তোলপাৰ

—হ'ব দিয়কচোন যাব লাগিলৈ যাম। আজি গাটো ভাল
লগা নাক। কোনোবা এটা শনিবাৰে গ'লে হ'ব নহয় ?

—হ'ব হ'ব বাক আপুনি আজি যাওক, কিন্ত নাপাহৰিব
শিশু ক্লাবটোৰ কথা। মোৰ এইটো বিশ্ব অমূল্যে ক্লুব
প্ৰধান পিঙ্কিয়েতী হিচাপে আৰু ক্লাবটোৰ সভাবন্তী হিচাপও।

—ই'ব লিয়ক

প্রধান শিক্ষিক্রীর কথা শেষ হোল্ডের সঙ্গে সঙ্গে লীলারতী
অঙ্গিচ কমটোবপৰা ওলাটি গ'ল। ঘৰলৈ যোৱা বাটকোখৰ
লীলারতীয়ে শিশুক্রাবণ্টাৰ কথা ভাৰ ববলৈ ধৰ্মীভূত অঙ্গু কথা
মনলৈ আ হল। ক্লাখলৈ কেতিয়াৰা গ'ল তেও যে অঙ্গুকা
লৈ যাৰ পাৰিব শিশুক্রাবণ্ড উমলি জামল অঙ্গু অলপ মুকলি
মূৰৰীয়া হব আৰু বল্দনাইও যে অলপ সকাহ পাৰ নিৰাল ধৰণ
কামবে ব সামাৰ ল ব'ল—সেইকথাক ভাৰি ভাৰি লীলাসাৰগপানী
ঘৰ পালালগে

চম্পুরাতে উঠি কিছুসময় বাটত খোজকচা অঙ্গের বাস্তিনাৰ
অভ্যাস। আজিও অঙ্গে পুৱাতে শু বললৈ শুলাওত সোণকণ
বুঞ্জী আঁওৰোৱা শুনিল।

আশাক এজন মহৎ বজা আছিব। কেুঁৰ বাজহকালত
এজাৰ হৃথ-হৃগতি ক ম আঠিল। প্ৰজাৰ স্মৰণ ব বাণ জ্ঞানৰ

গাৱৰ বাটদি আগবাঢ়োত সোণকণৰ কথ অস্পষ্ট হৈ
আহিল কিন্তু মনৰ ভিতৰত আশাকৰ বাজাৰ ছাবখন পষ্ট হৈ
উঠিলত অঙ্গে ভাবিবলৈ ধৰিল—এৰাটা প্ৰজাৰ কাৰণই বজা।

— এব বৰাটাদেউ অকাল অবাল ন লৈ যায় ? মধ্যে
অপোনাৰ লগত যাঁও এব। মিনাৰামে পাহুকালৰ মাল
লগাল।

অঙ্গে মিনাৰামলৈ ঘূৰি চাই ক'ল — গাৱৰ জুপুৰবোৰও
কিবা এটা আছে য মনাৰাম। তাকে চাই ছা।

কি আছে ককাহদেউ ,

— এক অমৃত শক্তি

— তাৰ মানে ?

— কালি সেই বলাকাটৰ এথা মন কৰা নাহিল ,

— জানো ? আপুনি বহুৰ কথা কাছ ? এটা কথা মনত
খাকোও আছে এলাকায়ে মানুহ বাক্সবোৰক বাধিব লাগিব
বুলি কৈচিল

— তোম্বু ?

মিনাৰাম একা স্বৰ নিদি অঙ্গৰ মূখলৈ অস্পপৰ চাট
ৰ'ল। শৰপিছত শাহ শাহু ক'ল—আমি ঘূৰি যাঁও বলক
কৈচাহদেউ। খুৰী দৱ হাগ জা কল্পান যোগাৰ বৰি বৈ আছ !

— বল। অঙ্গ অনামনক্ষতা র মি বামৰ কথাত সঁহাৰি
দিব পুৰ আগশলৈ চাঁও ত অঙ্গৰ বৰগীত একাকি মন চ
পাৰল— গোজাৰ কল্পান পৰভাত ‘নন্দ , বঙ্গাৰলি ওলাট

আহিছে, বদ চেবেঙ্গাত পৃথিবীর গভ পাখৰ লাগ্ লাগ অকণৰ
মনাটাৰ সঙ্গীৱ হৈ ড়টিল। অকণৰ খাজৰ লগত খোজ মিলাই
আগবাটি যাওয়া মিনাবাম, কিবা এটা দকৈ ভাবিবলৈ চেষ্টা
কৰিছিল ভাব বুৰ যাঞ্জাত মিনাবাম যে এখনোবাৰ উজুৱ
খাই'ছল অকণ মন বৰা নাছিল। সমুখৰ এধৰৰ নতুন মুখ
কেইচামান শিশুৰ ডমাল আছিল। আঁতৰেপৰা শিশুকষ্ট।
দেৰিয়েহ অকৰি অজ্ঞ লৈ বনু বৰশ কষ্ট যিমান লৈ বাইছাৰাল্ল—
কেটটাৰ চৰলৈ এাইল সিমাম অজ্ঞ স্মৃতি শুনি শুনপৰা—অকণ
মন বল—গাৰৰ এই শিশু দক্ষটাৰ গাত বাপোৰ নাত।
ওন দক গাৰোৰ ঢাক বাখিবপৰা শাক সিহুৰ ধূপজা নাই।
পটালাৰ গোৰুলা কিম্বু চৰ সিঁঠেৰ কৌজুহলোৰ উজ্জল।
অকণলৈ সিহাত একথাৰ ব লাগ চাই খিয় হৈ আছ
অকৰি সক ঢারাল একনৈকৈ চাই হাতিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল
‘এস্ত অনগুল চোৱালৈকনীৰ চোকা সষ্টি দেখি সেই হাই হঠা
মাৰ গ’ল অকৰি চোৱালৈকনীক সুধিল—কি নাম চোমাৰ ?
চোৱালৈকনীয় একা নামাভি প্ৰাঞ্জনা পিছুৱাট গুণ
মিনাৰাবে ক’ল নকৰ দিয় ঘামডো

চোৱালৈকনীয় এতবাৰ মিনাৰামলৈ বে চোহাকৈ চাল
—বহা গৌ সক ল’বা এটাত চোৱালৈকনীৰ নামাটো
চিঁড়িবি কৈ দিস্ত অক গ সাহাকৈ ক’ল—কি সুন্দৰ নাম বহাগৌ।
বহাগৌয় এৰবাৰ লাহুকৈ মিচাবয়াৰ হীৰিল ০ৰে
মুখ— হাতি দেখি লৰা-চাব লীক্ষাক বগৰত চিঁড়িবিলৈ
ধৰি ব বহাগৌ ‘হাগৌ’

সিহুৰ চেঞ্চে ছাগলো পোৱ লাককটাহ মাকৰ গাখৈ
খাৰলৈ এৰি দখৰ পিৰালী— জপিয়ানপে ধাৰলৈ। অকৰি
বহাগৌ হ হ ০ৰেন জ কাৰ সুধিল—এহাগৌ ব গুৰোৰ লগত,
ডণ্ড দিবলৈ এৰি ব হাগৌ য মাৰে। অকণৰ চকুলৈ চাল
ন হাগৌৰ বুৰ হুট ০ দকল দে, বনু কু। এক। যে ০।

বুজিবলৈ চেঁটা কবিছিল, মিনাবাম তেক্তিয়া মাত লগালে—সোণা
বাম দদাইক চিনি পার ?

মিনাবামৰ প্ৰশ্নত ছোৱালীজীয়ে মুখেৰে একেো নামাতি
মূৰ ছুপিয়ালে ।

—যাবি আমাৰ লগত সোণাবাম দদাটিৰ ঘৰলৈ ?

অনিজ্ঞাৰ ভাৰোৰে ব হাগীয়ে মূৰ জোকাৰি দিয়াটা অকণে
ছোৱালীজনীৰ হাতত ধৰিলৈ । অকণৰ মৰমস্পৰ্শত বহাগীৰ
মনৰ সংকাচ বজখিনি ঝাঁচিৰ গল, আৰু অকণৰ লাগ লাগ
তাট সোণাবাম চকীদাৰৰ ঘৰলৈ খোজ ল ল । অকণইঠাণ
সোণাৰ, মৰ ঘৰ পাসত জেউতিৰ মাবে মজিয়খন হাতা মচি
জলপানৰ বাটি একোটা অকণ সোণাবাম আৰু মিনাবামৰ আগত
থৈ নভুন তিনিয়োৰ কাপত একো বাপকৈ তিনি বাপ চাহা
তেঙ্গোকৰ সমুখত দিলাহি । আহল বহল নীৰখন ব হাগী
অকণৰ কাষতে বাহ পৰিষ । অকণৰ নিজৰ বাটাটা ব হাগীলৈ
আগবঢ়াই দিয়া দেখি সোণাবাম প্ৰায় চিৰাবি উঠিল —সেইটো
আপোনাৰ বাটিহ । তাহলৈ আনিম নহয । অ জেউতিৰ মাব
ৰূপবামৰ ছোৱালীজনীক। জলপান দে । প্ৰাক্ষচাৰ বাপাটি
গাটক আমাৰ ঘৰ দেখুৰ বলৈ লৈ আশ ছ দে তাই কা দে
বাটি এটা ।

সোণাবামৰ নিদেশত জেউতিৰ মাক ওলাট আহি শুব গাখীৰ
অকণমানৰে চিৰাৰ সক বাটি এটা ব হাগীৰ হাতত তুলি দি
তাইব আগৰ ভাঙৰ বাটিটো আকো অকণৰ সমুখত থাল ।

ব হাগীয়ে সক হাতখনৰে বাটিটোৰপৰা এগচা জলপান তুল
ল ব খোজে তেওঁ সোণাবামে অকণলৈ চ হ ব লে—এইজনী ৰূপবামৰ
ছোৱালী ।

অকণৰ প্ৰশ্নসূচক চাহনিক সোণাবাম চকীদাৰ আকো ক লে—
মেষ্ট ৰূপবামট মোৰ সৰ্বনাশ কবিল ।

—কেৱলকৈ ? অকণে জুধিলে ।

—নক'ব আৰু। ইয়াকে কয় উপকাৰীক অঙ্গৰ থায়।
বজ্জিতপ্ৰাফচাৰ ৰোপা। ইহুক মৰম কৰি একো লাভ নাই।

কথাৰ্খিনি কৈ সোণাৰামে নিকৰ বাটিটা হাতত তুলি ব'হাগীৰ
বাটি টালৈ চাল। সোণাৰামইতে যেশিয়া জলপান শেষ কৰি
চা ব কাপ হাতত তুলি লৈছ তেকিয়াও ব'হাগীয়ে হৰ গাথীৰ
মোহাৰি মোশাৰি জলপানখনি লিবিবি বেদাৰি আছ। ব'হাগীৰ
ইতস্তত ভাৰ লক্ষ্য কৰি অকণে কলে—বৈ আজা যে ব'হাগী ?
জলপান খোবা।

সক চোৱালজন্ম'ৰ প্রাণ অকণৰ ব্যন্তিৰ মাৰ নকৰি এইবাৰ
সোণাৰামে অলপ উত্তেজিত হৈ কলে—মোৰ বোপাইৰ পৰ্য়—
বশিবলে এই ঘৰৰ ভিটাটাৰ বাহিৰে দুবিষা মাটি আছিল। অ মাক
সামানা লিঞ্চাপতা শিকাঞ্জিতই পিতামুখ য ত আছিল খেচি শেষ
কৰিল্ল। সেই দুবিষা মাটিয়েই আছিল মোৰ মূলধন সেহার্থিনি
মাটিৰ ধান পালাহে আমাৰ চলিবলৈ অকণমান সুন্ধি। হয়
ঘৰৰ ধান কেইটা নাপালে অগল দৰমহা'টাৰে চলো কোৱকৈ ?
ভাৰ মোৰ উকৰা পেজা'টা, সেইবছৰ মেৰামতি কৰিবলৈ লৈছিলৈ।
দিঙ্ক কি হৰ ? গোটেই ঘৰটোতে টিনপাত লগাম বুলি ভাৰি
থাক' গুই থাকিল। কপৰাম মোক বৰ ঠগাল। মই কিবা
হালবাৰ নাজা'না ন ? কলেজত চকীদাৰি কাম কৰি ৰ জৰ মাটিত
হালবাটি খেতি কৰিবলৈ সৱল নহয়লৈ। সেয়ে মাটিখিনি আধি ত
দিঙ্ক।

— এ বুলি আ'কৌ বহাগীলৈ চাউ অকণ নিবা এচা ভাৰিব
শুজিলি। কিন্তু অকণে সোণাৰামৰ কথালৈহে মন কৰিব লগা
হল।

—আজি চাৰি বচেদানৰ আগৰ কথা। ছাটি দু'ঁ ধা সেইবাৰ
কপৰামক দিলৈ। খেতি কৰিবলৈ মাসুহাটাৰ দুখ দেখিয়ে দিলৈ।
ইঘৰ সিদ্ধৰ কৰি কুাৰ দিন হাজিৰা কৰি। ঘৰখনত খাৰুৰীয়া
মাজুহ এপাল দিন হাজিৰাৰ গুৰি নোজোৰবলৈ। ভাৰচিঙ্গি

মাটিখিনি কপৰামান দিলো। কথা আছিল সি মোক আধাতচৈতেও
বেছি ধান দিৰ। অহপইকৈ যিহে ধান ঠোক মেলিছিল, ধান
নহয় যেনিবা মোৰ চেৰুৰাহ। কিন্তু ন ধানমাৰ ভাণ এসাঙ
খাবলৈ সি এদান ধানমা মোৰ নিদিলৈ। মোৰ অপকাৰ কৰি
কি হব ? তাৰে প্ৰতিফল পাঠাছ এতিয়া। ঈশ্বৰ আছে বোপা
ঈশ্বৰ আছে। আজি এবছৰ বোগত পৰি আছে। তাক এতিয়া
চায় কোন ? নাথাত নাথাত মামুহটাৰ বেৱাৰ হল। খাবলৈ
পায় ক ত ? মোৰ লগত ঠগ বা জ কৰাৰ কথ জানি কোনো
মানু হ খেতি দৰিবলৈ নিদিয়া হল। এই আগৰ দিনা নাট
দিন হাকিবাবে এগাল কাৰা চোৱালীক পোহপাল দিল পাৰ ন ?

সোণাৰামৰ কথাৰ বহাগী এব হৈ বৈ গেছিল। হসাজ
নোখোৱাৰ পিছত চিৰাৰ ৰাতি টা পাটিছিল নদিৰ এটা গন্তীৰ
পৰিবশত তাটৰ কৃধাতুৰ অকণমা। প্ৰাণটা কৃষ্ণ হে পৰি শ
মূখলৈ আগবঢ়োৱা হাতখন অলপপৰ থমকি বৈ আৰে। জলপানৰ
বাটিটালৈ ঘূৰে আতিলৈ। এটা নঠাৰ সম্পৰ্কত তাটক যন
আজি এয়সতকৈ গুৰু ক'ব তুলিছিল। চিৰাখিনি মূখত তুলিবলৈ
মৌ পাঞ্চাশট তাত এবাৰ মিনাৰামলৈ চালে আৰু এবাৰ অক লৈ
কিবা এটা বিৰক্তিৰ ভাব ? সাগাৰামলৈ শাই এবাৰে নাচালে
কিন্তু সোণাৰামৰ বধাত নায অন্যাযৰ ভাব এটাটো বহাগীৰ
ভিতৰফলাটা জোক বি দিছিল। সক চোৱালীজনী য ভাবিলে
নাট নাহ—এই চিৰা চুণ নাপায। জলপানৰ বাটিটা তাটৰ
প্ৰাপ্তা নহয়। সোণাৰামৰ তাছিলাৰ ভাৰটা ডপলাক কাৰ শাই
বাটিটা ঘূৰাট দিব নোৱাৰিলৈ যদিশ এটা গ্ৰানিৰ ভাব। জলপান
খিনি প্ৰহণ এবাৰ শকি শাট যেন হেকবাটি পেলাইছিল

বহাগীৰ মূখলৈ ঢাট অকা বিচলিৰ হল কিন্তু সোণাৰামৰ
খে তেতিয়াও শেষ হাৰ নাট। সোণাৰামৰ কৰলৈ ধৰিবল
কপৰাম ধান ? দিয়াও শৰ কি অধকুৰ ষটিছিল। সইবাৰ সি
কেটিলি আৰু সোণগুৰু বা বাৰ সে ? পূজা মেষুৰাবলৈ শুৱাহাটী

চহুলৈ লৈ গৈছিল, জেউতির মাকৰ শুরাহাটিতে কেনেকৈ টাইফ়ান
হশ মাক হাস্পচ লত দৈ, ল বা ছোরালী কেইটাৰ বিলৈ ৰ
বুলি ভাৰি কানকৈ চকীদাৰ ৰ ৱোহাটী চতৰৰ একন ডাঙুৰ
চৰবলৈ গৈছিল।

—ডাঙুৰ নহয মেনিবা সাক্ষাৎ যমাহ। তমান চহুকী ডাঙুৰ
জনৰ টকাৰ থক দেখি মট চুঁচি থালৈ। অকশ ডাঙুৰৰ ফিল্ডটাৰ
নহয ঔষধপত্ৰ কিমাতে মট হাটবাণ হালৈ। শ্ৰেষ্ঠ ডাঙুৰ
বৰ্মাৰ্বটা ভাল কৰিব ন রৰা ৰ মানুহজনীক হস্পাতল পোৱা
লোগে জাহা লটিঘটিৰ সীমা নাছিল। আমাৰদাৰ মানুহৰ
বাবণ চৰকাৰে সেইবাৰ হস্পাতল পতা নাই এইখন ছৱাৰেদি
নোসামাৰা সেইখনেদি নাথাৰা। ইফালে থকা ঘৰাটাত গুৱেৰ মুতে
একাকাৰ দৰি জেউতিৰ মাকৰ ওকা লত তৎ নোপোৱা হালা।
সুৰ ছোৱাপী হৃষ্টাক ধনো বালোকাটিৰ লগত গৱৰপৰা চহুৰ
চহুৰপৰা গাঁও। এইখন অপ্ল ডাউন কৰি থাক্কাতট লাগিল
ধাৰ পাচ শ টকাৰ। শ্ৰেষ্ঠ মাটি দুবিঘাৰ মহাঙ্গনৰ চৰবড় বৰ্জক
দৈ চৰা পাচ শ আনি সেই বৰ্জবলৈ নিষ্কৃতি পালৈ। বিস্ত
সেই বৰ্জবপৰা মোৰ দ্বৰত ধাৰ নাই, সেই ব দ্বৰপৰা আমাৰ
ভডাল ৰ আক লাখীমৌ সোমাৱা নাই। এতিয়া মহাঙ্গন মাটিখিনি
ঘৰাটি রিদিয মহাঙ্গন গ রত পকাঘৰ বাঞ্ছিছ, আমাৰ অঞ্চল
এয চৰ বৰাটা টিপ + ল'গাৱা হৈলিল ত আথ। শৰপিছা ও
মেটখন দৈলৈ। ভিতৰৰ শোৱনি দ্বৰ টা উকিখাত। উকখা পজাত
বসৰাস কৰিলেও মোৰ ল বা ছোৱালী এন ডুঙ্গ নহয। সিংহ
নিমাষিঙ। কালজত পঢ়িলেও মহাঙ্গনৰ ল বাৰ চৰিত্রত দোৱে চুঁচি
ৰোপা।

—মহ জনৰ ল বাৰ কালজত ~ ত নেকি, অকণ প্ৰশ্ন কাৰা ?
অকণৰ প্ৰশ্ন সোণাৰাম সভৰ্কিৰ ত'ল যদিই লাজ লাজ অলপ
সহজ হৈলৈ চেষ্টা কৰি কথলৈ ধৰিল—পাত কলেক্ট শচে।
কিন্তু পঢ়ি ল হ ব কি ? আকিকালিৰ কালজৰ ল'বাই চুৰচ কুচ

ধৰ্মাত একো কথা নহয় বুলি ভাবিব পাৰি। কিন্তু মহাজনৰ ল'বা
অতিচাৰ বোপা অতিচাৰ। আপুনি নিজেট বুজি পাৰ। সেইবোৰ
কথা কৰলৈ মোৰ সৎ নাযায়।

—মহাজনৰ ল'বাট কোন কলেজত পড়া?

—, রাহাটীৰ কোনোৱা এখন কলেজত নথে। আমাৰ
কলেজত যে নপাঠ—সহ কথাটোহে জ্ঞানো। আমাৰ কলেজত
তেনে আপচু কাম কৰিবলৈ ছাত্ৰীৰ সাহস নাই। সেইবছৰৰ
কথা আপোনাৰ মৰত ধাকিব পায়?

—কিহৰ কথা দেছা মই পাইবিছো।

—এহ সেই যে চোৱালী বড়া বলত এচিদ ঢলাৰ কাৰণ
ল'বা এজনক আমৰ প্ৰিসিপাল ছাৰে চাচপঙ্গ কৰিছিল।

—অ' সেইটো কথা। কিন্তু ল'বাটোক চাচপঙ্গ কৰাটোৱ
একো ভাস্তু কাম নহ'ল। মই বিস্তু ঘোৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিলো।
প্ৰিসিপাল মোক সেইকথাত বেয়াত পাইছিল।

—এবা, শুনিছিলো তন্তু। ল'বাটো বোলে মোহোৱা
হল—গুৱাহাটী চহৰৰপৰা।

—মনকৈ কিবা এটা শুনিছিলো। কিন্তু কথা হল ল'বা
ছোৱালীৰ এন বাৰ দোষত মান ক'ষাৰ শাস্তিৰ আয়োজন নাই।

—সেই ল'বাটো সুধা শু নেকি ককাইদেউ? মিনাৰামে
অপহৰকৈ মাতৃ লগালে।

—নহয় নহয়। ছোৱালীৰ গেজত এচিদ ঢলা বা সুধা শু
নহয়। সুধা শুৰ কথা তটৈ ক'ত শুনিলি?

—মাক এছু বাইদেৱে কৈছিল। ল'বাটো দেখো কথাই
বতৰাই বৰ ভাল আছিল,

অ ভাল আছিলতো। অকণে চিন্তুতভাৱে ক'লে।

—তেনেহলে পঢ়াশুনা এবি এনকৈ কিউ শুচি ষাব লাগে?
মিনাৰাম প্ৰশ্ন উত্তৰ মৌপাণ্ডল সোৱাবাম সুধাল—সে-টো
আকো কোন লৰা? ক'লৈ গল?

—এজন বঙালী ল'বা বৰ চোকা আহিল লি। বিধৱা মাকৰ
একমাত্ৰ ল'বা, কলৈ গৈছে কে বেও নাজানে।

—নাজান মান, আচৰিত হৈ সোণাৰাম সুধিল। অকণ
ক্রাম গভীৰ হৈ পৰা দেখি মিনাৰামে শ'বলৈ ধৰিলে।

—সুধা শুব মাকৰ বোল বশুবাটদেওক পচাটিল সুলত।
সুধা-শুব মাকৰ অৱস্থা মোৰ আগত বওাতট বশুবাটদেওক
হকার কা জচিল জান ককাইদউ, আপুনিওতো সুধা-শুব বৰ
মৰম কৰিছিল।

— মৰম বৰিবলগা ল'বাও যে সুধা শু

অকণ এটা জয়নিয়াহ পেৰাল। ল'বাটো গল ক'লৈ ?
কথাৰিনি লাহে লাহে কৈ যাঙাক সোণাৰাম চিন্তাও কৰিলে।

সেইবোৰ বহুত বথা ককাট। দেখিছা নে নাই ? সৌ
চোৱালীজনীয় জলপানখনি মোঢ়াবি মোহাবি বৈ আছে। তাই
খাৰ পৰা নাই। চোৱালীজনী জঠৰ হৈ গৈ ছ। আমাৰ সমাজত
এন শিশু বহুত আচ। সইতক প্ৰাণবন্ধ কৰিব নালাগিব জানো,

— তো তোৰ আকী একাল লাগল কিহত ? মই তোৰ
বাপৰৰ কীভিহ বধানিছিল।। টইতৰ আটাটিবাৰ এনকুৱা
খাট পাতকসা। যাবাবাৰ মাঘৰ বিহুত এইৰ ককণয়কটোৱাৰ
শিলহঠি মাৰি আমাৰ সাণকণৰ মূৰ কুটাটিল নহয় ?

অকণ ব হাঁগীৰ পিটি, মৰামাৰ থপৰিয়াট কাল। অকণৰ
মৰহত অকণমান চোৱালীজনী কাশৰ তল—চাটৰ চুৰপৰা
দোঁটাপাল পানী গালদি বাগৰি আহিল।

—আপুনি হাতধোৱক পক্ষচাৰ শেপা ভাট আক কত
খাৰ, এই কুকশীয়া চোৱালীজনীৰ ভেমটো দেখিল নে ?
অ' জেউডিৰ মাক জলপানৰ বাটাটো লৈ যা। খোৱা বহুব
জহুত হাঁ হাঁ কা কা কৰি ফুৰ। এতিয়া পাইও নেওচা
হিকে দিয়ুক।

—মই তোমালোকৰ গাঁৱাৰ এটাৰ কথা সমৃলি নাজানো

কক্ষাট । জনা ই'ল অকণমান ছোরালীজনীক আনি আজি কষ্ট
নিদিজনী। হাতে ।

—কাক কষ্ট দিয়াৰ কথা ক'ল ৰোপ ?

—তোমালোকচ ব'হাগীন

—আমাৰ আৰু দি কষ্ট হ'ল, ৰূপবামৰ ছোরালীজনীক
ভৱপান অকণমান দিয়ত আমাৰ একা কষ্ট নাট । কাটাহ
নাথালৈ গট হ'ল কথাট কৈছা ।

—হয় অবশ্য । মিনাৰা কষ্ট কক্ষাটৰ ক মৰনত অলপ
সময় সহায় কৰি দে ! এই অ প খণ্ট যাও বলা বহাগী
শোমান ঘৰত ধৈ আহাঙ ।

বহাৰপৰা সাউৎনৰ উঠি বহাগী যাবলৈ সাক্ষু হ'ল
সক চোরালীজনীৰ হাতত ধৰি অকণ বাটলৈ ওল্পাট যোৱা সোণ'ৰ ম
আৰু মিনাৰা'ম নিয়াত চাটি থাকিল ।

—আবৰ সুধাংশু দেখোন ? আই আই।

অকণৰ সঁহাৰি পাট সুখা ও ঠাণ্ডি ঠাণ্ডি ভিতৰ সোমাটি
আঠিশ যদি বজপৰলৈ সি সহজ কৰ পৰা নাইল।
আজগোপনকাৰী শোবাৰ পিচুক সুধাংশুৰ অকণৰ লগত গ্ৰাম
পথম দৰখা।

গাঁৱত কাটোৰা দিনাৰাৰ অভিজ্ঞাৰ আলমত এটা প্ৰবৰ্জ
লিখাৰ উচ্ছাব অকাণ মৱৰ ভাবনাৰ জুকিয়াৰ খুভিলৈ।
অৱসৰ সময়খনিত চৰা ঘৰক বহি অকাণ সাথ কাগজ-কলম
গোটাই ক্ষেত্ৰল : মিনাৰাম সোণাৰামৰ লগত বেতিয়া বজাৰলৈ
লাই ৰাগচ নিৰা মাছপুঁটী পাট নেকি চিচাৰি। সোণকণৰ
ছমছীয়া পৰীক্ষা অবসৰ হৈছ। কেটেশিয চেকী দিাচ মাৰ
খুম্লীৰ নাষত ন'হ'চ ক'তৈয়াকৈ চাউল এড়ান ক'বি
উলিয়াওলৈ অকণ অতাৰ পিচুপৰা জেউি। আৰু মাৰৰ
নামৰ গচ্ছট নাম চিৰ খুন্দা অ খ ঝুটারা দৰে পিবালী
মৰ ন তৰ বাকচাটাৰপৰা বাপ কেইয়াৰ উলিয়াই খোৱামলা
নৰা আকী এৰোৱাৰ আচুলীয়াকৈ মেট কেইয়াৰ স্বৰূপাট
হোৱা আদি গামত মাক জীৱণ ব্যস্ত হৈ পৰিচ সোণ বামহীত
শোষাট গৱেল অকণৰ ঘৰ বৰ অকলশৰীয়া যেন লাগে। অতি ব
নামা ভাবৰ গাঁজ মাজ মনৰ মাজত হুমুকি মাৰিবৎ খোজে।
মেট ভাবৰপৰা হাত স'বিবলৈ ক মেন অকাণ কেইয়াৰা হাতট
কাগজ-কলম লৈ বাস্ত হৈ পৰ ক'শিয়াৰা গাঁও ফুৰিবলৈক ওলাট
যায়।

আজিও কাস্টৰ সোলাক ঢোলোক মেজখন ঠিক কৰি অকণে
লিখিবলৈ আৰম্ভহৈ কাৰছিল। এনেতে সুধাংশুক দোখ অকণ
অলপ আচাৰক হৈ ধিয় ইল। সুধা তোহৈ হাতৰ তোপোলাটো
মেজখনতে থলে অকণে মন কৰিল—সুধাংশুৰ মহি খাঙুলি
বোৰৰ নৰ কেহটা বাটিহে কাপোৰৰাৰ মালয়ন তাৰ সুব

চুলিবাৰ ঠেঠডা হৈছ। হাতৰ আঙুলিৰ মাজে মাজে শুকান
কোঢাৰ ছাল এৰাট যোৱাত তলৰ অলপ অলপ বগ। চাল শোষাইছ।
সুধা কুৰ কোমল হাতভৰি বৈ পৰা চেলাউৰি অমায়িক চেহেৰাত
তাৰ চাৰনিত বহু পৰিবৰ্তন আহিল। তাৰ মুখৰ গল শুকাট
গৈচ, হাতভৰি বঠোৰ হৈছে চেলাউৰিয়োৰ পাৰ খাটাইছ। মাত্
একে আঁক—তাৰ সবল মিচিকীয়া হাঁহিট।

—মই টে়ঘাত আছা বুলি কোনকৈ ভানিলাহে? সুধা শুক
মুখৰপৰা ভৰিলৈক চোৱা হ'লত অকণে সুধিলৈ।

—আমি কৰৰ বাচ্চা ছাৰ। সত্কৰ্ত্তাৰ গোপালাটোলৈ লক্ষা
কৰি সুধা শুৱ কলে।

—ভূমি বজত কীণাটি গৈচা।

—গোটেই ৰাণিটা খোক কাঢ়াই বৰ পিয়াত সাগিছ
পানী এগিলাচ দিয়ে ছাৰ।

সুধা শুৰ বথা শুনি অকণে ঘূৰাটি সুধিলৈ।—বাতিটো খোক
কাঢ়িব লগা হল যে? ১০য় ১ কঠো দেশটৰ নাপাল। নেকি?

সুধা শুৰ উত্তৰলৈ বাট নাগায়েই অকণ পানী আনিবলৈ ভিৰ
সোমাল পানী গিদা, কলচৰনৰ নিজে ভৰাই লোৱাৰ আগতে
অকণ কেউচিন ভালৈকৈ চাঁচ একাপ কৰিবলৈ নিৰ্দিষ্ট দিল।
লগাত জলপান যতনানলৈক কল। অকণৰ কথা শুনি কেউচিয়ে
য'বে চাউল তাৰ এৰি এক কোৰটি চৰা বৰ পালছি।
কৌতুহলত ভাইৰ চকু বেশটা ডাঙৰ হৈ পৰিছিল বিষ
সুধ তৰ চকুৱে ৩কুৰ পৰাত তাহ যেন উচপ খাই উঠিল
কেউতি দাস্তি ১৪ ভাবৰে খন্দৰ ওৰ পাশেছি মাকে ডেতিয়া
চাউল ভাৰিবলৈ এৰি এবাৰ কুলাখনলৈ থাক এবাৰ কেউতিলৈ
চালে। থাকৰ প্ৰশংসক সঞ্চিত সজাগ ১৫ ভাই আপোমমাৰ
ওৰলৈ ধৰিলে। কোনোৰ এজন আহিছে মেখে চৰা দ্বৰত
বহি আছে। ককাইদাৰ মোক চাহ উত্তোলন কৈকছ।

জেউচিৰে কোপাটি জোপাটি জুইকুৰা কৃতাশলৈ ধৰিলে।

ଭାଇ କାଠର ମୁଚାଟୋ ଝୁଇତ ସୁନ୍ଦରାଇ ଯି ମାକବଜାଲେ ଚାଲେ । ମାକେ
ତଳବୁବକେ ଚାଉଁଲ ଜାବିଛେ । ଚାଉଁଲ ଆବ ଶେଷ ହେ ଅହାତ
ମାକେ ଚେକୀଟୋଲେ ଚୋରା ଦେଖି ଜେଉଡ଼ିରେ ମାତ ଲଗାଲେ—କୋନୋବା
ଆମହି ଏଜନ ଆହିଛ । କକାଇଦେରେ ମୋକ ଚାହ-ଜଳପାନ ସତନାବଲେ
କୈଛେ । ଝୁଇକୁବା ହଠେଇ ଦେଖୋନ ।

—କେଇବାବମୋ ଏକଟା କଥାକେ କର ?

ଜେଉଡ଼ିର ମାକ ଡେକାହ ମାବି ଦିଲେ ସଦିଓ ମନ କବିଲେ—
କାଠର ମୁଚାଟୋର ଧୋରାଟ ଜୀଯେକବ ଚକୁ ମୁଖ କଣା କବି ଝୁଲିଛେ ।
ମାକବ ମାତଙ୍କ ହଠାତେ ସାବାପାରା ମାରୁହବଦାବ ଜେଉଡ଼ିରେ ଚାବିଓକାଳ
ଚାଲ । ଗାତ ଦୈ ହବ । ଗାମୋଚାଖନ ଭାଲକେ ଲୈ ଭାଇ କିବା
ଏଟା ଭାବି ଆକୋ ଝୁଟ କୁରାବଲେ ଧରାତ ମାକ କ'ଲେ—ବୀହବ
ଚୁଚଳି କେଇଡାଳମାନ ସୁନ୍ଦରାଇ ନିଦିଯ ବିଯ ? ଗାତକ ଝଲିଛି ।
ତପରାଟ ଝୁଟ ଏବୁ ଧବିବ ନାହାନ ।

ମାବବ ନିଦଶ କେଉଡ଼ି ବୀହବ ଚୁଚଳି ଆନିବଲେ ଆଗଚୋଡାଳ
ପାଇଁଲେ ବାହିବବ ବାଚଟାରେନି ।

ସୁଧା-ତ ଅକାଗ ଆନି ଦିଯା ପାନୀ ପିଲାଚ ଚକଟକିକେ ବାଇ ଶେଷ
କବିଲି । ସି ଯହ ଲ ଦିଶାଲେ ଚାଇ ପିଲାଚଟୋ ଟେବୁଲଖନର
ଶପରାତ ଥାଳ । କେଉଡ଼ିକ ଚୋଡାଳତ ଦେଖି ଅକଣେ କ'ଲେ—ଜେଉଡ଼ି
ପିଲାଚଟୋ ଲୈ ଯ ଜେଉଡ଼ିଯ ଚକୁକ ଚାମାକ କବି ପିଲାଚଟୋ
ଲୈ ଗଲାତ ଅକାଗ କ'ଲେ—ତୁମି ଇମାନପର ଖିଯ ହେ ଆହା କିମ ?
ବହା ସେଇ ଚକୀଥନତେ ।

—ଆପୁନି ?

—ମହି ବହିମ ବାକ, ତୁମି ବହାଚୋନ । ମହି ବହିମିନ ବହିରେଇ
ଆହେ ।

ଦୁଧା-ତ ଚକୀଥନତ ବହିଲ । ଭାବ ପିହକ ଅକଣବ ବହିଥନର
ପାତଟୋଲେ ଲକ୍ଷ କବି ଝୁଖିଲେ,

—ଆପୁନି, କିବା ଲିବିବଲେ ଲୈହିଲ ତାହ ?

—ଲିବେ ବୁଲି ତାବେ, କିମ ଏକୋ ଅନୋକକେ ନାପୁଣ୍ଡ

लिहिम कि ?

—आपोनाव सेट उपन्यासात्र लिखा शेव हैल ने ?

—बेचोता तुमि अनत बाबिष्ठा मोर उपन्यासव कथा ।

—किय ? आपोनाव उपन्यासव कथा पाहिव लगातो एको होरा नाइ । आगुनि नजून दृष्टिक्षेपीवे उपन्यासात्र आवस्त कवा कावणे मोर बेछिकै कथाटो मनत आहे । सोनकाले शेव कवक छाव ।

—उमाव सोनकाले क'त शेव हव ?

—किय नह'व ?

—वाक कोऱ्हाचोन तोमाव कव पवा खवववोर ।

—आपोनाक कव नारवा खवव मोर एकाग्रही नाइ छाव ।

एटवाय सूधांशुव चक्र दृष्टि दृढ है आहिल । इत्रावेदि मि वीहिवलै चाले बाहिवर मुकलि आकाशात्मलै चार्वलै चेष्टा कविले । आकाशव बुक्त तेजिया चोका व'दे जिसमिल कविहिल । अकाग मन कविल सूधांशुर किवा एटा गतीवडारे भाविह । शिळक आक छात्र इयो किछुपव निवव है थाकिल । अकणव आगंत कव पवा कथाद्विनि सूधांशुर कव पवा नाइ । अकणे सूधांशुक सूधिव पवा खवव छनाइ सूधिवलै साहस कवा नाइ । बहुपव निधव है थाकि अकणे शेषत कले—कि भाविष्ठा सूधांशु ?

—तेनेकै एको भवा नाइ छाव । वाक मा भाले आहे ?

—अ' । आहे । भाले आहे तेथेत । तुमि शुचि घोराव पिहत तेथेतव असूख हैहिल । एतिया भाल है गैहे । वज्रनाहि तेथेतक संग दिहिल बहुमिलै महिरो साहस दिहिले । दिरान पार्हो । सात्तना दिवलै मोर भावा नाहिल ।

—सात्तना दिवलै कि आहे ? औरनम सकलो अवहाव लगत सूधा-सूधि इवलै आव आविष्ठास आहिल बुलि भाविहिलो ।

—ଆହେ ତେବେତେ ଆଜ୍ଞାବିଦୀନ ! ଆନ ସିଇ ମାରୁହତେକେ ତେବେତେ ଆଜ୍ଞାବିଦୀନ ଗତୀର । କିନ୍ତୁ—

—କିନ୍ତୁ ଯରୋଡ଼ୋ ଏକୋ ବେଳୀ କଥା କ୍ଷମା ନାହିଁ ।

—କିନ୍ତୁ ବହୁତେତୋ ତୁମି ଅହିମେ ଗୈଛା ବୁଲିଲେଇ ତେବେତକ ବୁଝାବ ଥୋଜେ ।

—ବୁଝାଲେଇ ବୁଝିବ ଲାଗିବ ନେ ? ଯଇତୋ ମାକ ମକଳେ କଥା କୈଛିଲୋ । ମାଇ ଆମାର ଆଦର୍ଶର କଥା ଜାମେତୋ ।

—ତୁମି କୈଛିଲୁ ତେବେତକ । କିନ୍ତୁ ତେବେତେ କୋନୋଦିଲେ ଘୃଣାକାରୀ ଓ ଆମାକ ମେଇ ସହକେ ଏକୋ ନକଳେ ।

—କୈଛିଲୋ । ଏକ ସହ୍ୟ ସତ୍ୟର ଧାର୍ତ୍ତିବତ ମର ମର ମିହାବ ଆଜ୍ଞାଯ ଲୋଗାଟୋ ଏକୋ ମୋର ନହର ଛାବ । ତୁରା ସତତାକ ତ୍ୟାଗ କବିବ ପରା ଶକ୍ତି ଅନୁଭବ ମାତ୍ର ହନ୍ତରତ ଥାକେ । ସମ୍ମାନ ତେର୍ତ୍ତଲୋକର ବୁଝୁ କାଟି ଯାଇ ତଥାପି ଏଠା କଥାଓ କୋନେଓ ଉଲିରାବ ନୋଭବାର ଦୃଢ଼ିତ୍ତଓଡ଼ା ଦେଖିଲୁ । କି ସବୁଥେ ସେ ପୁଲିଚର ତୁମ୍ଭ ଅଜ୍ୟାଚାର ନିବାର ମହ୍ୟ କବି ଯାଉ—ଭାବିଲେ ଆଚବିତ ଲାଗେ । ମାଟ ଆପୋନାଲୋକକ ମୋର କଥା କବ ନୋଭବାଟୋ ଖୂବ ବାତାବିକ ଛାବ ।

କଥାଧିନି କୋରାବ ଲାଗେ ଲାଗେ ଶୁଧାଂଶୁ ବହାବପରା ଧିର ହ'ଲ । ପେଟର ଚିଲାଇ ଚିଲା ଜେପ ଛଟାତ ହାତ ହଥନ ଶୁମ୍ଭରାଇ ଦ୍ୱାରାବ ମୁଖଚ ଲେ ଚାଲେ । ଓପରତ ସମ୍ବିରିକୀ ଚାହାଇ କେଇଟାମାନେ ପାଧି ଲବାଟ ଲବାଟ କିଚିରମିଚିବ ଶକ୍ତ କବି ଆଛିଲ । ଅଲପ ସମୟ ଅକାଶର ନିବାର କିବା ଏଟା ଭାବିବଲେ ଚେଟା କବିଲିଲ । ଭାବପିହାତ କୁଟାଇ କ'ଲେ —ଇମାନ ମର ଲବା ତୁମି, କିନ୍ତୁ ବହୁତ ଡାଙ୍କର କଥା ବୁଝି ପୋରା ହଲା ।

—ଲାଜ ନିଦିବ ଛାବ ମର ଲବା ବୁଲି । ଶୁଧାଂଶୁ ହାହି ହାହି ଆକୋ ବହି ଗବିଲ ।

—ଆମାର ଚକୁତ ସିଂହାସନେ ତୋମାଲୋକ ମର ଲବା । ଅଥାତ, ତୋମାଲୋକ ଆଜି ଆମାର ମୟତ ।

—କଥିବିଲେ ହାଥ, ମାର ସବଳ କବତ । କୋମେଲୋ କି କିମ୍ବା

মাঝ ? অলপ ঝুঁকতিত হৈ স্মরণে স্মরিলে ।

—বাদ দিয়াহে, সেইবোৰ আলোচনা কৰি অনৰ্থক সময় নষ্ট। বাক, স্মরণে তোমাৰ মাজে সময়ে ঘৃণালৈ মনত নপৰে ?

—মনত নপৰিব কিয় ? আমিতো মাঝুহ হৈয়ে আছো। এইখিনিতেই মঙ্গল হৈ পৰে। বহুত আমাক স্বাভাৱিক মাঝুহ বুলি ভাৰিবলৈ টান পায়। আপুনও ঘোক কিবা এটা অসুস্থ প্ৰাণী হৈ যোৱা বুলি ভাৰিছে নোক ?

—নাই, নাই, মই তেনেকৈ একো ভৰা নাই। কিন্তু সচা কথা কৰ লাগিলে তোমালোকৰ কিছুমান কথা বুজি নাপাঞ্চ।

—একৃততে বুঝিলৈ চষ্টা বৰিছ জানো !

—কবিছো। কিন্তু তোমালোকৰ সকলাবোবে কথা বুজি একো শুনত নাই যে ।

—মান ?

—মানে, তোমালোকৰ আটাহবাৰ কথা মানি লবলৈ টান ।

—কোনবোৰ কথা কওক ?

—বাক যাওক এতয়া। পিছত আলোচনা কৰিম। এতয়া তুমি হাতমুখ ধোৱা, আক কিবা অলপ ধোৱা।

—হাতমুখ আক কি ধূম ? কিবা আছ হদি খাম কিন্তু। ধূম কোক লাগিছে ছাব ।

—দিঙ ব'বা ।

—এটা কথা ঢাব। এইবাৰ আপুনি কিন্তু বহিৰ লাগিব। মই মাটিত বহিয়েই খাম ।

—হ'ব ব'বা বুল অকণ ভিতৰ সোমায়ে আকো ওলাই আহিল, সোগকণৰ পচা চৰীখন দৈ অকণ আকো সোমাই প'ল ভিতৰলৈ। হাতত চিবাৰ বাঢ়ি এটা, চিবাৰ ওপৰত গাধীবৰ সহ, অগতে গোটা শুব এজোখৰ লৈ অকণ ওলাই আহিল। স্মৰণে বেজিা জলপানবিনি তৃতীয়ে খাইলৈ আবস্থ কৰিলে, অকণৰ জিজ্ঞাসাটো বেদবাত কৈগি লৈলৈ। স্মৰণক অকণে

সকবেপুরা জানে। তাব মেটাক হুন্দুরাব পিহত ঝাঁকে কেলেকে
ভাক আঠোৰ টোকাবিটৈক লৈ হুবিছিল, তাব খোৱা খোৱা
পিছন উপন ওপৰত যাকে কি ধৰণে যত লৈছিল—সেই সকলো
কথা অকণে জানে। সকবেপুরা শুধাংশু আহিল বৃক্ষিমাঁ, তাব
সক সক প্ৰশ্ন উপন দিবলৈ গৈ একোবিন বিপোত্তপুৰ। দিনবাৰাৰ
কথা অকণে ঘনত পেলাবলৈ ধৰিলৈ। লগতে ভাবিলৈ—কিছু
সকানত এই বৃক্ষিমান ল'বাৰোৰ এনকৈ থুবি হুবিছে?

—কি ভাবিছে ছাৰ? শুধাংশু প্ৰশ্নত অকণে সচিত্ত হৈ
উঠিল।

—নাই আকা ভৰ। নাই।

—হুন্দুরাব ছাৰ মোক সক ল'বা বৃক্ষি ভাবি।

—তোমাৰ কথাই ভাবিছিলোঁ। অকণে হাহিবলৈ চৰ্টা কৰি
শুধাংশু প্ৰশ্ন উপন দিলৈ।

—মোৰ কথা? শুধাংশু কথাত কৌভুল স্পষ্ট হৈ উঠিল।

—তোমাক কিমান যহুৰে যে নিৰ্মলাদিয়ে জাঙুব দীঘল
কৰি ছল ভাকই ভাবিছোঁ।

—অ' সেই কথা। সেইবোৰ ভাবি এজিৱা অডিকৃত হোৱাৰ
সময় নহুৰ ছাৰ। আপুনি অলপ কঠোৰ হোৱাটোহে হই বিচাৰোঁ।

—ভাব মানে?

—ভাব মানে হ'ল—আপুনি আমাৰ কথা বৃক্ষিবলৈ চৰ্টা
কৰক। শুধাংশু অকণৰ শুধুলৈ পৃষ্ঠাবে ঢালে।

—সেইটো কৰিব নাপিব।

—বেচ আৰি ভেনেহলৈ আৰু কৰো, আমাৰ আলোচিলোঁ।

—ব'বাচোন, হুবি থাই শেষ কৰা।

—শেষ হয়, যি তোকত আহিলোঁ।

—খোৱা কেলে।

—ব'ব হাম, সেই যে পৰাই হৃষীৰো আহাজলোঁ, ভাসপিহত
আক কেলেক খোজালোঁ নাই।

—পৰহি কি পাইছিলা ?

—কি খাব আৰু ? পাঞ্চ তাত আৰু পুঁটিমাছ পোৰা।

—হয় ? তুমি খাব পাবিছা ?

—কিন ? পুৰুষ ভাল লাগে পোৰামাছ।

—সেইটো বুজিছো, কিন্তু পৱতাতাত তোমাৰ সহ্য হৈছে ?

—নহ'ব কিন ? তাকে কত মাছুহে নাপায়। পাঞ্চা মানে পৱতা ভাতভো ভাল বস্তু।

—কিন্তু ?

—কিন্তু আৰু কি ?

—কাম কৰিবলৈ ঘাস্তাও ভালে বাধিব লাগিবতো ?

—ইমান ভাবিলে নচলে ছাৰ। বাক এই ষৰটো সোণাৰাম চৰীদাৰৰ ?

—ঞি, তুমি জানিলা কেনেকৈহে ?

—আমি দৰব বার্দ্ধো। চৰীদাৰৰ কোন কোন আছে ?

—পথিবাৰ আৰু হৃষ্টা ল'বা হোৱালী। হোৱালীজনী দেখিছায়েই, ল'বাটো পৰীকা দিবলৈ গৈছে।

—কি পৰীকা ?

—কুলত পঢ়ে যেতিয়া হৃষ্টীয়া পৰীকা দৰ পাৰে।

—আপোনাৰ লগত মিনাৰামো আহিহে নহয় ?

—আচবিত ! ইমান দৰব কেনেকৈ বাধিছাহে ?

—ইয়াতকৈ বহু বেহি দৰব বাধিব লগাত পৰে। বল্লো বাইলেষ্ট শুবাহাটী এবি ডিগৈবলৈ শুচি দাব লগা হৈছে বে লেই দৰবো পাইছো। এই অনেইভো আপোনাৰ সমাজ। আপোনা-লোকে এই সমাজ লৈ পৌৰ কৰে।

—কি কৰিবা, উপাৰভো নাই সুধাংশু।

—উপাৰ আহে ছাৰ, উপাৰ আহে।

অকথে সুধাংশুৰ কথাক সঁজালি লিঙ্গারঞ্চি ডিভলে সোৱাই পাইল।

—ছৰুৱা ক্লিনিক, ছৰুৱা ক্লিনিক। কণাটকজনৰ মাতত
বাহুপৰা নাথিবলৈ প্ৰস্তুত হৈ বল্দনাই অঞ্চল হাতত ধৰিল।
বাহুত আহোতে অঞ্চলে মাজে মাজে টোপনিৰাই আহিছিল।
বল্দনাৰ মৰত পৰিস—গুৱাহাটীত বাহুত উঠিল অঞ্চল গুৱাটা বট
উৎকুল হৈ যায়। তাইব সক-শুৰা কত যে প্ৰথাৰ উত্তৰ দি
বল্দনাট ভতকে রাগায়। আজি অঞ্চল বাহুত উঠিয়েই নিবৃত
তাৰপিছত মাকৰ গাত হালি প্ৰায় আধা হাঁটা সময় কৰত নোৰাৰে।
অঞ্চল হয়তো ভাগৰ লাগিছে। একোৰাৰ বল্দনাই অঞ্চল কপালত
হাত দৈ চায়—অৰ নাই যেন লাগে। কিন্তু কপালখন দামিছে।
ছৰুৱা-ক্লিনিকৰ বাছ ষাপতটোত বল্দনাট অঞ্চল খিৰি কৰি দিয়াত
তাই হুই হাতে ব চকু কেইটা ঘোৱাৰি ঘোৱাৰি মাকৰ লগত
প্ৰায় কাপ মাৰিয়েই বাহুপৰা নামি গ'ল। বল্দনাই এইবাৰ
অঞ্চল হাতত মৃঠি মাৰি ধৰি সতৰ্ক হৈ আগবাঢ়ি গ'ল। বাহুপৰা
নামি বল্দনাই সমূখৰ চাটনৰড়খন মন কৰিলে। ডাঙৰ ডাঙৰ
অসমীয়া আৰৰ কেইটা অঞ্চলে পঢ়ি গ'ল ছ-ৱৰা ক্লিনিক।

ডা ছৰুৱাক নিজৰ পৰিচয়টো কেনেকৈ দিব বুলি ভাৰি বল্দনাক
বৰ লাজ আৰু স-কোচ লাগিল। মানসী অস্তকালৰ বছু, অথচ
এই জ্বৰমাহে ডা ছৰুৱাৰ লগত ভাইব পৰিচয় নহ'লেই। ভাৰি
ভাৰি বল্দনা যেডিয়া পেটৰ ভিতৰ সোমাই গ'ল, হঠাতে মৰটো
কিবা এট। অজ্ঞান আনন্দত কৰকাল হৈ পৰিস—বহুবলৈ বিবাট
চৌহদ, কাৰে কাৰে চাপৰ পকাৰ দেৱাল। দেৱালক
কাৰে কাৰে ভামোল, চাৰিকল পনিয়াল, কৰদৈ নাহৰ আৰু
কৰকুড়াৰ পছৰোৰ শীতল হীয়াই যেন পৰিবেশটোলৈ কিবা এটা
গান্ধীৰ আনি বিহে। সেইবোৰ গছৰ ওচৰে ওচৰে কোপোহী?
কোপোহী জন্ম, জৰা, জুতি, পুটিয়ালী আৰু মানা বলু সোজাপ-
হুল বুলি আহে। কোৰৱ সৌৰাজত সূৰীয়া বুলানি। সূলালিৰ
জ্বৰকাৰে বলু বকোৱা বাট। তাৰপিছত বলুটো সেটীয়া

যিহি বাঁহনি দেন কোনোবাটি এইমাত্র সাধিশুভি অভাই বৈছে। লাটটোব কাষে কাষে বং বিষজ্ঞ খোপাখুলি কুল। ইমান মাছহ অহা-যোরা কবিজে, তথাপি বাটটোত কাগজ এড়াধৰা নাই।

অঙ্গুরে চুরুব ক্লিনিকৰ চৌহদত সোমায়ে মাকৰ হাতৰপৰা এবা দি বহুল বাটটোৱেনি খৰকৈক আগবাটি গুল। বঙ্গা, নীলা, হালবীয়া কুলৰ কাষে কাষে গৈ থাকোতে হৃষ্টকা হৃষ্টকী চোলাটোৱে তাটকো এপাহ কুলবদবেই লগা হৈছিল। অঙ্গুর চকুকইটা ডাঙৰকৈক মেলি দি হাঁচি মাকলৈ ঘূৰি চাই ক'লে—চোৱা মা, সৌৱা কিমান ধূনীয়া কুল দেখিচা ?

—অ', বৰ ধূনীয়া কুল।

—মা এই এপাহ কুল চিঙ্গো নে ?

—মিচিড়িবা সোণ, কুল চিঙ্গিল মাঝাহ জামাক কিন্তু বেয়া হোৱালী বুলি ন'ব।

—কিয় কব ? গুৱাটাটীত কিয় গুৱা তুমি মোক কুল চিঙ্গি দিকিলা ?

—সেয়া আমাৰ নিজৰ কুণ যে।

—এয়া কাৰ ?

—এয়া সোকৰ কুল।

—কেলৈ হব ? কেলৈ হব ? টেয়াত বিমানবাৰ কুল আছে সেই আটাটিবোৰ মোৰ কুল। চৰ মোৰ কুল। মই কুণ চিঙ্গিলৈ !

অঙ্গুর কোপাড়া এজাপাব কাল ভাইৰ অগুণি সাহি হাতৰন হেলি দিল।

—অঙ্গু ?

—এইধাৰ বজ্জমাৰ শাসনশুচক সুবত অঙ্গু কশনামূলা হৈ বৈ গ'ল। ওকোল পাতি আক আগবাটিব নোখোকাত অঙ্গুক মাক হাতৰত ধৰি পোৱ টানি টানি লৈ বাঁজতে কৈ গ'ল।

—চোৱাচোন সেই ছৰ্জনী তোমাৰ মিচিল, সক সক হোৱালী, ক'জা কেউলোকে অলৰী কুল চিঙ্গ দাই ? মিচিলীত সাবে কুণ

ইঠিলৈ ঝুলবো অনুর ই'ব :

—হ্য ? তেওঁলাকবো মোৰ দৱে অনুৰ হৈছে নেকি ?

সূত্ৰ উমলিথকা সক হোৱালী ছজনীৰ কালে চাঁট বৃক্ষক
সুবিলে ।

—অ' । সেই ছুটা বগলী দেখিছা ? চোৱা কোমকে জুপুকা
লাগি বড়ি আছে ।

অশুক বল্লমাটি অমামলষ্ক ক'বৰ খুজি সূবৰ বাহিনিক বহি
থকা বগলী ছুটালৈ আঙ্গুলিয়াই দিলে ।

—হি হি বগলী বগা কাট দি যা ।

অশুব কথাত গীতৰ সুব মাছিল দিও শব্দৰ ইন্দট ইন্দই
তাত মূৰটো কোকাৰি জোকাৰি আগবাঢ় প'ল । ক্লিনিকৰ ওখ
পৰাব চিবিত উঠাৰ আগভাত ইন্দ-ই অশুক আ'কৰি হাতংনত
ভালকৈ ধৰিলে । ক্লিনিকাটাত বহাৰাগীক দেখা প'ল । কোনো
আহিছ বোৰো-ৱে । কেউজন্মাই বোগী বাবণ্ডাতে বহি
আচাৰ । এজন ব হিছ কেনে হাঁচয়াইছে, আক এজনক
দেখি আন এজন ডেকা লৰাই হাঁচিয়াইছে । সাধুতিক কৰ দি
বোক্তবচা বোগী এজনে আ'কৰি অছিব হৈ বাহিবলৈ ঘোৱাই পোছ ।

বগা সাজপাৰত চিপ্ টাপ হৈ থকা চকীলাবজনে বল্লমাক
সনুৰৰ মুকলি দৰচৌত বশিলৈ নিৰ্দল দিলে । ভাতো বহুত
বোগী চকীয়ে দেলে বহি আছে । বোগীসকলৰ সগত অহা আৰুীয়
বজনৰ সুখত দেন অলপ নিৰতিৰ ভাৰ সূচি উঠিছে । কোনোৰা-
জন আকো ধৰবৰ কাগজ চাইছে, কো'বাৰাই আলোচনী পঢ়িছে ।
কানোৰাই চকীত আউচি টোপনিয়াইছে । সক কেৰুৱা এটা
মাকৰ কোলাৰপৰা বাৰি পকাৰ বহুল অজিয়াত বগাৰ সুবিলে ।
অশুব কেচুৰাটোক দেখি বৰ কুঠি পালে । পোৱা আধাৰটোৱাৰ
সময় বহি থকাৰ পিছত গেৱাণী বাঁচ সোৱাই আহিল । কেৰ
বল্লমালৈ লক্ষ কৰি সুবিলে

—ক'ব অনুৰ ?

বন্দনাই উভয় দিবলৈ সৌ পাঁতেই অঙ্গে বহুবপনা ধিল
হৈ কৈ উঠিল,—মোৰ।

—আহা ভট্টি।

অঙ্গৰ হাতত ধৰি মাটগৰাকী আগবাটিল। পাছে পাছে
বন্দনাই খোজ পেলালে এখোজ দোখাজকৈ হিধা গ্রস্তভারে।
কাৰৰ কোঠালি এটাত সোমাই নাচ গৰাকীয়ে তৃখন চকী অলপ
আগবঢ়াই দি বন্দনাক বহিবলৈ ই গিত দিলে। সমুখতে টেবুল
লৈ বহি থকা ডাঙুবজনক তৃখনমান কাঁগজপত্ৰ আগবঢ়াই দি নাচ
গৰাকী শুলাই গ'ল। বন্দনাই শাত্যাৰ কৰি নমস্কাৰ কৰাত
মাঞ্ছুহজনেও প্ৰতি নমস্কাৰ দিলে।

—কাৰ অসুখ ?

বন্দনালৈ একান্ত দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰি মাঞ্ছুহজনে সুধিলে। অসুখ
মন এইবাৰ ওলমিথকা কেলেগোৰ এখনত মিমশ হৈ আছিল।

—মোৰ এই হোৱালীটিব। আপুনি ডা হুৰুৰা নিষ্ঠয়।

—নহয় নহয়। মই ভেঙ্গৰ এচিটেট। নতুনকৈ অহা বোগীৰ
আমি এটা হিজি লঙ্ঘ, আক বোগীৰ এখন কাৰ্ড হিঁত প্ৰথম দিন।
মোৰপনা বেৰ্কত পালেহে ডা হুৰুৰাই বোগীৰ পৰীক্ষা কৰে।

হুৰুৰা ক্লিনিকৰ নিয়ম বন্দনাৰ বহুল যেন জাপিল। বন্দনা
গুৱাহাটীত হই এজন ডাঙুবজ ক্লিনিকলৈ যাৰ লগা হৈছিল বদিৰ
বেৰ্কত লিখাৰ লগা হোৱা নাই আজিব দাৰে এজন এচিটেট ডাঙুবজ
সহায়ত। সেৱে বন্দনাই নিজৰ তুলত অস্বিদা পাই ক'লে,—
বেৱা নাপাৰ বোৰ তুল হৈছিল।

—মাই, মাই বেৱা পাথলৈ কি আছে? ডা' ভড়িং গোৰামীয়ে
সহুখৰ কামৰুখন লৈ লিবিবলৈ প্ৰস্তুত হৈ ক'লে,

—কওকচোন, হোৱালীটিব নাম।

—ঝঁ অ' ডাইৰ ভাল মাৰটো অজনা কাৰতি!

?

—আঠ বছৰ।

—मैत्रियाकर नाम ?

—अमृल काकडी ।

—तेथेते

—तेथेते चुकाइছे ।

—हय नेकि ? असूख ?

—असूख ? असूख तेनेकै होवा नाहिल । वस्त्राहि आक एको कव नोवारी येतिया तलमूळ कविले, डाङ्गरे मन कविले वस्त्राब मूर्खन विवर्ण है परिहे ।

—असूख नह'लेव माझ्ह मर्व नेकि ?

निवृत्ता डंग कवि असूख रे कौतूहलत सूधिले । वस्त्राहि सेहि प्रश्नबो उत्तर दिव नोवारिले । सर्वप्रवीर जोकावि येव वस्त्राब भित्र फालाटा असूख असूख धका-सवका कवि पोलाइছे । वाहिरित आभारिक देखूतावलै ग्रै वस्त्राहि डाङ्गरे काले चाट सूधिले —आक किंवा लिखिस लगा आहे नेकि ?

—आहे । आपूनि किंवा एटा कधा वरकै चिन्हा कविहे । अस्तिज्ञलोकव दरवे मत एकाश इवि डाङ्गरे वस्त्राक सूधि लिखि ग'ल वस्त्राब केहिटा ल वा-गोवाली, असूख केतियाव पवा असूख डाहिव असूख उपर्गवोव केनेथवणव इत्यादि । डावपिछते वेलटो टिपिस्त सेहि नार्चगवाकी सोमाहि आहि असूख-फाले चाइ हाहि एटा माविले, असूख गालखन लाहेकै टिपि दिले । असूखे नार्चगवाकीव मूर्खपवा भरिलेकै लक्ष्य कवि मारक कले,

—मा योको सूधि एवहुवा एटा झेह, दिवा ?

असूख कधात आवोद पाहि एहवाव वस्त्राहि, डाङ्गरे आक नार्च सजलोरहि हाहि हाहि वेर्कडथन लै वार्डते असूख कै प'ल,

—नार्च वस्त्राहि देहि जटि केतियाओ ।

—आपोवाब होवालीचि नीताकैरे वय मवव लगा । डाङ्गरे वस्त्राहिराजे चाइ कैले ।

—বৰ আকবী হৈয়ে আহে কিছি ! বল্লবাৰ কথা শেব হোৱাৰ
সাগে সাগে অজ্ঞুৱা তোৰভোবাই কলে—চুম্বিহে আকবী ! মোৰ
অকণহান অসুখ হ'লে কালি থাকা ।

—কি যে আক !

বল্লবাৰ বিৰক্তি প্ৰকাশ কৰিলে । আকে লাজ পাইছ বুলি
তাৰি ভাঙ্গবজনে গহীন স্মৰণ প্ৰভিষ্ঠত দিলে,

—একমাত্ৰ সন্তোষতো ! অলপ ডাঙৰ গ'লে ঠিক হৈ যাৰ ।

এনতে সেই নাচগৰাকীৰ্তিৰ সোমাই আহিল । বল্লবাৰ
হাতলৈ এখন কাৰ্ড আগবঢাই দি মাতাল-আহক ।

—ব'লা যাঁত অজ্ঞু । বল্লবাৰ থিয় হৈ ক'লে ।

—মোক দেখো পৰীক্ষা নকৰিলে ?

* অজ্ঞুৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দি নাচগৰাকীয়ে ক'লে—এভিয়া তোমাক
ডা' হৃষবাট পৰীক্ষা কৰিৰ ভট্টি । আইহা, মই লৈ যাঁত ।

নাচগৰাকীয়ে অজ্ঞুক হাতত ধৰি আগবাটিল । বল্লবাৰ নাচ
গৰাকীৰ পাহ সলে । ধন্তেকতে বল্লবাৰ চিন্তাৰ জগতখন খেলি-
মেলি হৈ গ'ল তথাপি কৰ্তব্য শেব কৰি যাৰ লাগিব বুলি তাৰি
বল্লবাৰ বাহিবে ভিতৰে হিংব হ'লৈ চেষ্টা কৰিলে ।

शक्त बोगीजन झोलाई बोग्याव जागे अगे छावाखन वडा
तै गेल . डा० छरबाइ हातखन भास्कै थुडे निजस चकीधरख
बहि परिल . पाहजवजन बोगी आहे वाबे खेंद्र वेवड खोलामाट
योरा केलेण्ठावर्खनलै चाले . केलेण्ठावर्खनव घर परा १५
आगष्टलै चकु झुवाइ डा० छरबाइ भाविले—एहिवाब १० आगष्ट
सोमवार परि भालेहे हल . शिशु झावव वज्जेवकीरा अविवशनलै
योराच अचूविधा नहव . सजाय समितिले डेञ्चव कधा कोराव
अडास तोनरैकै नाही यजिओ एहिखन सजात छुवाव नक्लेओ
नहव, कावण शिशु निर्देशना निदानव ग्राहाओभीझडा सम्पार्क वाटक
वृजाटे तिऱाव डाव डेञ्चव उपरात घरिले . डात सजातखनत
सामान्य कधा कोराव वाव डेञ्चव एटा दाऱिहो आहे, कावण
योरा वचवव झावव वाहावकीरा सजात डेञ्चवहि निर्देशना निदान
एटा झावव लगडे मूकलि कवाव कधा उज्जेव करिल . डेञ्चव
निदेशमात्र झावव सजासकाल दोहकेहे जापि एटे वडव
निदानटो उद्घोथन कवाव वाबे यो या करिले . निदानटोव
यावतीय खवचव वाबे डा० छरबाइ इतिमध्ये दह-हेऊव टका
दान करिछ . डा० छरबाइ भावित खुलिल—सामाजिक अमुळान
एटाव वाबे टकाइ सकाला नहम, कर्मीव लापिव . एवेते वाहिवव
परा नार्चगवा घीरे वक्त छुवाखनत टकू टकू शक्त करिलत डा० छरबाइ
क'ले,—काय, ईन !

नाच आक अजूव पाहे पाहे वज्जना सोमाई आहिल .
डा० छरबा वहावपवा यिऱ ह'ल . वज्जनाई ममवाव जनाले .

—वडक ।

चकीधनलै शोहातखन आगवडाइ डा० झवे क ले . डाक्सर
सम्मुख वेकर्खन दैव नार्चगवाकी झोलाई गेल . डा० छरबाइ अज्जना
काकतिल वेकर्ख अनोवोगेवे पाढी गेल . पाढी वार्दते जात
हुलाई एवेस अज्जिलै लिला एसी दे अज्जिलै अज्जिलै .

মেইকথা বলনাই মন করা মাছিল ।

—মা, এইটো হাতী চোরা ।

ডা দুর্দাব মেজের ওপরত থকা কাঠে পুত্রলাহাতী এটা
চুবলৈ ধিচৰাত বলনাই ক লে—নাপার অঞ্চু চুব নাপার ।

—কি হয় চুলে ?

ডাক্তন্তৰ প্ৰশ্নত বলনাই যিদাৰ লাজ পাই চমকি উঠিল,
মেইদবে অঞ্চুৱেও সাহস গোটাই হাহি হাহি হাতীটো হাতত চুলি
লৈ ক'লে,—ইমান সুন্দৰ গোকাইছে ?

—হাতীটোৰপৰা সুগাঙ্ক কিয় ওলাইছে বাক ?

ডা দুর্দাব মৰমসনা প্ৰশ্নত অঞ্চুৱে ক'লে,—জানা ? “মই
নাজানে ।। মা তুমি কোৱাচান—হাতীটো কিয় ধূনীয়া
গোকাইছে ?

পুত্রলাটো সৃষ্টি সৃষ্টি অঞ্চুৱে প্ৰশ্নত উত্তৰ বিচাৰিলে
মাকৰ ফালে চাই ।

—চলন কাঠে হাতী মেইটো । ইমান ধূনীয়া গোক
মেইকাৰণে ।

অঞ্চু কপালৰ চুলি কেইডাল টীক কৰি দি বলনাই ক লে ।

—কি চলন কাঠ আকো ?

—আকৰী । বলনাই লাহেকৈ ক'লে ,

—তুমি বাক কোন ঝাচত পচা ?

—ঝাচ ধূত ।

ডা দুর্দাব প্ৰশ্নোত্তৰ হি অঞ্চুৱে চলন কাঠে হাতীটো
স্বাই পকাই পৰীক্ষা কৰিবলৈ ধবিলে ।

—তুমি সুগোল পচা নে অপচা ?

—পচে ।

হাতীটো পৰীক্ষা কৰিবলৈ এবি অঞ্চুাই ডাক্তন্তৰ মুখলৈ
চাহে ।

—মুসোলত কি কি পচা বাক ? হাহি হাহি ডাকৰ সুবিলে ।

—ইয়াব সুন্দরি কৃগোল বেব ডাল আজামে। আমাৰ
কৰ-তেক্ষণ্ঠ গৱণ্ঠ, কটিমেটচ ওচন শিকাইছিল যে হা নহৰ?
পেচিকিৰ ওচন যে ইয়ান বহল !

অজ্ঞ কৰ নোৱাৰাকৈ পুতলাটো মেজ্জ দৈ হাতুখন মেলি
দি প্ৰশান্ত মহাসাগৰৰ বিস্তৃতি বুজাব পুজিলে।

—হয়? মহীশূৰ ক'ত বাক কোজাচান। অজ্ঞ কথা-
বহুবাত বব বং পাহি ভাকুৰে আকো সুধিলে।

—এই নাজানো নেকি? ইশিয়াত !

—জানাতো কিয় নাজানিব। কৃগোল বহুত শিকিছা, সেইটো
বুজিছী—পৃষ্ঠী, মহাদেশ যশান্ত মহাসাগৰৰ কথা শিকিলাগ,
আক এটা উভৰ দিয়াচোন। মহীশূৰ বাক কি মূল্যবান কাঠ
পোৱা থার—তব পাৰিবা ?

ডা হুৱাৰ প্ৰশ্ন হাৰ মানিব মুখুজি অজ্ঞে আকো হাকলৈ
চাল মুখখন মাকৰ কাণৰ ওচলৈ নি হাতটো সক কৰি সুধিলে,

—কি কাঠ ?

—চম্বন কাঠ।

অজ্ঞ প্ৰশ্ন উভৰ দি মাতৃসুলভ ত্ৰিপুৰ বল্লমাই যেতিয়া
ইাহিল, ডা হুৱাৰ উপলক্ষি হ ল বেব—কোঠালিটোলৈ এক নসুন
পোহৰ নামি আহিছ। ক্লিনিক খোলাৰ পিছত এই এছাৰ বহুবে
ক ত শিশুক তেওঁ পৰীক্ষা কৰিবে বহুতৰ লগত ধেয়ালি কৰিবে,
বহুতক জোকাইছ কিন্তু কোমা শিশুকে চম্বন কাঠৰ সুগ্ৰহ বিবৰ
সুধি আজিৰ দৰে আনম্ব পোৱা নাই। উৎকুল হৈ ডা হুৱাৰই
আকো কৰলৈ আৰম্ভ কৰিলে

—চম্বন কাঠ ভাৰতৰ্বৰ্ষৰ এখিথ বহুমূলীয়া কাঠ। সেই কাঠ
সুগ্ৰহি। চম্বন কাঠ পূজাত লাগে। কোনো কোনো ভিবোতা দায়ুহে
আকো চম্বনৰ কেঁচ লৱ যে, দেখিছা বে নাই বাক !

খেলালি অজ্ঞে ভাজুব কথা ভৱি আছিল। হঠাতে ভাই
লিয়া এটা ভাবিব গুজি উভৰ দিলে,—ঝোঁটী কৈলাই কুমারে !

মা, কুমি কিম চলব কেঁট বোপাখা, হৃষি বে কি আক,
সেন্দুর কেঁটে লোকোতা চলব কেঁটে লোকোরা। উদ্ধি-
বে মাকে বঙা কেঁট লয়, মোৰ ইয়ান তাল লাগে।

অঙ্গুৰ মাকৰ উদং কপালখলৈ লঞ্চা কৰিলে। কৌচুহলজ
জিলমিলাই উঠা অঙ্গুৰ চুকুল বন্দনাই কঠোৰভাৱে চাল।
ডাং হুৱুৱাই নিজৰ ভুল বুঁইৰ পাৰি ইত্তজ্জ কৰিবলৈ ধৰিয়ে
তাৰপিছত কথাৰ স্থৰ সলনি কৰি কলে—বাক বাক, আমাৰ
কুগোল পঢ়া শ্ৰে হ'ল। এইবাৰ তোমাৰ অনুৰূপ কথা সোধে।
দেই।

—মোক পৰীক্ষা নকৰে নেকি! অঙ্গুৰ ভাঙ্গলৈ চাই
সুধিলে।

—কৰিম! কিয় নকৰিম! কিমান দিন হল বাক অপোনাৰ
ছোৱালীটিৰ অনুৰ হোৱা?

অশু কৰাৰ লাগ লাগে ভাঙ্গবে বন্দনাৰ মুখলৈ চাই সহজেই
বুজি পাল—আবাধ সন্তানৰ সহজ প্ৰশ্নত মাঝুহগৰাকী যে অ হত
হৈছে।

—সাতদিন-মান হ'ল। ডিগৈবলৈ অহাৰ কিছুদিনৰ পিছৰ
পৰাই ভাইৰ ইটো সিটো হৈয়া আছে। কেইদিনমানৰপৰা আবেলিৰ
কালে অৰ উঠে। কেতিয়াৰা বমি কৰে। পেট বিবায় বুলি ও
কয়। শৌচ-পেচাৰ পৰীক্ষা কৰাতছিল।

একেবাৰতে অঙ্গুৰ অনুৰূপ কথাৰিনি কৈ উঠি বেগাটাৰ
তিতৰপৰা আগৰ ভাঙ্গবে দিয়া প্ৰেচ ক্ৰিপচন আৰু শৌচ-পেচাৰ
পৰীক্ষা কৰোৱা কাগজ ছখন ডা। হুৱাৰ কালে নত্তাৰে বন্দনাই
আৰম্ভাই দিলে। কাগজ ছখন টেবুলত ধৈ ভাঙ্গবে বন্দনাৰ
কালে চাই সুধিলে,—ডিগৈবলৈ অহা আপোনাৰ কিমান দিন
হ'ল।

—তেকমাহার হৈ গ'ল।

—বৈজ্ঞানিক ক'ৰ্ত্ত?

—তিনৈব হোরালী হইত্তুল কোঠাটোক ।

—আগতে আপুনি আহিল ক'স ?

—শুভাহাটীত । আপুনি মোক হাগে চিনি পোকা নাই ?

মই মাছুব বক্ৰ বক্রনা কাকতি ।

—মাছু মানে মানসী ?

—হয় ।

—মোৰ পৰিবাৰৰ কথা কৈছে নেকি ?

—হয় ।

কি অদ্ভুত মাছুভুনী বুলি মনতে ভাবি বজনাট ঝুটাট
ক'লে,—তেও মোৰ বিষয়ে আগোনাৰ আগত একো কোকা নই
নেকি ?

—নাইতো । একো কোকা নাই । অবস্থা মোৰ পৰিবাৰ
বৰ বাস্ত ধাকে শিশু ঝাৰ এটা ঘূলি লৈছে । সেইটোৱেই
তেওৰ প্রাণ । ময়ে সেইটো খোলাই দিহো—স'বা-হোৱালীৰ এটা
স'গৱৰক জীৱনৰ প্ৰয়োজন আছে বুলি ভাবি । স'গতে আমাৰ
নিজৰ স্বার্থও পূৰণ হয় । আমাৰ সন্তান নাই । মই উয়াত বোগীৰ
মাজত গোটেই দিনটো কঢ়াই দিত । মোৰ পৰিবাৰ দ্বিত বৰ
অকলশৰীয়া বুজিছে ? আপুনি মাক । আপুনি ঘোড়ৈক বেঁচি
বুজিব তিবোতা মাছুহৰ ক্ষেত্ৰত মাছুব অভাৱ কিৱান তীব্ৰ
পাৰে । ডা' ছৰবাই মনৰ গভীৰ ভাৰ অকাশ কৰ্বোত বজনাৰ
অস্তৰ বেদনাত কিপি উঠিল আৰু ভাবিলে—মাছুব যদি এটি
সন্তান ধাবিল হয় ।

মানসীৰ ভাৰ বক্ৰ কৰি তা ছৰবা দিব হ'ল ।

—অজ্ৰ ব'লা, তোমাক পৰীকা কৰ্বে । কোঠাটোৰ একাব
পাৰি খোকা বিজনাধনলৈ দেখুকাই তা ছৰবাই অজ্ৰুৎ আডিলে ।

—হা, ফুঁধিও বাৰ লাগিব । অজ্ৰুতে বাকথ হাতত ধৰি
দিব হ'ল ।

—কির ? মাক কির ? মই আহো মহৱ ? ডাক্তবে ক'লে ।

—নহব, নহব । মাও বাব লাগিব । অঞ্জুতে বদনাৰ হাতধন বেছি জোবেৰে টানিবলৈ ধৰিলে ।

যোৱা অঞ্জু বুলি ক'লে যদিও বদনা বহাবপৰা ধিৰ হ'ল ।

—আপুনি বহক, তাই মোক কিৰ বিশাস নকৰিব ?

ডাক্তবে নিৰ্দেশৰ বঠোৰ স্মৰত বদনা সক ছোৱালীৰ দৰে বহি পৰিল । ডা হৃষবাই মৰমেৰে ধৰি অঞ্জুক প্রায় কোলাত তুলি লৈ গল, আৰু তাইক লাহেকে বিছনাখনত শুবাই দিলে । ডা হৃষবাই কাতৰ স্পৰ্শত অঞ্জুৰ অকণি প্ৰাণ মন্ত্ৰ শুক হ'ল । ডাক্তবে যি কলে তাতেই তাই বাধ্য হ'ল । ডা হৃষবাই ধেমেলীয়া কথাৰে অঞ্জুক পৰীক্ষা কৰিবলৈ ধৰিলে । এবাৰ তাইক কুটকুটাই দিলে, অঞ্জুতে ধিলধিলাই হাহিলে, এবাৰ চুলিৰ বঙা ফিটাডাল টাৰকৈ বাকি দিলে, এবাৰ ষ্টেটিকোপডাল অঞ্জুৰ কাণত লগাই দিলে । পৰীক্ষা শেৰ হলত অঞ্জু এইবাৰ হাহি হাহি নিঙজই নামি আহিল । ডা হৃষবাই ওচৰৰ বেচিনটোত হাত ধূই প্ৰেচ-ক্ৰিপ চন লিখিবলৈ বহিল ।

—এয়া, সেয়া কুল চোৱা মা, আমি যে বাহিৰত দেৰিছিলো, সেই কুলেই দেৰিছা ?

চুকৰ টেবুল এখনত সজাই খোৱা কুলদানিত হঠাতে চকুত পথাত অঞ্জুৰে মাকক ক'লে ।

—ঝি । বদনাই অঞ্জুৰ কথা শলাপিলত ডা হৃষবাই কুল-দানিটোৰ কালে মূৰ তুলি চালে ।

—অস্থৰীয়া গাৰে কোনোৰাই কুল চিভিলে কুলবো অহুথ হয় নোকি ? ডাক্তবক লক্ষ্য কৰি অঞ্জুতে মুখিলে ।

—কোন কুল-ডাক্তবে কৈছে তোক ? ডা হৃষবাই অঞ্জুৰকালে মুখ দূৰাই মুখিলে ।

—কোনো ডাক্তবে কোৱা নাই । মাইহে কৈছে ।

—আবে কুল কথা কৈছে বুলি কৈ ডাক্তবে আকো অস্থৰ কৰিলে ।

—जा रे कि आक ? किस अर्थात् तुमि मोक फूल कथा कैहिला ?

अखूब प्रश्नत बदना दिवाते धर्मात डाक्टर तुम्हें सूख तुम्ही कंले ।—
कूलव असूख आचलते किस हर र कर्तु तुम ।

—किस ?

अखूब एकाग्रमने डाक्टरव र कथा शुभिवले व्याप्र हल ।

—कूलव यह नकविले, कूलव शुभित सावपानी निदिले आक
गङ्घरपवा पोक-पकडा शुचाइ निदिले कूलव असूख तर । तोव
जाहि हातखनेवे कूल चिक्किल कूलगङ्घरोव लहपहकै वाचिवहे ।

डाक्टरव कथाव सावर्म्म शुबुजिलेओ अखूबे याहाक ति पाले ।
असूखीया गावे कूल चिक्किल कूलव ये असूख नहय । सेइ आशंका
मृब है योरात्र अखूब मूर्खत हाहि विविभि उठिल ।

—आपुनि प्रथम दिवाते एनेकै आसै दिले, ताहि आपोनाक
जुलूम कविव ।

बदनाव कथात डा छरवाहि अलपहकै हाहि आको कलमटो
पोन कविले—आधालिदा प्रेच क्रिप्चन थन शेव कविवले ।

—एइवाव वाञ्छते किस तुमि मा मोक कूल चिक्किले दिव
लागिव ।

अखूब कथात डा छरवाहि आको लिखिवले एवि क'ले,—
अ तोक कूल लागे ? मठ अनाहि दिष्ट व ।

डा छरवाहि समूखव बेलटो टिप्पिलत नाचगवाकी सोमाहि
आहिल ।

—एञ्चक लै योराचोन कूलनिले । तेँव पक्षममते कूल
चिक्किले दिवा । कूलव एनेकूडा एटा टोवा ह'ले लै आहिवा ।

कूलदानिटोव काले देखूडाहि डाक्टर अखूब कूलनिले लै
वावले नाचगवाकीक निर्देश दिले ।

वाठे अखवाक लै योराव पिहत डाक्टर श्रेच्क्रिप्चन
लिखि शेव कविले । श्रेच्क्रिप्चन आगवडाहि दि डा. छरवाहि
बदनाव काले चाहे क'ले,—असूखीया गावे कूल चिक्किले सूलयो

‘অপোনা’ হ'ল কুল ‘কাল’ মূলতে ‘অপোনা’র আবস্থা। বিকাশত অন্তেই হব পাবে। ছোরালীটির অন্ত অবশ্যই মিলাপজ্ঞান অভাব, সেয়ে তাহ আপোনাক অনববত বিচাবে। আঠ বছৰীয়া ছোরালী এজনীয়ে শাকক অলপ এবিব পাবিব লাগিছিল। আপুনি আকৌ ভুল হুজুরি। প্রথম দেখাতে ময়ো আপোনাক অলপ কঠোরভাবেই কব লগা হৈছে। আমি চিকিৎসকসকল কেতিয়াবা কঠোর নহৈ নোৱাৰৈ। মনটো মূকালমূৰীয়া নহ'লে ডাটৰ মাজে সময়ে অসুখ-বিসুখ হৈ ধাকিব পাৰে।

—হয় নেকি ?

—সেয়া। আকৌ অনৰ্থক ভয়। মহা মঙ্গিল মাকবোৰ লগত। আপোনাৰ মনৰ উদ্বিগ্নতা কব নোৱাৰাকৈ ছোরালীটিৰ মনলৈ যাব যে। সেই কথাটো ভাবি আপুনি অলপ সাবধান হলেই হ'ল।

—নাই নাই, হই তেলেকৈ একো ভয় খোৱা নাই, কিন্তু—

—আপুনি অধীক্ষাৰ কৰিলে কি হয় ? আপোনাৰ চুৰে-মূখে দেখিবলৈ পাইছো ভিতৰ আশ কা আক উৎকৃষ্ট। মই আপোনাৰ মূখৰ ছবি ভুলকৈ দেখা মাই বিশ্বাস !

ডাক্তন্তৰ ওচৰত ধৰা পৰি বদ্ধনাই ধৎমৎ ধালে। লাজো পাল লগতে সতৰ্কিত হৈ ভাবিলো—ইমান কম সময়তে ডা ছুৱাই মনৰ অৱস্থা বুজি পাইছে। বদ্ধনাট ইফালে সিকালে চাঁওতে ডা ছুৱাই কলে,—এটা কথা স্মৃতিৰ খুজিছো। আপুনি ভুলকৈ হুজুরি। অজিব বোগী অৱনা কাকতিৰ ভদ্ৰিয়াৎ সুষ্ঠৰাব কাৰণ তাইব মাক বদ্ধনা কাকতিৰ মুষ্ঠতাৎ মোৰ চিকিৎসাগতীৰ ভিতৰলৈ আতি পৰিবে। সেৱে এটা কথা সোধে।। আকৌ কৈছো—কথাটো কব ডেলিকেট' বদিৰ স্বৰিলো কাৰণ চিকিৎসকসকলৰ বহুবিনি দিবাটি ধাকে। আপুনি দেন ভুল হুজুৱে।

—নাই নাই, কিয় ভুল বুজিম ? সোধকচোন।

—এই বেকৰ্ত্তনত পাইছো আপোনাৰ ধামী ‘আমনটুন’ অসুখত হুকাইহে বুলি। হেবেজৰ অসুখৰ বিহুৰে আপুনি অসুখতে আজাম নেকি ?

—আরো। কিন্তুই মেগ হৃকি ক'রাই ক

—কি অস্থ হৈছিল, যেই আপোনা প্রয়ো বে?

—ভদ্রেতে আশুহত্যা কবিছিল অজ্ঞ অসম ইয়াহ্য আগতে।

ডা. হুবা আৰু বলনা কিসুসময় বিষয়ে ধাকিল। তাৰপৰিত
ডা. হুবা ই চিঞ্চিত হৈ উপৰলৈ চোৱাত কলমাই আকো আহে আহে
কৈ গ'ল,—অজ্ঞৰ এজিয়াও মাজাবে বে ভাইৰ দেউতাকে আশুহত্যা
কবিছিল। আচ্ছাতে আশুহত্যা কি কথা ভাই বুজি পোৱা হোৱা
নাই। সেয়ে ভাই অখনি শুভত ধকাত আপোনাৰ এটিছেট
ডাক্তন গবাকীৰ আগত কৰ পৰা নাহিলো—মোৰ ব্যাবীৰ আশুহত্যাৰ
কথা।

—বৃত্তিব পাৰিছো বুলি ডা. হুবা সহাহৃতিবে মূৰটো
দূপিয়ালে।

—দেউতাকৰ কথা ওলালে অজ্ঞ বৰ সজাগ হৈ থাকে।

—সেইকাৰণহি এট কথাটো স্মৃতিব লগা হ'ল। আপুনি
ভাইৰ আগত কথাটো নকৈ ভাল কবিছে। কিন্ত এই কথাটো
লৈ আপোনাৰ ভদ্ৰিয়াত যে এটা সমস্যা হৰ—তাকেহ তাৰিখ
লগীয়া হৈছে।

—মোৰ সমস্যাৰ উপৰি সমস্যা। মাঝুয়ে মোৰ বিষয়ে আপোনাক
সকলো কথা কৈ খোৱা বুলি ভাবি আছিলো।

—নাই নাই, তেওঁ কোনো মাঝুহৰে ব্যক্তিগত কথা কাৰো
আগতে নকয়। অহাৰ্গু তেওঁ অভীতক পাহৰি ধাকিখলৈ চেষ্টা
কৰাৰ কাৰণেও হয়তা আপোনাৰ বিষয়ে—বৰ আপুনি কথাটো
চিবিয়াচলি নলধ। আপোনালোকৰ বহুব্য গতীবতা নাই বুলি
কৰ খোজা নাই। আপোনাৰ কৰ বেতিৱা মোৰ পৰিবাবক আপুনি
অস্তত বুজি পাৰ।

ডা. হুবা বৈ গ'লত, বলমাই ক'লে,—সাঁও। তাৰিখও কিম্বা
আলো ভাবি পেলাইহিলো অস্তত আপোনাৰ সপ্ত কই লিঙে
নছুনকৈ পৰিচয় হৰ নালাগিব।

বস্তনাই যে অভিমানত কথাধিনি কৈ গৈছিল, ডাঃ ছুরুবাই মন কৰিলে। সেয়ে তেওঁ লাহে লাহে আকো ক'লে,—মোৰ পৰিবাৰৰ কথাটো কৈছোৱাই। তেওঁ বিজকে পাহৰি ধাকিব লগা হৈছে। ডিৰোতা মাঝুৰৰ মাঝুৰ অভাৱ বৰ ভাঙ্গ অভাৱ। সেই ক্ষেত্ৰত আপুনি লাকী। আপোনাৰ এটি সংস্কাৰ আছে। ইঞ্চিৰ তাইক ভালে বাধক। কিন্তু হোৱালীটিৰ মংগলৰ কাৰণে আপুনি কিছু ধৈৰ্য ধৰিব লাগিব। আপোনাৰ লগত বহুত কথা পাড়িলৈ আপোনাৰ মনৰ শিতৰলৈ অনাধিকাৰ প্ৰবেশ কৰিলৈ। মোৰ কথাত আপুনি যেন বেয়া নাপায়।

—মাই নাট, বেয়া নাপাঞ্জ। মট মনৰ কথাবোৰ কৰলৈ পাই ভালহে পাইছাঁ।

—আপুনি চিন্তা নকৰিব। হোৱালীটি আপোনাৰ ভালে আছে। কিন্তু তাইৰ শোচ পেছাৰ আমাৰ ক্লিনিকলৈ লৈ আহক। পৰীক্ষা হৈ গলে কালিলৈ নভুন প্ৰেচ ক্লিপ চন দিম। আজিৰ প্ৰেচ-ক্লিপ চন ঘতে এতিয়া খৃষ্ণ খুঁড়াওকৰগৈ।

উঠে। তেন্তে বুলি বস্তনাই হাতৰ বেগটো খুলিবলৈ ওলোৱাত ডা ছুৰুবাই কল —বহুক অঞ্জুৱে কল লৈ আহকচান। ঢাঁও তাইৰ মূলৰ চিলেকচনটো। আৰু এটা অভুবাধ কৰিব খুজিছো। আপুনি বেগটো খুলিবলৈ ওলাইছে। যদি বেয়া নাপায় অঞ্জুক পৰীক্ষা কৰাৰ কিছিটো আজি মলও বুলি ভাৰিবিছো।

বস্তনাই দহটা টকা ভৰোৱা থামটো আগবঢ়াৰ খুজি বৈ গল। অলপপৰ একো কৰণ নোৱাৰিলে।

—আপুনি মোৰ পৰিবাৰৰ বহু।

—কিন্তু মাঝুৱেতো আমাৰ বহুৰ কথা আপোনাৰ আগত আতিলৈকে উল্লেখ কৰা নাই। তেনেছলত—বস্তনাই যে আবেগত কিবা এটা কৰলৈ ওলাইছে সেইকথা উপলক্ষি কৰি তা ছুৰুবাই বস্তনাক বুজাৰলৈ ধৰিলে,—ব'ৰ। তেওঁৰ শিতৰকালটোও আপুনি চাৰ লাগিব। এনেছুৱাতো হ্ব পাৰে বে তেওঁ বিশেৰ কাৰণত অকীৰ্ত সকলো কথাকে পাহৰি ধাকিব খোজে।

ডা' হুরবাব অভিযন্ত বস্তনাই উচ্চ থাই ইউল বাবিও কৈ
পেলালে,—আপুনি আজি মোৰপৰা কিছি মোলোৱা কথাটোৱাৰ
যদি বাস্তুক অতীভলৈ লৈ বায় ।

—আপুনি বুজা নাই এটা কথা, মোৰ দৰ আৰু এই ক্লিনিকটো
ছুটা সম্পূৰ্ণ বেলেগ বস্তু ! আজিৰ এই কথা ইয়াতে শ্ৰেষ্ঠ, এই
কোঠালিটোৰ ভিতৰব এটা কথাৰ বাহিৰ মোলায় । মোৰ পৰিবাৰকাৰ
এই ক্লিনিকটোৰ বহুতো কথা মোকোছাকৈ বাখো ।

—ভাল বাক ! আপুনি মোৰ হোৱালীজনীৰ ফিজ নহয় যদি
আজি নিদিঞ্চ থাওক ।

বস্তনাই ধামটো বেগত ভবাৰ শুলি আকৌ হাহি কলে,—
ডাক্তবৰ ফিজ নিদিলে অমুখ ভাল নহয় বুলি কিষ্ট এটা কথা আচ্ছ ।

—ক'ত শুনিছে এইবাৰ কথা ? আজি ধাওকচোন । আকৌ তা
আহিব । এবাৰ ফিজ লালট হ'ল ।

—হ'ব মাঝুৰ লগত বশুবৰ সুবিধা লঢ়ো বাক !

বস্তনাই কথাত ডা' হুৱবাই কিবা এটা কৰ খোজা আচ্ছ
অঙ্গুৱে সৌহাত্তেৰে দুৱাৰখন টেলি, পৰ্দাখন দাতি ধৰাত ডা' হুৱবাই
মাতিলে

—আহ আহ বৰ বচিয়া কূল আনিছতো ?

—অঙ্গু এতিয়া তেখেতকো কূল দিয়া । কূলৰ ধূনীয়া খোপাটো
দেৰি আনন্দতে বস্তনাই অঙ্গুক ক'লে ।

—অ দিম বৰা । তোমাকো দিয়দেই মা ।

—মোক নালাগে তেখেতক দিয়াচোন ।

অঙ্গুৱে এইবাৰ বাধ্য হোৱালীৰ দৰে মাকৰ নিৰ্দেশ মানি
একেবাৰে কাৰলৈ লৈ কেইপাহয়ান কূল ডাক্তবৰ হাতত তুলি রিঃল ।
কূল লৈ ডা' হুৱবাই এক পৰম পৰিষ্কৃতি কৈ পেলালে,

—ঠেক ইষ্ট ।

—মাই আকৌ খোপাত কূল বিলিকে অহৰ ? দ'বা তোমাৰ
খোপাত আজি কূল পিছাই দিয়েই বুলি অহৰে কৰা কূল খোাহ

বন্দনাৰ খোপাত গুজি হিৰলৈ থাকত, বন্দনা বপনকে দিয়ে হ'ল।

—কি বে কৰে এই হোৱালীজনীয়ে বুলি কৈ অসুব হাতত থাবি
বন্দনা বাবলৈ ওলাল। ডা দুরবাই নিৰ্বাক হৈ বন্দনাৰ কালে চালে।
ডাক্তাৰক সক্ষা কবি বন্দনাই কাতৰ শুবত কৈ উঠল।—

—আজিলৈ আহৈ।

—ভাল। অঙ্গু আকো আহিবিদেই।

—অসুখ ভাল হ'লেও আহিম নেকি?

—ঁঁতো।

—অসুখ নহ'লে ইয়াত আকো সেই চকীদাৰটোৱে সোমাৰলৈ
দিব জানো।

—এইটো মোৰহে ক্লিনিক, সেই চকীদাৰটোৰতো নহয়।

—কি? ক্লি—নিক। অ' সেই যে গেটত ক্লিক কৈ শৰ হয়?

*—নহয়, নহয়, তই সঁচাকৈয়ে আকৰী দেই।

—ক্লিনিক মানে কি?

—ব কৃষ্ণ, অসমীয়া শব্দাটা বাক কি হব বুলি ডাক্তাৰ বন্দনালৈ
চালে, বন্দনাই মাত্ৰ হাহিলে, উত্তৰ আকা নিদিলে।

—নিজেই নাজানে।

ডাক্তাৰক পৰাক্ষ বৰাৰ গৌৰৱত অঞ্জুৰ মাঝলৈ চাউ শুধিৰল—
ক্লিনিক মানে কি মা?

—এই ঘৰটো যে দেখিছা গোটেই ঘৰ টাক ক্লিনিক বুলি
কয়। ক্লিনিকত ডাক্তাৰ থাকে, সেই ডাক্তাৰে বহু বোগীক চাই ঔৰথ
কি থাৰ লাগে লিখি দিয়ে।

—অ' তাকে নাজানে।

অঞ্জুৰ কথাত ডাক্তাৰ আক বন্দনাই হাহিলে, কিন্তু বন্দনাৰ
হাহি কলমে কঠোৰ চাউলিলৈ বপাঞ্জিত হ'ল।

—মই কিৰ নাজানিম, ক্লিনিক মানে নিদান। কিন্তু তই আকো
শুধিৰি অহৰ লিঙান কি? সেইটোহে অকিম।

—কি অকিম? আই মেথোল কিঙান ভালকৈ বুজাই দিয়ে।

বিজ্ঞান মানে এই বক্টো নহত আনো ?

—হয় ।

—বাক ইঞ্জালৈ আহিলে, যোক আকো চুল চিডিলৈ দিব ?
অঙ্গুর ভাট্টৰ নিজৰ কথালৈ সুবি পৈস স্থাবিলে ।

—নিষ্ঠৱ দিম । ডাঙুবে ক'লে ।

—ডেনেহলে কেভিয়া আহিম ?

—যেভিয়াই মন যায় ।

—মা কেভিয়া আহিবা আকো ?

অমূরোধৰ সুবজ কথাটো সুবি অঙ্গুরে মাকৰ শুখৰকালে চালে ।
অলগৈকে হাঁহি বল্মাই ক'লে,—আকবী হোৱালী ।

—চুমি হে আকবী চুমি একো বুজিকে নোপোৱা ।

অঙ্গু কথাত ড কুবে এইৰাৰ ডাঙুব'কে হাঁহি ক'লে,—
সাধাতিক হোৱালী এট । ডা' ছুবৰাৰ কথাৰ একা উত্তৰ নিদি
অঙ্গু হাতত ধৰি বল্মাই ক'লে

—অঙ্গুমনি, যাউ ব'লা । বছত দেবি হ'ল নহয় । বল্মাই
ডাঙুব'লে চাই আকো ক'লে,—আহাই ।

ডাঙুব'ও হাতযোৰ কৰি ক'লে,—ভাল ।

বল্মা আক অঙ্গু কে'ঠালিটোবপৰা ওলাই বোৱাৰ পিছত
ড ছুবৰাই নিৰৱে ভাবিবলৈ চেষ্টা কৰিলে অঙ্গু ভদ্ৰিযাত্ব কথা ।
অঙ্গু স্তৰ্ণ বিকাশৰ বাবে বল্মা পাব হৰ লাগিব হুখৰ এখন
মহাসাগৰ । মানসীৰ হনতো হুখৰ গীৱিতা আঁক কিন্তু বল্মাব
শোক যেন মানসীৰ হুখ'কৈ বহু বেছি গভীৰ । মানসীৰ হুখ'ত
আছে নোপোৱাৰ আঁকড়প আক বল্মাব শোকত আছে বেন
পাই হেকওৱাৰ মৰ্মাহত বেদনা । সেই গভীৰ বেদনাত সৰল হৈ
উঠা বল্মাব চকু ছাটালৈ মৰত পেলাই ডা' ছুবৰাও নিজৰ অজ্ঞানিতে
কাত্তৰ হৈ উঠিলি ।

সুধাংশুর হাতত ধৰি অৱণ ঝুপুবিটোৰ ভিতৰত সোমাল। চাৰি ওকালে দ্বিট মিট একাৰ। সেই একাৰত জোনাকী পকৰাৰ দৰে দৌপু হৈ উঠা সুধা শৰ চকু হৃটালৈ লক্ষা কৰি তাৰ হাতখন এৰি দি অৱণ কৰলৈ ধৰিলৈ — এইজনেই কপৰাম। অনাহাৰে ধাকি ধাকি বেমাৰী হল, এতিয়া ল'বা ছোৱালী কেইটাকো ভোকত বাধিছ।

অৱণে টুচ্চটো ওচৰ বাঁহৰ চা খনলৈ মাৰি পঠালে। চা খনৰপৰা ওলমি আছ এখন ফটা কম্বল। কম্বলখনৰ এটা মূৰত হায়াহাঙ্গাৰ টামকৈ ধৰি চা খনত পৰি আছ এটা জৰাজীৰ্ণ কগীয়া মানুহ। মানুহজনৰ জৰাটোত যেন জীৱন স গ্রামৰ চাৰ এটা জিলিকি উঠিছ। ঘোৰ টোপমিত লালকাল হৈ মাটিত পৰি ধকা কেইটামান ল'বা ছোৱালীলৈ ফকাচ কৰি অৱণ কল — দেখিছ।

—অ দেখিছি এটা হৃটা ভিমিটা চাৰিটা পাচটা ছটা।

—হৃটাকৈ ল'বা ছোৱালী অনাহাৰে পৰি আছ।

—আৰু আপোনালাক ভাল মানুহ হৈ যাকে চাই আছে ?

সুধাংশুৰ প্ৰস্তুত এটা দোষী ভাৰ অৱণক সুন্দৰ কৰি দিলৈ। ঝুপুবিটোৰপৰা ওলাই আহি অৱণে একাৰত ক'ল

—উপায়তো নাট, সুধা শৰ !

—উপায়, উপায় আছে ছাৰ !

—কি ?

—বি উপায়ৰ কাৰণে আপোনালাক এতিয়াও প্ৰস্তুত হোৱা নাট।

—কি উপায় কোৱা, ভাৰপিছত প্ৰস্তুতিৰ প্ৰথ আছিব।

—আমি এই ল'বা-ছোৱালী কেইটাৰ মানৰীৰ অধিকাৰ লাভ কৰাৰ বিশেষ পথ এটা অস্তুত উলিয়াৰ পাবোঁ।

—সেইকথা গীৱি কেইজন হাজুহে বুজেহে ! সকলোৱে

কপৰামকে তাৰ দৰিজতাৰ কাৰণে অগৰীয়া কৰে।

—এটা বিশ্ব অৰ্থত যে কপৰাম অগৰীয়া, সেইটো ঘৰো কম। কাৰণ কপৰামে নিজৰ দৃশ্যতাৰ কাৰণে অড়িন ভাৱতুক ধিৱালে। অৱশ্য মাঝুহ হিচাপে সংগ্ৰাম^১ কৰাৰ শিকা আৰু স্মৰণোগ কপৰাম পঁলেইবা ক ত ? তথাপিও কপৰামৰ ল বা হোৱালী কেইটোক আমি মৃত্যুৰ মুখৰপৰা আজুৰি আনিব পাৰ্বী ছাৰ।

—মই গোৱৰ মূধিয়াল মাঝুহৰ কেইবা দৰতো কৈছিলো—
ল'বা হোৱালী কেইটোক সহায় কৰাৰ কথা। কিন্তু কোনেও
সিংহভৰ তাৰ লব নোখোজে বুজিছা ?

—তেলেকৈ ইহুৰ।

—তেন্তে কোনকৈ ?

—অনৰ্থক সহায় সহায়। কি অৰ্থ আছ এই পুত্রীও,
প্ৰায়াজনই বা কি—এ ন অজুৰাধৰ। ডগাৰাজ মহাজন আৰু
ধৰ্মী খেতিয়ক কেটেঘৰক বাধ্য কৰাৰ লাগিব। এই কাৰণত সাহস
আৰু সহযোগৰ বৰ প্ৰায়াজন। আচ্ছা দিনাৰাম মোক এই
কাৰণত সহযোগ কৰিব পাৰিব নে ?

—মই দিনাৰামক এতিয়াও তোমাৰ কথা কোৱাই নাটি।
সি অৱশ্যে স্মৃধি আগছ—কোন ল'বা সেইদিনা আছিলি বুলি।

—দিনাৰাম কোনকৈ জানিলে কোনোবা এজন আহা বুলি ?

—জেউতিয়ে কলৈ।

—জেউতি ? সুধা তুলে কৌতুহলৰ সুবত সুধিলে।

—চকীদাৰৰ সেই হোৱালীজৰী। ভাইৰ নাম জেউতি।
তাট চকীদাৰইতক তোমাৰ হৃষি বৰ্ণনা দি সাধু কোৱাৰ কৰে
কৈ পেলালে যে সেইদিনা হৃপৰীয়া এজন ল'বা আছিলি
সিংহভৰ দৰলৈ।

—হয়, হয় ঘৰো মন কৰিছিলো বে হোৱালীজৰী বৰ
বুক্ষিমতী হৰ লাগিব। বাক ছাৰ, জেউতি শানে কি ?

—জেউতি শানে নাজানা ? জেউতি শানে পোহুন !

—তেনেকুৱাই কিবা এটা হব বুলি আবিষ্টো । প্ৰৌজ্ঞ
পথা হয়তো গৈউতি । আপুনি পিছে কি বুলি ক'লে ল'বাজনৰ
কথা ?

—মই কলৈ, ল'বাজন আমাৰ কলেজবে ছাত্ৰ । ইয়াৰ
ওচৰতে কোনোৰা গীৱত থাকে । মই অহ । বুলি কাৰোৰাৰ
মুখত তনি মোৰ খবৰ কৰিবলৈ আহিছিল ।

—বেচতো, আপুনিও এটা যিছা সাধু বনাই পেলালৈ ?

—যিছা নামাতি কি কৰিবা ? তোমাৰ কথা সেইবুলি সোণাবাম
ইতক কৈ দিব পাৰি নে ?

—কিয়, তেঙ্গ'শাকে পুলিচক মোৰ খবৰ দি দিব নেকি ?

—সিঠতে আৰু পুলিচক কি খবৰ দিব ? কিন্তু সিইতে
ভানিছিলই ইজনৰপৰা সিঙ্গৱলৈ কথাটো প্ৰচাৰ হব ষে ।

—মিনাৰামক কিন্তু আপুনি আমাৰ কথাৰাৰ বুজাৰ পাৰে ।

—সি শুবুজিব ।

—সি আপোনালোক'কৈ বেছি বুজিব । তাৰ যে হেকৱাবলৈ
একো নাই ছাৰ । আপোনাক আমাৰ কথাৰোৰ বুজাউতে যিঘান
কষ্ট হৈছিল, মিনাৰামক বুজাবলৈ তিঘান কষ্ট নহয় ।

—মিনাৰাম যে নিৰা বুজিলৈ তাৰপৰা তোমাৰ কি বিশেষ
লাভ হব ?

—লাভ ? লাভ বছত হ'ব । মিনাৰামৰ দৰে এজন ল'বাই
আমাৰ কথাৰোৰ ভালকৈ বুজিলৈ বছত কাম হয় । সি তাৰ লগৰ
দহজনক বুজাৰ পাৰিব ।

—কিন্তু

—ভানিবলৈ একো নাই । আপুনি গুহাটালৈ দাওকলে,
কলেজ পুলিবৰ হৈছে । মিনাৰামক মোক দিবৰক । এইকল ভ্যাপ
আপুনি কৰিব জানিব । আপুনি ইতন্ত্ব কৰিব । মোৰ মাৰ
কথা ভাবকচোৱ । অকল্পনীয়া এটা জীৱন । নাই কেনেকৈ মাঝি
হৈছে । আপুনি মিনাৰাম দিবে জানিব মোৰাবিব কিম ?

—জলিয় পরিবে : কিন্তু মিলাবাস হে বৰ অকলা ইহয়ে
আছে। সি তোমালোকৰ কথাৰ একো তু নাপাৰ, সুখাংশু ?

—আস কি কৰে আপুনি ? শ্ৰোক এই বামেৰে ঝাঁকিবল
কতৰাৰ মানা কৰিছিলৈ, আপুনি বাৰে বাৰে তুল কৰে। মিলাবাসে
অস্তুত এবেদৰে তুল নকৰিব নিশ্চৱ !

—তুমি তাৰ লগত কথা পাঞ্জিতো পেৱা নাই। তুমি তাৰ
স্বত্ত্বাৰ একোকে নাজীৰণ !

—মই তাৰ লগত বহুত বধাটি পাতিহিলৈ। দেখিছে,
সিডো সেইবোৰ কথা আপোনাক আজিও কোৱা নাই। আৰাৰ
কামৰ কাৰণ সি আপোনাকৈ বহুত অজবুত তাৰ !

—কেতিয়া কথা পাঞ্জিলাহে তাৰ লগত ? আচৰিত হৈ
অকলে স্মৃতিবল !

—মই ঠিক যোৱাৰ আগে আগে বৰু বাইদেউৰ তাত। আম
কি সি শ্ৰোক ঘৰৱপৰা গুলাই যোৱাতো বহুধিনি সহায় কৰি
দিছিল। মই যোৱাৰ আগামত মালৈ দিয়া চিঠিখন সিৱেই পোষ
কৰিছিল।

—বজ্যায়ও জানিছিল নেকি ?

—নাই, নাই বৰু বাইদেৱেৰে গম নাপালে। বৰু বাইদেৱে
জনা হ'লাভা সৰ্বনাশ !

—অৰ্থচ মিলাবাসক মই বৰ বিশাস কৰিছিলৈ।

অকলে মিলাবাসৰ উপৰত আৰু কিবা হস্তব্য দিব শুভিছিল।
সুখাংশুৰে বাধাদি কলে,—একো অবিদ্যাসৰ কাম মিলাবাসে কৰা
নাই। শ্ৰোক বিশাস কংগে কৰা নাই কাৰণে আপোনাৰ শচৰত
অবিদ্যাসী হ'ল। এবেবুৰা একাত্তেৰিক লজিকেৰে কাৰ নহ' তাৰ !

—মই একা লজিক কৰা নাই বৰা ? তথাপি মিলাবাসে
যোৰ আগত একেৰ কথা হ'লুকিয়াই বুলি আবিহিলৈ। একিয়া
দেখিছে, সি—

—আপুনি কথাটো বৰ তিবিয়াচলি শৈলে—

আপোনাৰ বেৱা পাৰলৈ একো নাই। লি মোক বিপদত পেলোৱা
নাই, সেৱেতো ?

—এই কথাটো জনা হলে, তুমি কিবা বিপদৰ পৰিস্থাইতেন
নেকি ?

—নিশ্চয় বিপদতো সকলোৰে কাৰণে একে ৰকমৰ নহয়।
মোৰ প্ৰতি আপোনাৰ স্নেহই তেজিয়া বিপদৰ সৃষ্টি কৰিলে হয়।

অৰূপে সুধাঙ্গুৰ হাতখনত আকো খামোছ মাৰি ধৰিলে।
অৰূপৰ মৰম কাতৰ প্ৰাণৰ পৰশে ডড়িৎৰগে সুধাঙ্গুৰ সৰ্বশ্ৰবীৰ
জোকৰি দিলে, সুধাঙ্গুৰে স্তৰ হৈ আকাশলৈ চালে। জিলমিল
তবাৰ মাজত শৈশৱৰ মধুৰ সুতিৰ ছবি এখন জিলিকি উঠিল।
ক'বৰাক যেন গুণ গুণ শব্দ কোমোৰাই যেন কৈ গৈছে চোতালৰ
ছুবৰি বনত বহি জোনৰাইৰ সাধু। তুলসী তলত মগ পহু চৰিছে,
এক মণিম গইছে যেন সুধা শুক লাহে লাহে এখন কলালোকলৈ
লৈ গৈছে। কলনা এবি সুধাঙ্গু আকো হঠাত সজাগ হ'ল।
কঠোৰ হৰলৈ চেষ্টা কৰিও কাতৰ সুৰত সুধাঙ্গুৰ অৰূপক কলে,
—হাৰ, আপোনাক এটা অমূৰৰাধ কৰিব খুজিছো।

—কি ?

—ৰাধিব নে কওক আগতো ?

—কোৱাচোন, কি প্ৰথমতে ?

—মাক কৰ পাবিব নে যে মই ভালে আৰ্হা ?

—বৰ অসুবিধাত পেলালা। তেৰেতৰ এনে অৱস্থাত তোমাৰ
খৰব দিয়া ভাল হব জানো ? এটা কমুনিস্কাহ পেলাই অৰূপে
কথা শেৰ কৰোতে, সুধাঙ্গুৰে উৎকুলচিতে কৈ পেলালে, মোৰ
খৰব পালই মা বহুভিনি ভাল হৈ বাৰ হাৰ। মই মাক খৰ
ভালকৈ জানো।

—তেৰেতৰ তোমাৰ খৰব হিবলৈ বে মোৰ বৰ কষ্ট হব।

—আপুনি পাবিব হাৰ। তাতে আগজটকে আপুনি বহ
কঠোৰ হৈ গৈছে।

—তুমি কেবেকে বুজিলা ?

আপুনি হোক সদার সক দ'বা বুলি তাবি থাকে । পুধাংশুর
ইহাহিবলে চেষ্টা করিছিল ।

—চীচাই, তুমি ডাঙু হৈছা সুখা শু । গহীৰ সুবত অকথে ক'লে ।

—ইস্ কি কলে আপুনি ?

—অ পাহবিছো বৰা । বাক আচল কথালৈ আহো ।
তুমি তেন্তে আজি বাতিটো এই খণ্ডতে কটাবা ?

—মিনাৰামক নিব পাবিলে মই আভিয়েই গুচি ধাম ।

—এতিযা বাতি ভালেধিনি হ ল । তাক তোমাৰ লগ লগোৱা
যথেষ্ট অচুবিধা নহব জানো ?

—ঠিক আছে, আজি মই দোকানতে থাকো । কপৰামৰ
পৰিবাৰৰ লগত মোক চিনাকি কৰি দিয়ুক । মই ভেথেতৰ লগত
কথাপাতি মহাজনে চালাবা অত্যাচাৰৰ অলপ চু লঙ ।

—সেইবোৰ বৰ লোকতা কথা । তুমি তাৰ মাজত নোসোঝো
ৱাই ভাল হব নেকি ?

—নোসামালে আমাৰ আচল কাম সমাধা নহয় যে ।
আপুনি আমাৰ কথা অলপো বুজিবলে চেষ্টা কৰা নাই ।

—তুমি অলপতে উন্তেজিত হোৱা । কোৱা, এতিযা মিনাৰামক
কি কৰিব লাগে ।

—কালিলৈ সঙ্গিয়া আপুনি তাক কিবা এটা অনাৰ চলেৰে
দীনবহুৰ দোকানলৈ পঠাই দিয়ুক । আপুনি পৰহিলৈ গুৱাহাটীলৈ
যাওকলৈ । চকীদাৰে লিঙ্গ মিনাৰামৰ ধৰণ লব । আপুনি
কিবা এটা কৈ থ'ব ।

—মিনাৰাম নহা বেন দেৰিজ চকীদাৰে বিজেই গৈ দীনবহুৰ
দোকান শোবলৈ বে ।

—চকীদাৰ ধাৰ মানে আবি উধাও হৰ । দীনবহুৰ
কৰ—মিনাৰাম দোকানলৈ নাই হোৱা বুলি । বচ হৈ গ'ল ।
তাহ পিষত দেখা হৰ ।

ଆଜି ଏମଣ୍ଡାହ ହେ ଗ'ଲ, ଶୁଧାଂଶୁରେ ଦୀନବକ୍ଷୁବ ଦୋକାନଟ ଢେଟୋବ ଲୈଛେହି । ଲଗତ ଦଲର ଆକ ତିନିଜନମାନ ଆହେ । ଏହି ସଂତୋଷ ତେଞ୍ଚୋକବ କାମ ବହତଥିନି ଆଗବାଟିଲେ ବୁଲି ଶୁଧାଂଶୁରେ ଡାଖିଛେ । ଦିନବପରା ସଙ୍କିଯାଲୈକେ ମାନୁହ କେଇଜନ ଭିତବବ କୋଠାଲି ଏଟାବପରା ଲୋଲାଯ । ସଙ୍କିଯାବ ଲଗେ ଲାଗେ ଏକଳ ଏଜନକେ କୋନ କେନି ଯାଏ, ଦୀନବକ୍ଷୁରେଓ ଗମ ନାପାଯ । ଅରାଶ୍ୟ ଏହି କେଇଦିନବ ଭିତବତ ହୋଇବା ତେଞ୍ଚୋକବ ଶୁଭ୍ୟ ଆ ଲାଚନାତ ଦୀନବକ୍ଷୁ ଆକ ଅକଣେଓ ଡାଗ ଲୈଛେ ।

ପ୍ରଥମତେ ଦଲଟୋବ ପ୍ରତି ଅକଣବ ଅକଣମାନ ବିଭିନ୍ନ ନୋହୋରାକୈ ଥକା ନାହିଲ, ଆକ ଦୀନବକ୍ଷୁବ ଆହିଲ ସଂଶୟ । ସମାଜର ସତ୍ୟ କଥାବ୍ୟୋବ ଆଲୋଚ । କବାତ ଏନେଥବଣେ କିମ୍ ଇମାନ ଗୋପନତାବ ଆଶ୍ରଯ ଲବ ଲଗା ହୟ—ଏହି କଥାଟୋ ଅକଣବ ମନତ କେଇବାଦିନଲୈ ବହସ୍ୟ ହେଯେ ଆହିଲ । କିନ୍ତୁ ହେଇ ଏଦିନତେ ଅକଣ ଆକ ଦୀନବକ୍ଷୁବ ବିବାଗ ଆକ ଆଶକା କମି ଆହିଲ । ଅକଣେ କ୍ରମାଂ ମନ କବିଛ ମାନୁହ କେଇଜନବ କର୍ମ ପ୍ରେବଣା ଆକ ଆଶ୍ରଯିଷାସ । କଥା ପାତିଲେ ମାନୁହ କେଇଜନବ ସୁଖତ ଇହିଟୋ ଲାଗିଯାଇ ଆହେ । ଖୋରା-ବୋରା କିମ୍ବା ଏଟା ହ ଲେଇ ହ'ଲ । ଲେଇବୋର କଥାତ ତେଞ୍ଚୋକବ କୋନୋ ବକମବ ବିବକ୍ଷି ନାହିଁ । ନିଜେଇ ବକ୍ଷାବଢା କବେ, ଏମାଜ ଥାଏ, ଏମାଜ ଲାହୋନେ ଥାକେ । ଦୀନବକ୍ଷୁର ଦୋକାନବପରା ଯି ପାବେ ଚାଉସ-ମାଇଲ ମିନ୍-ଡେଲ, ଆଲୁ ପିଲାଜବ ବୋଗାନ ଥବେ । ଅରାଶ୍ୟ ପାହାଡ଼ି ମଳର ବିଭିନ୍ନ ଥବତ ଶୁଧାଂଶୁହିତବ ନିଜା । ଦୀନବକ୍ଷୁର ବିଭିନ୍ନ ଚିପାବେଟ ଏତିରାଓ ବୈତିବପରା ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଦୀନବକ୍ଷୁର ହୋକାନଥନ ହୋକାନଥନ ପ୍ରାଚୀବ ମାନୁହବ ବହତ କଥାତ ଶୁଭିଧା ହ'ଲ । ଅନ୍ତର ନିଯମ ତେବେ ଆବିଧିଲେ ଏତିରା ତେଞ୍ଚୋକ ବିଭିନ୍ନ ବକାବଲେ ଅଗଲେଓ ହର । ପୁଣ୍ୟାଶୀବ ମାନୁହକ ଦୀନବକ୍ଷୁରଇ ନେଟ୍ରାନ୍ୟ ବକ୍ତବ୍ୟ ଦୋଖାନ ଧରିବ ପରା ହ'ଲ । ପ୍ରାଚୀବ ଧେଜିକାନକଲେଓ କହକାବ ହଲେ ମାହ-ଶବିରର ଯି ତେଞ୍ଚୋକବ ଧେଜାବୀ ମତ ଲିଖ ପରା

ই'ল । দীনবঙ্গের মোকানত আজিকালি চেনিও বাধিহে । সোশ্বৰাম-
ইতির নিচিনা মাঝহে শাপ বুলিসে চেনি আনিবলে দীনবঙ্গের
মোকানলৈক ঘার ।

দীনবঙ্গ মাঝহটো অমায়িক । কিছুদিনৰ ভিতৰাঙ্গ ভঙ্গ ভঙ্গ
অসমীয়া কথা ক ব পৰা ই'ল মোকানত অসমীয়া বাড়বি ক কত
ছথণ্ণ বাখ । এখন দৈনিক আনখন সাপ্তাহিক । পঢ়িবপৰা
গৌৱৰ মাঝহ ছুট এজান দেশ বিশেষৰ খবৰো লৈ যায়হি দীনবঙ্গের
দোকানাঙ্গ । সখ্যপাল প্রতিক দীনবঙ্গায় নিজেট পঢ়ি শুনায
ছুট ১৩ খ < গৌৱৰ মাঝহৰ লগত ভাবৰ আমান প্ৰদানত
দী মনুৰ এল পা শনুবিধা হোৱা নাট তাক গৌৱৰ মাঝহৰ তা ।
স চৰ সম্ভৱ নচৈ থকা নাই ।

দন মু ১৫ গৱৰ্বল অঙ্গা ৫ ষষ্ঠি ৩ আউগ পোচাটো বছৰ
ই'লাহ ২৫ একেবৰ । স মোকানখন নিয়ৰ্ব ভেলেৰে আৰম্ভ কৰিবছিল
তাৰপিছত লাজ লাজ সি ভাৰ সক মোকানখনত চেনি, ঢাউল
দাউল কৰাচিনা মল আদিও বধা হ'ল । এই বছৰাঙ্গ সি ধৃতি
কামিজ গেজি আৰু ঢাকু ঢাকুৰ বাৰ কাগজপত্ৰ আদিও
অনাৰ কথা আৰু । গৌৱৰ মাঝহৰ প্ৰয়োজনীয় বস্তু আনি
মোকানপঞ্চাঙ্গ দীনবঙ্গক প্ৰৰাসী বুলি গোৱৰ কোনেও সাম্ভত বা
ঘৃণাৰ কুৰৰে নাচায় । যারা পাচোটা বছৰত গীণৰখনত ডিনিবাৰকৈ
বানপানী হোৱাত সাধাৰণ মাঝহৰ দুৰ্গভিৰ শীমা বোহোতা
চৈত্তিল সই সময়াল দীনবঙ্গে অনুৰূপ পৰিচয় ছৰীয়া গৌৱলীয়া
মাঝহ বুঝিব পা বাক । মোকান উৰকৈ বিমা পয়চাত ঢাউল
দাউলৰ যোগান ধৰিয়ে দীনবঙ্গ কান্ত থকা নাছিল, গৌৱৰ
মাঝহৰ লগত কলমছ কাটি ভাৰে ভেল সাজি ভেল বিৰোচ্চ
আৰু ল'বা-হোতালীবোৰক উপাৰ-সিপাৰ কৰাতো সি কৰ্মপটুচাৰ
পঞ্চিল দিছিল । দীনবঙ্গক শেৱে সকালাতে বিখাসী, দৱালু
আৰু নিৰ্ভৱলীল বুলিয়েই জান । এইজন মাঝহৰ মোকানত

কেইজনমান আঞ্চলিকগোপনকাৰী মাছুহে আজৰ লৈ গাৰিৰ ভিতৰত
সোমাই কামকবাৰ কথা কোনেও ভাবিব নোৱাৰে।

গাৰিৰ মাছুহে এই কথাটো ভাবিব নোৱাৰ কাৰণ অৱশ্যে
দৌনবন্ধুৰ অমায়িক স্বভাৱটোৱেই নহয়, আৰু এটা কাৰণ হ'ল,
এনধৰণৰ কিছুমান আঞ্চলিকগোপনকাৰী মাছুহৰ দল ম্জাইছে বুলিয়েই
বা অসমীয়া গাৰলীয়া মাছুহৰ কেইজনে জানে ? আঞ্চলিকগোপনকাৰী
সকলৰ উদ্দেশ্য কি বৰ্তমান কাম কি, কিয় তেওঁলোকে নিজৰ
কামৰ কাৰণে আঞ্চলিকগোপন কৰিব লগা হৈছে সেইবোৰ গোপন
কথা আস্বাচনী বা বাবিকাকতত একাশ জানো হব পাৰে ?
প্ৰদাশ হলেও এটাই খবৰ প্ৰচাৰ হয় সেইটা খবৰ একেটা
অঞ্চলৰ চাঞ্চল্যকৰ হত্যাৰ খনব কোনোৰা এখন গাৰিৰ কোনোৰা
এজন আচাৰৱন্ত মাছুহ বার্টদি গৈ থাকোৱত কোনোৰা আতঙ্কায়ীয়ে
আক্ৰমণ কৰিলত মাছুহজনৰ ধিতাতে মৃঢ়া বল দোষীক ধৰা
পেলাবলৈ পুলিচৰ ভদন্ত চলি আছে, তমানহি। এনধৰণৰ
খবৰ দুৰ্ঘীয়া অশিক্ষিত বাটজৰ মন নভবায় পোটা মুপুৰায়।
এনবোৰ খবৰত অভাৱগ্ৰান্ত মাছুহৰ বি আছে যায় ?

গাৰলীয়া মাছুহৰ এই অজ্ঞতাৰ বিষয়ে অৱগ আৰু সুধা শু'ৱ
ভাবিব লগা হৈছিল। অশিক্ষিত মাছুহক আঞ্চলিকগোপনকাৰীসকলৰ
প্ৰকৃত উদ্দেশ্যা বুজাই দিবলৈকে সুধা শুৱে অৱগৰ সম্মান লৰ
লগাত পৰিচিল। সুধা শু'ৱ অৱগৰ সহায়ত কেইদিনমাৰৰ
ভিতৰতে গাৰিৰ কেইৰাট, ও অভাৱগ্ৰান্ত পৰিযালৰ দুৰৱহাৰ বুজ
ললে। এই স ক্রান্তাত বহাগীৰ মাক যমুনামু। এবাৰ লগ
পোৱাটো সুধা শু'ৱ নিতান্ত প্ৰায়াজন।

অকথে সুধা শু'ক ঘৰে বাহিৰেদি যমুনাৰ ভাতৰকা চালিখনৰ
ফালে লৈ গল। চালিখনৰ তলত একুবা ঝূঁট অলিছে। ঝূঁইৰ
পোহৰত সুধাংশুতে মন কৰিলে চালিখন আওড়ি আছে শোনিব
অৰটোত। চালিখনৰ ঘূটা এটাত বছা আছে এজনী ক'লা হাগলী।
শান্ত হাগলীজনীৰ গাৰ উৱ লৈ ভিতৰটা পোৱালি তই আছে।

সুধাংশুইত্তে দেখি ছাগলীকরীয়ে মুরটো তুলিলত যমুনাই ছাগলী-
জনীর কালে চাই দেখিল পোরালি কেইটা ভাইব বুরুব মাজত।
তমুনিয়াহ এটা পেলাই যমুনাই জুই ঝুবা বচাই দিলে। জুইব
ওপৰত এটা মাটিৰ কচ। ভাইব যমুনাই শুদ্ধ চাউলৰ ভাই সিঙ্গা
ইছে। আঠটা প্রাণীৰ তোক গুণবলৈ আঠ মুঠিও খুদ নহয়
কাৰণ, অমিতা এটা ও যিহি ক কুটি দি আহাৰৰ পৰিমাণ বচাইছে।
শুহুপৰীয়া আজি আটাইকটিটি প্ৰাণী লঘাবে আছে। মহাজনৰ
ঘৰত ব্ৰহ্মাৰী কৰি যমুনা সঞ্জিয়াহ ঘৰলৈ ঘূৰিছিল কিন্তু হাতত
কপ এটাও আনিবপৰা নাই। চাউল জাবীৰাত যিৰিনি শুদ্ধ
কলাটিল ভাৰ আধাৰিনি মহাজনৰ হাহ পাৰলৈ ধৈ আধা লৈল
অ হলিল। সেট শুদ্ধ চাউলৰ আকৌ আধামান পুৱাৰ সাজলৈ ধৈ
নাকীৰিনি গ্ৰান্থা মাটিৰ চকা ত বহাই দিছে।

এবছৰ কথৰাম শয়াশ্যামী হৈ পৰি আছে। যমুনাই প্ৰথম-
ফল ট ঘৰ মি ১৫ মি কৰি ধান চাউল পয়চা পাতি আনি
ল ব। হেৱানী কেইটাক নিৰ্মিতভাৱেই খাৰলৈ দিছিল কিন্তু আজি
কিছুদিনধৰি যমুনাই গাঁৱৰ মহাজনৰ ঘৰত বনবাৰী কৰিব লগা
হৈছে। অৱশ্য প্ৰত্যোক দিনৰ বাবদ যমুনাই কিবা এটা হাজিৰা
পায সেইখিৰি তৎ মহাজনৰপৰা আনিব বোৱাৰ। দিন হাজিৰাৰ
পয়চাৰ যোৱা বছৰ লোৱা হল টকাৰ ঝণ পৰিশ্যাধ কৰি যায়।
কাচিভৈ যমুনাই মহাজনৰীক কাৰুতি মিনতি কৰি দৃই এটকা কপ
আনিব পাব। অৱশ্য ধান চাউল ভৱা কাম হলে মহাজনৰ বৈণী
যোক একো সময়ত ধান এস্দান, কেড়িয়াৰা শুদ্ধ চাউল কিছু নিদিয়া
নহয়। কিন্তু লাভৰ মূৰত কপৰামৰ ঝণ পৰিশ্যাধ হোৱাত পলম
হৈ যাইলৈ।

তিনিমাহ হ'লহি যমুনাই মহাজনৰ ঘৰত কামকৰা, আৰু এই
তিনিমাহৰ কিভৰত আৱ এশ টকা যমুনাই পৰিশ্যাধ কৰিলে, আৰু
এশ টকাৰ ঝণ গ্ৰিয়াও আছে। এই ঝণৰ কাৰণে যমুনাই মহাজনৰ
নানা কৰ্কৰনা আৰু অসুস আচৰণ সহ্য কৰিব লগা হৈছে। ইলামে
খোৱাৰোৱাৰ অভাৱত কপৰামৰ বেৰাৰ দিনক দিন বাঢ়িছে আৰু

তাৰ লোডোৰ পোডোৰ স'বা-ছোৱালী কেইটাৰ হাড়হাল ওলাট-
হৈগৈ সেয়ে হেগ বুজি কপৰামৰ ঐশীয়োক আন মামুহৰ ঘৰতো
একোদিন কাম নকৰা নহয় কিন্তু সেই কথাটাৰ গম লৈ মহাজন
এদিন কপৰামৰ ঘৰত ওল লহি। তাৰপিছু, যিবোৰ কাণ হ'ল,
সেই সকলোবোৰ অকণেই যে বহাগীৰ মাকৰপৰা শুনিছে। এন
নহং, সুধা-শুরেও এই কেইদিনৰ ভিতৰতে মাজনৰ ব্যাভিচাৰৰ
কাহিনী উদয়াটন কৰিছে। আজি সুধা-শুরে বহাগীৰ মাকৰপৰা
নিজে সবলো বৃত্তান্ত সবলৈ বিচাৰি অকণৰ লগে ল/গ জু বুৰাব
পোহৰত আগবাটি গ'ল।

অকণইতক দেখি যমুনা আচৰিত নহ'ল। সহজভাৱে পৌৰা
হুখন আগবঢ়াই দিসে তেঁলোকক বহিবলৈ। অকণে বহাগীৰ
মাকৰ মুখলৈ চাট ক'ল—মই নবহো। আপোনাক কৈ যোৱাম'ও
এও আপোনাৰ লগত অলপ দৰকাৰী কথা পাতিৰ খুজিছে। আ'
বহাগীইতে খোৱাই নাই নহয় ?

—সিইতে খাৰ বাক। টোপনি গ'লে সিইতক উঠোৱাও টান।
কওকচোন কি কথানো ? যমুনাই ভাতৰ চৰটো মমাই ধৈ ক'লৈ।

—সুধা-শু কুমি কথা পতা, মই যাওঁ। অকণে কলৈ

—ব'ব। বহাগীয়ে আপোনাক দেখা পালে বৰ ব পাৰ।
তাইক জগাই দিঙ্গৈগে। অকণলৈ লক্ষ্য কৰি বহাগীৰ মাকে ক'ল।

—ব'ব, ব'ব। তাইক অকণমান পৰ হুতুলিব। এও আগতে
কথা হওক আপোনাৰ লগত। মই যাওঁ

—নাধাৰ, ব'বচোন।

—বহো তেনেহ'ল। কওক এতিয়া, এও শুনক মহাজনৰ
অভ্যাচাৰৰ কথা।

—সেইবোৰ কৈনো কি হৰ ? তেঁলোকৰ দিন পৰিছে। আমাৰ
কপালত কষ্ট আহে যেতিয়া সহ্য কৰাৰ বাহিবে উপায় নাই। বহুনাই
চলচ্ছীয়া চকুবে কৈ গ'ল।

তেঁলোকৰ কোত্তাৎ দিন উকলি আহিছে। এইবোৰ কথাত

কগাল ছপাপৰ একেৱ কথা নাই। কওক কি >হচ্ছিল। দৃঢ়বৰত
সুধা শু'ৱ সুধিলে।

— সইবিশ্বাক কথা পুলিচলৈ ঘোৱাট। মই ভাল নাপাণ।

— পুলিচৰ ওবলে আমি নাধাৰণ। আমি নিজেই ইয়াৰ
প্ৰ তকাৰ কৰিম।

সুধা শু'ৱ কথাৰ আতিশ্বৰি নাপাই বহাগীৰ মাকে অকণলৈ চাই
থাকিল।

— কওক মহাজনৰ কথা সুধিছে। সেই পাশওই আপুনি
কাম কৰিবলৈ নাধাৰণ কি কৰিছিল? এই ডগাৰাজৰোৰ মই-
মতালিক প্ৰশংসন দিলে সমজৰ বহুত অপকাৰ হব। এনে
কুৎচিৎ অন্যায়ৰ আমি প্ৰতিকাৰ বিচাৰে।

— কিনো কম, কৰলৈ লাজ লাগে। আজি আমাৰ অৱস্থা
এনে হোৱাত জীৱনত বহুত তিবঙ্গাৰ পালে।। শুনিবলৈ বিচাৰিছে
শুনক। কিন্তু এইকথা কেনবাকৈ মহাজনে জানিব পাৰিলৈ মোক
শুদ্ধায়ে নোৱাৰ।

— জানিব নোৱাৰ কওক।

যমুনাই সুধা শু'ব কথা শুনি কোপাৰলৈ ধৰিল আৰু লাহে
লা তকে গল তুলিব লৰা ছোৱালী কেইটাক ভাত দিব নোৱাৰাত
মঠ আন এৰেত কাম কৰিবলৈ গল।—হই এটকা কপ আনিব
পাৰিম বুলি।

— আড়িকালি গাৰত দিন হাজিবা খৃঁঁগাই ঢকা দৰ পৰা
লোক তাৰ মানে আৰু বহুত খোহাইছ বুল ঝালো। সেই
শ্ৰেণীৰ মাঝুহৰ এটা হিচাপ লব লাগব।

— আমাৰ গাৰত গভিয়া ধৰী মাঝুহ বহুত আছে।

— কিছুয়াৰ নতুনকৈ ধৰী হছে দেখিতো আপোনালোকৰ কষ্ট
বা ঢাক।

— কষ্টে তাৰ কথা নাই নহয়, কিন্তু তিৰোতা মাঝুহ গাত
পৰপুক ব হাতাগলে আৰু আমাৰ ধাকিল কিটোঁ।

বহাগীর মাকে বিহার আচলখনবে মুখখন ঢাকি ধরি
উচুপিবলৈ ধরিলে —কথা নাই বতৰা নাই সজ্জিয়াপৰত সেইদিন
মহাজন আছি মাৰ গাত থৃ পেলাট দিলে। হাতখনত টান
মাৰি মোক আগ চোকাললৈ চোচাৰাট লৈ গ'ল। ইহ তৰ পিতাকক
শুনাটি কলে —মতা মাঞ্ছুহটো হৈ ঘৰত আছ বৈণীয়েক ঘৰে
ঘৰে টিঘিল ঘিলাবলৈ পঠই দিছ। তাৰপিছুত যিবাৰ কথা
কৈছে মই আক কৰ নোৱাৰা।

—কি হৈছ কওক। সুধা শুব মাতত বহাগীয় টোপনিা
ওহ কৈ উঠি বাগৰ সলালে।

—বেমাৰী মাঞ্ছুহজনক এবি মই বোল ঘাৰ ঘাৰ গা
বেচি কৰিছো।

—বুজিছো সকলো। কথাৰ লগে লগে সুধা শুৱে মূৰ
দূপিয়ালে।

—তেঙ্গ নিজেই ইমান অসং মহাজননী অলপ আতৰ
হলেই মোক যিহে আপচু কথা কৈ জোকাৰ। বিস্তু কৰিম কি ?
ধাৰ পৰিশোধ কৰিব পাৰিলাই সেই কুলা গাৰ বোৰৰপৰা বক্ষ
পৰিম। ইফালে ল'বা-ছোৱালী কেটেটাৰ মুখলৈ চাৰ নোৱাৰি।
সৌৱা নহয অন্ন সিজাইছো মহাজনাৰ গৰুফোহ এইবোৰ খায।
আমাৰ মাঞ্ছুহেট খাৰ লগা হৈছে।

—মাহীদেউ আজি আপুনি আক আপোনাৰ ল বা ছোৱালীয়েই
যে এনে বস্তু ধাটিছে আক প্ৰাযে লঘোনে আচে সেইটা
নহয়, আমাৰ দেশৰ গাঁৱে গাঁৱে বক্ষ সোকৰ এনে হৃদশা।
কিন্তু এই অত্যাচাৰৰ আক হৃদশাক ভাগ্য বুলি আমাৰ দেশৰ মাঞ্ছুহ
ভাৰিথাৰিৰ পাৰিছে এইটোৱেই আটাইতকৈ আচৰিত কথা।

সুধা-শু ধিয় হ'ল লগে লগে অকণো ধিয় হল। অকণলৈ
চাই সুধা শুৱে পুনৰ কলে—এনেকৈ নহব ছাৰ।

অকণে একো উন্তৰ নিদি মাধোৱ সুধা-শুৰ উন্দীগু চকু ছটালৈ
চাই ভাৰিলে গাঁৱে গাঁৱে বস্তু কলোৱাৰ সময় হলহি।

—যাঁৰ বলা সুধা-শু বাতি হ'ল।

—বলক ছাৰ।

হয়ো যেন হাতত সাৰে কৰিত সাৰে গুলাই গ'ল। বহাগীৰ
মাকে এইবোৰ অকণক বাধা নিহিলে।

ପୋଷକ

—ମୁଁ ଆକୌ ଆହିଲେ । ଡାପରାଇ ଥକା ହରାବଥନ ନାଟ୍
ଗଧାକୀଯେ ମୁକଳି କବାବ ଲଗେ ଲଗେ ଡା ହରବାବ ଫାଲେ ଚାଇ ଅଞ୍ଜୁରେ
ଡକ୍ଟର ଭାରତ କଲେ ।

—ବର ଭାଲ କଥା । ହାହି ହାହି ଡା ହରବାଇ ସହାବି ଦିଲେ ।

—ମୋର ଦେଖୋ ଅଶୁଦ୍ଧ ଭାଲେଟ ନହୟ ?

—ଟେମାନ ସୋନକାଳେ ଅଶୁଦ୍ଧ କେନେକୈ ଭାଲ କରିବ ତୋର ?
ଅଞ୍ଜୁର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦି ଡାକ୍ତରରେ କଲେ ।

—ମାୟେ ଦେଖୋନ ବୈଛିଳ ଆପୁନି ଖୁବ ଭାଲ ଡାଙ୍କର । ମୋର
ଅଶୁଦ୍ଧ ଡକ୍ଟରଗାତ୍ର ଭାଲ କରି ଦିବ ନୋରାବଳେ ବିହବ ଭାଲ ଡାଙ୍କର
ଆପୁନି ?

ଏକ ଡାକ୍ତରାତ୍ମକ କୈ ଗଲ ଅଞ୍ଜୁରେ । ବନ୍ଦନାବ ଫାଲେ ଚାଇ
ବହକ ବୁଲି କୈ ଡା ହରବାଇ ଆକୌ ହାହିବଲେ ଚେଷ୍ଟା କରିଛିଲ
ସଦିଓ, ଭାଲକୈ ହାହିବ ନୋରାବିଲେ । ସବୁ ଛୋରାଲୀ ହଲେଓ ଅଞ୍ଜୁର
କଥା ଡା ହରବାଇ ଡଳାଇ କରିବ ନୋରାବି ଗହିନ ହୈ ପରିଲ ।
ନାଟଗରାକୀର ହାତବପବା ତେଣୁ ଶୌଚ-ପେଚାର ପରୀକ୍ଷାର କାଗଜିଥନ
ଲଲେ ଆକ ମେଟ କେଇଥିନ ମନୋଯୋଗେବେ ଚାବଲେ ଧରିଲେ ।

—ନାପାଯ ନହୟ ଡାଙ୍କର ମାନୁଷକ ଏଇକୈକ କଥା କବ । ବନ୍ଦନାଟି
ଅଞ୍ଜୁର ଚୁଲି କେଇଡାଳ ଠିକ କରି ଦି କ'ଲେ ।

—ଡାଙ୍କର ମାନୁଷରେ ତେଣେ କିମ୍ବା ମୋକ ଯେବନୈକେ ତେଣୈକେ
କଥା କର ?

କୋଠାଲିଟୋବପବା ଗ୍ଲାଇ ଘୋରା ନାଟଗରାକୀଲେ ଏକେଥରେ ଚାଇ
ଅଞ୍ଜୁର କ'ଲେ ।

—ଅଞ୍ଜୁ ।

ବନ୍ଦନାବ ମାନୁଷ ଭାରତରେ ଭଲଭୁବ ଗପି କରି କାହୁଡ଼ିବ ମୁଖର

কবলৈ ধরিলে—তাইক তোরকৈ শাসন নকরিবাচান তাটি
ঠিকেষ্টিঙ্গো কৈছে।

—মোৰ কেতিয়াৰা বৰ দুখ লাগে বয়সৰ জোখাই মই
ছোৱালীজনীক একো শিকাৰ পৰা মাটি। —আবেগবে বল্লমাটি
ক'লে।

—আপুনি ছোৱালীটিক বয়সতকৈ বেছি শিবাৰ খুড়ি
অসুবিধা পাইছে।

ডা হুৱাৰ মন্তব্যত বল্লমা নিৰবে তলমূকে থাকিল।
অঙ্গুৰ এবাৰ ডাকুৰৰফাল এবাৰ মাকুৰকালে চাৰলৈ ধৰিল।
পৰিবেশটাৰ গান্তীৰ্থ অসুস্থল কৰি তাইব অকণমানি মনটা শাস্ত
হৈ পৰিল। ডা হুৱাৰ মেজৰ ওপৰত থকা চলন কাঠৰ হাতীটো
অঙ্গুৰে আজি চুৰলৈ ইচ্ছা নকৰিলে। ডা হুৱাৰ এবাৰ অঙ্গুৰ
ফালে চাই প্ৰেচ ক্ৰিপচন লিখিবলৈ ধৰিলে। লিখা শেষ হ'লত
ডাকুৰে প্ৰেচ ক্ৰিপচন থন আগবঢাই দি কলে—এইমতে ঔষধ
খুৱাৰ। ভজাৰস্ত খাৰলৈ নিৰিব। পৰাপৰকত সিজোৱা বস্তু দিয়াই
ভাল হৈ। কুহিয়াৰ, কৰ্দে, জাতীয বস্তু দিব।

—জনদিচ হৈছে নহয়? বল্লমাই উৎকষ্টাৰে সুধিলে।

—হয়। ডাকুৰে শুনৰ দিলে।

—মই টিকোই ভাবিছিলো এভিয়াত বৰ মঙ্গিল হৈ।

—একো মঙ্গিল নহয়। ডাকুৰে বল্লমাৰ উদ্বেগ বৈমোৱাৰ
চেহাৰে ক'লে।

—মঙ্গিল জহুৰ নে? অঙ্গুৰ যে সিজোৱা বস্তু থাবকে
নোখোজা।

—ইস মই বোলে সিজোৱা বস্তু নাখাও। নিজেও নাখায়।
আজি তুমি মাহীদেউৰ আগত তেক্ষণ সিজোৱা বেয়া পাও বুলি
কোৱা আছিলা?

অঙ্গুৰ কথাত ডা হুৱাৰ হো-হো-কৈ হ'লিবলৈ ধৰিলে।
লগতে অঙ্গুৰও হ'লিবলৈ বহিব প্ৰেছেজে তাইব মন বেৰত আৰি

খোরা ছবিপ্রমত্ত নিমগ্ন হল। ছবিথে কাজিবঙ্গা অভয়াবণ্যৰ। অবগাব মাজ মাঝ ষটা সক্ষ বাট সেই বাটদি গৈ থকা এজাক হাতীলৈ চাটি অঞ্চল গন খেলিয়েনি তৈ গ'ল। তাইব শিশুমনে চলন নাঠৰ সক্ষামত আকোৱা পকোৰা বাটেদি ঘূৰি ফুবিলৈ। তাইব কল্পনাটি ছবিধনত বিচাৰি পাল—সেয়াই মহীশূৰৰ অৰণ সেইবাৰ চলনগছ আৰু হাতীৰাৰ। চলনকাঠৰ নেকি। নহয় নহয়, সেই হেইটা দেখো কৌয়া হাতী। বনৰীয়া হাৰীয় মাঝুহ দেখিলে খেদি আহে বুলি মাকে সাধু কঙ্গাত এদিন বৈছিল। ভৌতিক ভাবত তাই কৰ নোৱাৰাকৈ মাক তাতত ধৰাৰ লাগ আপোনামন কৈ উঠিল—থেঁ সেইধন ছবিাহ।

বন্দনা আৰু ডাকুৰ অঞ্জুৰ কথা সুন্তুনিল। ডাকুৰ হাহিত বন্দনা প্রাজত কোছমোছ খাল আৰু এজনী সক পোবাশীৰ দাব ববলৈ ধৰিলৈ—ভেঙ্গি মট বেয়াটি পাণি খাবলৈ। ভেঙ্গিৰ সিঙ্গোৱা ভজা কি খাচ ?

কল্পনাবিভাব অঞ্জুৰ তেড়িয়াও বিজনি বিচাৰি ওৰাৰ ছবিধনৰ হাতীজাক ষৱাৰ চলন কাঠৰ ষাঠীটা নিৰীক্ষণ কৰিছিল।

ডা দৱৰাট মুঢ দৃষ্টিবে বন্দনালৈ চাট মনৰ আনন্দতে কল,—আপোনাৰ বাক্তীয় আজি এপাহি ভেঙ্গি ছিঙি ধৈৰেছ। সেইবেণ না-াজও ছাগ। সিঙ্গবৈয়ে আপোনাক শুৱাৰ যেন পাইছা।

—বুজা নাই বি কৈচে আপুনি ! ডা দৱৰালৈ চাই বন্দনাই কলৈ।

—আজি জানো মাৰসীয় আপোনাক আমাৰ দ্বৰত ভাত খাবলৈ নিঃস্তুল কৰা নাই ?

—অ', হয়, হয় আতিছে। কি হ'ল তাত ? বন্দনাই অলপ আচৰিত হৈ সুবিলৈ।

—আপোনাক ভাতৰ সংগত শুৱাৰলৈ মাৰসীয়ে আজি পুৱাতে

ৰাবীত নিজে শঁশোৱা ভেঙি এগালো ছিঙি হৈছে ।

মাঝুৱে খুড়ালে অৱশ্য ভেঙি থাব পাৰ্বা ।

কিয় ? আপুনি যে ভেঙি নাৰায় মেইবথা মানসীহে
নাজানে মেকি ?

জান, বিস্ত পাহৰিছে হয়তো । সময় মাঝুহক বৰ্ষত
বথাকে পাহৰায় ।

বল্দনা ক্ৰমাং গহীন হৈ আহিল যে মন কৰি ডা দুবৰাই
ক'ল —আপুনি কথাটা চিৰিয়াচলি ল'ল । মই ধেমালিছ
বৰিছো ।

—নাই নাই তোনকৈ নাভাৰিব । আপোনাৰ বথাত মই
আক্ষেপ একা কৰা নাই । আপোনাৰ ধেমাল বৃঞ্জি পাটাছা ।

পাহৰি থকা কথা বিছুমান মনত পৰিব খোজাত সজ্জাগ
ভাৰবেৰে বল্দনাই যেন চকু মূখ মছিলে ।

—মাঝুহ ইমান চেমজিটিভ হব নাপায । প্ৰচক্ৰিপ চন
লিখা কল্প ঢাবে নিজৰ অজ্ঞাত কাগজ এখনত একাটাকৈ বৃত্ত
আকি আকি আপোনমনে ডাক্তাৰে কলে ।

—মা তোমাৰ কি হৈছে ? কিয তাৰবুৰা কৰিছা ?

—অঞ্জিৰ বথাত উদ্বলিত মন শাস্ত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি
বল্দনাই ক'ল,—একো হোৱা নাই অজ্ঞমনি চোৰাচোন সেই
চলন কাঠৰ হাতীটো তোমাক লাগিব ।

—নালাগ । তোমাৰ কি হৈছে আগতে কোৰা । মাৰৰ
হাতখন জোকাৰি অজ্ঞৰ সুধিলে ।

—একো হোৱা নাই বুলি কৈছো নহয ?

—তোস্ত কালিছা কিয ?

—ক'ত কালিছি, চকুত পোক এটা সোমাই গৈছিল ।

—ডাক্তাৰ নোকোৱা কিয তেলে, পোকটো উলিয়াট
দিবলৈ ?

—তেলেতক মহামেউ বুলি মাতিবা হৈই অজ্ঞমা । চকুলৈ
মোহাৰি বল্দনাই কলে ।

—মহাদেউ, অপুনি মাৰ চকুৰ পোঁক্টো উলিয়াই নিদিয়ে
কিয় ? অঞ্জুৰ কথাত ড' হুবাৰাট হাহি ক'লে—মাৰৰ চকুত
পোক নাই অ আকৰী ছোৱালী ।

—কি আছে তোস্ত ? অঞ্জুৰ সুধিল ।

—চকুলো মাৰে কালিছিল ।

—কিয় কালিছিল ? আপুনি মাক খ কৰিছিল ?

—ঞ, খ কৰিছিল ।

—কিয় ?

—ডা হুৱৰা এহবাৰ অপ্রস্তুত হৈ পৰিল । অঞ্জুৰ প্ৰস্তুত
এৰাই যোৰা যে সহজ নহয় সেটকথা ভাবিয়ে বলে—মাৰৰ
অলপ কথাত হুখ পায় । তই মাৰক দিগদাৰি নিদিবি দেই ।

—মই মাক কেতিয়া দিগদাৰি দিলৈনো । আপুনিহে মাক খ
কৰিছিল । কিয় খ কৰিছিল মোক কৰ লাগিব ।

—তাক সিজারা বস্তু খুলাবলৈ বৈছে । মাৰে তট নাখাৰি
বুলি আপন্তি কৰিছিল । সেয়ে মাৰক খ কৰিছিলোঁ । আৰু
তোকো কৈছা—তট সিজারা বস্তু খাবি বুজিছ ?

—ডাক্তাৰ উপাদশত অঞ্জুৰ প্ৰাণ কাৰৰ হৈ উঠিল ।
তাই মাৰক ফালে বৰুণভাৱে ঢাই কাল—মা মই তোমাক
দিগদাৰি নিদিঙ্গি আৰু । তুমি নাকালিবা মা । তুমি কালিলে
মোৰ খুৰ বেয়া লাগে । মই সিজারা বস্তু খামদেটে ।

—অঞ্জুৰ কথাত ডা হুৱৰা নিৰ্বাক হৈ পৰিল । বন্দনাই
অঞ্জুক আস্তন্ত কৰিবলৈ গৈ মূৰত হাত বুলাবলৈ ধৰিলে তাৰ
পিছত তাইৰ সক হাতখনত ধৰি কলে—অঞ্জুমনি, আমি এতিয়া
যাওঁ ব'লা । মাঝু মাহীয়ে ভাত খাবলৈ মাতিছে নহয় ?

বন্দনাৰ কথা শুনি, বাধা ছোৱালীৰ দৰে অঞ্জু ঘপহকৈ
থিৱ হ'ল ।

—অঞ্জুমা কিমান লজ্জী ছোৱালী । এই সক ছোৱালীজনীয়ে
আপোনাৰ কাৰণে কিমান ভাৰে ।

বন্দনালৈ চাটি সাজ্জাৰ স্বৰত ডা দুৱৰাই হঠাতে এনেকে
কলে যদিও, তেওঁ চমক খাই ভাবিলে—ত'লেই বা মানসীৰ বক্ষু
তথাপি বন্দনা তেওঁৰ দুদিনৰ চিনাকি। ইয়াৰ কম সময়তে তেওঁ
এগৰাকী অপৰিচিতা নাৰীৰ লগত এনেদৰে কথা কোৱাটা উচিত
হোৱা নাই। ডা দুৱৰাব কথা শেষ হয় মান বন্দনা থিয় হৈছিল।
কথা শেষ হলত বন্দনাই অঙ্গমানপৰ অঞ্জুলৈ চাই আছিল।
ত বপিছত লাহৈকে কলে—হয় অঞ্জ বৰ ভাল হোৱালী।

—মাক জোকাটছা ? মই বুজি পাইছো। কথাৰ লাগে
লগে অঞ্জুৰে মূৰ দৃশ্যিয়ালী।

—নাই, নাই তোক কিয় জোকাব ? তই সচাকৈয়ে বৰ
ভান হোৱালী। বহচোন, কলৈ যাৱ ?

—মানু মাহীৰ তাঁলে। মানু মাহীয়ে আমাক আজি ভাত
খাৰলৈ মাতিছে অঞ্জুৰে ডা দুৱৰাব প্ৰশ্ৰব উভৰ দিলো।

—মই সেইকথা জানো দে। তোৰ বাক তোক লাগিছ
নেকি ?

—কিয় তোৰ লাগিব। মই খাই অহা নাই নেকি ?
মই একেবাৰে পেট ভক্ষি কৰি থাহ আহিছো।

—হয় নেকি ?

—ঁ আপুনি বো কোনকৈ জানিল—মানু মাহীৰ ঘৰ
আমি ভাত খাম যে ?

—আচল কথালৈ এতিয়াহে আহিছদেই। তোৰ মানুমাহীৰ
ঘৰখনো যে মোৰ ঘৰ তই সেট কথাটাৰই নাজান। ডা দুৱৰাই
মূৰ দৃশ্যাট কলে।

—কৈগ হৰ ? অঞ্জুৰে আপত্তি জনালো।—কিয় নহয় ?
তোৰ মাব কোৱা নাহ নহয় ?

—ওহে !

—বহ মই বুজাই কণ শুন। আবপিছত বন্দনালৈ লক্ষ
কৰি দুৱৰাই কল—আপুনি যেজাৰ লাপাৰ, অলপ বহক।

মোব গাড়ীখন কিবা এটা কাহত গৈছে। আহিব অলপ সময়ৰ
ভিতৰতে, আপোনালোক গাড়ীতে যাব পাৰিব। মানসীয়েও
সেই নিৰ্দেশকে মোক দি পঠাইছে।

ডা ছুৱৰাই বল্লনাৰ কথাবিনি কওঁৰে অঞ্জুৰ ডাক্তৰৰ মুখলৈ
চাট ব'ল—কিবা এটা শুনাৰ তাৎক্ষণ্য। তাইব উৎসুক মুখখনলৈ
ট ডাক্তাৰ ক'ল—তোৰ মানুমাহীৰ ঘৰখন মোৰো ঘৰ। সেই-

ঘৰতে থাকো বাৰণে ট মোক মহাদেউ বুলিব লগা হৈছে।
মাহীদেউৰ পুলি গ হ ল মহাদেউ। ডাক্তৰৰ ধাত বল্লনাই শুণ্ডি
পাই হ'ইবলৈ ধৰিলে। অঞ্জুৰ মাকৰ মুখবহালে অৰাক হৈ
চাল।

—তহাত ব'ক স্থূলত এইৰাৰ পঢ নে নপঢ ? অঞ্জুৰে
চাট ডা ব'ব শুনিল

—কি সেইৰাৰ আকৌ ? চালুৱ চুৰাই ডাক্তৰক প্ৰশ
বৰিল।

—য়ন, মহাদেউ-মাহীদেউ খুৰা খুৰী, ডাক্তা-ডাক্তণা।

—মা, মৰাই এইৰাৰ কি বৈোছ ? অঞ্জুৱে আচৰিত হৈ
মাকক শুধিলে।

—এইৰাৰ তা'ক শিকাবকে পৰা নাই। তাতে আগতে
অঞ্জু বে ই লিচ মিডিয়ামত পঢ়িছিল।

জীয়ে ব' কৌতুহলী চকু হৃটাৰে চাই বল্লনাই ডাক্তৰক
ক'লে।

—তই জেওাৰ বুজি নাপাৰ ? বল্লনাৰ কথাত ডাক্তাৰে শুকৰ
নিদি আকৌ চালুক শুধিলে।

—পাওঁ।

—কচোৱ, কি বুজিছ ?

—সৰ্জ লেজী, কাউচ-কাউচেচ।

—আৱ, দেখিহৈ। আৰাৰ অসমীয়া ভাষাতো জেওাৰ
আহে, যেনে শাহীদেউ-মহীদেউ, অৰ্পণ মালীহেষৰ পুলিগ হ'ল

মহাদেউ ।

—অ' তোমকুৱা ।

—এতিয়া বুজিসি মাহীদেউৰ ঘৰখন যে মোৰো ঘৰ ?

—ঘৰখনো পুলি গ হৈ যায নেকি ?

—ধৰে পাগলী এট কও শুন ডাকুৰ মহাবে মানুমাহীক
বিয়া কৰাইছে ।

বলনাই হাঁহি বখাৰ নোৱাৰি অঙ্গুচ বুজাবলৈ ধৰিলে ।

—অ সেইকথা । মহাদেউ, আপুনি কিবাকিবিবোৰ কৈছে ।
বিয়াৰ কথাটোক কোৱা নাই । মা, মানুমাহীৰ বিয়া কেতিয়া
হৈছিল ?

—বছত দিন হল ।

—কাৰাচোন কিমান দিন ।

—কেইবাবছৰো হ'ল ।

—কিমান বছৰ কোৱা না ।

—মোৰ মনত নাই ঠিক ।

—মহাদেউ, আপোনাৰ বিয়া হোৱা কিমান বছৰ হল ?

অঞ্জুৱে প্ৰশ্ন কৰিলে সহজভাৱে ।

—বৰ মস্তিষ্ক, এই ছোৱালীজনীৰ লগত । এই বুলি সককৈ
ভোৰভোৰাই অলপ ডাঙুৰ মাতেৰে বলনাটি ক'লে—’হচে আৰু
অঞ্জু । তুমি কিমান কথা কোৱা ? গা দেয়া লগা নাই ?

বলনাহ যে অলপ অছিবতা বোধ কৰিছ—ডা ছৱবাই
বৃজ পাই ক'লে,—মস্তিষ্ক দেখিহৈ মাকৰ লগতহে বেছি ।
বয়সৰ জোখাই ছোৱালীজনীয়ে এটা কথা জানিব খুজিছে, আপুনি
তাতে অল্পবিধা পাইছে । সেইটো কেনেকৈ হৰ ? লৰা
ছোৱালীয়ে এই বয়সত এনে ধৰণৰ কথা জানিবলৈ কৌতুহলী
হয়েই ।

—তথাপি, একে আন ল'বা হোৱালীতকৈ বেছি তেপতেপাই
থাকে । ডাকুৰ অতিমত শুনি বলনাই ক'লে ।

—মোৰ বিয়া তোৰ জন্মৰ আগতে হৈছে, তোৰ বয়স কিমান
জান ? অঙ্গুলৈ চাই ডাঙুৰে স্থাধিলৈ ।

—জানো ! অঙ্গুৱে উভৰ দিলৈ ।

—কিমান বছৰ হ'ল শোৰ ?

—আঠ বছৰ । নহয় মা ।

—অ । বজ্জনাটি ক'লে অন্যমনস্কভাৱ ।

—তেন্তে শুন মোৰ বিয়া হোৱা এথাৰ বছৰ হ'ল ।

ডাঙুৱ কৈ উঠি হ'লাং বজ্জনালৈ চাই দেধিলৈ—বজ্জনাই
তলমূৰ কৰিছ ।

—মাৰ বিয়াৰ আগ ত ?

—নিশ্চয় ।

—মা তোমাৰ বিয়া হোৱা কিমাৰ বছৰ হ'ল ?

—এই ছোৱালীজনীৰ মুখধন এবাৰ মেলধালে আৰু বজ
নহয় । বজ্জনাই তোৰভাৰটি ব'ল ।

—মই কৰ্ত শু । মাৰৰ বিয়া হোৱা প্ৰায় নবজ্জ্বলান হ'ল ।

—আপুনি মাৰ বিয়ালৈ গৈছিল ?

—নাই যোৰা ।

—তেন্তে কেনেকৈ জানিলৈ ?

—তোৰ মাঝু মাহীয়ে কৈছ ।

—অ' ।

বন্দনা কেতিয়া অন্যমনস্ক হে পৰিছিল, ডা ছুৱৰাই মন
কৰা মাছিল । এটি কৌতুহলী শিশুৰ মনৰ খোৰাক জোগাই
ডা ছুৱৰা ব্যন্ত হৈ পৰাৰ লাগ লাগ বন্দনাই স্থৃতিৰ অবণ্য
কালি অতীত জীৱনলৈ উভৰত গল । বিয়া হোৱা নবজ্বৰ পাৰ হৈ
গল । তাৰপিছত এটি সকলৈ মনোৰম ঘৰ, সেই ঘৰতে উঞ্জলি
আছিল অৰপৰ অপৰপ কাস্তি । অঙ্গুৰ অস্ত্ৰৰ প্ৰক্ষেপণত শাস্তিৰ
মম ঢাই কেনেকৈ আকোৱালি লৈছিল বন্দনাৰ সমস্ত সন্তাক, কিন্তু
তাৰপিছত তাৰপিছত কেনেকৈ আছিল সমস্তৰ উষ্ণাল প্ৰাৰ্থ ?

জীৱন তৰণী কোন দিশে উটি গ'ল আৰু ? প্ৰথম ধূমহাত পালচিঙা
নাওখন আহি আদি কত বৈছেই ? বন্দনাই চকুহেলি ভালকৈ
চাৰ খুজিলো—দেখল সমুখত ডা হুবৰাই চাই আছে, ডাক্তৰৰ ছটি
উজ্জেপ চকু, সেই বহল চকুযুবিত প্ৰতিবিষ্ঠিত হৈছে বন্দনা আৰু
অঞ্জনাৰ ছায়াচিৰি ! যেন ডাৰৰ আৰু পোহাৰৰে খেলিমেলি হৈ
যোৱা এখন আকাশ,—বি ভাৰ্বিছ ?

ডা হুবৰাই বন্দ কি নিৰীক্ষণ কৰি স্থাধিগ্ল। ডাক্তৰৰ প্ৰশ্নত
তম্ভষতো ডাঙ যোৰাত বন্দনাটি লাহ লাহ কৰলৈ ধৰিলে
আপোনাৰ মূল্যবান সময় আমি যষ কৰিছা। বাহিৰত বহুক
বোঁৰী বঢ়ি আছে।

—মই নষ্ট সম্মলি হোৱা নাই। (বাগীনকলা ভাল) ক
চিৎসনা কৰিবলৈ চকিৎসনৰ সাময় সমায় অবকাশৰ প্ৰয়াজন
হয়। গোটেই দিয়ে বোগীসকলক লৈয়া ব্যস্ত থাকো।
আপোনালোকৰ দৰে মামুহ পালে কথাবতৰা পাতি ভাল লাগ।
মোৰতো আন একো আৰু বিলেকচেচন নাই। তাৰপিছত
খ স্তুকলৈ আটাইকেইজন নিমাত। বন্দনাটি চাদৰৰ আগটোত
এ নয়ে এটা গাঁষ্ঠি দিছিল। অঞ্জনাই কমাল খন মেলি আকো
চাৰিভাঙ কৰিছিল। ডা হুবৰাই হাতৰ কলমটোৰে ঘূৰণীয়া
বৃত্ত আৰিছিল এটা নহয় ছটা নহয়, প্ৰায় সাতটা। এনতে
হুৱাৰত টক টক শব্দ হ'ল।

—কাম ইন প্ৰিজ। ডাক্তৰে ভিতৰপৰা মাতিলৈ। নাচ-
গৰাকায়ে সোমাটি আহি গাড়ী অহাৰ খবৰ দিলত ডা হুবৰাই
বন্দনাৰ ফালে চাহ ক'লে আপোনালোক এতিয়া গাড়ীত
যাওকৈগৈ। ডাক্তৰৰ নিদেশত বন্দনাই অঞ্জুৰ হাতত ধৰি বিন্দ্-
সুৰত ক'লে,—আহোঁ তেন্তে।

—ভাল।

—আকো কেতিয়া আহিম মহা ?

—বেতিয়াই তোৰ অন হ্যাত।

ডা ছুরবাই উভয় দি বল্লমাটে চালে। দোখোজমান গৈগ
হঠাতে বল্লনা ধৰকি বৈ ডাক্তবলৈ দুৰি চালে আৰু লাজ লাজ
ভাবেৰে হাতব বেগটো শুলিলে।

—ধাৰকচোন। মাফ কৰিব। শৌচ পেছাব পৰীক্ষা
কৰোৱা ফিঙ দিছে গাশ্চয় ?

—হয় দিছে।

—তেন্তে ক্লিনিক এটাহে, হৰ।

—তথাপি

—অশূল পৰীক্ষা কৰা কাৰণে মই ফিঙ লব নোৱাৰো
দই। মোক আপুনি মাৰ্জনা কৰক।

ডাক্তবৰ অনুবাধত বল্লনাই অলপ ইতস্তত কৰি বেগটো
বক্ষ কৰি ক'লে—

—আহে! তেন্তে।

—ভান বুলি ডা ছুৱবাই হাতযোৰ কৰি ধিয় হ'ল।
বল্লনাট অঞ্চুৰ হাতত ধৰি লাহে লাহে ছুৱাবধন শুলি ওলাই গ'ল।

কোঠালিটো খন্তেক পৰলৈ স্তৰ হৈ পৰিল। এক দৰ্বাৰ
মিস গতাই ডা ছুৱবাৰ গভীৰ মনটো অ ক গভীৰতৰ স্তৰলৈ
লৈ গল। আৱেগত ডা ছুৱবা চকীখনত আউজি দি অতীতলৈ
চাই পঠাল। তেঙ্গ ভা ববলৈ ধৰিলে সঁচাকৈয়ে এদিন তেঙ্গৰ
লগত মানসীৰ সমাজিকভাৱে বিয়া হৈ গৈছিল, কিন্তু তেঙ্গৰ মন
আৰু আৰুৱাৰ লগত মানসীৰ সম্পূৰ্ণ একাত্মীয়বোধত ব্যাঘাত
ঘটিল। এই বাধা এগৰাকী শিক্ষিতা ছোৱালী হিচাবে মানসীয়ে
নিশেৰ কৰিব পাৰিলেহেতেন। তাকে নকৰি লক্ষ্যহীনভাৱে
জীৱনটোক এৰি দি মানসী আজি অসুবিধাত পৰিয লগা হৈছে।
অধচ, জীৱনৰ গভীৰ ছখতো সহজ সবলভাৱে বল্লনাই একোটা
মিন পাৰ কৰি দিছে। বল্লনাই ছখ পাইছে কিন্তু জীৱনৰ গতি
বল্লনাৰ কৰ্ত্ত হোৱা নাই। আনহাতে মানসীৰ কৰ্মসূল ব্যক্ততাত
জীৱন স্পন্দনৰ অভাৱ ঘটিছে কিয় ? ভাৰবাবে তেঙ্গতো নিৰ্বোৰী

নহয়। মানসীর মনৰ আউল ছিত্তিবলৈ তেওঁ নিজেওতো সততাৰে
সচেষ্ট হোৱা নাই কোনোদিনে। এই উৎকুল্প হাহি, ধেমালি অহৰহ
সমৰ্থনত জীৱনৰ গতি মানসীৰ কেনেকৈ চলাস্তিক। হৈ ধাকিব পাৰে ?
কি অৰ্থ ধাকিব পাৰে বিজ্ঞ এই প্ৰাচুৰ্যব ? দাঙ্পত্য জীৱনৰ এক
গভীৰ নিস্বগতাক ঢাকিবলৈ তেওঁলোক উভয়ে পিঙ্কিৰ লগা হৈছে,
বাহ্যিক মিলনৰ একেটা মূখ। এনেকৈ ভাৰি ধাঁকাতেই দুৱাৰত
টক টক শব্দ কৰি নাচগৰাকী সোমাই আহি, পিছৰজন ৰোগীৰ
বেকৰ্ডখন ডা হুৱৰাৰ সমুখত দৈ গল। লগে লগে এজন
নিশ্চকতীয়া ৰোগী তেওঁৰ সমুখত দিয় হ'লহি। ৰোগীজনক দেখি
ডা দুৱৰা আপান কতব্যত বত হৈ পৰিল।

যোজ

—আপুনি দেখো আজি বৰ চিন্তাবিত হৈ আহিছে কিয় ?

দৈনিক কাগজখনৰ পাতটো সুটিয়াই মানসীয়ে ক'লে ।
ডা হুরবা কোঠালিটোক সামাওকে বিছণাত বাগৰ দি মানসীয়ে
বাতবি কাগজখন পঢ়ি আছিল ।

—ক'কা, একোত্তা কেনেকৈ চিন্তা কৰা নাই । এঙ্গোক
গ'ল ।

ডা ককণা হুরবাই কোটটো গীবপৰা খহাই হেঙ্গোভালত
আবি ধৈ মানসীৰ কথাত সহাবি দিলে ।

—এঙ্গোক মান ?

—অঞ্জুইত । তোমাৰ বাক্ষৰী জানো আজি আমাৰ দৰত
ভাস থাবণৈ অহা নাছিল ? ডা হুরবাই মানসীক বন্দনাইতৰ
কথা সোৱাৰাই দিলে ।

—অ বন্দুইতৰ কথা কৈচে ? বছৰ হোৱালীজনীৰ নাম অঞ্জু
নেকি ?

—তুমি নাজানা ? আচবিত । মাকেতো সেই বুলিয়েই মাতে ?

—মাজানো অঞ্জু নামটো বেচ আছিল । এই আকো
হোৱালীজনীক অঞ্জনা বুলিয়েই মাতিলৈ ।

—মানসীৰ স্বৰ তুনি ডা হুরবাই কথাটো সহজ কৰিবলৈ
গৈ কৈ পেলালে,

—তাতে আক কি হ'ল ? এই দেখো তোমাক মানসী বুলি
মাতে, শদিও মাঝু নামটো বৰ ঘোহনীয় । কেভিয়া গ'ল বাক
হেঙ্গোক ?

—বেছি সময় তোৱা নাই । আপোনাক আনিবলৈ পঠাউতেই
সেই গাভীভেই বন্দুইতক খোৱাই দিলৈ ।

—মানসীৱে বহাবপৰা উঠি টাইভাল ডা হুরবাৰ হাতবপৰা

নিজৰ হাতলৈ আনি ক'লে ।

—তোমালোক তিবোতামাস্তুহণোৰ বৰ ছিচাৰী দেই । মই
তেঙ্গলোকক লগ পালেহি ভাল আছিল, কিন্তু—

—ছিচাৰী মানে ? আপুনি মোক একো কৈ নগ'ল নহয় ?
আপোনাৰ মনৰ ইচ্ছাটো আগতে জানিবপৰা হ'লে, তেঙ্গলোকক
বথাবপৰা গ'লহেঁতেন । অঞ্জনাৰ ধকাৰ ইচ্ছা আছিল, বশ্বয়েহে
যাঁও যাঁও লগালে ।

—অঞ্জনুৰ কাৰণেষ্ট কৈহৈ । ডাই আজি মোক এটা বৰ
কিউবিয়াচ প্ৰশ্ন কৰিছিল ।

গোটেই কোঠালিটোত এটা কৌতুহলৰ সংকাৰ কৰি ডা⁺
ছৱৰা বাথকমত সোমাল । অব্যাখ্যা আচৰিত হৰ্ষলৈ মানসীৰ একো
নাছিল । আগতেও প্ৰায় ডা ছৱৰাই কিবা এটা কথাৰ ঘৰতাৰণা
কৰি গাধোৱা ঘৰত সোমায় পিছত চাহৰ টেবুলতহে সেইকথা
শেষ কৰিছি । মানসীয়ে আজিও আন দিনাৰ দৰেই ডা⁺ ছৱৰালৈ
চাহজলপান যতনোৱাত লাগিল । নিজে কৰা সকলুৰ ভুলৰোৰ
ধৰা পেলাই মানসীয়ে মিচিকিয়াঁত হাহিছিল । ডা ছৱৰাই
বাথকমটোৰপৰা ওলাই আহি মানসীক সুধিলে,—অকলে
হাহি আছা দেখো ? মৰমৰ বাঞ্ছনীক লগ পাই অতীতৰ সোণানী
দিনবোৰৰ কথা মনত পৰিচে নিশ্চয় ।

—মনত পেলাৰ লগা একো নাই ।

—বছত, বছত আতে ।

—কিবা কিবি কিছুমান ভুল কৰিছী । হাহি উঠিছে সেয়ে ।

—কেনে ?

—কাপটো সক প্ৰেটখনত রঁধে কোৱাটাৰ প্ৰেটখনত ধৈহৈ,
সক প্ৰেটখনত জলপান ধৈহৈ । চামুচ চামনি আনিবলৈকে পাহাৰাই,
কি হৈহে জানো ?

—সেই সামান্য ভুলতে ভুমি হাহিছা ? মাছহে কিমান ভাতৰ
ভুল কৰে জীৱনত ।

—କେନେ ?

ଯେଣେ ବୁଲି କୈ ଡା ଛରବାଇ ମାନସୀଲେ ଚାଲେ । ଏକେଥରେ ମାନସୀରେଓ ଡା ଦୂରବାବ ଚକ୍ରଲୈ ଚାବଲୈ ଚେଷ୍ଟା କବିହେ । ହୁଯୋ ହୁଯୋରେ ମାଜୁତ ଆରିକାର କବିବଲୈ ବିଚାବିହେ—ଇମାନଦିନେ ଧରା ନପରା ପ୍ରତ୍ୟେକଜୀବ ଉତ୍କୁଳ ଉଲାହବ ଝାବ କାପୋବତ ଧକା ଅକଣମାନ ବିଙ୍କା ଏଟା । ସେଇ କୁହ ବିଙ୍କାଟୋ ଅକଞ୍ଚାଂ ଏଥିନ ବିଜ୍ଞାର୍ ସାଗବଲୈ କପାନ୍ତରିତ ହୈବେ , ହୁଯୋ ହୁପାରେ ଧିଯ ହୈ ଯେନ ମନିବ ଖୁଜିହେ ଆନନ୍ଦନବ ମନବ ଗଭୀରତ ଅଛକାବ ଗହବଟୋ ।

—କି ହଲ ? ହଠାଂ ଡାକୁବବ ପ୍ରଶ୍ନତ ମାନସୀଯେ ମାଥେ । ଡଳମୂଳକେ କଲେ—କଥକ ।

—କି ?

—ବିବା ଏଟ କବଲୈ ଓଲାଇଛିଲ ନହୟ ?

—କଣ୍ଠ ବବା । କି ଜାନା କଣ୍ଠ ବୁଲି ଭାବିଛିଲୋ, ତୁମି ଚବ ଗୋଲମାଲ କବି ଦିଲ ।

—ମହେ ଏଣ୍ଠୀ ଗୋଲମାଲ କବିଲୋ । କୁକଚୋନ ଆପାନାବ ନୋ କି ହେବେ ଆ ଜ । ଆପାନାକ ଇମାନ ଅନ୍ତମନକ୍ଷ ଯେନ ଲାଗିହେ ।

ଚାହ ଦିଯା । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନ କବି ଆଛୋ ତୋମାର ପ୍ରତିଟୋ କଥାଟେ । ତୁମି ବଶେ ଏକ ତୁଳ କବା ନାଟି ଯେ ତାକେ ଭାବିବଲୈ ଚେଷ୍ଟା କବିହେ । ଦିଯା । ଚାହବ ପିଲାଲ ମୋର ଭବାଇ ଦିଯା ।

ମା ସୀତେ ଲାଜ ଲାଜ ଭାବେର କାଶତ ଚାହ ଢାଲିଲେ । ଡଳପାନବ ପ୍ଲେଟ୍‌ଫର୍ମ କାଷଲୈ ଆନି କେକାଡାଖଣ୍ଡ କାମୋର ମାବି ଡା ଛରବାଇ ମୁଖିଲେ,—ତୁମ୍ଭ ବନ୍ଦା ବନ୍ଦ କିବା ଅଞ୍ଚରେ ଥାଲେନେ ?

—ଥାଲେ, କିଯ ?

—ଛୋରାଲୀଜନୀର ଜନଦିଚ ହୋଇତୋ । ଭାଇକ ସିଆରା ବନ୍ଦ ଥାବଲୈ ନିର୍ଦେଶ ଦିଲିଲୋ ।

—ହୟ ନେକି ? ମହିତୋ କଥାଟୋ ନାଜାନିଲୋ । ଭାଇ ଆକୋ କଜା ବଞ୍ଚିବୋବହେ ବେହିଟିକେ ଥାଲେ ।

—ଥାଲେ ଥାଓକ ବାକ, ଏକୋ ନହୟ ।

—ବଞ୍ଚିରେଓ ମୋକ ଏକୋ ନକଳେ ନହୟ ?

—ক'ব কি আৰু ?

—মানে ?

—মানে ছয়ো বাকুৱী দেখিছো তোমালোক হ'কেই ।

—একে নহ'লে হজনৰ মাজত বন্ধুত হব পাৰেনে ? মোৱাৰে
ছাগে ।

—কণক এতিয়া, কথাটো শেষ নকৰিলে নহয় ?

—কোনটো কথা ?

—সেয়া পাহৰিলাই । আশেনাৰ আজি কিবা হৈছে, কি
হৈছে আপোনাৰ ?

—মোৰ ? মোৰ কি হব ?

—কথাবোৰ পাহৰি গৈতে কিয় ?

—আমাৰ এজনৰ যেতিয়া বহু কথা মনত পৰিষে আনজনে
বৃত্তত কথাই পাহৰিবই লাগিব । আচলতে মই একো পাহৰা
নাই । ৰ'বা এটা, এটাকৈ কণ্ঠ । কথা কেইবাটাও ত'ল । কোনটো
ক'ম অৰ্থমতে তুমিয়ে কোৱা ।

—অজনাই আপোনাক কি কিউবিয়াচ প্ৰশ্ন কৰিছিল ।

—অ' ৰবা তাই সুধিছিল—তোমাৰ ঘৰটো মোৰ ঘৰ কেনেকৈ
হ'ল ।

—ঞ' বুলি মানসীয়ে হাহিবলৈ খৰিলে, সেই হাহিব অস্বা
ভাৰিক উচ্চ স্বত গোটেই কোঠালিটো তোলপাৰ হ'ই গ'ল ।
হাহিব শব্দত ডা হৱৰা যেন গভীৰ নিজাৰপৰাহে সাৰ পাই
উঠিল । চাৰিওফালে চাই, তেওঁ চিবিংস'ৰ দৃষ্টিৰে পঞ্জীৰ কাৰ্য
কলাপলৈ লক্ষ্য কৰিলে । ইহা শেষ হ'লৈত মানসীয়ে স্বামীক
সুধিলে,—আপুনি অজনাক কি উত্তৰ দিলে ।

—কি দিম আৰু ? অৱশ্যে মাকেই ভাইক সকলো কথা
বুজাই ক'লে ।

—কি ক'লে বন্ধুতে ?

—মই তোমাক বিহাৰ কৰাইতো বুলি । সেই সুতে তোমাৰ

ধৰখন মোৰ আৰু মোৰ ধৰখন তোমাৰ ।

আকৌ আৰম্ভ হ'ল মানসীৰ হাহি। অকুৰম্ভ সেই হাহিত
কিবা এটা বা গ উআদনা। দেৱালত আৰি খোৱা বিয়াক পিছত
তেলা কটোখনলৈ চাই ডা হুৱৰাই এটা গভীৰ নিখাস পেলাক
ভাৰিবলৈ ধৰিলে—কোনো স্ফুর্ত মাঝহোতা এ নকৈ হাহিবলৈ নোৱাৰে।
অভীতৰ স্বত্ত্বায় শয়তো মানসীৰ ভিত্তৰকালটো আজি ঠকা সৰকা
কৰিছে, আক এই অশ্বিবত্তাই এতিয়া আজ্ঞায় ল'বলৈ বিচাবিছে
এটা হাহিব। সেই হিলদোল ভঙ্গ হাহিব শ্ৰোতুত উটুৱাই
দিবলৈ বিচাবিছে—জীৱনৰ কঠোৰ ব্যাকৰণ।

ছয়োবো চাহ খোৱা প্ৰায় শেষ হৈ আহিল। আনতে
মানসীয়ে হঠাতে হাতি বক্ষ কৰি গভীৰ সুবত সুধিলে
—বহুৰ কথা বিশ্বাস কৰিলে নে অঞ্জনাই ?

—মাকৰ কথাত ছোৱালীজনীয়ে বিশ্বাস কৰা যেনেই পালো।

—হেঁ বুলি উঠি গৈ মানসী আকৌ গৃহিণীৰাপে কামত বাস্ত
হৈ পৰিল।

ডা হুৱৰ। উঠি গৈ হেলনীয়া চকীখনত বহিল আক বিছনাৰ-
পৰা বাতৰি কাগজখন টান মাৰি আনি সেইখনৰ ওপৰত চৰু
কৰাৰলৈ যত্ন কৰিল। পৃথিবীখনত কত সকৰৰ ঘটনা ঘটিকে।
মেষ্ট ঘটনা প্ৰবাহৰ এটি সক টো মাৰ্খোঁ আভি মানসীৰ
অস্থাভাৱিক হাহিটো। তথাপি এই হাহি তেঙ্গোকৰ জীৱনত
উভাল তৰ গ। মানসীৰ হাতিৰ আত উলিয়াবলৈ গৈ ডা হুৱৰাই ঘূৰাই
ঘূৰাই ভাৰিবলৈ ধৰিলে—তেঙ্গোকৰ এই এৰাৰ বছৰীয়া স সাৰখনৰ
কথা। কতা ? দেখাতাতা ক'তা বিঙ্ক আছিল খলাবমা নাট। ইমান
সহজ, ইমান নিমজ্জ তেঙ্গোকৰ জীৱন। তন্তে, কিয় আজি তেঙ্গোকৰ
জীৱন-আকাশত এচপৰা কলীয়া ডাকৰৰ আবিৰ্ভাৱ হ ল ? এই চপৰা
ডাকৰ এটা বা মাৰজীৰ আগলি বতৰা নহয়তো ? এনেছৰে ভাৰি
থাকোভেই কোন পলকত হাৰ বপৰ। বাতৰি কাকতখন ধৰি পৰিহিল,
ডাঃ হুৱৰাটি আক কৰ নোৱাৰিলে। তজ্জালস হোৱাৰ লগে লগে

এটা ভয়াবহ ব্যাপ্তি একেকলৈ ধীর হিব মানুহজনক অবিব কবি
চুলিলে। তেওঁ যেন কাজিবঙ্গাৰ অৰণ্যত ধাট হেকৱাইছে, এটা
বনৰীয়া হাতীয়া উভাউল হৈ তেওঁলোকলৈ চোঁচা মাৰিছে। তেওঁ
প্ৰথমতে মানসীক সেই বনৰীয়া জন্মতোৰপৰা বক্ষা কৰিবলৈ বিচা-
ৰিছে। কিন্তু মানসী তেওঁৰ লগত নাই। দেখিলে, দূৰত অঞ্চল
আউল বাউল চুলিকোছা সোণালী ৰ দৰ লগত মিলি গৈছে।
সক ছোৱালীজনীয়ে উমলি উমলি ডা দুৱৰাক জোকাইছে —তি হি
ভয় লাগিছ ? ইয়ান ভয়াভুৰ আপুনি ? ধেৎ আচল হাতী নহয়
দেখোঁ সেইখন ছবিছে হি হি ।

অঞ্চল কথাত সপোনতে ডা দুৱৰাই অশণ্মান সকাহ পাৰ
খুজিছিল। কিন্তু ক্ৰমে তাইৰ ইাহিটো যেন মানসীৰ ইাহিলৈ
ৰূপান্তৰ হৈছে। উৎকঠাত ডা দুৱৰাই সাৰ পালে। সাৰ পাই
চুক মেলি চালে —৫ তা, মানসীয়েতো ইঁহা নাই। সম্পূৰ্ণ
স্বাভাৱিকভাৱে দুৱা কামকৰি যাওঁত মানসীয় মাত্ৰ গুণগুণাইছে —
'আমাৰ না বলা বাণীৰ ঘনযামিনীৰ মাৰে।'

ডা দুৱৰাই সজাগ হৈ মানসীক লক্ষ্য কৰিলে আৰু মানসীয়ে
গাট যোৱা গীতৰ গভীৰ স্মৰ উপলক্ষি কৰিবলৈ বিচাৰিলে ।

ମୋତର

କଟନ କଲେଜ ଗରମର ବନ୍ଦ ପିଛତ ହେଉଦିନମାନର କାବଣେ ଖୁଲି
ଛିଲ ସାଦା ଛାତ୍ର ଆନ୍ଦୋଳନର କାବଣେ ପ୍ରାୟ ଡେବମାହ ମାନେଇ କଲେଜ
ବନ୍ଦ ଥାକିଲ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀମଙ୍କଳ ପୋନତେ ଆନ୍ଦୋଳନ
ଆବଶ୍ୱ କରିଛିଲ କେଟୋମାନ ଦାବୀତ—ବିଶେଷ ଦାବୀ ଆଛିଲ ବିଶ୍ୱ
ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଶାସନର ଛାତ୍ରଙ୍କ ଅଶ ଗ୍ରହଣ କରିବଲେ ପାର ଜୀବିବ,
ଆକ ଶ୍ରେଣୀତ ଉପଚ୍ଛିତିର ବାଧା ବାଧକତା ପରୀକ୍ଷା ପଞ୍ଜିବପରା ଉଠାଇ
ଦିବ ଜୀବିବ । ଆନ୍ଦୋଳନ ସାର୍ଥକ କରିବଲେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ
ମଙ୍କଳ ଶ୍ରେଣୀତ ଉପଚ୍ଛିତିରପରା ବିବତ ଥକାବ ଉପବିଷ୍ଟ, କତ୍ତ ପଞ୍ଜକ
ସେବାଓ କରା, ପ୍ରଶାସନ ଅଚଳ କରିବଲେ ପିକେଟି କରାଲୈକେ ନାନା ଉପାୟ
ଅନୁଭୂତି କରାନ୍ତେ କର୍ତ୍ତପକ୍ଷ ଅଳବ ଅଚର ହୈଯେ ଥାକିଲ । ଆନ୍ଦୋଳନର
ଜୋର ବଢାବଲେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅନ୍ତର୍ଭୂତ କଲେଜର ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀମଙ୍କଳଙ୍କ
ଆନ୍ଦୋଳନର ଅକଳ ସହାବି ଦିଯାଇ ନହ୍ୟ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ ଜୀବାବଲେ
ଶାନୀୟ କଲେଜ କେଇଥିନର ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀମଙ୍କଳଙ୍କ ଦଲେ ଦଲେ ସମୟକତ ଥୋଗ
ଦି କମମ ଖୋଜନ୍ତ ଆଲିବାଟିର ଖୁଲି ଉବାବଲୈ ଆବଶ୍ୱ କରିଲେ । ଫଳତ
ଆନ୍ଦୋଳନକାବୀ ଛାତ୍ରୀମଙ୍କଳ ଅଭିନ୍ୟାତ ଜୟୀ ହୋଇବାକୁ କଲେଜବୋର
ଖୁଲିବଲେ ଧରିଛେ ।

କଲେଜ ଧୋଲାବ ପିଛତ କଟନ କଲେଜର ନରାଗତ ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀମଙ୍କଳଙ୍କ
ଜୁମ ପାତି ପାତି ନୋଟିଛ ବୋର୍ଡତ ମାବି ଯୋଗୀ କାଗଜ କେଇଥିନ ଚାଇ
ଚାଇ ଦୂରି ଦୂରି ଥରିଛେ । କାବୋବାବ ଭାବେକ କାବୋବାବ ଭବୀଭୂତେ ପି
ଇଉ ଝାହତ ଟିଟ ପାଇଛେ ନେ ମାଇ, ତାକେ ଚାବଲେ ଆନ ଆନ ବନ୍ଦ
ବାନ୍ଦବୀ ମଙ୍କଳୋ ବ୍ୟକ୍ତ ହୈ ପରା ଦେଖା ଗୈତେ । ଓରେଟିଂ ଲିଟ୍ରିଟ ନାମ
ଥକା କେଇଜନମାନ ଛାତ୍ର-ଛାତ୍ରୀରେ ଛଜନମାନ ଛାତ୍ର ନେତାବ ଲଗତ କଥା

কোঁৰাৰ লগে লগে পুৰণি ছাত্ৰ মেতা হৃজন মৱাগত ছাত্ৰ-ছাত্ৰী
কেইজনক লগত লৈ প্ৰফেছাৰ কমন কমলৈ দপ দপকৈ সোমাই
আহিল। প্ৰফেছাৰ বিনয় কাকতিয়ে বাতবি বাকতৰপৰা চকু ছুলি
ছাত্ৰ-ছাত্ৰী কেইজনলৈ চাই সুধিলে—কি হ'ল নো ?

—এঙ্গলোকৰ নাম ছাৰ ওৱাটি লিষ্টত আছে। কালি
এডমিচন কমিটি বহিছিল, কোনে কোনে চিট পালে, এতিয়ালৈকে
এঙ্গলোকে জানিব পৰা নাই। প্ৰদীপ বৰুৱা নামৰ ছাত্ৰ নেতোজনে
ক'লে,—লিষ্টখন কেইটামান অসুবিধাৰ কাৰণ অৰা হোৱা নাই।
হুই এদিনতে আৰি দিয়া ইৰ।

—আৰু হুই এদিন কিয় লাগে ছাৰ ? এঙ্গলোকৰ বৰ অসুবিধা
হৈছে। এইবাৰ শৰ্কন ছাত্ৰ নেওাই ক'লে।

—হুই এদিন লাগিব মানে আজিকে শনি বৈছে, কালিলৈ
দেওবাৰ, যোৱাকালি মিটি হৈ গলাহ। সোমবাৰ মানে পাৰা
যোৱা নামকেইটা। ইমান দিনেই যেতিয়া হল, আৰু দুটা দিনত
এঙ্গলোকৰ আৰু কি অসুবিধা হৰ ?

—ক্লাছ আগুৱাই গ'লে আমি বৰ টান পাম ছাৰ। এইবাৰ
নাম বিচৰা ছাত্ৰ কেইজনৰপৰা এজনে ক'লে।

—ক্লাছ তাৰকেইভো হোৱাই নাই। আজি ইটো কালি
সিটো কাৰণত ক্লাছ কেনচেলেচন হয়ে আছে। আৰু এটা কথা
নহয় ? তোৰালোকে যে ক্লাছ কৰিবই সা'গব—এই কথাটোৰ
এতিয়া বাধ্যবাধকতা আৰু নাই। কি কোৱাতে প্ৰদীপ ?

প্ৰফেছ ব বিনয় কাকতিয়ে প্ৰস্তোৰ লগত এমাকোৰা
হাহিবে ছাত্ৰ নেতোজনলৈ চাল।

—উপশ্চিতিৰ নাধাৰাধকতা উঠাই লবলৈ আমি আন্দোলন
কৰিছিলো—সৈচা কথা সেইবুলি শ্ৰেণীলৈ যে ছাত্ৰ ছাত্ৰী আহিব
নালাগিব, তেনেধৰণৰ কথা এটা আমি কেতিয়াও ভৰা নাই ছাৰ।
বোৱা বছৰ নৰেন দস্তব নিচিনা চোকা স'বা এষোক আপোনা/লাকে

নন কলেজিয়েট কৰি দিলে, আনহাতে কত স'বাই ঝাহ ভালকৈ
নকৰিও নন কলেজিয়েট হ'ব লগা নহ'ল। শিক্ষাজগতৰ এই অসুস্থতাৰ
বাবেহে আমি আচলতে আদ্দোলন কৰিছিলোঁ।

প্ৰদীপে এইবাৰ দৃঢ়তাৰে শিক্ষাজগতত ষটা ছৰ্ণাডিব কথা
আঙুলিয়াব খুজিলোঁ।

—হয়, হয়, আমি শ্ৰেণীলৈ আহিবই লাগিব। অসমীয়া
ভাষাত পাঠ্যপুঁথিও তাতে দাকানত পোৱা নাধাৱ সেয়ে সোনকালে
লিষ্টখন ওলালে ভালপাৰ্ত ছাৰ। ইয়াৰ এনেয়ে থকামেলাতো
আমাৰ বৰ অসুবিধা হৈছে। নতুন স'বা এজনে ক'লোঁ।

—বিয়, বিনয় কাকাত্তো সুধিলোঁ।

—আমি ছাৰ গাৱৰপৰা আহিছোঁ। আমাৰ আই পিতা বৰ
হৰ্থীয়া। আমাক এনেয়ে পয়চা দি গুৱাহাটীৰ নিচিনা চহৰত বখা
তেঙ্গোকৰ বাবে বৰ কষ্টকৰ। আনু এজন নতুন স'বাই কলৈ।

—এড মিচন পালে সেইকথা টা মনত থাৰি বাতা ? —এইবাৰ
চিগাৰেট ছপি ছপি আদহীয়া প্ৰফেছাৰ জনে মাত লগালোঁ।

—কোনটো ছাৰ ?

—তোমালোকক যে বৰ কষ্ট কৰি ঘৰৰপৰা গুৱাহাটী চহৰত
পচিবলৈ পঠোৱা হৈছে।

—বিয় নাথাকিব ছাৰ ?

—হৈ, সেই কথাটো মনত বাধি ইয়াত চলাকিবা কৰিলে
আমি ভাল পাম। আকৌ দীধলকৈ চুৰচুটো ঢানি প্ৰফেছাৰজনে
লাহে লালে কথাখনি কৈ মূৰ দুপিয়ালে।

—ব'লা আমি ধাও। প্ৰদীপে আনজন ছাৰ নেতালৈ চাই
ক'লোঁ।

—ব'লা।

স'বা কেইজন গুঠি যোৱাৰ পিছত প্ৰফেছাৰ ধৰ্মেৰ দাসে
বিনৰ কাকত্তো চাই সুধিলোঁ—ছাৰ, আতিতো লিষ্টখন আচলতে

ঝাবির সাগিছিল।

—এস সেইবিলাক বহুত কথা। এসময়ৰ মোৰ শিক্ষাবিভাগত
কামকৰাৰ প্ৰেল আশাটো এতিয়া তিক্ততালৈ কপাস্ত্বিত হ'বলৈ
ধৰিছে।

—মানে?

—মানেটো তুমি জানাই।

—নাজানো, নাজানো কওকচোন ছাৰ।

—আচলতে, বৰ বেয়া লাগে বৃজিছ। ধৰ্মেষ্঵ৰ। এই ছাৰ-
ছাৰীসকলকো দোৰ দিব নোৱাৰি। আমাৰ নিজৰ হৰ্বলভাবোৰো
বিলোৱণ কৰা দৰকাৰ।

বিনয় কাকতিৰ কথাত আদহীয়া প্ৰফেছাৰজনে তেওৰফালে
পোচ্চাবাকৈ চালে কিবা এৰাৰ কবলৈ ধৰ্বোক্তই কলেজৰ প্ৰিল
পালঃ আশঃ কিতভাৱে প্ৰফছাৰ'ৰ কমনক লৈ সামাই আছিল।
প্ৰিলিপাল অহাৰ লাগ লং গ প্ৰফছাৰ কেইজন থিয হল।

—কাকতি আমাৰ অৱগ বকৱা এতিয়াও আহি পোৱা নাই
নেকি। প্ৰিলিপালে প্ৰফেছাৰ বিনয় কাকতিলৈ চাই সুনিলে।

—নাই অহা হৰ পায়? উভৰত বিনয় কাকতিয়ে ক'লে।

—তেওঁৰ মই আহোতে পোষ্ট শৰ্ফিচৰ শৰ্চৰত দেখি
আহিছিলো। আহি পাৰহি লাগ ছাৰ। ধৰ্মেষ্বৰ দাসৰ
বকৱাৰ বিষয়ে অভিমত দিলে।

—এৰেতে, আমাৰ ইয়াৰ এছ পি নকুল গোৱামী। তেওঁতে
অৱগ বকৱাক কিবা এটা অভিযোগত বিচাৰি ছ অতি শীঘ্ৰে
তেওঁতে অৱগ বকৱাক পাৰ লাগে। প্ৰিলিপালে ধৰ্মেষ্বৰ দাসৰ
ফালে চাই ক'লে।

—আপোনালোকক এটা কথা সুধিৰ খুজিছো। কথাবাৰ
তৈ এছ পি নকুল গোৱামী অলপ আগুৱাই কমনকমৰ ভিতৰলৈ
সোমাই আছিল।

—সোধকচোন, অৱঙ্গে আৰি অলপ বুজিব পাবহো—আপুনি

আমাক কি স্মৃথিবলৈ ওলাইছে। উল্লাসত আদহীয়া প্রকেছাবজনে
এছ পিৰ কথাত সঁহাৰি দিলৈ।

—কি বুজিব পাৰিছে কণকচোন প্রকেছাব চহীয়া।

—কি আক বুজিম, এই অৰূপ বকৱা সম্পর্কে আপুনি
কিবা অলপ জানিন্লৈ বিচাৰিছে নিশ্চয়।

—হয়, হয়। বাক, অৰূপ বকৱা সম্পর্কে আপোনাৰ ধাৰণা কি ?

—মোৰ ব্যক্তিগত ধাৰণাৰ লগত আপোনাৰ অভিযোগব
কিবা সম্বন্ধ থাকিব পাৰে জানো ? অৱশ্যে আপুনি কিবা এটা
বিশেষ কথা জানিব খুজিলৈ আমাৰ মতামত দিব পৰা যাব।

—বিশেষ কথা হ'ল, স্মৃথা শু নামৰ এই কলেজৰ ছাত্র
এজন আজি কিছুদিনৰ অগতে আগোৰ গ্রাউণ্ড হ'ল। আমি
জানিব পাৰিলৈ। লৰাজনে কামকপৰ গাঁও অঞ্চলত বাজজোহৰ
কামত লিপ্তি থাক, বহুতা নকৰিবলগীয়া কাম এবি কুৰিছিল।
কেইদিনমানৰ আগত লৰাজনক আমি ভাৰতীয় দণ্ডবিধিৰ ৩০২
ধাৰামতে এবেষ্ট কৰিছোঁ। আমি বিশেষ সূত্ৰে জানিব পাৰিছোঁ—
স্মৃথা শুৰ লগত অৰূপ বকৱা নামৰ প্রকেছাবজনৰ ঘোগাঘোগ
আছ। পুষ্টিমাৰী অঞ্চলৰ এটা চাঞ্চল্যকৰ হত্যাকাণ্ডৰ অপৰাধ
স ক্রান্তুত মই অৰূপ বকৱাক বিচাৰি আছিছোঁ। নিজেই তেঙ্গুৰ
বিকক্ষে ওৱাৰেন্ট আছে। আচৰিত। এখন গৰ্ভনমেন্ট কলেজৰ
প্রকেছাব হৈ এনেবোৰ জৰণ কামত মাঝুহ কেনেকৈ লিপ্ত হব
পাৰে ?

—হত্যাকাণ্ড ! অৰূপৰ বিকক্ষে ওৱাৰেন্ট ? ধৰ্মেৰ দাসে
আশ্চৰ্যৰ স্মৃত কৈ গ'ল।

—হয়, আপোনাৰ কিবা কৰ লগা আছে ? এছ পিৱে
ধৰ্মেৰ দাসৰ কালে চাই গহীনাই স্মৃথিলৈ।

—অৰূপ বকৱা মাঝুহজনতো বৰ শাস্তি আক কৰ্জ। এনে
এজন মাঝুহ

—শাস্তি মাঝুহে বে অপৰাধ কৰবে, তেনে কোৰো আইনৰ

স্মৃত নাই প্রফেছাব।

—হব পাৰে। এই পিৰ কথাত ধৰ্মেখৰ দাসে উন্তৰ দিয়াৰ লগে লগে প্রফেছাব চহৰীয়াই মূৰ দৃপিয়ালে।

—অৰুণ বকৱা সম্পর্কে আপুনি কিবা এটা কব খুজিছিল প্রফেছাব চহৰীয়া? এইৰাৰ নকুল গোষ্ঠামীয়ে প্রফেছাবজনলৈ লক্ষ্য কৰি অশ্ব কৰিলে।

—মোৰ কথা হ স—আজিকালি এচাম মাঝুহ ওলাইছ তেঙ্গু-লোক ওপৰে ওপৰে থাকে নিবোকা হৈ, কিন্তু মেইচাম মাঝুহৰে একোজনৰ ভিতৰ ফালটোত জলি থাকে কুৰা প্রতিশোধৰ জুই। তেঙ্গুলোকৰ ব্ব থাকে কাৰোবাৰ ওপৰত, প্রতিশোধ লবলৈ বিচাৰে আকো তেঙ্গুলোকে উপবাসীৰ ওপৰত। এঙ্গুলক হ'ল থাই পাতকুলা বিধৰ। অৰুণ বকৱা মাঝুহজন হ'ল তেনেকুৱা। এই কলেজতে কাম কৰে কিন্তু কলেজৰ বতৃ পক্ষৰ বিকল্পে তাৰ কণ গোচৰ। কলেজৰ ছাত্ৰ আন্দোলন-বোৰ্ডৰ মূলতে আছে অৰুণ বকৱা। আজিয়েই অলপ আগত কেইজনমান ছাত্ৰই যিঁ দা-কোপ মাৰি আমাক কথা শুনাই গল। সিইতে উদগনি পায অৰুণ বকুলাইতৰ নিচিনা প্রফেছাবৰপৰা। কলেজখন আজিকালি কম তল ওপৰ হৈ থাকে নে?

প্রফেছাব চহৰীয়াৰ কথাত বাধা দি প্ৰিণ্ডিপালে কলৈ—
ডেনেকৈ নকৰ বৰ, প্রফেছাব চহৰীয়া। কলেজ তল ওপৰ হৈ
থাকে নানা কাৰণত। আজিকালিৰ নতুন জনেৰেচনতো আগবংশৰে
নাই। সিইতে পৰিবৰ্তন বিচাৰে। কিন্তু কি বিচাৰে সঠিকৈ
নাজানে। অভিভাৱকসকলো কিছু পৰিমাণে জগৰীয়া ল'বা হোৱালীৰ
প্ৰপাৰ মেটেল চেট আপটোৰ ভেটি বাকি দিব মোৰবাৰ বাৰ।
তাৰ উপবিও আৰু কিছুমান কাৰণ লোহোৱা নহয়। প্ৰিণ্ডিপা ল
গুৰু-গন্তীবত্তারে কথাখিনি কৈ এহ পি গোষ্ঠামীৰ কালে চালে
সমৰ্থন বিচাৰি।

—হই বুলি কৈ এহ পি রে হাতৰ লাঠীভাল এপাক স্বৰাট

চাৰিখালে চালে, তাৰপিছত ক'লে,—মই এতিয়া অক্ষ বকঢাব
ঘৰলৈকে যাওঁ। তেঙ্গুক মই কালিয়েই মোৰ অফিচলৈ মাতি পঠাই
ছিলো। এতিয়ালৈকে অফিচল নোলালগৈ কাৰণে মই ইয়ালৈকে
আহিলো।

—এৰা ইমানপৰে আহি নাপালে যেতিয়া মাঝুহজন তেঙ্গুৰ
ঘৰলৈ যোৱাই ভাল হৰ। অৱশ্য, ইতিমধ্যে তেঙ্গু আপোনাৰ
অফিচো পাবগৈ পাৰে। প্ৰিসিপালে ক'লে।

—যাব পাৰে চাৰ্টচোৰ কত আহে। প্ৰথমতে ঘৰলৈকে
যাওঁ। আহে। ক্ষেত্ৰে।

—ভাল।

এছ পি নকুল গোষ্ঠামীক আগবঢাই দিবলৈ, প্ৰিসিপাল
কলেজৰ গেট মুখলৈকে গ'ল। কলেজৰ ছাত্ৰ ছাত্ৰীজাকে প্ৰাণ
পালৰ লগত পুলিছৰ মাঝুহক দেখি, কৌতুহল আৰু সন্দেহ ক্ষাৰত
কুচ কুচ ফাচ ফাচ কৰি ইফল সিকালে চুচুক চামাক কৰিবলৈ
ধৰিলো। এছ পিৰ গাড়ী চলিলত প্ৰিসিপালে কমন্কমলৈ বুলি
খোজ ল লে ব'টতে অকণমান পৰ থমকি ছাত্ৰ ছাত্ৰীসকলক সহোধন
কৰি ক'ল—তোমালোকৰ পঢ়াশুনা মাই, পিএওপি দি যে কুবিছ।

—আমাৰ ক্লাছ হোৱা নাই ছাৰ।

—ক্লাছ নাই লাইত্ৰেবীলৈ যোৱা।

কথাধাৰ কৈ প্ৰিসিপাল আকৌ কলেজৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ কমন
কমটোলৈ সোমাই আহিল। ধিয় গোৱা প্ৰক্ৰিয়াৰ কেইগৰাকীক
বহিবলৈ ক নিজেও চকী এখন টানি বহি পৰিল। তাৰপিছত
ক'লে,—এই অকণটোৱা হৈছে কি বাক ? নলগা। জেঙ্গত লাগি কুৰা
স্বভাৱাটোৱা কাৰণে নিজেও ভুবিছে আমকো। ভুবাৰ এতিয়া।

—আন শুলিবলৈ তাৰতো কোনো নাই। প্ৰক্ৰিয়াৰ চহৰীৱাই
ক'লে।

—মোৰ কলেজখনবো এটা কথা আহে প্ৰক্ৰিয়া চহৰীৱা।
এজন শিক্ষক ক্ৰিমিনেল গ্ৰাউণ্ড এবেঞ্চেড হোৱা মানে কলেজ

জিচিনিনত একেষ্ট কৰা হুবুজার জানো ?

—অস্, মই কথাটো ভগাই নাছিলৈ। আশোনাৰ কোনখনিত
লাগিছৈগৈ। তাকে আকো ভাবিছিলৈ। অকণৰ প্রতি আশোনাৰ
ইমান দৰদ হ'ল কেতিয়াৰপৰা। সিঙ্গো যোৱা ছাত্ৰ আল্মালনত
আপোনাৰ বিকল্পে কম কাণ কৰা নাট।

—প্ৰাফছ ব চহৰীয়া, আহকচোন, মোৰ কমলৈকে যাওঁ।

—বলক টিয়াত চাল বেৰৰো কাণ আছ।

প্ৰিলিপালৰ লগত প্ৰাফছাৰ চহৰীয়া ওলাই ঘোৱাৰ পিছত
বিনয় কাকভিয়ে ক শে,—কথাটো কি হৈ ছ বুজা নাই একো।

—চৰ নমঞ্চনচৰ। ধৰ্মেৰ দাসে বিৰক্তিত ক লে।

—তোমাৰ এতিয়া খ উঠিলৈ হ। আমি অকণ বকলাৰ
কল্পা ভাবি ধীৰে সুষ্ঠিৰে কামত লগাহে দৰকাৰ বৃজিছা দাস।

—পুলিচক এট প্ৰাফছাৰ চহৰীয়াহতেট অকণ বিকল্পে
লগাইছ দেখা নাই কথা কোৱাৰ ভ গী। এসময়ত অকণ যে
স্মৰণকুৰ প্রাইন্সট টিউটিৰ আছিল সেটটাক পুলিচক খবৰ মি
জেপত হাগে কিছু টকা ভৰা হে।

—সেইবৰাৰ যি নহওক এতিয়া আমি অকণ বকলাৰ দৰলৈকে
যে'ন্না ভাল হব। বিনয় কাকভিয়ে জ্ঞানীৰ দৰে ক'লে।

—বলক ছাৰ। উদ্দেজনা কমাট ধৰ্মেৰ দাসে ক'লে।

ওঠৰ

বিনয় কাকতি আৰু ধৰ্মেৰ দাস বেতিয়া অৱশ্য বকৱাৰ ভাড়া-
বৰটো পাগেই, তেতিয়া পুলিচে মিনাৰামৰ কোঠালিটো চাহ' কৰি
উঠ' অৱশ্য বকৱাৰ শোৱা কোঠালিটো চাহ' কৰাৰ কাম আৰম্ভ কৰিছে।
ধৰণ মালিক হৱাৰমূখত ধিৰ হৈ আছে, পুলিচে অৱশ্য বিজনাৰ ডলত
কেইখনমান বেগো আলোচনী আৰু মাও চে টুঙ্গ হৃষিৰ কিতাপ উজ্জাৰ
কৰিলে, লগতে উলিয়াই ল'ল জ্বাৰবপৰা কেইখনমান চিঠিপত্ৰ।

এহ পি নকুল গোস্বামীয়ে হাহি এটা মাৰি অৱশ্য বকৱাৰ
সম্বোধন কৰি স্মৃতি ল — প্ৰক্ৰেছাৰ, আপুনি এইবোৰ কেতিয়াৰপৰা
পঢ়া হ'ল।

—বেছিদিন হেঁৱা নাটি।

—বুজিছে নে কিবা ?

—বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিছো।

—কিহৰ তাগিদত আপুনি এইবোৰ বেগো লিটাবেচাৰ পঢ়া
আৰম্ভ কৰিছ ?

—তাগিদটো কেনেকৈ আহিছে মই নিজেই নাজানো।
মুঠ'ত ক'ব পাৰি বৰ্তমান সমাজৰ ইবিখনেই মূল তাগিদ যেন
লাগে।

—পালে ক'ত এইবোৰ ?

—বিচাৰি আনিছো।

—বজনা কাকতি নামৰ এগৰাকী তিৰোতা মাঝুহৰ পাহুড়ু
এখন পালো। আচলতে আপোনাৰ কোন ?

—তেওঁ শোৰ কনী।

—ক'ত খাকে তেওঁ ?

—ভিগৈব হোৱালী সূলত কাম কৰে। তেওঁ আগতে ইয়াত

কাম কবিছিস, পাহুঁকখন সেয়ে ইয়াব পোষ্ট অফিচৰ। ডিগই ন্তৈ
যোৱা বেছি দিন হোৱা নাই কাৰণে তেঙ্গৰ পাহুঁকখন মোৰ
তাতে আছে।

—পাহুঁকত মাহে মাহে কিছু টকা ভৱ্তি কৰা হৈছে ?

—হয়, বস্তনাৰ ঘৰটো ভাড়া দি গৈছে, সেই ভাড়াৰ টকাটো
ময়ে শুমুৰাই থঙ্গ।

—বাক সেইটো বুজিলো, মানসী নামৰ হোৱালী এজনীৰ
কেইধৰমান প্ৰেমপত্ৰ পঢ়িলো। অৱশ্যে তাৰিখাবাৰ বহু আগৰ।
এতিয়া তেঙ্গ ক'ত ?

—তেৱে ! ডিগইবৈতে ধাকে, এতিয়া বিগাহিত জীৱন যাপন
কৰিছে।

—চেন্দ ইউ আৰ এ ফ্ৰাঞ্ছিটেড কেলো ইন সান্ত ! আই চি !

—সেইবোৰ মোৰ সম্পূৰ্ণ ব্যক্তিগত কথা, তাৰ উপৰত মন্তব্য
দিবলৈ আপোনাৰ কোনা অধিকাৰ নাই বুশি ভাবেঁ। অকণে
খঙ্গৰ ভাবেৰে ক'লৈ।

—একজোষ্টিলি, বাক সুধা শু ব্যক আপুনি চিনি পায় ?

—কোন সুধা শু ব্যব কথা কেছে বুজা নাই।

—বিজন সুধা শু আপোনাৰ কলেজৰ এজন ত্ৰিলিয়েন্ট ষুড়েট
আহিল, কেইমাহমানৰ আগতে যে আশাৰ গ্ৰাউণ্ড হৈ কামৰূপৰ
গাঁও অঞ্চলত অপৰাধমূলক কাম কৰি রুবিছে।

—অ' সেইজন কাত্ৰিৰ মই প্রাইভেট টিউটৰেই আহিলো
কিছুদিনৰ কাৰণে, সি যে নোহোৱা হৈছে সেইটো জানো।

—সি এতিয়া ক'ত, জানে নে ?

—নাজানো।

—সুধা শু আশাৰ গ্ৰাউণ্ড হৈ যোৱাৰ পিছত তাৰ লগত
আপোনাৰ দেখা হৈছিল নে ?

—নাই হোৱা।

—অস, ইউ আৰ, টেলি এ লাই। আপুনি এৰাৰ পুঁটি-
মাৰীলৈ যোৱা নাছিল আনো ?

—গৈতেলো।

—আপুনি সেণাৰাম চক্ৰবৰ্বৰ ঘৰত আছিল ?

—হয়।

—তাতেতো সুধাৰুৱে আপোনাক দেখা কৰিছিল ?

—সম্পূৰ্ণ মিছা কথা।

—আপোনাৰ মিনাৰাম নামৰ কামকৰা ল বাটো গাঁৱৰপৰা
উধাৰ হৈছে যে পুলিচক খৰৰ দিয়া নাই কিয় ?

—সি আহিব বুলি ভাবি আইছি। মিনাৰাম যাৰ কলৈ ?
তাতে সিতো মোৰ একো চুৰ কৰি নিয়া নাই—পুলিচক খৰৰ দিবলৈ।

—চুৰ কৰাটাৰেষ্ট একমাত্ৰ অপৰাধ নে ? তাৰ বাহিৰে
পুলিচক খৰৰ দিৰ লগ। তোৱা অপৰাধ সমাজত মঢ়টেনে ?

—নিশ্চয় দটে, তাৰে এটা হিচাব লৰ খুজিছিলো। এইবোৰ
বেঙু লিটাৰেচোৰত। মি বাম তেনেকুৱা অপৰাধী নহয় বুলি ভাৰ্বো।

—হয় নেকি ? মিনাৰামো যে অপৰাধী, তাকে প্ৰমাণ কৰিবলৈ
আপোনাকো এৰেষ্ট কৰিবলৈ আমি আহিছো।

—হয় নেকি ? কৰক আৰু।

অকণে নিৰ্বিকাৰচিন্তে কলৈ। ধৰ্মৰ দাস আৰু বিনৱ
কাকতিয়ে অতপৰে ধৰ লাগি ঘটনা চক্ৰব ভুলৈছিল। অকণক
পুলিচে এৰেষ্ট কৰিবলৈ ওলালত হৃয়া শুণ উপাই কথাপাতি অলপ
আগবঢ়ি আহি এছ পি ক সুধিলে,

—আমি অকণ বকঢাৰ জামিনত বাবিৰ পাৰ্বোনে ?

—মোৰাবে প্ৰফেচাৰ। পুঁটিমাৰী অঞ্জলত মোহন কলিতা
নামৰ মাঝুহ এজনব হত্যাকাণ্ডৰ সক্ৰান্তত আঞ্চলিকোপনকাৰী দল
এটা ধৰা পৰিছে। সেই দলটোৰ লগত অকণ বকঢাৰ যোগাযোগ
আহে বুলি আপোনালোকৰ কলেজৰ সোণাৰাম চক্ৰবৰ্বপৰা জানিব

পাবিছো, সেয়ে তেঙ্গ জামন দিয়া নহ'ব।

এছ পি ব কথা শনি, অকণে বিনয় কাকতীর ফালে চাই ক'লে,—ছাব, আপোনালোক ঘাওকগৈ। বাক, অলপ ব'বচোন।

তাৰপিছত অকণে এছ পি ব ফালে চাই ক'লে,—আপোনাক কথা এটা সুধিৰ খুজিছো।

—সোধক সোধক, আমি উভৰ দিম বধায়থভাৱে।

—মোক অলপ সময় দিবনে? মোৰ ভনীজনীলৈ চিঠি এখন লিখিবলৈ। এখন টেলিগ্রামো দিব খুজিছো। মোৰ এবেষ্টৰ খবৰটো অনাই কাৰণ তেঙ্গৰ ঘৰবাবী ময়ে তদাৰকী কৰি আছো।

—হ'ব হ'ব লিখক।

এছ পি ব অমূমতি পাই, অকণে পেড়াটা বিচাৰি লৈ বশ্বনালৈ চিঠি এখন জৰালবৰ্কৈ লিখিলে টেলিগ্রাম কৰ্ম এখনতো কেইটামান শব্দেৰে তেঙ্গ এবেষ্টেড হোৱা খবৰটো লিখি উঠাৰ পিছত, এছ পি য়ে টেলিগ্রামৰ কৰ্মখন আৰু চিঠিখন অকণৰপৰা খুজি লৈ মনোযোগেৰে পঢ়িবলৈ ধৰিল। পঢ়া শেষ হ লত প্ৰফেছাৰ বিনয় কাকতীলৈ চাই ক'লে,—আপোনালোকে বকৱাৰ চিঠিখন পোষ্ট কৰি দিব। আৰু টেলিগ্রামখন পঠাৰ। পাবিব নহুন?

—পাবিম।

—টেলিগ্রামৰ পঢ়া দিৰ্ণ ছাব বুলি অকণে বেগটোৰপৰা পঢ়া উলিয়াৰ খোজাত, বিনয় কাকতীয়ে ক'লে হৰ দিয়া।

—আপোনালোক এভিয়া ঘাওক তেনে।

এছ পি ব নিৰ্দেশত বিনয় কাকতি আৰু ধৰ্মৰ্থৰ দাসে অকণলৈ এৰাৰ কাতৰভাৱে চাই নিৰাতে খোজ ল'লে। এছ পি নকুল গোকুমীয়ে ঘৰৰ মালিকৰ ফালে চাই ক'লে—কঠকী, আপুনি ঘৰত তলা মাৰক।

—এনেকৈ কিমান দিন ঘৰটো পেলাই থ'ম? ঘৰৰ মালিকে নিজকে নিজে সোধা বেন কৰিলে।

—বন্ধনা আহি আপোনাৰ দৰটো খালী কৰি দিবলৈ লিখিছো।
অকথে তপৰাই ক'লে।

—কটকী, আপুনি তয় নকৰিব। আইন বোলা এটা কথা
দেশত এতিয়াও আছে। আপোনাৰ দৰব ভাৰা মৰা নপৰে।
এহ পি য়ে ক'লে।

—সেইটো জানো বুলি কটকীয়ে হাহি এটা মাৰিলে।

—আমি এঙ্ক লৈ যাউ বুলি অকণক এহ পি গোষ্ঠামীয়ে
গাড়ীত উঠিবলৈ মিৰ্দেশ দিলে।

—হেও কাফ ছাৰ? তলতীয়া পুলিচ এজনে সুধিলে।

—নালাগে। এহ পি য়ে কথাধাৰ বিৰক্তিৰে কোৱা যেন
লাগিল। কটকীয়ে এইবাৰ চিঞ্চিতভাৱে অকণক গাড়ীত উঠা
চাই থাকিল। অকথে কটকীৰ কালে চাই ক'লে,—দাদা যাউ।

কটকীয়ে একো ক'ব নোৱাৰিলে, হঠাতে কিবা এক অজ্ঞানিত
হৃথক মাহুজন অভিভূত হৈ পৰিল, হাতৰ কমালখনেৰে সঘনে
মুখখন মচি গাড়ীখনৰ ওচৰলৈ গ'ল আৰু অকণৰ হাতখন ধৰাৰ
লগে লগে পুলিচৰ জ্বাইভাৱে গাড়ী ষাট দিলে হৰ্ণটো বজাই।
কটকীয়ে অকণৰ হাতৰপৰা নিজৰ হাতখন একৰাই আনি গাড়ীখন
গৈ থকা চাই থাকিল। পুলিচৰ গাড়ীখন আলিটোত এটা পাক
লোৱাৰ পিছতে, নকুল গোষ্ঠামীয়ে অকণৰ কালে মুখ ঘূৰাই ক'লে,
—বকৰা, স্বধাংশৰ দৰটো আপুনি চিনি পায় নহয়? তাৰ মাকক
মই লগ পাই যাউ দৰটো আপুনি দেশুৱাই দিব পাবিব নে?

—পাবিম, আৰু অলপ প'লেই পাম গৈ।

—দৰব ওচৰ পালে কৰ।

অলপ মূৰ মোৱাৰ পিছতে অকথে কলে—সেই বে ডাঙৰ
আহত গচজোপা দেখিছে, সেইধিনিতে গাড়ী বখালেই হৰ।

—জ্বাইভাৰ, সেই গচজোপাৰ ওচৰতে গাড়ী বখাবা। এহ
পি য়ে ক'লে।

—তাল ছাব।

জ্বাইভাব কথাস্বার কৈয়ে গাড়ীৰ বেগ কমাই আনিলো।
গাড়ীখন বখালত পুলিচ এজন লৈ এছ পি নামি গ'ল। গাড়ীত
ধূকা পুলিচ দুজন অকণ বকুলাৰ কাষ চাপি আহিল।

—পলাই নাযাঙ্গ দিয়ক। অকণে ক'লৈ।

অকণৰ মাত শুনি নকুল গোস্বামীয়ে পাছলৈ এবাৰ ঘূৰি
চাই আগবাঢ়ি গ'ল নির্মলা বয়ৰ ঘৰৰ আগফালৰ দুৱাৰখন
বক্ষ আছিল। দুৱাৰত টক্ টক্ শব্দ কৰিলত এগবাকী মহিলা
ওলাই আহিল মাঝুহ গৰাকীৰ কাজলবুলীয়া চেলাটৰিব তলৰ
চকুবুবিত এটা স্বৰূপৰ ভাব ঝুটি উঠিছে। মূৰৰ ওৰণিখন অল্পকৈ
টানি মাঝুহগৰাকীয়ে এছ পিৰ ফালে চাই স্থাধি ল,—কাক
বিচাৰিছে ?

—এইটো নির্মলা বয়ৰ ঘৰ নে ? এছ পি যে ঘূৰাই স্থাধিলো।

—হয়।

— তথ্যেতক এৰাৰ—

—ময়ে নির্মলা বয়।

—হয় নেকি ? আপোনাৰ লগত অল্প কথা আছিল।

—আহক ভিতৰলৈ তেনে।

—ভিতৰলৈ আৰ কি যাম ? ইয়াতে বাহি বুলি এছ পি
বাবাগুৰ চকী এখনত বহি পৰিল।

—বহক আনখন চকী দেখুৱাই এছ পি যে নির্মলা বয়ক বহি-
বলৈ নিৰ্দেশ দিলো।

—আপুনি বহক বুলি চকীখন দেখুৱাই ইজন পুলিচক নির্মলা
বয়ে অমুৰোধ জনালো।

—মই ছাব আগত নথহৈ। দিয়ক। আপুনিৰে বহক।
পুলিচজনে ক'লৈ।

—কষ্টকচোন কি কথা ?

প্রথমে সুধি নির্মলা বয়ে আনখন চকীত হই । বিল ।

—আপোনার সুধাংশু নামৰ ল'বা এজন নোহোৱা হৈছে ?

এই পি য়ে প্রথমে সুধি নির্মলা বয়েক নিরীক্ষণ কৰিবলৈ ধৰি
দেখিলে মাছুহগবাকীৰ মুখৰ বণ হঠাতে সলনি হৈছে । ত্যাগৰ
প্রতিশূলি স্বৰূপ সমাহিত চেহেৰাটোত উজলি উঠিছিল এক পৰম
আচ্ছাদিত জ্যোতি । পুলিচৰ দৃষ্টি ধৰা পেলাই নির্মলা বয়ে
নির্ভৌকতাৰ স্মৰণ সুধিলে—আপোনার পৰিচয় জানিব পাৰো নে ?

—মই হুৱাহাটীৰ এই পি নকুল গোৱামী ।

—অ' হয় মেকি । মোৰ ল বা এজনেই । সিয়েই সুধাংশু ।
সি নোহোৱা হোৱা আজি প্রায় বছৰৰক হৰুৰ হ'লহি ।

—আপুনি সুধা শুৰ বিহায় পুলিচক খৰু দিয়া নাচিল কিয় ?

—মই তাৰ মাক কাৰণ । এইবাৰ নকুল গোৱামীয়ে তল
মুকৈ ক'লে—তাকটো পোৱা গৈছ ।

—‘পোৱা গৈছ ? কত পালে তাক ? উৎকঠাত নির্মলা বয়ে
সুধিলে ।

—সৰ জিলাত । এতিয়া তাক তেজপুৰ জেইলত আটক কৰি
বখা হৈছে । তেজপুৰ এই পি য়ে ফোন কৰি জনাইছে—
আপোনাক খৰুটো দিবলৈ ।

—মই তাক দেখা কৰিব পাৰিম নে ? এক আকুল বাগ্রতাত
নির্মলা বয়ে সুধিলে ।

—নিশ্চয় পাৰিব । মই আপোনাক এইটোও কৰ্ণ, তাক
আপুনি সেই মাৰাঞ্চক পথৰপৰা দ্বাই আনক । আপোনার দৰে
শিক্ষয়ত্বী মাক থাকোতে সি কিয় এই পথ লৰ লগা হ'ল বুজি
মাপালো । ল'বাৰ্টাৰ বয়সোতো বেহি হোৱা বাই । সি জেইলত
বশ চাইন কৰি দিলে তাক হয়তো এৰি দিব পৰা বাৰ ।

—সেইটোভেইডো মহিল । ভেনেকৈ ছাবেগোৰ কৰা বিধৰ
ল'বা নহৱ যে সি ।

—मार्क है आपनि ल'बाक एमेके आसै निर्दिश । जाने आपनि तांब विकल्पे ये मार्डा चार्ज आहे ?

—माने ? आत्मकत निर्मला बरे शुभिले ।

—गाँवर एजन आठारह्य माहूहक हत्या कराव अपव धत सुधांशुक आटक करा हैहे । नकुल गोव वीरे उपरलै चाई क'ले ।

—हवह नोरावे, एइटो अस्तु मह जानो ये शोब ल'बा केतियाओ माहूह हत्याव कामत लिख थाकिव नोरावे ।

—आपनि नक'ले कि हव ? आইने कव । आक सिंहतव पार्टियेतो इन्डिभिज्यरेल किली समर्थन कवे ।

—पार्टिये कि समर्थन कवे नकवे मह नाजाने तथापि गोटेह पृथिवीयेओ यदि आजि चिञ्चवि कय ये सुधांशु हत्याकाबी मह त्रितियाओ कम सि सेह काम केतियाओ कविव नोरावे ।

—विचारत यदि सि दोषी बुलि अर्धां हत्याकाबी बुलि अमाणित हय ?

—तेतिया ताक आपोनालोके कि शास्ति दिव ?

—शास्ति ? शास्ति तेने क्षेत्रत वर कठोरेह इव । फाटीव वाहिव तेतिया आक कोनो उपाय नाहि, मिछेच वस्तु । आपनि तेतियाओ ताबि चाओक ।

—देशव वर्तमान आइन अमूसवि यदि शोब ल वाब फाटी हस्त, तेतियाओ मह ताब फाटीव कावत दिल्ल है थाकि शोब कर्तवा पालन कविव लागिव ।

निर्मला बयव कथा तुनि, एह पि एइवाव अपहैकै दिव ह'ल, आक हातव लाठिडाल एपाक घूवाइ क'ले,— मातृचिन्ता इयान कठोरता थाकिव पावे ने मिछेच वस्तु ?

एह पि व प्रश्नत निर्मला बरव अवावित ढकुला छधावि गालेवि बागवि आहिल, शाबीव आठलेवे सुखन माठ क'ले,—

কঠোর যদি কোনোবা হব পাবে, তেজে আস্থারই হব পাবে।
আত্মব সপ্ত আপোনালোকৰ দৰে পুলিচৰ মাঝীৰ এতিয়াতৈতেৰ
পৰিচয় ষষ্ঠোৰ সৌভাগ্য হোৱা নাই ছাগে—গোৰামী ডাঙুৰীয়া।

—সৌভাগ্য নহ'লেও দৃঢ়াগী আমাৰ হৈছে খিছেচ বয়।
যোৰ অপৰাধী দৰ্দাত সন্তানৰ বাবে গকোগবাকী মাকৰ তালকাল
লগোৱা চঞ্চৰত আৰিও কেতিয়াবা বিৰুত হব লগা হয়।
আপোনাৰ চকুলোৱেও জানো মোক আছাত কথা নাই? পুলিচ
হ'লেও আমিওতো মাঝুহ।

—চকুলোও বহু বিধৰ আছে। কোনে, কেতিয়া, কিয় চকুলো
পেলায় মেই কথা বুজা বৰ উজু নহয় গোৰামী ডাঙুৰীয়া।
আপোনাক এটা এইধিনিতে অসুবোধ কনাশ্বেঁ—আপোনালোকৰ
অ জ্ঞতাৰে মোক দুৰ্বল কৰিবলৈ চেঁটা নকৰে যেন। মোৰ এটা
প্ৰশ্নও আছে আপোনালোকৰ ওচৰত। সঠিক উত্তৰ দিব নে?

—ক প্ৰশ্ন? কণ্ঠক। সঠিক উত্তৰ দিব পাৰো যদি বিশ্বাস
যিম। আপোনাৰ সন্তানৰ জীৱন বক্ষাৰ বাবে কিবা কথাত আইন-
পতভাৱে সহায় কৰিব লাগিলে, আপোনাক সহায় কৰাত একেো
আপত্তি নাই খিছেচ বয়।

— সহায় আপোনালোকেই বা কেনেকৈ কৰিব। সহায়ৰ কথা
কোৱা নাই। কথাটো ৫'ল, সুধা তক মাঝুহ কৰিবলৈ মোৰ চেঁটা
আছিল অসুবস্ত। বলকচোন, তিতৰলৈ তাৰকাৰণে কত ধৰণৰ
কিতাপ পত্ৰ শাৰী শাৰৈকৈ সজাই হৈছিলো। তাৰ বিদ্যা-বুজ্জিতে
শিক্ষকসকল তথ মানিছিল। তাৰ সততাত মাঝুহ সহজে মুক্ত
হৈছিল। তেনে এটি ল বাই আৰ'গাপন কৰি কাৰাগাবত বলী
হব লগা হৈছে—ভৱিষ্যতৰ সকলো সন্তানো যবিমূৰ কৰি। কিয়
এনেকৈ দেশৰ জাকে জাকে প্ৰতিভাৱান ল'বা আজি বিপদৰ সন্ধুৰীন
হৈছে, ক'ব পাৰিব নে?

—নিশ্চয় কৰ পাৰিম, কিন্তু আপোনাৰ দৰে মাকসকলক সেই

কথা বুঝাবলৈ কিছু সময় লাগিব।

—কিন্তু আপোনালোককো পৌরবাই দিবৰ মৰ যায়—
কেনেকৈ আমাৰ দৰে মাতৃসকলৰ চকুলোৱে দশৰ বুকুত কিবিঙ্গতি
অলাট ধাৰ্থাৰেষী ক্ষমতাৱস্থসকলৰ দৰ্প আৰু প্ৰাচৰ্য চূৰ্মাৰ কৰি
দিব পাৰে।

—আপুনি অনাহকতে উত্তেজিত হৈছে মিছেচ বয়। আপুনি
এতিয়া আপোনাৰ সন্তানৰ হিত চিন্তা কৰাই ভাল হৈ। আমি
যাওঁ দিয়ক।

এছ পি উঠাৰ লগে লগে পুলিচৰ গাডীখন উলুবাৰীৰপৰা
হাজোতমুখী হ'ল। অকণে ভাবিবলৈ ধৰিলে একমনে বলনা আৰু
অঙ্গু নিৰ্মলা বয় আৰু শুধা-শুৰু কথা কিন্তু নকুল গোৱামীয়া
গুৰুৰভাৱে চিন্তা কৰিবলৈ বিচাৰিলে দেশৰ বুকুত জলি উঠিব খোজা
জুটিকুৰাৰ বিষয়ে। আৰু সেই জুটিকুৰা কেনেকৈ মুমাৰ পাবি
তাৰে উপায় চিন্তি দূৰলৈ চাই পঠালে। দৃষ্টি দূৰলৈ নাথাঞ্জেই,
ডাইভাৰে গাডীখন হঠাৎ বখাই দিলে, কাৰণ মাজবাটতে এটা
ভিক্ষাৰী মৃত অৱস্থাত পৰি আছ গাডীখন আলিবাটৰ কাৰলৈ
ঘৰাই, ডাইভাৰে এইধাৰ জোৰেৰে ছিয়েৰি ধৰিলে। এছ পি যে
দেখিলে—অকণে বাটত পৰি থকা ভিক্ষাৰীটোৰ শঠো চাৰলৈ
মুৰচ্ছে তুঁধি ছে।

উইল

১৭ চন পাব হৈ ১০৭১ চন হোৱাৰ লগে লগে তাৰত্ব
বাজনৈতিক পৰিস্থিতি হৰ্বাৰ ঐতিহাসিক গান্ডি সলনি হৈছে যদিও,
অসমীয়া বাইজে সেইবোৰণে বিশেষ কাণ্ডাৰ কৰিব লগা হোৱা
নাই। আনকি ডিগৈৰে নিচিনা চহৰতো আমিকসকলৰ দাবী
পূৰণৰ আন্দোলনৰ কোনো উমৰ নাই। অৱশ্যে চহৰখনত নানা
ধৰণৰ সভাসমিতি হৈ থাকে, সেইবোৰত মাইকৰ হিম্বী সংগীত
মূখ্যিত হয়। নামজলা শিল্পসকলৰ নাচগান চলে, বাইজে ডেলা
সেৱে স গীতৰ সুব আৰু হিম্ব উপভোগ কৰে। ১৭১ চনৰ
শোকৰ আগষ্টও ডিগৈৰে চহৰত শাস্ত্ৰৰ পাৰ হৈ গৈছে। চাৰিও
কালে দেশক নদন বদন কৰাৰ বাজছৱা আৰু চৰকাৰী মেল মটি,
বোৰৰ উত্পন্ন পৰিৱেশৰ অৱসান ঘটুৱাই ডিগৈৰে চহৰৰ নিশাটো ষেন
আয় অৱসন্ন হৈ আছিছে। চতুর্দশীৰ জোনাকে চহৰৰ মীৰত্বাক
আৰু নিবিড় হোৱাত সহায় কৰিছে।

শোৱনি কোঠাৰ কেনখন কমগতিত চলি আছিল যদিও
মানসীয়ে বিছনাৰ কাৰৰ খৰিকীৰ পৰ্মাখন কাৰণে টানি বাতিৰ
নিস্তুৰুচ্ছাক উপলক্ষি কৰিবলৈ বিচাৰিলে। এনেতে ডা হুৰুৱা
বিছনাত উঠি হি, আৰু মানসীৰ কাঙ্ক্ষ হাত দৈ ক'লে,

—আজি তোমালোকৰ শিতঙ্গাৰৰ প্ৰোগ্ৰেম বৰ শুল্ক
হৈছিল।

—ত বুলি মানসীয়ে ডা হুৰুৱালৈ দ্বি চাল আৰু
শুধিলে,—কোনটো প্ৰোগ্ৰেম আটাইভকৈ ভাল লাগিল?

—মই বিচাৰকৰ দৰে চোৱা নাই। শুঠতে ভাল হৈছিল আৰু
ভাৰ হৈছিল তোমাৰ অৰ্গেনাইভিং কেপাচিটি আৰু আটিটিক
এটিচুড় প্ৰণাপিত হ'ল।

—আপুনি একে। নাজানে।

—অর্থাৎ ?

—আচলতে আজিব সাংস্কৃতিক স কুমা এনেদবে সার্থক হোৱাৰ
মূলতে আছে বহু। যোৱা সপ্তাহটো বছুৰে দেহেকেহে নলগা হলে
প্রত্যোকটো প্ৰোগ্ৰেমতে কৃত ধাকি গ'লহৈতেন।

—সেইদিনা ভাত ধাৰলৈ অহাৰ পিছত বান্ধবীক আৰু লগ
পোৱা বুলি তুমি কোৱাই নাই দেখে ?

—আপোনাক কৰলৈ সময় আৰু স্মৃতিধা পালো ক'ত ?

—সময় বাক পোৱা নাই। কিন্তু স্মৃতিধাৰ কথা কি ক'লা
বুঢ়া নাই।

—কেনেকৈ বুজিব ? আজিকালি আপুনি মোৰ কথা বুজিবলৈ
সময়ক'ত আপোনাৰ ?

—ভাৰ মানে !

—মানেটো আপুনি নিজেই উলিয়াই লওক, মই কেনেকৈ
ক'ম আপোনাৰ মনৰ জগতত কি হৈছে ? বাহিৰত মাত্ৰ দেখিছো,
আপুনি আজিকালি থুৰ অন্যমনস্ক হৈ থাকে। খোৰাবোৱাত
হত ফূৰ্ণতা আগবংশবে নাই। আপুনি মোৰেই কথা কিবা ভাৰে নেকি
বাক ?

—চোৱা এতিয়া, তোমাৰ কথাৰপৰাই প্ৰমাণিত হল,
আচলতে তোমাৰ মনৰ জগতত আজি নানা প্ৰশ্নৰ উদয় হৈছে।
সেইবোৰ প্ৰশ্নমূলক সমস্যাৰ মই জানো কিবা সমাধান কৰিব পাৰো
মানসী ?

—ভাৰ মানে ?

—মানেটো তুমি নিজে উলিয়াৰ লাগিব।

—মই আপোনাৰ কথাৰ ইণ্ডিত একে। বুঢ়া নাই।

—মোৰ কথা তুমি অৱশ্যে ঝুঝুচাটোৱেই ম'গলজনক।

—ম'গল, অম'গলৰ কথা নহয়। আপুনি মোৰ কথা ভাৰি

चार लानिर, मोर ये जीवनटो किमान निसंग है आहिहे दिने दिने ।

—ताबिझेहा । तोमार कथा खूब वेहितै ताबिबलग्ना है हे कावणेहि तुमि हयतो मोक अन्यमनस्त होवा बुलि भाबिषा, मोर कार्यकलापत आगव असंकृत्ता नाही बुलि भाबिषा ।

—ह'व पाबे क'व नोराबो कि हैहे मोर । किंवाकिबि भाबवोर आहि थाके एकोरेहि भाल नाळागे, केतियावा देखो आजिकालि मरिवव अनके याय ।

—एको समय आमुहव मरिवव अन याय किंतु मास्तुह इमान सहजे अविव नोराबे । अविवलै ओलाले आनो तुमि मोर भविवां तुर्गतिव कथा नठवाकै थाकिव पाबिवा ? जनात मइ तोमार कण / आनो अपकार कवा नाही येन लागे आक तोमार उपवत अहि किमान निर्भवशील सेहि कथा ओ तुमि जाना ।

—मोर्बो आपोनार कथा भाबेंते एटा दोषीभाव ह'वलै थविहे आपूनि मोर कावणे वहतो कविले किंतु आपोनार कावणे मइ एको कविव नोराविले ।। केतियावा भाबो— पगलाहै है याम नेकि ?

—किऱ ? पगला ह'वा किऱ ? तोमार छुध आहे हय, कावण आमार सज्जान नाही । सेहि छुध आनो मोर्बो नहत, मानसी ? महि डिगवै किऱ, असमवे एजन विध्यात चिकिंसक, अर्थच कि कथात आमार सज्जान होवा नाही, उलियार पवा नाही । किडिरलजिकेल दोर एजनवो नाही । अर्थच, आमार सज्जान नह'ल । एटि शिशुक तुलि भालि लवलै कैहिलै, तुमि अमास्ति ह'ला, शिशु त्राव एटा खुलि दिलालै, तातो तुमि सज्जट ह'व पवा नाही ।

—केवेकै सज्जट ह'व पावि, आपूनि कणकठोन । मोर अनव विकृता एहिवोवे निशेव कविव पाविव जानो ? आमार वाहि एको नोवेहै नाही, तेत्ते सज्जान नोहोवा कथाटोउ एटा अवैज्ञा-

মিক অঙ্গুত কথা হ'ল। আচলতে আপুনি মোক মনেপ্রাপ্তে গ্রহণ করিব পৰা নাই ছাগে।

—মোৰ ব্যৱহাৰত তুমি তেনেকুৱা অঞ্জলা গম পাইছা নেকি?

—পাইছো, আজি কিছুদিনবপৰা আপুনি মোক যথেষ্ট অৱহেলা কৰি আহিছে।

—আজি কিছুদিনবপৰা মানে?

—বহুক আপুনি লগাপারাবপৰা।

—তোমাৰ বাঙ্গলীক লগাপারাতো বেছি দিন হোৱা নাই, কিন্তু আগৰ এধাৰ বছৰ কি হ'ল?

—এই এধাৰ বছৰেও কেই আছিল হয়তো কিন্তু বহু অঢ়াৰ পিছতহে মই মোৰ প্ৰতি ধৰা আপোনাৰ বিতৃংশা ধৰা পেস্টাইছা।

—মেষ্টোৰ তোমাৰ নিজৰ মনৰ কথা।

—হ'ব পাৰে। বাক আপুনি যে এটা শিক্ষক তুলি লোৱাৰ কথা কয় আপুনি তান এট শিক্ষক বৰবাত যোগাৰ কৰিব পাৰিব নেকি?

—হঠাতে নোৱাৰিম খবৰ বাখিলে পোৰা যাব পাৰে। অলপ দিনৰ কাৰণে তুমি অঞ্জুকে আমাৰ ঘৰলৈ লৈ আহব পাৰা। অঞ্জুক লগত বাখিলৈ তুমি কিছু সাময়িক অশাস্তি দূৰ কৰিব পাৰিব।

—অঞ্জুক আমাৰ ঘৰলৈ আনিলে বহু অকলে ধাকিৰ পাৰিব নে? অৱশ্য অঞ্জনাক দূৰ গৰব পাৰিলৈ বহুয়ে আৰু মুক্তি পাৰ।

—অৰ্ধাৎ?

—অৰ্ধাৎ এই ধৰক, সুবাচকা, আপোনাৰ ক্লিনিকলৈ অহাত বহুৰ বছধিনি আধীনতা বাঢ়িব। বহুৱেইতো আপোনাৰ আগত শোৰ কথা যিহকে তিহকে লগাই আপোনাক সলনি কৰি পেলাইছে। আপুনিতো আৰু আগৰ মাছুহজন নাই এত্তিয়া।

—তুমি তোমাৰ নিজৰ চৰ্বিলভাৰ কাৰণে বহুতো কথা তুলকৈ

বুজিবলৈ আবস্থ কবিছা। আচলতে কথাটো হ'ল, বদনা কিছুদিন
হাস্পাতালত ধাকিব লাগিব।

—কিয়, বছুব হৈছে কি? এইবাৰ মানসীয়ে ডা' হুৱৰাক
সাৰটি ধৰি এক ভয়কৰ জ্বাসত মূখখন বিকৃত কৰি এটা চিঙ্গৰ
মাৰিলৈ।

—ডা' হুৱৰাই মানসীক মৰম কৰি বুকুৰ মাজলৈ টানি লাহে
লাহে মূৰত হাত বুলাই ক'লে —অছিৰ নহ'বা মানসী।

—কওক বছুব কি হৈছে। নহলে মই এতিয়া গগনকালি
চিঙ্গৰ ধৰিম।

—বদনাৰ টি বি হৈছে। আজিকালি টি বি একো কথাই
নহয়, ভাল হৈ যাব।

—বছুব টি বি হৈছে, মই নাজানো অধচ আপুনি তানিলে।
আপুনি কেনেকৈ জানিল? বছুব দেৰো মোক কথাটো ঘূণাঙ্কবেও
নজনালে।

—আমাৰ ক্লিনিকত বদনাৰ ‘এজ্জ বে’ লোৱা হৈছে। বদনাই
বিজাণ্ট এতিয়াও পোৱা নাই। টি বি হোৱা বুলি জানিলে
তোমাক নিশ্চয় বদনাই কথাটো নিজেই জনাব। মই বদনাক
বিজাণ্ট দিবলৈক সাহস গোটাৰ পৰা নাই।

—নহয়, নহয়, সেইকথা কোৱা নাই। বছুৱেয়ে আপোনাৰ
ক্লিনিকত ‘এজ্জ ব’ লৈছে,—সেইকথা মোক কিয় ক'ব?

উত্তৰত ডা' হুৱৰ ই কিবা এটা ক'ব খুজিছিল, কিন্তু মানসীয়ে
সেই কথালৈ কাণ নকৰি হুকহকাই কাল্পিবলৈ ধৰিলৈ। কাল্পোনৰ
যেন শেষ নাই। মানসীৰ অবাৰিত অজ্ঞ চকুলোৱে ডা' হুৱৰাৰ
বুকুখন খন্তকতে ডিয়াই পেলালে। কাল্পি কাল্পি মানসী ভাগবি
পৰিল। গোটেই দিনটোৰ পৰিশ্ৰমে মানসীৰ ঝাণ্ঠি দৃঢ়ণ বঢালে।

লাঈটলৈ সুমাই দিয়াৰ আগতে ডা' হুৱৰাই নিজামগ়
মানসীৰ মুখলৈ চাই জাবিলে মানসীৰ গভীৰ বকুৰৰ কথা। লগতে

অনত পৰিল—এই বক্তুব ঝোৰত থকা এক পোশন সত্য, এটা সজীৱ
অভীতৰ বিষয়ে যাক কোনো কালে মানসীয়ে পাহৰিব নোৱাৰিব।
সেই অভীতক পাহৰিবলৈ চেষ্টা কৰি আনসীৱ আজি তৌল অন্তৰক্ষত
ভূগোৱলৈ আৰম্ভ কৰিছে। লগে লগে একোদিন অস্বাভাৱিক হাতি
আৰু একোদিন অস্বাভাৱিক কাল্দোনৰ আন্ধৰ ল'ব লগা হৈছে।
'অভীত পৰিল গ ল, তাৰ কথা অন্ত হ'ল'—কৰিব এই বাবী জানো
সত্য হ'ব পাৰে? অভীতৰ প্ৰত্যেকটো ঘটনা আমাৰ বৰ্তমানলৈ
ধাৰিত হৈছে অহৰহ। এই বিশ্বৃত অভীতৰ শৰ্কু যে কি প্ৰৱল
আমাৰ জীৱনত। অভীতক উৎসাটন কৰি ইয়াৰ লগত সজ্ঞানে
মুখামূখী হ'ব নোৱাৰিলে, আমি যে কিম্বান মিস'গ হৈ পৰ্বো।
সত্যতাৰ মুখা পিঙ্কি আমি জীৱন যন্ত্ৰণাত ছটফটাই বিশ্বপ্ৰাহৰ
সংকুলা সৌন্দৰ্য আৰু শাস্তিক অগ্ৰাহ্য কৰিব লগা হয়। কিয় এই
ভৱাৰহ মুখা আমি খহাই দিব নোৱাৰ্বো। ডা দুৰবাট আঙুলি
কেইটা টাৰি ধোঁগাতখনৰে মুঠি মাৰিলে আৰু চাৰিওকালে চাৰলৈ
চেষ্টা কৰি ল। 'জোনাকবোৰ কোঠালিটোলৈ সোমাই আহিছিল
ধিৰি মীৰে। সেই স্মিক্ষ জোনাকত ডা দুৰবাই মানসীৰ মুখলৈ চাই
দেখিলে যেন এখন আৱবণে মানসীৰ মুখৰ চহেৰা শাস্ত কৰি দৈছে।

বিছ

ডা দুর্বা ক্লিনিকৰ নিভৃত কোঠালিটোত বহি অপেক্ষা কৰিছে
বন্দনালৈ। আজি অকল বন্দনাৰ কাৰণেই ক্লিনিক খোলাৰে বথা
হৈছে। বন্দনাক তেঙ্গ আজি কেটৰাটাও বথা কৰ লাগিব।
বন্দনাটী তেওৰ এস্তাৱ মানি সয় বা নলয় ? ডা দুর্বাৰ এনদাৰ
ভাবি থাকো—ই বন্দনা সোমাট আহিল নাছ গৰাকীৰ লগত।
নাচ গৰাকীৰ য এখন এক্ষ বে' প্রেট আৰু বন্দনাৰ অস্তৰ বেন্ডৰ
কাগজপ্ৰ ডা দুর্বাৰ টেবুলত ধৈ যোৱাৰ পিছত ডা দুর্বাৰটী
বন্দনালৈ লক্ষ কৰি সুধিল—অঞ্জুক অনা নাই ?

—নাশ অনা। তাহক স্কুলত এৰি আহিছো। স্কুলত মাহীদৱে
অঞ্জ ব খনৰ কৰিব। মোৰ অস্তৰ বুলি জানিলে, তাঠ বৰ অস্তিৰ
হয় ডাকুন্দৰ সমূখ্যত থকা চকীখনত ধৰি বন্দনাই ক'ল।

—বহক।

চকীখন অল্প টামি বন্দনা বহাৰ পিছত বন্দনালৈ চাই ডাকুন্দৰ
ক লৈ—মঠ আগতই আপোনাক কৈছিলো তেতিয়া আপুনি—

—কি কৈছিল ?

প্ৰশ্নৰ লাগ লাগ বন্দনাৰ মুখত অস্তিৰতা প্ৰকাশ পাল।

—কৈছিলো—অঞ্জ এদিন আপোনাৰ এটি সমস্যা হৈ উঠিব।

—উঠিব মান ? অঞ্জ মোৰ সকালী সমস্যাতে জড়িত হৈ
আছেই। আজি চাঞ্জক মোৰ অস্তৰ তাইক এতিয়া ইই ভালকৈ
খাৰলৈ বৰলৈ দিবলৈকে অস্ত্ৰবিধা হৈছে ভাগ্যে মাহীদেউ আছে
ওচৰতে, নহ কে যে কি হ'ল হয়।

—অঞ্জুক আমাৰ ঘৰত নথয় কিয় ?

—আপোনালোকৰ ঘৰত ?

—অ', মানসীয়ে তাইক চাৰ পাৰিব।

—আৰু, মই অকলে কেনেকৈ থাকিম?

—আপুনি কিছুদিন হাস্পাতালত থাকিব লাগিব যে।

—হাস্পাতালত? কি হৈছে মোৰ? মেপ ঢুকি বন্দনাই
স্থাধিলে।

—ব ব, আপুনি এনেকৈ অস্থিৰ হলৈ নহব নহয়? আপুনি
ধৈৰ্য ধৰিব লাগিব।

—ধৈৰ্য, ধৈৰ্য মই ধৰিবৈ, বহুত ধৈৰ্য ধৰিবৈ।

—আৰু বহুত ধৈৰ্য ধৰিব লাগিব। আপোনাৰ টি বি হৈছে।

—টি বি?

—হয়।

—হয়োখন হা' তৰে মূখখন ঢাকি ধৰি বন্দনাটি উচুপি উচুপি
খোকাখুকি মাত্রেৰে ক'লৈ —অঙ্গু এতিযা কি হৰ?

—অঙ্গু একো নহয়।

—তাই যে মোৰ লগত শোৱে, তাইবো টি বি হৰ নেকি
বাক? বন্দনাই কে দায়িত্ব বোধেৰে মূখখন মচি ডাঙুৰ ফালে চাই
কাতৰভাৱে স্থাধিলে।

—অঙ্গু টি বি হৰ নোৱাৰে। তাৰ ব্যৱহাৰ মই কৰিবৈ।
আপুনি কিছু মোৰ কথা কেইটামান শুনিব লাগিব। ডাঙুৰে
গাহীনাটি ক'লৈ।

—শুনিম, শুনিম। অঙ্গু কাৰণে যিহকে শুনিবলৈ কয়
তাকে শুনিম। অঙ্গু কাৰণেই এমিন শুৱাহাটী এবি ডিগৈবেলৈ
আহিলৈ। এতিযা তাইব কাৰণেই হাস্পাতাললৈ যাবলৈও প্ৰস্তুত
হৰ লাগিব। কিছু—

—অঙ্গু আজি আৰুপি আমাৰ ঘৰলৈ লৈ আহিম। মানসীৰ
লগত মই সেই সম্পর্কে কথা হৈছো। আৰু আপুনি হমাহ আমাৰ
ডিগৈবে চেই হিস্টেলত থাকিব লাগিব।

—চুটাব কথাও আছে নহয় ?

—চুটা আপুনি পাব ।

—কিন্তু মই যে এডিয়াও টেলিবেবো ।

—সেইবোৰ ব্যবহাৰ মই কৰিম । আপুনি অনাহকত চিন্তিত নহব । আপুনি ভাল হৈ আছিব লাগিব । এই ছমাহ তাই আমাৰ ঘৰতে থাকক । আজি সকিয়া তাইক মই টি বি ব প্ৰতি-ৰেখক ইনজেক্চন দিম । বাক আপুনি যে কলে অঙ্গ আপোনাৰ সকলা সমস্যাতে জড়িত হৈ আছে সেই কথাটো ঠিক মই বুজি নাপালো । কথাটো আপোনাক মই বজুৰ দৰেই শুধিৰাই, কাৰণ বোগীৰ বাবে ডক্টৰ ইঞ্জ, দা বেষ্ট ক্ষেত্ৰ !

—আপোনাক মই সকলা কথা কৰ পাৰোঁ কিন্তু সেইবোৰ তুখৰ কথা আপোন মানুহকো বোকোৱাৰ অভ্যাস এটা হৈ গৈছে ।

—কিয় ?

—ব ব কও কাৰণটো । মোৰ এজন দাদা আছে ।

—দাদা ? আপোন নে ?

—হয় ।

—মানসীয়ে দেখোঁ আপুনি মাক দেউতাৰ একমাত্ৰ সন্তান বুলিয়ে কৈছিল ?

—অ তাৰ মান মানুয়ে আপোনাৰ আগত মোৰ কথা কৈছিল । আপুনিহ পাহৰি গৈছিল ।

—নাই, নাটি মানসীয়ে কোৱা কোনো কথা মউ পাহৰি নাহাউঁ ।

—কিয়, আপোনাৰ আগত চিনাকি মিঁত্তে প্ৰথম দিন আপুনিতা মোক চিনি পোৱা নাছিল ?

—অ' সেইদিনা ? সেইদিনালৈকে মই সৈচাকৈয়ে জনা নাছিলো, আপোনালোকৰ বজুৰৰ কথা । আপুনি আমাৰ ঘৰত ভাতধোৱাৰ আগবাতি মানসীয়ে আপোনালোকৰ বজুৰ সম্পর্কে মোক বহুত কথাই কৈছিল । মানসীয় একো অপৰাধ হোৱা বাইতো ?

—অপৰ্যাপ্ত ! অপৰ্যাপ্ত কিয় হ'ব ? প্রথমদিনা মই খুব আচ-
বিতহে তৈছিলো আপুনি মোক চিনি নোপোরাত, আৰু মানসীৰ
ওপৰত ব'ব উঠিছিল মোক যথেষ্ট অঙ্গুবিধাত পেলোৱাত ।

—কণক তেনে মানসীৰ ভুলাটো শুধৰাই দিয়ক ।

—কি ভুলৰ কথা ক'লে ঠিক ধৰিবপৰা নাই ।

—আপানালোক দুয়ো বন্ধু কিন্তু বথা বতৰাত সম্পূৰ্ণ এক
দেষ্ট । এত বিবা এটা সম্পর্কে আলোচনা কৰিছো আলোচনাৰ
মূল বন্ধুবপৰা অলপ ঝাঁড়ি গ'লেষ্ট কথাৰ গাৰস্তগিটো দুয়া
বাক্ষৰীয়ে একেখণ্ডে পাহৰি ঘায় ।

—সেইটো হয অৱশ্য আমাৰ দুয়াৰা বহু কথাত মিল
আচে । ব'কচান কি কথাটো জানিব খুজিছিল ।

—কথাটো হ'ল মানসীয়ে লে আপুনি মাক দেউতাকৰ
একমাত্ৰ সন্তুন । অথচ, আপুনি এতিয়া কাল আপানাৰ এজন
আপোন দাদা আচে । এট দুয়োটা বিপৰীত কথাৰ ভিতৰত
কোন্টো সত্য ?

—দুয়োটাই সত্য । ৰন্দনাই এইবাৰ অলপকৈ হাহি ক'ল ।

—হ'টা বিপৰীত কথা একেলগে সত্য হব পাৰে নে ? ডাক্তাৰ
সুধিলে ।

—অৱশ্য অনুযায়ী পাৰে বিস্তিৱ অৰ্থত ।

—অ তাৰ মানে আপোনাৰ দাদাজন আপানাৰ সহোদৰ
তাৰ্ত নহয় ছাগ ।

—জানেই ঘেড়িয়া কথাটো নতুনকৈ প্ৰশ্ন কৰাৰ অৰ্থ
হুৰুজিলো ।

—নাই, নাই, মই একো নাজানো । কণকচান কণক ।

—আপুনি জানকেই ব'ল নাজানক কণক বাক, কাৰণ মানুৱে
মেইদিনা মোৰ সকলো কথা কৰপৰা নাই ছাগে ।

—নোৱাৰ কাৰণ তেৰ্ক কৈইবাটোও । সেইবোৰ মানসীৰ

ଅନ୍ତର ଜଗତର କଥା ଯାଏକଚୋନ ଏତିଯା ।

—ମୋର କଥା କବଲେ ଗ'ଲେଇ ମାନ୍ଦୁର କଥାଓ ଓଜାବ କିଣ୍ଟ ।
ବାକ, ଆଜି କେହିଦିନମାନବପରା ମନ କରିଛା—ମାନ୍ଦୁର ଗାଟୋ ଭାଲ
ନହ୍ୟ ନେକି ।

—କ'ଣୀ ତେଉତୋ ମୋକ ଏକୋ ଜନୋରା ନାହିଁ । ଆପୋନାକ
କିବା କୈଛ ନେକି ।

—ତେଣେକୈ ଏକା କୋରା ନାହିଁ ।

—ମହିଓ ମନ କରିଛା ଅରାଶୀ । ଆଜି କିଛୁଦିନବପରା ତେଣୁଥେ
କଥା ବତବାତ ଆକ କାମକାଙ୍ଗତ ସାଧ୍ୟ ଅଛିବତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଛେ ।
ଆପୁନି ମାନସୀର ପରମ ଆଜ୍ଞୀୟ କାବଣଇ ତେଣୁଥେ କଥା ଏଟା କଣ୍ଠ ବାକ ।

ଡା ହୁରବା କିବା ଏଟା କବଲେ ଓଳାଇ କ୍ରକ ହୈ ବୈ ଗ'ଲ ଆକ
କିଛୁ ସମୟ ନିମାଞ୍ଚ ଥକାତ ବନ୍ଦନାଇ ମାତ ଲଗାଇ —କଣ୍ଠକ କଥାଟା ।
ଆପୁନି ସବୁକ ଚିନ୍ତା କରିଛେ । ମାନ୍ଦୁର ତେଣେକୈ ଏକା ହୋରା ନାହିଁ
ନେକି ।

—ହୈଛ, ହୈଛ ଆକ ମାନସୀର ଏଇ ଅଛିବତାର କାବଣେ ମହି
ଚିନ୍ତା କରିବଲଗୀଯାଓ ହେବେ । ତେଣୁକ କିବା ଏଟା ମାନସିକ ଅଭଲଷନ
ଦିବ ପରା ହ ଲେ ହୟାତୀ—

—ମାନ୍ଦୁ ସମ୍ପାଦକ କବଲେ ଓଳାଇ କଥାଟା କଣ୍ଠକ ।

—କଣ୍ଠ ବାକ । ଏଟା ହୃଦୟିଯାଇ ପେଲାଟ ଡା ହୁରବାଇ କ'ଲ ।

ବନ୍ଦନା ଡାକ୍ତରର ମୁଖଲେ ଚାଟ କିବା ଏଟା ଅଜ୍ଞାନିତ ହୃଦତ କାନ୍ଦୁ
>ହ ଉଠିଲ ଡାକ୍ତରର ପ୍ରତି ଏକ ଆକୁଳ ସହାନୂହୃତିତ ବନ୍ଦନାଇଓ ଏଟା
ହୃଦୟିଯାଇ ଅଜ୍ଞାତେ ଏବି ମି ଅପେକ୍ଷା କରିଲେ—ମାନସୀ ସମ୍ପର୍କେ
ଡାକ୍ତରର ଅଭିମତ ପରିବଲୈ ।

ଡାକ୍ତର କ ବଲେ ଆବଶ୍ୟକ କରିଲେ,—ମାନସୀରେ ଅଭଦିନ ଜୀବନର
ସହ କଥାଇ ବବ ଆଟୋମ-ଟୋକାରୀକେ ଶୁଫୁରାଇ ବାରିଛେ । ସେଇ
ବଚ ଅଭିତକ ପାହବି ଯାଏଲେ ଆଶ୍ରାମ ଚଢା କରି ଆହିଛେ । କିଣ୍ଟି
ମାନସୀ ମାନ୍ଦୁର ମନର ବାତାବିକ ଧର୍ମ ଏଟାର ବିବାହ ଅଜ ହେବ ଲାଗେ ।

—হ'ব পাবে মাছু অস্ত। কিন্তু আপুনিটো মাছুহৰ মুখ
কথা জানে, আপুনি কিন্তু মাছুক শুধৰাই দিয়া নাই।

—নোৱাৰি, নোৱাৰি। নিজৰ আপোনজনক গুনকুমাৰৰ
কথাত শুধৰাৰ নোৱাৰি। মানসীক বতমান চিকিৎসা কৰিবলৈও
ভয়াহে লাগিছে।

—মাছুৰ কিবা অশুধ হৈছে ? চিকিৎসাৰ কথা কলে যে ?

—ধিটো অৱস্থা পাইছেহি মানসীৰ মানসিক বিকৃতি ঘটিছে
বুলিয়েক ক'ব লাগিব।

—মাছুৰ কেৱল কোণা বিকৃতি মোৰ চকুতাতা পৰা নাই।
হৈছে কি বাক মাছুৰ ?

বন্দো যে অলপ অছিৰ হৈছে সেই কথাটা মন বৰি ডা
হুৱাট লাহে লাহে কলে,—নাই নাই কেৱলকৈ একা ভয়খাৰ
লগা অৱস্থা হোৱা নাহ মানসীৰ। কথাটো হ'ল—জীৱনৰ কিবা
এটা অযুল্য সম্পদ নোপোৱাৰ আক্ষপত নিজৰ শুণৰত অঙ্গমান
হৈছে মানসীৰ। চাওক আপুনি আজি অশুক লৈ জীৱনটো যিমান
সহজভাৱে চলাই যাৰ পাৰিছে মানসীৰ তেনকুমা এটা অৱস্থনো
নাই। অৱশ্যে মই কোৱা নাই যে আপোনাৰ দুখ নাই। আচা
দুখ আছে আপোনাৰো। কিন্তু আপোনাৰ দুখ অলপ বেলগ
ধৰণৰ, সেই দুখত মাছুহ কাস্তৰ হয়, সমাহিত হয়। কিন্তু মানসীৰ
দুখত অছিৰতাই বাহ লৈছে। সেই অছিৰতা ক্রমে বিকৃতিলৈ
কপালৰিত হৰলৈ ধৰিছে।

—আপুনি কি বুজাৰ খুজিছে, মই ঠিক ধৰিবপৰা নাই।

—ব'ব ব'ব আজি এই ক্লিনিকটোৰ বোগী আপুনিহে মানসী
বহুৱ। আপোনাৰ কথামোৰ আগতে ঠিক কথা যাওক।
তাৰপিছতহে মানসীৰ কথা ভাবিব।

—অহুৱ, নহুৱ সেইটো হ'ব সেৱাৰে, আগতে মাছুৰ কথা
ভাবিব লাগিব, তাৰপিছতহে ঘোৱ।

—মানসীর বাধি সংক্রামক হোৱা হ'লে পোনতে মানসীর
কথাই ভাবিলৈ হয়। কওকচা! বাক আপানাৰ কথাটো কওক।

—কানটো কথা বা?

ডাক্তাৰ তোহো কৈ হাঁতি ক'ল —আপানাৰ সেই দাদাৰ
কথা।

—অ' দাদাৰ কথা? ব'ব কঙ্গ। মোৰ মাদেউতাৰ দৃজন
ল বা আছিল মোৰকৈ ড ঙুৰ। বৰ নম বয়সাত তৈরীলাক পুখুৰীৰ
পানীত পৰি ঢুকাল।

—সঁড়খিনিলৈক বৈছ মানসীয়।

—নাকোৱাখিনি মষ ক ব লাগিব নহয়? কাৰণ আজি মোক
স ক্রামক বাধিয়ে আক্ৰমণ কৰিছ হঠাত মৰিব লগা হ'ল—
—হঠাত নমাৰ ব ব কওক।

—মাৰ সেই দাদা দৃজনৰ লগত মা দেউতাই আৰু এজন
ল বা তুলি লৈচিল। তেওঁকো মষ মাৰ নিজৰ সন্তান বুলিয়েই
বছ ডাঙৰলৈক জানিছিলৈ। পিছত অৱশ্যে জানিলৈ তেওঁ
আমাৰ মা দেউতাৰ তোলনীয়া ল বা বুলি। সেই দাদাৰ কথাই
কৈছিলৈ।

—তওব নাম অৱশ্য বকৰা বেকি?

—আপুনি জানেই দেখো?

ভিতাৰ ভিতৰে যে বস্তু চমক থাই উঠিল, তা হুৰুৰাই
এইবাৰ ধৰিব নোৱাৰিলে

—অৱশ্য বকৰা নাম'টাহে জাবো আৰু তেওঁ এগৰাকী
ডাক্তাৰ তোলনীৱ ল'বা বুলি জানিছিলৈ।

—সেইগৰাকী ডাক্তাৰেই আছিল মোৰ সেউতা।

—তেওঁত অৰ্হাৰ নমস্য।

—দেউতা মিচাকৈয়ে বথ উৱাৰ মনৰ মাঝুহ আছিল।

—বুজিব পাৰিবো।

—মেউতাৰ চৰিত্ৰ লগত আপোনাৰ চৰিত্ৰ ইমান খিল আছে।

—হয় মেকি বুলি ডাক্তাৰ বন্দনালৈ চালে আৰু মন কৰিলে বন্দনাৰ চকুযুবি সজল হৈ উঠিছ। ডাক্তাৰ অনুৰোধৰ ভাবত কল—কস্তকচান, আপোনাৰ কথাটো।

—এষ্টোৱাৰ পাহৰা নাটি ব ব কও।

—কি পাহৰা নাটি ?

—প্ৰথম যিটো আৰম্ভ কৰিছিল। বুলি বন্দনাটি অল্পকৈ হাতিল।

ফৃত্তি ড। দুবৰাই বাল—কওক কওক।

—অৰূপদাটি মোক বহুত কথাটি শিকাইচিল। কোনকৈ মাঝুহে বিপদন দিনত নিজল অনৰ বল বাধিৰ লাগে, কে নকৈ নিন্দৰ দুখৰ কথা কৈ অনৰ পুতোৰ পাত্ৰ হৰ নালাগে হত্তাদি।

—মোৰ আগত অৰ্থাৎ এজন কিংকিংসকৰ আগত মনৰ কথা কলও আপোনাৰ অৰূপদাটি আপোনাক পুতোৰ পাত্ৰ বুলি ভাবিব মে ?

—বিয় জ্ঞাবিৰ ? নিশ্চয় নাভাবে।

—শোক্ত কওকচান আপোনাৰ সমসাটো।

—বৰলৈ তেনেকৈ একা নাটি বুলি বন্দনা কলপৰলৈ কলমুক হাঁকিল আৰু ডা দুৰৱাই ব লাগি বন্দনাৰ জীৱন সমস্যাৰ কথ শুনিবলৈ অপকৰ কৰিল। কিছুপৰ পাৰ হৈ ঘোৱাৰ পিছত বন্দনাটি মন কৰিলে ডা দুৰৱাৰ মুখত উৎসুক ভাৰ। লাহে লাহে বন্দনাটি ক বলৈ ধৰিলে—অঙ্গু মোৰ জীৱনৰ যেনেদৰে এটা ভৰষা সেষ্টদৰে তাটি মোৰ এক বিবাট সমস্যা। ভাইৰ কাৰণে মই বক্ষতা নকৰিবলগীয়া কামো কৰিব লগা হৈছ। ডিগৰৈলৈ নাহিলও হ'ল হয়, তাটিৰ কাৰণেই আহিল্লে। আপোনাৰ লগত

চিনাকি নোহারা তলেও একা নাহিল তাটির কাবণে চিনাকি
হলে। এটা ডাঙুর কথা হ'ল—তাটির কাবণ এত্তিয়া মই
মৰিবও নোৱা হৈছো।

—মোৰ লগত চিনাকি হোৱাটো আপোনাৰ সমস্যা হ'ল
কেনেকৈ ?

—বতমান মেটেটা মোৰ এটা বিশ্ব সমস্যা হৈ উঠিছ।

—কোনকৈ ? মই আপোন ব প্ৰতি কিবা ঝিয়ায় কৰিবলৈ
লোটাইছা নেবি ?

—নাট নাট আপুনি কিয় মোৰ অন্যাগ বৰিব ? মোৰহে
এট অপৰাধ বৰা যেন লাগে। আৰু মেট অপৰাধী ভাবে মোক
খুল খুলি থাইছ এত্তিয়া।

—কি ? তে আ পানাৰ মৰিব পৰা নাট। খুলি কওকচান
কি >শাছ

—মানুক কূশ বৰা মানে মানুৰ অস্থিৰতা বাঢ়াৱা। বকুৰ
অপনাৰ বৰিবলৈ তপৰাধ বৰা নহয় জানা ? আপোনাৰ লগত
অঙ্গুৰ কাৰণ পৰিচয় নোহারা ইইতেন এনকুৰা এট অৱস্থা নহ'ল
হৈতেন !

—বুজবলৈ সময় লাগিব বুলি ডাকুৰ তলমূৰ বাৰ গভীৰ
ভ'ৰ চিন কৰিবলৈ ধৰিল আৰু সমুখৰ বলমাটা লৈ একাটাকৈ
বৃত্ত আকিন্সৈল ধৰিল। কোঠালিটোৰ নিষ্ঠৱন্ধতাৰ শক্ত বেৰ
আৰি থোৱা দড়ীটোৱ টিক শক্টো স্পষ্ট হৈ উঠিল। মূল ডুলি
ডা দুৰবাৰ দড়ীটোলৈ চাট বলনাক শুধিৰ—মোৰ লগত
আপোনাৰ পচিয় হোৱাত মানসী কূশ হৈ বুল আপুনি
কোনকৈ তানিলে ? মোৰ আগত কৰা আপোনাৰ স্পৰ্শে মানসীৰ
অভিমততা তেনেকুণ্ঠা নহ'ল। মানসীয়ে আপোনাক বৰ অক্ষা
কাৰণ। আপুনি এনেতে কিবাকিনি ভাবি আছে ?

—থাওক বিয়ুক, সেইবাবেো আপোনাক বুজাবলৈ সময়

ଶୀଘ୍ର ।

—ଆପୋନାର ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କ କୋଠା ଏଟା କଥାତ କିନ୍ତୁ ମୋର ଆପଣି ଆଛେ ।

—କୋଠେଟେ କଥାତ

—ଆପୁନି ଯେ ଅଞ୍ଚୁର କାବଣ ମରିବା ମୌରର ବୁଲି କାଳ କୋନା ନାହିଁ ହେଲା ମାନୁଷର କାବଣ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ନ ହେ । ଆପୋନାର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ଅଞ୍ଚୁର କ୍ଷତି ହବ କିନ୍ତୁ—

—ମେଟେଟେ ବୁଝି ପାଞ୍ଚ ମୋର ମୃତ୍ୟୁର ପିଛତ ତାଟିକ ଚାବଲେ ମାନୁଷ ହୋବ, ତଥାପି—

—ତଥାପି ଆପୋନାର ଦରେ ମାତ୍ର ଏଗବାକୀ ନୋଟାର ମେଟେଟେ ମୁଢ଼ା କଥା । କିନ୍ତୁ ଆପୁନି କ'ତ ମାର ? ଆପୁନି ମରିଲ ନୋରାମ । ଆକ ଅଞ୍ଜ ବ ବିକାଶର ବାବଣ ଅକଳ ଆପୋନାର ମେଲେ ହେଲେ ମନ୍ଦଜୋ ନହୟ ।

—ଅକଣଦାଇଓ ତାଟିଟି କୈଛିଲ ମଟ ଅକଣଦାକ ଟିମାନ ଶ୍ରଦ୍ଧକ କରେ ଯେ ଡେଙ୍କର ପ୍ରାତିକ କଥାକ ବେଦବାକୀ ବୁଲି ମାନେ ।

—ଆକ ଏତିଯା ମେଟେବାବଣଟ ମୋର କଥା ମାନିବ ନୋଥେ କିମ୍ବା ଆମାର ଦରେ ମାନୁଷ କାବୋବାର ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାଜନ ହବ ପାର ନେ ?

—ଆପୁନି ଡେନେକେ ନହିଁଦାଇ । ଆପୋନାକ ଅଞ୍ଜକ କବା ବୁଲି ଭାବିଲେ ମଟ ଏତିଯାଇ ଶ୍ରୀ ଯାମ । ଅକଣଦାକ ଶ୍ରଦ୍ଧା କବା ମ ନେ ଆପୋନାକ ଅଞ୍ଜକ କବା ମୁଦ୍ରଜାମ ।

—ନାଟି, ନାଟି ଭବା ମେଇଦରେ । ଆପୁନି ଯାବନ୍ତି ନାଲା ଗ ମରିବା ନାଲାଗ । ଆପୋନାକ ନତୁନକେ ଜୀଯାଇ ଭୁଲିବାଲହେ ମଜ ଚେଟା କବିାଇ ।

ଡାକୁର ଅଞ୍ଜାତେ ମୁଖେପରା ହଠାତ ସରକିପରା କଥାହାବତ ବନ୍ଦମା ହତବାକ ହେ ସହପରଲେ ଡଲମୁକେ ଥାକିଲ । ଡାକୁରେ କଲେ —ଏଟା କଥା ଲୋଧୋନେ ଆପୋନାର ଅକଣଦାର ସଂପର୍କେ ?

—ମୋରକ । ବଜନାଇ ଥିଲେ ଥାଇ କଲେ ।

—জেখেত্ব বাক এটা অবৈধ সন্তান আছে বেকি

—মিছা কথা। অবস্থা অপরাধ অকণদাৰ সম্পাৰ্ক কোৱে
ক'লে শুনে, মাঝুৱে ? ক'ছে মেকি ?

বন্দনা এইবাৰ খঙ্গত হুলি উঠিল। গ'ন্তু মুখৰ ছবি এখন
যেন জুইব পোহৰত বড়া হৈ উঠিল। ব'ধৰিব পাৰি ড হংবাট
লাহে লাতে ক'ল,—মাঝুহে বহুত কথা এনোয় কয়। আনসীয়ে
কেতিয়াও এই কথাটা কোৱা নাট আপুনি বাঙ্গৰৌক ভূল মুৰুজৰ !
কথাটো কথাটো মই মুল কথাবপৰা আতবি গৈ আপোনাক
কষ্ট দিলৈ। আপানাৰ অস্ত্র সম্পাৰ্কহে ইটি ভৱা উচিত
এভিয়া।

ডাক্তাৰ কথাটো লাহে লাহে মূৰ তুলি ক'ল—
আপুনি ঘোৰ কাৰণ একা চিশেৰ প্ৰচেষ্টা চলাব লালাগে। যৃষ্টাক
মই অকাতৰ মাতিয়াই মাত্ৰ অঞ্জু কাৰণে ভাৰিব লগা হৈলৈ।
চাৰিওফালে একটা কথাটো ঘোক খাট হাবলৈ। শুনাওটাৰপৰা
ডিগৈবে পালোঁয়াহি। ইয়াতো সেই এক কথা—অঞ্জু অবৈধ সন্তান !
অকণদালৈ আজি এখন টেলিগ্ৰাম কৰিব লাগিব।

—অঞ্জু অবৈধ সন্তান বুলি কোনে ক'লে আকো ?

—মাঝুৱে বৈৰাগ আক কোনে কৰ পাৰে আপোনাক ?

—আপুনি ঘোক বিশ্বাস কৰিব নে ?

—কৰিম বুলি বন্দনাটো চাদৰব আচলখন মুখলৈ টাঁচি নিলৈ।

—আপুনি এনদৰে অভিভূত নহব। ইয়ান কলুকৰ মাজত
কোনকৈ সোমাল 'মান সামৰণ বীজ !

—আপুনিহে জানে মাজুহৰ মূলৰ ধৰ্ম সম্পাৰ্ক !

—মই হাৰ মানিহৈমেই। ঘোৰ জানিৰ অহংকাৰ আজি চূৰ্ণ-
বিচূৰ্ণ হৈ গৈছে। কিষ্ট এটা কথা ক'ল—আমসীয়ে অঞ্জু সম্পাৰ্কে
নাইবা আপোনাৰ অকণদাৰ সম্পৰ্কে কেতিয়াও কোনো কথা কোৱা
নাই। এভিয়া আপুনি হিব ইওক। অঞ্জুক আবি চাৰ। আপুনি

আজি হাস্পাতালে যাব জানিব। —আপোনাক মই কারুতি কবিছো— মাৰ কাৰণে নাভাবিব আৰক। মোৰ এই অমূৰোধ বক্ষা মকবিলে বিস্ত মানসী পগলা হৈ যাব পাৰ।

—হলে হব। গোটেই জীৱনটা পগলা হৈয়ে কটালে এখন আবৰণৰ তপ্ত। আজি আবৰণখন খহি পৰিছে এয়েতো? মানসী আপোনাৰ কাৰণ পগলা নহয হয় যদি পগলা হব আপোনাৰ অকণদাৰ কাৰণে। অকণ বক্রাৰ প্ৰতি মানসীৰ প্ৰেমক কপাস্তৰিত কৰিবলৈ এটা মাধ্যম বিচাৰিছিলো। এটা মাধ্যম বুছিছে। কিঞ্চ সেইটোও নাপালো। আমাৰ দুৰ্ভাগ্য মানে—মোৰ দুৰ্ভাগ্য মই কি কৰোঁ বকওক বুলি কৈ ডা দুৱৰা বহাৰপৰা খিয হল। দুযাখন হাত একলাগ মুঠি মাৰি ধাৰি কচুপৰ সমুখৰ টেবুলখ-লৈ চাই থকাৰ পিচ্ছ বন্দনাটি কল—আপুনি বহবাচান ইমান উত্তৰজ্ঞত হৈছে কিয় বহক আপুনি।

বন্দনাৰ গহীন নিদশত এইবাৰ ডা দুৱৰা সকলৰা এজনব দৰে বহি পৰিস আৰু শ্ৰিব হৰলৈ চৈষা কসিলৈ। বন্দনাটি শান্তভাৱে ডাকুৰ'ল চাই কল,—আপোনাক। এটা কথা মোধান মাঝ সম্পকে !

—সোধক। ডা কৰে বন্দনাৰ ফালে চালে।

—আপোনাক বাক কোনে কাল অকণদাৰ প্ৰতি মানুৰ প্ৰেম আছিল বুলি ?

—সই টো কথা এতিয়া মানসীয়ে আপুনিহে মোক কোৱা বুলি সন্দেহ কৰে।

—এন সামহ হোৱাটো খ্ৰ স্বাভাৱিক।

—হয় অৱশ্যে, কোনো নাৰীয়ে তেওঁৰ দামীয়ে আন এগৰাকী নাৰীৰ প্ৰতি সহাহৃতিশীল হোৱাটো সহ কৰিব নোৱাৰে।

—বইও লিবিচাৰোঁ আপুনি মোৰ প্ৰতি সহাহৃতিশীল হৈ মাছুৰ কৰতি কৰাটো।

—ডাক্তসকলৰ নিজাকৈ এটা এঞ্চিত আছে। বোগীক আবোগা কৰিবলৈ ডাকুৰে কেতিয়াৰা তথাকথিত সামাজিক সীমাৰ দেওনা পাৰ হব লগা হয়। ডা হুৱাই কলৈ।

—তথাপিৰ আমাৰ কথাটো অঙ্গ সুচীয়া ধৰণৰ। বাক, কওকচোন অৰূপৰা আৰু মাঝুৰ প্ৰেমৰ সম্পাক আপোনাক কোন ক'লে? মাঝুৰ কৈছে নেকি? বন্দনাই আকে সুধিলৈ।

—তেওঁ যে আগত খুলি কৰপৰা হাজাঠো আভি এই হৃষ্যাগৰ মুখামুখি হব লগা নহিলাই তন।

—কথাটো নজনাট মাঝুৰ আপোনাক সুধী কৰিবলৈকে চেষ্টা কৰিছিল। বন্দনাট কলৈ।

—মিশঘ তেওঁ মোক কাহামিৎ কোনো কথাৰে তথ দিয়া নাই। কিন্তু তেওঁ যে পুৰি পুৰি নিজাক নিশ্চৰ কৰিছিল মোৰ আৰু বুজিবলৈ বাবী নাথাকিল। তেওঁ শেষ হৈ যোৱা মানে মইও শেষ হৈ যোৰা। অৱশ্যা মই এতিয়াও জী আৰ্হ। মোৰ কৰতব্যত। বোগীসকলৰ মাজত মই এজন জীৱন্ত ডাকুৰ। এই ক্লিনিকটোৱেই মোৰ জীৱনীশক্তি অটুট বাধিছে। তথাপিতো মইও মাঝুহ। মানসীক ত্যাগৰ প্ৰতিমৃতি হিচাপে চাবলৈ সকলো সময়তে মোৰ মন নাযায়। অথচ তেওঁৰ বাহ্যিক ব্যৱহাৰত কতো ক্ষুত নাই।

—আপুনি মূল কথাৰপৰা আভিৰ গৈছে। মই আপোনাক সুধিছিলৈ। মাঝুইতৰ প্ৰেম সম্পাক আপুনি কেনেকৈ জানিলৈ?

—বছদিন হৈ গ'ল মোৰ বিয়াৰ আগতেই মোৰ সঠপাঠী এজনে কৈছিল কথাটো। তেৱে। মানসীক বিয়া কৰাবলৈ ওলাই-ছিল কিন্তু তেওঁিয়া অৰূপ বকঢাই বৰকৈ বাধা দিলৈ তেওঁলোকৰ উভয়ৰ প্ৰেমৰ কথা কৈ। মোৰ বজু ইবিনাথ চহৰীয়াৰ কথা তেওঁিয়া মই বিশ্বাস কৰা নাছিলৈ। কাৰণ বিয়াৰ আগত, আমাৰ দেশত ছোঁড়ালী বা ল বাৰ বন্দনাম বটনা কৰাটো এটা নিয়মৰ জৰে হৈ গৈছে। বিয়াৰ পিছতাত। সকলো ঠি কই আছিল।

—চহৰীয়াৰ চহৰীয়াই বাক কটৰকলেজত কাম কৰে নোকি ?

—হয় তেওঁ'রই অকণ বকৱা অবিবাহিত হৈ আছে আৰু
বকৱাৰ এটা অবৈধ সন্তোষ আছে বুলি মোক এদিন দুৱাহাটী
বেলচেনত হঠাতে পাই, কথাটী কথাটী কৈছিল। সেইদিনৰ পিছত
চহৰীয়াক মই লগ পোৱা নাই। মোৰো অকণ বকৱাৰ প্ৰতি
কোনো কৌতুহলৰ প্ৰযোজন নাইল।

—প্ৰফেছাৰ চহৰীয়াৰ চৰিত্ৰ কথা দুৱাহাটীত কোনে
নাজানে ? মানুহজন পৰত্বীকাৰতাৰ ! প্ৰিসিপালৰ লগত ভাল হৰলৈ
লগৰ প্ৰফেছ, বসলৈৰ কথা সঁগাই মিছাট লগাই থাকে। চৰকাৰৰ
চি আই ডি বুলিও তেওঁ জনাঙ্গাত !

—আপুনি জি নিলে কেমেকৈ ?

—অকণদাৰ কৈছিল আকো। মোৰ আৰু অকণদাৰ মাজত
অবৈধ সন্ধি আছে বুশিৰ তেওঁ নাবান কথা উপিয়াই ফুৰিছে।
আমাৰ দেশত যে বিধৱা হোৱাটো কি মহাপাপ !

—নাৰীৰ বাবে বৈধব্য এতা একচিংডেট মহাপাপ হৰ
নোৱাৰে। আপুনি অন্তৰ কথাটো তেনেকে নলব।

—নলৈ উণায় নাই। কথাদাৰ কৈ বলনা গঞ্জীৰ হৈ পাৰিল।
গো'টটি কোঠাল'ট এক নিষ্ঠুৰ নিৰৱতাৰ আহোৱালি ল'ল।
মেঁ নিষ্ঠৱকৃতাৰ আলমত চহু শা বচি এটি বলনা কে ঢান্টোৰপৰা
কেতিয়া ওপাত মণ ডা দুৱাহ কৰ নোৱাৰিল। তেওঁ ব্যস্ত হৈ
পৰিহিল—এডাখৰ কাগজত আকো মেঁ এটা নহয দুণি নহয়
সাঙ্গোটাকৈ দূৰণীয়া বুৰু ঝুকাত !

একেছ

ডিগৰৈব 'চেষ্ট ইলিপটেল টোৰ ৮ন. কেবিনত বল্লমা টি বি
ৰোগী হিচাপে ভৰ্তি হৈছে। হাস্পাতাললৈ অহা বল্লমাৰ আৱ
এমাহ পাৰ হৈ গল। এই এমাহৰ ভিত্তিত ডাক্তাৰ, নাছ' আৰু
কোনো কোনো বোগীৰ লগত বল্লমাৰ পৰিচয় ঘটিছু। হাস্পাতালৰ
বিবাট চৌহদৰ ভিত্তিত আৰম্ভি পাঁচ বজাৰ পিছত বোগীসকলক
ফুৰিবলৈ দিয়া হয়। সেখ সময়তে বোগীসকলে ইঞ্জিনে সিঙ্গুল
লগত সুখৰ চৃথৰ কথা পাওত। হাস্পাতালৰ বাৰটা প্রাইভেট
কেবিনত অসমৰ মূৰৈৰ ঠাইৰ বোগী কম। কাৰ্চিংহে শিৰসাগৰ
তিনিচুকীয়া আদিৰ বোগী হই এজন থাকে। বাবী বোগী নামকৃপ
হৃলীযাজ্ঞান আৰু ডিগৰৈব। তথাপিও তয় সাতটা কেবিনহে ভৰ্তি
হয় সাধাৰণতে বাকী কেইটা কোৰন খালী পৰি থাকে।
কানেক্ষণ ওৰ্ডেট বোগী আটাইতকৈ বেঞ্চ। পঞ্চাশখন বিহুৰ
প্ৰায়ে ভৰ্তি থাকে। জোনাবল ওৱাৰ্ডৰ বেহি সংখ্যক বোগীয়েই
তেলশাধনাগাৰত কাম কৰা আমিক। তেল কোম্পানীৰপৰা যথেষ্ট
আধিক সাহায্য পালেও টি বি বোগী হিচাপে হাস্পাতালটোত
প্ৰকৃত যন্ত পোৱা হৰ্ষীয়া আমকসকলৰ যথেষ্ট অসুবিধা ভোগ কৰিব
লগ। বিশেষকৈ বোগীসকলৰ ধাৰে নাছ'ৰে অভাৱ। টি বি
হাস্পাতালত কাম কৰিবলৈ নাছ'সকলে সিয়ান তাল নাপাব। যি কেই
পৰাকী নাছ' ইলিপটেল টোত কাম কৰে, তেক্ষণেকৰ বেহি তাগেই
আমিক বোগীসকলৰ আলশ্চেচান ধৰাত অসুবিধা পাব। কাৰণ এন
বোগীৰ দাবী বহতো। কোনোৰাজ্ঞান বিচাৰে চিপাবেট, কোনোৰা-
জনে বিড়ি। একোজন বোগীয়ে আকৌ ডাঙোল পান-চুখ্যাৰ
উপৰিও বিচাৰে অস, সাওগানী। সেইবোৰ বল্লব ঝোপাল ধৰিব
নেৰোৰাত, নাছ'সকলে একোজন বোগীৰ অবাইচ থাকব গালিশপনি

ଥାବ ଲଗା ହୁଏ । ନଗା ନାଚ' ଲିନଠାନ ସେ ଜେମେରେଲ ଓର୍କାର୍ଡ ଟାଙ୍କ ଶୋମାର୍ଟ୍ ନୋରାବେ । ଲିନଠାନକ ଦେଖି ଲାଇ ଆଦିହୀୟା ବୋଗୀ ନାଟୁରାଟ ସୁରୁତ ଭୁବନ୍ଧୀଟ ଚିଞ୍ଚିବିଲେ ଥାବ । ସେଇଦିନା ନାଟୁରାଟ ଲିନଠାନକ ଓଚବିଲେ ମାତି କଳ—ଥାବ ଲିନଠାନ ଏଇଚନ କା କବହ । ଦେ ଦେ ଠୋବା ପାନୀ ଦେ ତୋବ ହାମ୍ପାତାଳର ପାନୀ ବହୁତ ଖାରାପ । ଆଜିଛା ପାନୀ ଦେ ବେ ଲିନଠାନ ଠାବା ଲାଓପାନୀ ଆନ ଲିନଠାନ । ବାତ ଶୁଣ । ବେମାର ଭାଲ ହାନ ଦେ ଶାବପର ତୋବ ଚାନ୍ଦି କବି ଲୈ ଯାଏ ବେ ଲିନଠାନ ।

ନାଟୁରାବ କଥାକ ଶାବ ଓଚବର କେଇବାନାମ ବୋଗୀଯେ ଗିର୍ଜନି ପାବି ଇଂହିଲେ । ବୋଗୋକଟିଜନବ ଆଚବାତ ଲିନଠାନ ବର ହୁଥ ପାଲେ । ତାଟ ବେଜାବ ମ ନବ ବାହିବିଲେ ଓମାଟ ଗଲ । ଦୀଘମୌୟ ବାବାଶୁଧନବ ଏଟୁ ମୂରୁତ ଥିଏ ହେ ତାଟ ଦେଖିଲେ ବନ୍ଦନା ସମୁଖେ ସାହନିବ ସି ଟା ମୂରୁତ ଫୁଲର ଜୋପାହାବ ହିତ କିତାପ ପଢ଼ି ଆଜି ବେଲି ଲହିଯାଇଛି । ପଞ୍ଚମ ଆକାଶର ବଙ୍ଗୁରା ପୋତର ଆହି ହାମ୍ପାତାଳର ଜୋପାହା ଗଛବୋରତ ପରିଚାହି । କ ସବାବପରା ଏଜାକ ଭାଟୀ ଡାଇ ଆହି ବନ୍ଦନାବ କାଷର ଫୁଲର ଜୋପାହାଡାପତ ପରିଲାଗି । ବନ୍ଦନାଇ କିତାପ ପଢ଼ାତ ମୟ ହେ ପରିଛିଲ । ଭାଟୀ କେଇଟାମାନ ଗହବପରା ଉବି ଯାଇ ଆକୋ ଗଛତ ପାର । କେଇଟାମାନ ବଙ୍ଗ ଟୋଟରେ ହାଲଧୀରା ଫୁଲବୋର ଖୁଟିଯାଇଛେ । କ୍ରମ ବେଲିବ ବଙ୍ଗୁରା ବ ବନ୍ଦନାବ ଗାବ ଓପବେଦି ବାଗବି ଗୈଛେ, ଆକୁ ସେଇ ବଙ୍ଗତ ବନ୍ଦନାବ ଶାସ୍ତ ଶେତୀ ମୁଖ୍ୟନ ଉଜଳି ଉଠିଗତ । ମୃଶୁଟୋ ଦେଖି ଲିନଠାନର ଧିବକି କମି ଗଲ । ତାଇ ସର କାଳର କଥା ଭାବିବିଲେ ଧରିଲେ କେନେକି ଭାଟୀ ଚାଇ ଧରିବିଲେ ଗୈ ତାଇ ପାହାବେ ପାହାବେ ଲାତି ଚାପବି ଜପିଯାଇ ଫୁରିଛିଲ । ଏଦିନ ଭାଟୀ ଧରିବିଲେ ଯାଏନ୍ତେଇ ପଲବ ଲଗନ ତାଇବ ଚିନାକି ହୈଛିଲ । ପଲେ ଗହବ ଡଲତ ଉଠି ପୋରାଲି ଭାଟୀ ଏଟୀ ଧରି ଆନି ତାଇକ ସେଇଦିନା ଉପହାବ ଦିଛିଲ । ସେଇଦିନ ଧରି ପଲ୍ ଆକୁ ଲିନଠାନ ଉମଳି ଜାମଲି ଫୁରିଯେଇ ଡାଙ୍କର ହଲ, ଛୟୋ ଏକେଥନ ଫୁଲତେ ପଚାଶନା କରିଲେ ।

लिन्ठाने शेषत विदा कराकरै बाजी ह'ए, फट्टाए, लिन्ठाने रहा।
बहुधाकै ! बाबू अंडी पल आहिल गुलिय, चूब रुटी। चू-
काबर डोका नवशत थापित पले लिन्ठानक रुपत रुटी रुदाव
चारस, अविहिल। किंव विदाव एमाह शिवशत गुलित पलक नि
जेहेकह मुझाहे धरेगे, आक छाहव डिवातुत ति, वि ई
पल जेहेलव इल्पिटेलत चुकाल अनुभव सवशत पलक लिन्ठाने
उजावा, बविहेले ये नापाले, „ नेहेहथत एकोरिन वाजी तै
काळे ! दिन वागवि ग'ल। एदिन ताहि ति ति, इल्पिटेलत
२८ इ'लैल आणि इ'ल किंव नोगीमकालव बहुठाई ताहिक
ताल बजाहाव नकवे। केतियावा आको इटे एकन डिकिसकव
केवाही चारवित लिन्ठाने किंव एटो उपल्लव दोष कवे।
किंतुसवर जीवनव एहेवो रथाके जावि थापिक इत्ताते लिन्ठान,
एकेकोवेहे बद्दनाव काबत विष्णु इ'लाहि। इल्पिटेलेटोले
बद्दनाव अहावलवा लिन्ठाने एटो अकृत संग पाहिजे। आहे
बद्दनाव ताल पावलै आवऱ्य कविहे ।

—कि इ'ल लिन् ? किंजापथन अपाट बद्दनाहे अवसना
वाजेवे शुद्धिव ।

—जेनेवेल ओराऊटोक लोगाव नोगावि बाहिमेट !
लिन्ठाने विवित अकाश कवि उत्तम विले ।

—किय़ ?

—वर आवनि कवे बोगीविलाके ।

—कंगीवा हले, घासहे आवनि कवेहे । यहि जामो तोमाक
कम आवनि दिहील लिन ?

—जेनेवेक नकव बाहिमेट, आपोआक पाहि टोवव ये किंवाव
ताल लालिहे, सेहि कंदाटो नंहाव दूजाव लोगाविल । लिन्ठाने
हीहि हीहि कैले ।

———
—जोवाकी नाहि खोवो यव जाव नाहिजे ! युवी एका
कामावे अहे इलिट्टेलेट बद्दविलो लोगावा नाहिजे । आविरावित लुप्त
हवे ।

मरठो वर बेझा लापिं आहे लिन ।

—किय वाईदेउ? गाठो बेझा लापिहे नेकि? इर्रात
ऐनेकै वही थाकिव नालागे, वज'क डिडवलै ।

एके उशाहते लिनठाने कधारिनि टैके वजनाव हातत थावि
कितापखन निजव हातत लै क'ले,—वेही नपचिव वाईदेउ,
आपुनि वर छुर्बल है आहे ।

—विशेष एको पटा नाहि लिन । मोर भाल लगा गळ एटा
आको दूराई पटिहिलो ।

—गऱ्ठठोब नाहठो कि वाईदेउ?

—वानप्रथ ।

—अ' वानप्रथ । हय हय वर भाल गऱ्ठठो । गऱ्ठठोत
आवाव समाजव छविखन वर भागैके फूटि ओसाहे नहय ने?

—हय हय तुमि ठिक कैছा । समाजव कधा ओलाले मोरो
वहत कधाहि मनलै आहे । आजि गऱ्ठठे पटि उठित भावि आहिलो
ताकेहि ।

—हर नेकि, आपोनाव किय बेझा लापिहे कणकठोन ।

—अजूऱ आजि केहिवादिनो मेथा नाहि लिन् । ताईले
वरैके मनत पविहे । वानप्रथव सेई सक होडालीजनीव वर्णना
पटि यांतेअ अजूऱ छुटाविवोव वर्धाव घनलै आहिले । आजि
अजूऱ अहाव कधा आहिल, एडियालैके नाहिल ।

—एडियाओ समर आहे बुलि टैके लिनठाने हातव बडीठोलै
चाले ।

—आहिले इर्रान समर आहिल हर ।

—अजूऱ आहिलेतो डाः छत्रवाव लगडहे आहिव । तेवेत
हागे किवा कधात व्याप्त है पविहे । लिनठाने क'ले ।

—हव पावे । जधापिओ तर लापिहे अजूऱ किंवा अस्त्र
हैहेच बुलि भावि । केहिवादिसा ह'ल,—क्लाईव वर गोवा नाही ।

—नाही, नाही, तेनेके नाकाविव वाईदेउ । 'व' नितज्ज
१४२

‘কত্ত নিটো’ এলেকেও ভাবিব পাবি নহয় ? অজ্ঞ কিমা অস্থি
হ’লে আপুনি ইমানগৰে গথ মালাসেইডেনে ? হেয়া দক্ষ
বঙ্গাহত উবি আহে ।

—সিন ফুমি ইমান আবৌবদ্বৰে কথা কথলৈ কেনেকে
শিকিল ?

—ভীরুনটোৱে শিকাইছে বাইদেউ। আজবি পালে, এবিল
মোৰ জীৱনৰ কথণ কাহিচী আপোনাৰ আগত ক’ল ব’ব ।

নিমঠানৰ কথা। তুনি বন্ধনাই ডাইৰ মুখলৈ ঢালে আৰু
অসুষ্ঠান কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে ওখন শুলপীয়া নিমজ মুখৰ কোমল
মিচিকীয়া হাহিটোৰ আৰুত ধকা এষ্টা কথণ জীৱন কাহিনী ।

—কি ভাবিছে বাইদেউ ?

—তোমাৰ কথা, সিন ।

—মোৰ কথা। সিনঠানে হাহিলে : কলমা গহীন হৈ
পৰিল ।

—ইমান নাভাবিব বাইদেউ, বলক ঘাঁও !

—ব’বাচোন ! ইয়াতে কাল লাগিছে : —ব’ব কেবিনটোত
এতিয়াই সোমাৰলৈ ঘন বেগো নাই। অজ্ঞ নাহিল নহয় ?
আজিতো শোমবাৰ, ডাঃ হৃবাৰ ক্লিনিক আজি বক্ত দেখোন ?

—ক্লিনিকতে বক্ত। মাঝুহক্কনটো বক্ত নহয়। মুক্ত বিহংগ
ডা. হৃবাৰ বোগীসকলৰ বাবে। ক’ব্বাত ছাপে আজি গৈ হাজিৰ
হৈছেগৈ। বিকাইমেৰীৰ জ্ঞান এবিয়া, চাহুৰিহাম বহুৱা বক্তি
আৰু এ চহৰখনৰ জামাদাৰ পঞ্জলৈ সোমবাৰেই বাবু ডা. হৃবাৰ।
সেইবোৰ অকল্পন ডা. হৃবাৰ সোমাই গ’লে,—তেওঁক হে কেমেছুয়া
লাখে আপুনি দেখা বাই নহয় বাইদেউ ? বজিবোৰ অপুনিবৰ্দ-
বোৰত ডা. কৃত কৃত শব্দ হয়, ‘ভাঙ্গব’, ‘ভাঙ্গব’, হয়া, হয়া !
দেউ শব্দবোৰত ডা. হৃবাৰ অতি হৃদীয়া মাঝুহ তালপোৱা হৈ
কেনেকে উপতি আহে ! হৈ নিমজ কুবে দেখিছো ।

নাটকীয় অনুসূত সিনঠানে কথা টেক প্ৰাৰ্থন ডাইৰ মুখলৈ

একেবাবে ঢাই দ'খ অসমা । অসম হৈ সিন্ধুভৰ আগৰী কলাতে
ধৰিলে,—তাৰ দুৰবাই সোমবাৰেই বিচাৰি টেলিভাৰ কূলী, আৱামৰ
আৰু তেল কোশ্পানীৰ বছৰাবোৰ মাজত হাপ্পানী, তি, বি আৰু
কৃষ্ণ মোগত তোগা বোগীসকলক আৰু সেইবোৰক কোন কোন
হল্পিটেললৈ পঠাৰ লাগে, সোমবাৰেই সকলো ঠিক কৰিব । আৱাৰ
হল্পিটেলৰ এই হৈ জেনেৰেল ওৱাৰ্ডটো দেখিছে, তাৰ বেছিতাপ
বোগীকে ডাঃ হৰুবাই পঠাইছে । ডাঃ হৰুবাৰ কথা অড়েছে মই
জেনেৰেল ওৱাৰ্ডটোত ডিউটি লৈছো ।

—হয় নেকি ? ফুমি ডাঃ হৰুবাৰ শুণ আৰু কৰা নহয় তিনি ?

—আৰু তেওঁ নিজৰ ব্যৱহাৰে আদীৱ কৰে । আৱাৰ
সমাজত ডাঙুবসকল যদি ডাঃ হৰুবাৰ দৰে হ'লাহৈতেন ।

সিন্ধুনৰ কথাত বলনাই নিজৰ কূল এটা ধৰা পেলালো ।
ডাঃ হৰুবাৰ ব্যক্তিত বিজন মাঝুহক সিন্ধুনে বিচাৰি পাইছে,
সেইজন মাঝুহৰ লগত বলনাৰ ইমান দিন সম্পূৰ্ণ পৰিচয় বঢ়া
নাই । নিজৰ মনৰ ঠেক গণী এটাৰ ভিতৰত ডাঃ হৰুবাৰকো স্মৃতাই
লৈছে দুটি ভাবি বলনাৰ ধিকাৰ আহিল ।

—ডাঃ হৰুবাৰ লগত পৰিচয় হোৱা তোমাৰ কিমান তিনি
হ'ল তিনি ? বলনাই উৎকৃষ্টৰ তাৰেবে স্থাবিলে । সিন্ধুনে ব্য
শহজডাহৰে বলনাৰ প্ৰথম উত্তৰ দিলে,—সেৱা বহুজনিমৰ কথা
বাইলেট, সেইবোৰ ক'বলে গ'লে এখন অহাতাবত হ'ব । আপোৱাৰু
ক'ব বুলি 'কৈচৈছি নহয় । আপুনি মাৰ্খে । পাটো উভাই উত্তৰ, ক'ব
বাইলেট, আপোৱাকে ক'ব,—বোৰ জীৱনৰ কথা । ডাঃ হৰুবাৰ
উপৰেৰ অড়েই সই এই হল্পিটেলৰ মাৰ্খ হ'লৈস আহিলো । সোম
দহৰ একোৰ হৰ্ষীয়া গাজক হোৱালীৰ জীৱনৰ অৱৃত্তিৰ প্ৰথম
বাহি দিয়া কাৰ পাতিকালিৰ সমাজত কথাবাদিক কাৰ সমাজৰ
কেবলমৈ কলিক্ত সামৰণ্যক লাভিব ? কলিক্তোৱ বাহিৰেই
হুমাপিণ্ডা সত্ত্ব সন্তোষ, আপিলে ইয়েলৈ আপিলৈ

কলিক্তোৱ ইয়েলৈ বাহিৰে সিন্ধুনে সেৱাৰ অৱৃত্তিৰ বিকল্পাই
গৈল

লিন হেই সভারা : অসম অভিযোগে আর লিন্ঠানক ক'লে,—
বাক, লিন ঝুমি মোৰ প্ৰথ এটাৰ উভয় দিবাচোৱ।

—আপোনাৰ পথৰ উভয় পাৰিলে মিষ্টি বিষ্টি

কোৱাচোৱ, ডাঃ ছুৰবাই কীৰনত একেবাৰেই মূখা নিপি
চাইক চলিছে মেঁঁ ?

—কিৰ শুধিলে গাইদেউ এমকৈ ? তেখেতক ব্যৱহাৰত আগুনি
কিবা বেৱা পাইছে লেকি ?

—নাই, নাই তেখেতক কিৱ বেৱা পায় ; ঝুমি সজ্জাব
মুখৰ কথা ক জাতো ? সেইকথা ভাবিছে আৱটো কলিছো। মৌ
তাৰো—আজিৰ জটিল সমাজত মূখা নিপিকাটকে মাঝখন চোৱা বৰ
টোৱ। সাধাৰণত সামুহিক বাহিৰ আৰু ভিতৰ একে বহু জানো লিনঁ ?

—ই'ব পাৰে, সেইটো ই'ব পাৰে বহুত কেৰাত কিছ
ডা ছুৰবা সৰ্বাধাৰণতকৈ বেলেগ বাইদেউ !

লিন্ঠানে ধৃতভাৱে ডাঃ ছুৰবা সম্পর্কে তাইৰ অভিমত সাতি
ধৰিলে, আৰু বশনাই তাইক আহাৰিকতাৰে সমৰ্থন কৰি ক'লে,
—মিষ্টি !

তাৰপিছত অসম বৈ বন্ধুবাই লিন্ঠানক সুৰিলে—লিন ঝুমি
বাক ডা ছুৰবাৰ কীৱনৰ সকলো কথা জানা নে ?

—সকলো কথা জানো দুলি দাবী কৰিব মোৰাবিলেও কিছু
কথা জাবো। তেওঁৰ বকতা কীৱনটো বৰ মুখ্য নহ'ল, তাকে ক'বলৈ
বিচাবিজেতো ? লিন্ঠানে শুধিলে !

—কিছু ডাঃ ছুৰবাৰ কথা—বহুত তেওঁক অছ'বী দুলি ধৰিবলৈ
বোৱাৰি ! সেৱ জানো এক প্ৰকাৰৰ মূখা নহ'ল ? বশনাই অলপটক
ইয়েহি ক'লে !

—টেপুৰ নাই নহ'ল বাইদেউ ! প্ৰবিধাৰক দুলি কৰিবলৈ বৈ
লিঙ্গেও দুলি দুলি দেখুৰাৰ লাভগৰি। মহ'লে পশ্চিম আৰু
সমাজত বস্তো যেৱ সমাজ কীৱনত লিন্ঠানস জন্মৰ প্ৰয়োজন
বলৈ জানো পাইবলৈ ?

—ইহ। কিন্তু ডাঃ হুরবাব কাব'ল তেওঁকের পরিষারেও গত্তা স্থাগ করিছে।

—সিমানবিনিলে নাজানো তেওঁর পরিবারক ইহ দেখা নাই।

—তেওঁ তুমি কোনকৈ জানিলা ডাঃ হুরবাব থকচা জৌরন সুখৰ নহয় বুলি?

বল্দনাৰ প্ৰশ্নত লিখ'ন অলপ পৰ জি বিজ্ঞ, তাৰপি ত বললৈ ধৰিলে,—মোৰ অতি চুখৰ দিনত এখন ভঙা অন্তৰ লৈ ঘেতিয়া ডাঃ হুরবাব কাৰ চাপি হ'লৈ, তেওঁয়া তেওঁ মোক বহুত কথা বুজাইছিল, নিজৰ চুখৰ কথা কৈ। তেওঁ মোক জৌরনৰ সমূখ্যা সমূখ্যি হ'বলৈ সাহস যাগাইছিল। তেওঁ কি কৈছিল আনে বাইদেউ?

—কি?

—ডাঃ হুৰবাই কৈছিল, তেওঁৰ সন্তান নাই। তেওঁক আমী হিচাপে পাই তেওঁৰ পৰি বা স্বৰ্গী হ'ব পৰা না, সেয়ে তেওঁৰ প্ৰকৃত সংসাৰ নাই। সংসাৰ নাথাকিব পাৰে, কিন্তু তেওঁ মহুহৰ দৰে বাচি ধাকিবলৈ চাৰে। তেওঁ চিকিৎসক। আমাৰ দেশত বোলে চিকিৎসকৰ কৰ্তব্যৰ অন্ত নাই। সেই অন্তহীন কৰ্তব্যত তুৰ গৈ তেওঁ জৌরনৰ আদ উপলক্ষি কৰিব। এই মৎ ডাক্তাৰ-জনৰ সকলো কথা মই আপোনাক বুজাব পৰা নাই বাইদেউ। মোৰ কথাৰে এখন বিশাল সমৃজক এটা পুৰুষীৰ লগতহে বিজোৱা হৈছে। সংসাৰ নাথাকিলোও আমি মাহুহৰ দৰে বাচিব লাগিব বাইদেউ।

বল্দনাই লিন্ঠানৰ কথাত অভিহৃত হৈ আনলভে কিবা এটা বিচাৰিছিল। অনেকে লিন্ঠানে ইলিপটেলৰ পেটৰকালে চাই ক'লে—মোৰা ডাঃ হুৰবা আহিহৈ। লিন্ঠানৰ 'কথাত' বল্দনাই দূৰলৈ চাই দেখিলে—ডাঃ হুৰবা পেট পৰি হৈ, বৰধিলি আঞ্চাই আহিহৈ, লগত কিন্তু অনু নাই। বল্দনাই ঝাবিলে—ওজু হজোৱা

आपानाब लगत आहे आहे आहि आहे लिन्ठान, आपानाचि
ग'ल। डा॒ छववा लिन्ठानच लगत कधा पाणी पाणी वन्दमाव ओळ
पालोहि।

—गा॒ ताले आहेतो ? वन्दनाक डा॒ छववाई सूर्खिले।

—आहे। अशुक अना नाहि। वन्दनाई सूर्खाई सूर्खिले।

—नाहि अना, आपानाब लगत सेहि संपर्के कधा ह'म। महि
जेनेवेल ओर्डरेपरा आहो आगते। वल, जिन, नाठ्याक
आजि एटा चमक दि आहोहोगे। तोक सि किम जोकाव ?

—आपुनि एडिया जेनेवेल ओर्डरेले याव नालागे।
वाहिदेरे अशुव कधा कैक छुरु कवि आहे। वाहिदेउ वव छर्डल हैश
गैगेहे—हई संग्राहटोब भिजवते आपानालोक कोनो अडा
नाहि खवव कविवले। जिनठाने अलप आवाहाव शुभत कैक ग'ल।

—अडा नाहितो बुलि डा॒ छववाई गहीन है एवाव ओपरैटेले
चाले। तारपिहत लिन्ठानलै चाइ क'ल,—एटकेहिजिन मोर
वहत काम ह'ल अ लिन। वाहिदेरेवे संचाकैय्ये वेजाव कविवे
नेवि आमि नहाव कावणे ? तोहि कि कविहिलि ? वाहिदेरेवे
ज्ञालैकै चाव पवा नाहि किऱ ?

—चांग नहम ? महि चालेहि ह'ल ने ? वाहिदेरे अरण्ये
डेनेकै वेजाव कवा नाहि, डेंग नाजाने ने आपोनाब कामव
कधा ? आजिहे अलप छुरु कवि आहिल, अशु॒ नठा कावणे।

—अशु॒ सदाव आहिव नोहावे नहम, नालागेओ आहिव !
ताहिव जानो पढातुना नाहि ?

—हरतो ! लिन्ठाने शलापिले !

—वन्दना तुक है बै धाकिल। वन्दनाब मोरता डा॒ छववाई
लम्य कविले आक किवा एटा बुलिवले विचारि लिन्ठानलै चाइ
क'ल,—लिन्ठानलै चाइ क'ल,—लिन् तहि या जेनेहले, निजव
कर्तव्यव कधा केतियाओ नापाहविवि। नाठ्याई कि परिहित-
तित तोक जोकाव लगा हैज्जे, सेहि कधाटो एविल बुलिव पवा

ইলৈ তোব আৰু হৃষি নাথাকিব। ‘বোগীৰ ফৰার্থ খ’ৰ কাৰৰ নাখাৰ,
গৌৰঙ্গী। যা ভালকৈ’ কাৰ কৰিবে।

—বোৰ এং ঠা নাই।

কথাবাৰ কৈ লিন্ঠানে বোৱাৰ পিছত ডা হৰবটি বসনাৰ-
ফালে চাই ক’লৈ,—বলক তিউৰলৈ, আপোনাৰ সগত আজি
কিছুমান অয়োৱনীয় কথা আছে।

—অশুব অশুখ মে কি?

—নহয় ব’লক। তিউৰল কম দীৰে স্বাহাৰ।

वाइक

बदला लाहे लाहे आवाजिल । भाजेटेकै दीवे दीवे
 खोज पेलाले डा॒ हरवाइ । ॥ प्रतिटो खोजते येवे तेठं चिन्हाव
 असामत धापे धापे उठि गै छ । ८ अ॒ केवित दोहाइ बदलाइ
 डा॒ हरवालै अपेक्षा कविले । डा॒ हरवाइ बाबाभाते यै पक्षिय
 आकाशलै चाले वेलि तुव शाबैले थविले । फूलीरा बडा वेलि-
 टोरे डुः बोझाब आगते एक अकिनव तुन्हाब स्थृत कविले ।
 असगामी शृंखलोरे येवे क'र्बैले विचारिले प्रत्यात्म अकथोमलय
 पाखि मेला अकनियाब कर्था । तुव बाबैले डाहाइ शृंखले
 कै थाब आजि जीरव नार्कजाब कर्था—एमेसरे डाबि डाबि
 ८ अ॒ केवितलै डा॒ हरवा॒ दोहाइ आहिलत बदला बिहान्त बहिल
 डा॒ हरवाइ कोठालिटोब चौधूर अलप टानि आवि बजनाम
 निचेहे कायते थहिल । उमाय उचित बदलाइ डा॒ हरवाक
 आगते केतियाओ पोरा नाहि । इमानविये विमानवाब बदला॒
 हरवा॒ क्रिनिकलै फेहिल, सिमानवाब आजब आक बदलाइ कर्थावजाब
 पाठोत्तेह छरोबो शाजत आहिल यारधानव एक्स येव । नेहि॑
 बजनाम ज्ञानि योहात बदलाइ आजि एक अमृत शिरव अहूर्व
 कविले । नेहि॑ अलप सहज ह'र्बैले यै बदलाइ डा॒ हरवान
 काले जाहे क'से—जिने आपोनाक बर अका करे बहुत॑
 ॥ बदलाम दूष लिल॑ नम्हरुक बदा बहाटो॑ ज्ञान॑ हरवाय यै
 अबाजाहिक येवे जापिल । उदानि आकालिकाकारे आकाल,
 बैठेल॑—“डाहै आजी बर सहज होवाली ॥” अलपत अला जेवा
 एमेसरे प्रश्नेते॑ परि लेवत यिहा॑ बसाउल॑, लिल॑ शहराय लविल॑
 अहैर्याइ । आहे आहेक देकहिला॑ आउल॑ यिहा॑ बाजाराल॑ नम्हरुक॑
 लिल॑ शहराय लिल॑ शहराय लिल॑ शहराय लिल॑ शहराय लिल॑ शहराय

ইঠাত ঠিকিয পাৰিব নে মোৱাবে ক'ব মোৱাবি। কিবা কথাত
কেতিয়াৰা তাইৰ অকৰা জমক উঠে। লিলে নার্চিটো ভালকে
কৰিব পাৰিলে ভাল আছিল। মট ইয়ালৈ আহিলেষ ঘোৰ
ওচৰত তাইৰ এটা নহৰ এটা আপনি ধাকি হ'ই। অৱশ্যে ঘোৰ
প্ৰতি লিনঠাৰৰ অক্ষা আহে বুলি মই বুজি পাইতো। সেই অক্ষাৰ
সহায়তে, তাইৰ ভৌৱমৰ গতি এটা সলাই দিয়াৰ চেষ্টাত আহো।

—স'চাকৈয়ে লিন জানী। আমিহে মূৰ্খ হ'ই ব'লো।

ভাস্তুৰ কথা শুনি বস্তুনাই ক'লে,—অৰ্থাৎ ?

—আপোনাৰ সহায় আৰু উপকাৰৰ বাবে মই কোনোৰকমৰ
কৃতজ্ঞতা দেখুৱাৰ মোৱাবি, এতিয়া আক্ষেপ হৈছে, সেইদিনা যে কি
অহু ও অশ্বাতনীৰ আচৰণ কৰিলো—ভাৰি ভাৰি কেতিয়াৰা বৰ
বেৰা দিগৈ।

—কোনদিনাৰ কথা কৈছে, মট ঠিক ধৰিব পৰা নাই।

—সেইদিনা যে আপোনাক মাত এৰাবো নিদিয়াকৈ আপো-
নাৰ কোঠালিবলৰা ওলাই আহিছিলো।

—সেই আচৰণ সম্পূৰ্ণ আভাসিক আছিল। বাক, এতিয়া
আচৰণ কথালৈ আহো। কওকচোন আপোনাৰ গা কেলেকুৱা
আহে ? লিমড়ো ক'লে,—আপুনি বৰ দুৰ্দল হৈছে। আগতকৈ
ভাল পোৱা নাই ?

—ওহো ! আজি চাৰিদিনমানবপৰা কাহোতে বেঢিকৈ ভেজ
গৈছে। ঘোৰ দ্বাৰা সহৰমতে ভাল হ'ব। আপোনাৰ বিশেষ
কথা কওক এতিয়া !

—ভাঃ বাহ'হে আপোনাক পৰীক্ষা কৰি আগেনে ? লেইবুলি
ভাঃ দুৰ্দলাই চিহ্নিতভাৱে স্থাবিলে !

—পৰীক্ষা কৰি আহে। পৰাহিবপৰা নছুন ইন্দ্ৰেক্তমো
বিহে। উবৰো এৰাল দ্বাৰাৰে দিহে, ভাসৰ মালামিলে বাতিকৈ
অলপ ফুৰিবলৈ কৈতে। দুৰ্দলাই আহে আহে'কৈ প'লে।

হৈয় বুলি ভাস্তু দুৰ্দলাই কলি কেলেকৈ তিলিলে ! : এগৱালী

‘আক্ষীরা নাই’ আতি উপরিত হ’লহি। ডাঁ ছববাই বনমাব
‘হইুবি টিট’ চাবলৈ বিচ্চাত নাই’বণাকীৰে ভাস্তুবঁ ছববাক
বাহিলৈ শাতি লৈ স’ল। ডাঁ ছববাই চাঁট’বল চাই নাই’বণবা
বনমাব অমুখৰ বিবৰে জানি ল’লে। তেওঁ বৱং কেবিলৈ পুৰি
আহি দেৰে—বনমা বিচ্চাত শুই পৰিহে।

—আপোনাৰ গাঠো বেছিকে বেয়া লাগিহে নে কি ? ডাঁ
ছববা চকীখনত বহি বনমাক পুধিলৈ।

ভাগৰ ভাবেৰে বনমা উভুব লিলে,—আজি কেইছিন-
মানবপৰা এইবিনি সমস্তত মূৰটো পূৰ্বাৰ আক অৰ উঠে বেছি নহুন
কিন্তু বৰ ভাৰ লাগে।

ডাঁ ছববাই বনমাব পাগচ চালে আক কফলখন শুবে পায়ে
দি ক’লে,—বিশেৰ একো নাই, চৰ টিক আহে। হৃদিনযানৰ
ভিতৰতে আপুনি ভাল হৈ থাৰ !

—ভাল হৰ। ইমান চিকিৎসা, টিমান বৰ, ভাল নাহোৱাৰ
কানো কাৰণ নাই।

—চিকিৎসা, বৰ এই সকলোৰোৱচনকে বেছি প্ৰয়োজন হৰ
আপোনাৰ অন্বযলৰ। হৃচিঞ্জাবিলাক কৰাৰ লাগিব। মনৰ
উৎকষ্টা আক উদ্বিগ্নণত কৰবে গো লিপাৰলৈ পুবিধা পায়।

—অনোবল আহে, উৎকষ্টা কৰাই আনিহো। কওকচোৱ
সোনকালে আপুনি ক’ম বোলা কথাবিনি। অছুবোৱাৰ স্মৃত
বনমাই ক’লে আ হোৱে।

—কথাটো পোনপতৌৱাকে কষ বাক। অই অজ্ঞুক কালিলৈ
হোটেলত বৈ আহিষ্টে বুলি ভাৰিহৈ। আবশাৰে আপোনাৰ
অনুমতি ল বলে আ হোৱে।

ভাস্তুব কেল শুনি বনমা তথকথাই ঝিটিল, তি অস্ত কিম্বিম
জোকাৰ বেছি হোৱা বেন অনুমত হল। বনমাব শুধুন তকাই
গ’ল, গাঁটো অৱস আলিম। ভৰাপি, জোবেৰে ক’লে,—হোটে
লত ? তিৰ আজি অজ্ঞুক হোটেলত বস্বৈল কিম্বিম ? রাখুন কে

आम्हिला हस; येही कथाटो आपूनि असावले आवारिष नोंदविलेले

—आपूनि घटाटो बूऱ्याले जेठा नक्काट्यावरे थाक देऊ—
योग कवितेले आलाइहे। कथाटो ह'ल मास्नी एडिरा आम्हिला
योग कवाच वाहिवत। शास्त्राते डा. इवराई क'ले।

—ताव याने? कथाव लगे लगे वहिवैले जेठा कवि कलाई
उंहकठा प्रकाश कविले।

—प्रिज, याही थाकक। माने ह'ल, मास्नी उमड्यातु. परंपरा
है त्येहे। काळीले डेऊक महे वाटीले लै यावाटो ट्रिक कवि
वेलव टिकेट काढिली। पूराते सेद्ये अशुक होठेसत दै अहाव
कथा भाविहिली। आपोनालोकव हेड मिट्टेचे अशुव ताव ल व
मूळी कथा गिहे।

—ब'व, आगते कणकचोन आमुव किय एने ह'ल। महे
मास्तुक पगला कविवैलेहे डिगवैले आहिली।

—सेहिविलाक तावि एडिरा एको लात नाहि। अशु केहिदि-
नमान होठेसते थाकक। महे वाटीवपवा घूवि आहि आपोनालक
देऊ कविहिली।

—अशु, अशुक होठेसत थव नालागे। याही छदिलमान
माहीदेउव लगते थाकक। आपूनि महे माहीदेउक, मडा बुलि
क'व। याही अकमाले, टिलाकाम कर्वी, अकमाला आहि अशुव वि
काळकविहि।

—सेहिटो हव नोवाविव।

—किंव त्यव नोवाविव मूळी वजवा शोवावपवा उंटि वहिल
आवः आको क'ज्जे—जीवनव एटा असत नवत लगत लूकाकाहू
येली, आपोनालोके दि कोलो काण विव खावे, किंव न्हू
विविहोआजावी। याही अकमालक याहिलेहि। अशुक याही टिळकवा
कविव नोवालेटे।

—आम्हाव नेवात आवःहू ह'ल त्रिक उंटि वजवा शुद्धिलावे,
काळीवैलाव त्रिक उंटि वजवा शुद्धिलावे।

—“—ऐसेही शूटरे होता थाइ। लिंगरे अक्षुक होतेसे एक सोतावी। कमलाइ क'ले।

—आपनि अहमति निमिले नथं नहर। सेहियावेइ योद्धा आजि ईरान बिपन्न राजतो आपोनाव उठवैले आहिही। माहीदेवे थांधे यदि, अक्षुक तातोहे थव लागिव। आपोनाव अहमति नापाले यह एको नकर्वै। यह अक्षुक कोन?

डाक्टर राखाहे ऐसाव यमनाक आवाक नविले आक अनाक भाविले—“यह ऐसेहोव कि कविहो? शूटरे क'ले—आपुली सोक राजना करक। यह निजव कथाहे ताव थाको। आपोनाव कथा चिन्ता नकरि यिहके तिहके कैहेहे।

—जेने क्वाटो एको अपवाख होता नाहि। जीवनउ येव आपोनालोक राजना कविव लगा नहर, ताकेहे तिहिही। डा० छुरबाहे हाहिवैले चेठा कविले, कथाविनि कोवाव लगे लगे।

—क्वाटो ह'ल, माहीदेवे अक्षुक थव नवर कवेतो? नेवे ताहेक माहीदेउ लगत खोताव कथा भाविही। कमलाइ सक मातेवे क'ले।

—ई, थव नवर कवे। जी चविर शुक्रियैले आपोनाव आक किल्लानि लागिव।

—तावमाने माहीदेवे नावांधे येकि?

—सोधा नाहि। डाक्टर अन्यजनकतावे उठव दिले।

—एठा काव कर्वै। अक्षुकाव डिक्काटो आपोनाव लिंग, आपुनिहै टेलिओव थन कवि दिरक अक्षुकाले योव नाहि हि। अक्षुका आहिले किंवा एठा कविव परा याव।

—अक्षुक नवराव क्वाकेहे शूटरे शूटरे कै आहे। जेवेत अंतिम आहिलेवा अक्षुक आज्ञा आहेत्।

—আহিব মোরবা অসহাত্তোৰ কাৰণে অকল্পনাটি দাঢ়ী।
সমাজ পৰিষত্ত'ন কৰাৰ কথা কয়, কিন্তু মিজে কি কৰিলে ? অকল্প-
দাই অলপ চেষ্টা কৰিলেই শাহুক বিয়া কৰাৰ পাৰিলে ইতেন।
আজি মাঝুৰ এই সৰ্বনাশৰ গুৰিতে আছে অকল্পনা। এতিয়া
নাহিলে হ'ব নে ? আপুনি টেলিগ্রাম কৰিব মোৱাৰে যদি মন্ত্ৰে
ইয়াবপৰা কৰাৰ লাগিব।

—আপোনাৰ ক্ষেত্ৰতে জগতৰ ঘটনাবোৰ নথিটে নহয় বুলি
ডাঃ হুৰবাই এখন বৰু চিঠি আৰু এখন খোলা টেলিগ্রাম বজনাৰ
গালৈ দলিয়াই দি বাহিবলৈ ওলাটি গ ল।

তেইজ

ডাঃ হুরবা বাবান্ত ধির হৈ আকৌ পদ্মিয় আকাশলৈ ঢাই
দেখিলে—বেলি জুব গল। সঙ্গিয়া আহিছে, খোঁজাবশীয়া আচল
উবাই। ইল্পিটেলৰ গছবোৰড কিবা এটা মৰ্মবুননি বাজি উঠিছে
আক ওচৰ পিৰ্জাটোৰপৰা প্ৰাৰ্থনাৰ সুব ভাই আভিছে। আ
হুৰবাই কিছুসময়ৰ পিছত গুৰু ঘনটো কিছু শান্ত কৰি, আৰুকৈ ৮ৱ
কেবিলৈ সোমাই গল। ডিতলৈ আহি দেখিলে বলনাই
কহলখন গাতলৈ শুই পৰিবে। মেলা অলহাতে অকথ বকহাৰ
চিঠিখন আক টেলিগ্রামৰ বঙ্গুৰা কামজৰখন গাকটোৰ উপবলতে পৰি
আহে। চৰীখনত বহি ডাঃ হুৰবাই বলনালৈ ঢালে, আক কোৱল
সুবড ক'লে —কালিছে কিয় । ধৈৰ্য ধৰিব লাপিব।

সেই মূহূৰ্ততে বলনাৰ নিজকে দৰ অসহায় হেব লাপিল।
শাৰীৰিক হৰ্বসতাৰ কাৰণে বলনাৰ কালিয়লৈও দেৱ শক্তি
নোহোৱা হৈ গৈছিল। ডাঃ হুৰবাৰ কথাত বলনাই একা নামাতি
চকু মুদি ধাকিল। বলনাৰ গালেছি বাগবি অহা চকুলো হুঝায়ি
ডাঃ হুৰবাই সুব কাৰত থকা সক ঢাকেল খবেৰে শাহে শাহে য়চি
লি ক'লে,—আপোনাৰ গাটো বেয়া, অখচ মই আপোনাৰ উপবলত
কটোৰ ব্যৱহাৰ কৰিব সকা হ'ল। আপোনালোক ডিবোআ মাজুল
আবেগহোৰ মে কেতিয়াৰা কি কৰাবহ হৈ উঠে।

চুম্ব পানীত ডৌৰ আবেগৰ ঢো মাৰ বোৰাম পিছত কিছু দিন
হৈ বলনাই শুধিলে,—মাজুলৰ অকথাৰ টেলিগ্রামক দেখিলে
লেকি?

—সেইখন দেখিলেইজে উভাইলা হৈ গ'ল। মাজীয়ে ইয়াৰ
দিল হুব অভিযাহে উভাৰ কৰি দিই।

—সুব কালিছে মে কি মাজুলে। বলনাই শুধিলে হ'

—केमटके विधिले टेलिआशन बाजूवे ? तोवा कृष्ण
द्वारा दुर्वासे द्वितीय ।

—সেই আপোনালোকব স্বর্মব মাহীদেৱে দিলেহি।
আপোনাৰ সম্পর্কেওভো তেখেতুব কৌতুহলৰ সীমা নাই।

—ମୋର ମନ୍ଦିରକେ କୌତୁଳ ହୋଇଗାଟା ଆଜି ହିକ । କଉକଚୋନ ମୋର ମନ୍ଦିରକେ ଡେଖେଇ କିମୋ କୌତୁଲ ଅକାଶ କବିହେ ।

—जेहेते टेलिग्रामधन दिवलै आहेते महि घरक
माहिली। टेलिग्रामधन गाठ बोले मानसीद्दे घरकै काळिले।
महि आहि पालत माहसीव आगते माहाहेडे प्रश्न आवड इल—
कहि आपोनाव भालै रिने आहेहि नेकि, किधान समर्य आपो-
नाव उचबड थांको इत्यादि। तिकडा माहुहवो ये कोऱ्हलव
मनावा !

—ଶୈଖିକ ସାମ ପିଲାକ । ଆହୁର କଥା କଥକ ।

—কথা হ'ল—কটু ব'ত খাবনি দিয়া হ'ল। মাহিনের
এর ভরি কালীজ চটকচৰণে ধরিলে আৰু কলমূল দশাই দিজে।
আপোনালোক হেত বিট্টেট, এতিয়া আৰু ব'বাজে বহি আজে

—अब ऐसे कि कविता ? आमने कहें बदलाइ चुपिले ।

— ताहि अलग कर बाइहिल याक्काब उपर्युक्त ; याक्कीव
अद्य होवा दूसि कैके ताहेक ठाऊ करिली । यहाव याखाटे
याक्कीव दूसहि याक्का ट्यूटेशनाटेक याक्कीव जागत हेहे आहिही ।
ताहि एके याक्कुव याहि चार्टिस्ट्स नाहिह याक्कि याक्कुव नाहिह
याक्कुव नाहिह याक्कुव नाहिह ।

ডাঃ হুরবাৰ কথা শনি বল্লমাই অলপকৈ হোহি ক'লে, তাইব
বৰ আঙ্গেপ মই খোপাত বুল মিশিবাৰ কাৰণে খোপাত বুল
আৰি নিদিৱে নে? কিছুমৰ কেঠালিটোৱ নিষ্কৃতাৰ মাজত
হচ্ছে। নিমাতে ব'ল, ডাখপিছত এটা হুনিয়াহ পেলাই বল্লমাই
ক'লে—ইয়ান যে বিপদ !

ডা হুৱবাই সামুনা দিয়াক ভাবেৰে ক'লে,—কেতিয়াবা
এনেকুৱা হয় মাঝুহৰ জীৱনত। বিপদ আহিলে চাৰিওকালৰপৰা
আছে। বিপদক ক্ষয় নকৰিবলৈ আপোনাক অকণনাই শিকোৱা
নাই ভাবো ?

—শিকাইছিল যদিও পাহৰি গৈছো সকলো পাহৰি গৈছো।
কাৰোপৰা একো শিকিব নোৱাৰিলৈ। এই অপাৰগতাট এভিয়া
স। বাতিকস্তাৱ ভাগৰ লগাটি দিযছ। যোৰ বৰ পিয়াহ লাগিছে—
পানী দিয়কচোন।

ডা হুৱবাই কলি বেলটো তিপিব খোজাত শেহাই শেহাই
বল্লমাই ক'ল—মাতিব মালাপে বাক মাছক !

বল্লমাই উঠি বহিবলৈ চেষ্টা কৰিলত ডা হুৱবাই ক'লে—
আপুনি শুই ধাকক হুঠিব। মই পানী শুৱাই দিছো।

গিলাচৰপৰা কিডি কাপটোত পানী ঢালি ডা হুৱবাই বাঞ্ছ-
হাতেৰে বল্লমাব মূৰটা তুলি ধৰি শেহাতেৰ কিডি কাপটো
মুখত লগাটি দিলে। এচোক মাত্র পানী ধাটি বল্লমাই কাহিবলৈ
ধৰিলে। কাহত চেকুৰে চেকুৰে দেজ ওলাটি আছিল। ডা হুৱবাই
কালিকে বল্লমাক বাঞ্ছহাতেৰ অলপ উঠাই ল'লে, কিডি কাপটা
ওচৰে সক টেবুলখনত দৈ মাটিবপৰা কিষ্ণি ট্ৰে' ধন উঠাই আনি
বল্লমাব মুখৰ আগত দিলে। ট্ৰেখন তেজেৰে ভৰি উঠিল।
বল্লমাই কাহি কাহি ডা হুৱবাব কাঙ্কত আউজি পৰিল উ-স বুলি
কৈ উঠাৰ পিছতে বল্লমা। অজ্ঞান হৈ গ'ল। ট্ৰেখন মাটিক
ততাতৈৱাকৈ দৈ ডাঃ হুৱবাই বল্লমাক বিছন্যাত লাজেকে উঠাই
দিলে, আৰু বল্লমাব পালচ চাৰলৈ ধৰি লগে লগে কেলটো তিপি

दिले। नार्चगवाकी आहि पालत, डा वार्नर्सै बल्दनाब असून वाचिहे बुली तंकणाते खबर पठावले क'ले।

जीवननत प्रथम दिनव वाबे डा छरवाइ चारिओकाळ थोर-कोऱा देखिले। डा छरवा चकीखनत वाहि परिल। लिन ठान नाच व कधाम त ईन केरिन'ल दोविं आहिल। ताई डा छरवाक सुधिल,—कि ह'ल वाइदेउव ?

—अज्ञान हैचे काहि काहि। डा छरवाट कोनामतेहे व ज्ञ. लिने बल्दनाब चकू मूर्ख जिडा टाऱेलाव मठि दि डा छरवाव फाले चाले। डाक्तरव विण्य मूर्खन देखि ताई आक एका सुधिवलै साहस नकरिले।

—योक एगिलाच पानी दे लिन।

लिने उत्तातेयाकै हात धुट पानी एगिलाच लै आहि डा छरवाक दिलहि। पानी गिलाच ढक ढक खाई गिलाचटे। लिनव हातत दि डाक्तरव कले —पिन कि चाई अह? सोनकाले कोठालिटा चाफा कवि पेला। प्रथमते ट्रेथन लै या।

—निझ बुली गिन्ठाने किड नि ट्रेथन दाङि धरिल। एनेते डा वार्नर्न नार्चव लगत सोमाई आहिल ईन केरिले। लिनव हातत थका उत्तर ट्रेथन डा वान है प्रथमते भूमि चाल आक लिनक थावलै निर्देश दि, बल्दनाक परीक्षा करिवलै आवस्त करिले।

बल्दनाक परीक्षा उवा है ग'लत, उत्तर असिन्ह आक अभिज ड'क्तरव अकणमान पर बल्दनाब असूनव विषये आलाचना करिले तावपिहते, डा वान है बल्दनाक एट। ईन जेक्चन दि डा छरवाक वाहिवलै माति निले। डा वान हैव कथावपरा डा छरवाह बुऱ्य पाले बल्दनाब युड्यव लम्य ओचव चापि आहिहे। युड्यव पिहते करिवलगा कामधिनिव वाव प्रक्षत हवलै डा वान हैवपरा निर्देश पाई डा छरवा अलप विज्ञात ह'ल यदिओ, कर्तव्यव अति सजाग हवलै हेऊ अनेटो दृढ कवि ल ले। डा छरवाइ भाविले, तेंतु प्रथमात अश्वक हास्पाताललै लै आहिवलै। अश्वक आविदलै

যাঁতেই ডিগৈর হোৱাচী স্কুলৰ টাকলৈ আৰু তেওঁৰ ক্লিনিকৰ
এচিষ্টেন্ট ডাক্তাৰ আৰু কৰ্মচাৰী কেইজনমানলৈ খবৰ এটা দি আহিব
যাতে বল্লমাৰ শাশানথাত্রাত একেো অস্থৰিখা নথচে ।

ডা. বান'ছৰো তেনেবুৱা এটা নিৰ্দেশেই আছিল। অঙ্কুৰ
অস্তুত মাকব মৃত্যুৰ আগতে যেন এবাৰ দেৰা পাৰ। ডা. বান'ছ
ডা. দ্বৰ্বাক সকাহ দি জনালে যে বল্লমাৰ আৰু এষ্টামান পৰ
বছাৰ পৰা যাব আৰু সেইখিনি পৰৰ ভিতৰতে অঙ্কুৰ লৈ অহঁটা
ডাল ই ব ।

চর্চিত

ডা দুরবাই তুবস্তে গাড়ী ঢাই অঙ্ক লৈ আহিলগৈ।
৮নং কেবিনটোত সোঁয়ায়ে একেবাৰে বল্লমাৰ বিছনাৰ কাৰলৈ গৈ
অঞ্জুৱে মাঁতলে,—মা 'মা' তোমাৰ অস্থ ভাল হোৱা নাই?
মা, তুমি কিয় চকু মুদি আছা? তুমি চকু মেলা মা। মাই চকু
নেমেলে কিয়? মাৰ চকুত অস্থ হৈছে নেকি মহা?

অঞ্জু কথাৰ উত্তৰ দিবলৈ তেজিয়া ডা দুৰবা ওচৰত নাছিল।
অঞ্জু লৈ হাম্পাডাললৈ ঘূৰি আহোতেই গেটৰ ওচৰতে ডা
দুৰবাই ডা বাৰ্ন'ছৰপৰা খণ্ডৰ পাইছিল বল্লমাই খন্তেক আগাত
শেষ নিষ্ঠাস এবিলৈ বুলি। ডা দুৰবাই অঞ্জু ৮ন কেবিনটোত
স্থৰ্মাই দিয়েই বাহিৰলৈ ওলাই আহিছিল বাৰাণ্ডাৰপৰা নাহি
আহি সজ্জিয়া য ত বল্লনা বহি আহিল সেইখিনি ঠাই পালেগৈ।
শৰত কালৰ জোনাক বাতি। ফৰিকৃটা জোনাকত সূলৰ জোপোহা
গছৰোৰ জিলিকি উঠিছে। ডা দুৰবাই শাৰদীয় উদাস আৰু শ
খনলৈ স্তৰ হৈ চাট ব'ল। এইখন বিস্তীৰ্ণ আকাশতে খিলীন হৈ
গৈছে যেন আজি বল্লমাৰ সমস্ত সন্তা। তেওঁৰ বাবে বল্লমাৰ সজীৱ
সূতি এই আকাশতে নিষ্ঠিত হৈ ধাকিব চিৰকাল। সেই সূলৰ
উজাৰ আকাশৰ তলতে থিয় হৈ ডা দুৰবাই স কল ল'লে—অঞ্জু
ডাঙুৰ কথাৰ স্বাব তেওঁ নিতেট গ্ৰহণ কৰিব। গভীৰ ভাবত তুব
গৈ ধাকোগেই লিনঠাব সৌৰি গৈ তেওঁৰ ওচৰ পালেগৈ। তাই
ডা দুৰবাক এবাৰ নিবীকণ কৰি ল'লে, তাৰপিছত কলে,—মই
আপোনাক অধিবিৰেপৰা বিচাৰি কৰিবহৈ। বাইদেউৰ শ নিবলৈ
গাঢ়ী প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। ডা বাৰ্ন'ছে কৈ দিছে—বাইদেউৰ শ
ইঠাৰপৰাই চিথা আশানলৈ লিয়া হ'ব। শিক্ষকসকল আৰু আপো-
নাৰ ছিনিকিৰ মাঝুহ আহিহে। আগুনি আহক কিয় জেনেকৈ

ভাবি আছে ? বৈ আছে কিয় ? অঙ্গুরে আপোনা^ও বিচারি অঙ্গু
হৈছে নহয় ?

—গেছে বন্দনা সঁচাইকয়ে ঢুকাল নহয় লিন ? ডা^ম ছুবৰাই
লিঙ্গলৈ চাই ক'লে ।

ঞ্জাতা বুলি লিন কাল্পিষলৈ ধৰিল। কাল্পি কাল্পি
থোকাথুকি মাত্রে তাই আকো ক'লে—মোৰ শুয় লাগিছে, শুখ
শুয় লাগিছে। ডা^মদাম আজি মোৰ পললৈ বৰকৈ অ-স পৰিছে।
আহক আপুনি, বলক বাইদেউৰ ওচবলৈ ।

—ব'ল ।

লিন ঠানৰ লগে লগে ডা^ম ছুবৰা আপৰাচিল। কিছুবত
মাঝুহৰ সমাৰেশ ঘটিছে। বন্দনাৰ আপোনজন কোনো নাই থাইও
শুণ্ণানযাত্ৰি আজি কম নহ'ব। ওচৰ পাই ডা^ম ছুবৰাই দেখিলে—
সুলৰ কেইষাজনা শিক্ষক ছুবৰা ক্লিনিকৰ ডাক্তাৰ আৰু চেষ্ট হাস্পা
তাপৰ কেইজনমান কৰ্মী শুশাৰলৈ বাবলৈ গোট খাইছে। কাঠৰ
বিছনা এখনত বন্দনাৰ প্রাণহীন দেহটো শুষাট খোঁড়া হৈছে।
বন্দনাক ঢাঁকি থোৱা শুধ বনা কাপোৰৰ শুপৰত সুলৰ থোপা ভৰি
পৰিছে। আদহীয়া নাহ গৰাকীৰ হাতত ধৰি অঙ্গুৰ কুলবোৰ
কথৰে চা^ম থকা যেন লাগিলত ডা^ম ছুবৰা আৰু ব'ব বোৱাৰিলে,
চকুলী মচ লিন ঠানক ক'লে—এটা কুলৰ টোৱা সজাট
আনিবলৈ

ডা^ম ছুবৰাক দেখি অঙ্গুৰ নাচ'ৰ হাত এবি দৌৰি আহিল
মেঁৰ চেৰেলৈ। ডা^ম ছুবৰাই অঙ্গুৰ হাতত ধামোচ মাৰি ধৰিলৈ।
অঙ্গুৰে ডাক্তাৰ মুখলৈ চাই কাতবতাৱে সুধিল,—আক ক'বৰালৈ
লৈ যাৰ নেকি মহা ?

—ঞ্জি ।

ডাক্তাৰ ছুবৰাই লাজেক কৈ অঙ্গুৰ মুখৰ কালে চালে—অঙ্গুৰ
চকু কেইটা উথাই পৰিছে, চুলিবোৰ কাউল বাউল হৈছে। অঙ্গুৰ
অকণমানি আপটোৰ অছিষ্টা অনুষ্টত কৰিলে ডা^ম ছুবৰাই ।

অঞ্জুরে আকৌ সুধিলে,—ক লৈ নিৰ মাক এতিয়া মহা ?

—শুশানলৈ ।

—মৰিলেহে মাহুহক শুশানত পোৰে ।

—আতো ।

—তেক্ষে মাও মৰিল নেকি ?

—ঁ ।

—কেলৈ হ'ব । মা মৰা নাই সকলোৱে কৈতে মা শুই
আছ । মাক মট পুৰিবলৈ নিদিঙ্গ দলি অঞ্জুৱ ডা চুৱৰাৰ সুদৃ
হাতৰ মুঠিবপৰা ওজাই গৈ বন্দনাৰ কাষত বহি কাম্পিবলৈ ধৰিবল ।
অঞ্জু কাম্পোৱত লিন বাটুলী হল শুশানযাত্রীসকলেও চুলো
মচিবলৈ ধৰিলে । ডা চুৱৰাই কিছ নাছ'সকলৰ প্ৰাৰ্থনাৰ গভীৰ
সুব উপজকি কৰিবলৈ বিচাৰিলে । উৰ্ক'গামী সুৰৰ ধৰনিত গীতৰ
কথা মুখৰিত হৈ উঠিল—

‘মনেৰাগে স্বৰে স্বৰে বীণৰেই গীত গাম
মনে প্রাগে আবলেবে তোমাৰেই গীত গাম ।’

আদইয়া নাছ'গৰাকীয়ে অঞ্জুক হাতত ধৰি লৈ আহিলত
আক এক ধৰনি উঠিল—‘হৰিল, হৰিল’

শুশানযাত্রীসকলে বন্দনাৰ কাঠৰ বিহুনাখন দাঙি ধৰি যাইৱা
আৰম্ভ কৰিব খুজিলে । এনেতে ডা চুৱৰাই লিনৰ হাতৰপৰা কুনৰ
টোৰাটো লৈ অঞ্জু হাতত দিলেগৈ, তাৰপিঙ্গ নিজে অঞ্জুক হাতত
ধৰি মাকৰ ওচৰলৈ লৈ গৈ কলে—অঞ্জু মাক কূল দে । মাৰৰ
খোণাত আজি কূল শুজি নিদিব ?

অঞ্জু হঠাতে শাস্ত হৈ পৰিছিল । তাইৰ অবোধ খাণ্টোৱেও
যেন বুজি পালে পৰিহিতিৰ গাঢ়ীৰ্থ । তাই পোনাই গৈ মাকৰ
শৌহাতখন কাপোৰৰ তলবপৰা উলিয়াই কূলৰ টোৰাটো হি বন্দনাৰ
বীৰলীয়া মিহি আঙুলি কেইটা স্পৰ্শ কৰিলে । ডা চুৱৰাই
হাতৰোৰকৈ বন্দনাক চিৰ-বিহাৰ জনালে ।

শুশানয়'ত্রীসকল হাস্পাতালৰ বাহিৰ হৈ যোৱাৰ পিছতে ডঃ
ছুবৰাই অজুক হাতত ধৰি নিকৰ গাড়ীত উঠিল। খন্দকতে লিম
কৰ বাৰপৰা আহি শুলালহি। ভাই গাড়ীখনৰ হয়াৰত ধৰি
ক লৈ—কালিলৈ আমি ছেচনলৈ যাম।

—ইমান দূৰলৈ যাবি নে ?

—যাম ডা বাৰ্ন'ছা বাব নহয়।

—যাবি তেন। ডা ছুবৰাই অন্যমনষ্টারে ক'লে। বাতি
প্রায় তেও়িয়া দহ বাজিতে, অজুক ভাগৰি পৰিহে। গাড়ী চলাৰ
লগে ল গ ডা ছুবৰাৰ গাত তাই আউজি দিলে। অজুক টোপনি
অহাত ডা ছুবৰাই তাইক আধেবেধে আকারালি ধৰিলে।

পঁচাহ

পিছদিনা সক্ষিয়া বেলটেচনলৈ আহি ডা দুরবাই দেখিল—
প্রেটকর্মত ডা বান চ আৰু লিন ঠান ধিয় হৈ আছে। ডা বান দু
নিৰ্দেশমাত ডা দুৱাৰ মানসীক লৈ এটা ফার্ট্ৰাং কম্পার্টমেণ্ট
সোমাই পৰিল। লিনে লৰালৰিকৈ লৰাৰ বাৰ্থ হটাত বিছনাখন
পাৰি দিলে, আৰু ডা দুৱাৰ বস্তাৰ ক'ত কি ৭'ব লাগ ধৈ
পৰিপাটিকৈ সজাই দিলে। ডা বান'ছে ডা দুৱাৰপৰা বিদায়
ললে। লিনো ডা বান দু লগ'ক যাবলৈ ওলাল। মাৰৰ পৰত
ত দুৱাৰ তিনক কলে,—লিন অঞ্জুৰ খবৰ কৰি থাকিবি।

—আপুনি চিন্তা নকৰিব, মই অঞ্জুৰ খবৰ লৈ থাকিম। ডা
দাঢ়া যাব। যাইদেউ যাঁওয়েই।

ডা বান চে লিনক লৈ ১ চি যোৱাৰ পিছত মানসীয়ে ডা দুৱাৰ
ফালে ঢাই সুধিলে —এঙ্গলোকে চেষ্ট হিস্পেটলত কাম কৰে নহয়।
বহুক ধূলৈ যাওতে নাছ জনীক দেখা যেন মনত পাৰ।

— ঝ তেঙ্গলোকে সেট হিস্পেটলতে কাম কৰে। ডা দুৱাৰ মানসীক
নিবীক্ষণ কৰি ক'লে।

—বশু, কনে আছে বাক ? মানসীয়ে সুধিল। আজি পুৱাৰ
পৰা মানসী বেচ বাভাৰিক। বেজত ফুৰিবলৈ যাব বুলি জানি
মানসী যথেষ্ট বাক্ষ হৈ পৰিচিল। অকল নিজৰ কাম্পাৰ কানিয়েট
নহয় ডা দুৱাৰ বাকচটাৎ মানসীয়ে ঠিক কৰি দিছিল
অঞ্জুৰ দুপৰীয়ালৈক শুইছিল যদিও মানসীয়ে কো না ধৰণৰ
কৌতুহল প্ৰকাশ কৰা নাছিল কাৰণ ডা দুৱাৰ কৈ ধৈছিল
তয় থাই অঞ্জু যোৱা বাতি শোৱা নাই। দুপৰীয়া মানসী শোৱাৰ
পিছতে ডা দুৱাৰ অঞ্জুক হাতত সাৰে ভৰিত সাৰে উঠাই যি
হৰ শুৱাই বুৱাই লীলা সাক্ষণ্যানীৰ তাত ধৈ আহিছিল পৈ

এতিয়া মানসীর কৌতুহল বাটি অহাত ডাঁ দুরবাই সহজে কৈ
থলে,—আছে একবক্ম। তুমি এই উষধটো খাই অলপ শুষ্ট পৰা।

—কিয় উষধ বাবে বাবে থাৰ জাগে? মোৰতো একো
অসুখ হোৱা নাই। অকণদাৰ এৰেষ্টৰ খৰবটো পাই অছিৰ হৈ
পৰিছিলো। অকণদাই কত বা কি কাণ কৰিলে, পুলিচে এখেষ্ট
কৰিব লগ। হ'ল। আচুতন সম্পূৰ্ণ ভাণি পৰিহে বুলি বসুৰে
এদিন মোক কৈছিল। সেইদিন ধৰি ম্যোৰ মৃে কি হ'ল। মই
নোৱাৰিলো। অকণদাক শুভী কৰিব নোৱাৰিলো। আপোনাক শুভী
কৰিব—এই কথা। টাকে ভাবি ভাবি পগলাৰ দৰে হৈ গেছিলো।
কালি মই বৰ উৎপাত কৰিলো নহয়? এতিয়া ভাবি বৰ বেয়া
লাগিছে। মানসীয়ে স্বাক্ষৰিক শুবতোহ কৈ গ'ল। ডা দুৱবাট
কিঞ্চ দায়িত্বড়াৱে ক জে—যি হৈ গৈছে হৈ গল। এতিয়া
সেউবাৰ ভাবি একা লাভ নাই। তুমি শুষ্ট হৈ উঠা, কেতিয়াৰা
অকণ বৰকৰাক লগ পাল শেমাৰ লগ লগাই দিয়। এতিয়াতে
সেই এলাঙ্কুবলীয়া দিন আৰু নাই মানসী। মাঝুহৰ মুক্তিৰ নতুন
যুগত আজি কোনো অযথা বক্ষনে যাতে আমাৰ আৰু আৰ্দ্ধ
কৰিব নোৱাৰে তাৰবাৰে সতৰ্ক হৈ থাকিব লাগিব।

আনতে বেল উকি দিলে। ডা দুৱবাই ডা বালছে প্ৰেচ
ক্ৰাইট কৰা পিল হুটা মানসীক মৰম্মোৰ খুঁটাই দি শুৱাই দিলে
আৰু তেওঁ মানসীৰ কাষতে বহি পৰিল। বেল চলাৰ লগে লগে
মানসীৰ তজ্জ্বাতাৰ ক্ৰমে গভীৰ নিঞ্জালৈ কপাল্পিত হল। বেল
চলি গৈ থাকিল সক্ষিয়া পাৰ হল। নিশাৰ গভীৰতা দ্বন্দ্ব
আধিবলৈ ধৰিলে। পুণিমাৰ জোনাকত আকাশ আৰু পৃথিবী
এক অভিনৱ বৰ্পত উষ্ণাসিত হৈ উঠিল। ধৰিকীথনেৰে ডা দুৱবাট
বাহিৰলৈ চাই গল, কত যে গীণ, কত পথাৰ, কত ছেছন কত
ঘৰ কত মাঝুহ পাৰ হ'ল। পাৰ হৈ গৈ আছে—আৰাশৰ অহ,
নক্ষত্ৰ পৃথিবীৰ গছ, বন পাহাৰ, পৰ্বত। ডা দুৱবাৰ সমাস্তক

দৃষ্টিত যেন আজি সেইবোৰৰ একোৱেই ধৰা নিদিলে। ডাঁ হুৱাই
অহোৰাজি মাঝি উপলক্ষি কৰিলে বেলৰ গতি। নৈমোৰৰ ওপৰত
গৱেষণা হৈ থকা জাণত মসংবোৰ ইখনৰ পিছত সিদ্ধন পাৰ হওঁতে
ডাঁ হুৱাই একোৰাৰ ভাবিছিল—এই সেঁজুৱে চলন্তিকা বেল-
ধৰৰ গতিবেগ কিছু কমালেও, ই এটা অৱশ্যাবশ্যক আৰু এটা
নহুন অৱশ্যালৈ বেলখনক লৈ গৈছে। সেঁজুৱেই আমাৰ জীৱন
স্পন্দনক সজীৱ হৈ থকাত সহায় কৰিছে। □